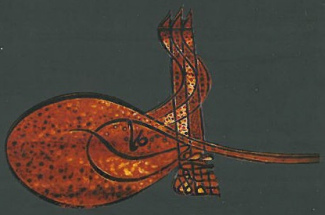

KANUNİ

KILICIN YAPAMADIĞINI ADALET YAPAR

OKAY TİRYAKİOĞLU

ROMAN

TİMAŞ

KANUNİ

Kanuni: *Dünya Bir Hayaldir* sözünü şiar edinmiş Adalet Sultanı

Hürrem: Kanuni'ye, aşkını mektuplara gözyaşlarıyla işleyen, bir iktidar tutkunu

Pargalı İbrahim: Kölelikten sadrazamlığa giden yolda her türlü ihaneti göze alan bir entrika ustası

Vehimi: Vatikan ajanlarıyla dünyanın her yerinde çarpışan yavuz bir istihbaratçı

Fatih'in kuşatıp alamadığı Belgrad'ın Fethi, 7 ay süren Rodos Kuşatması ve dünya tarihinin en ünlü meydan savaşlarından Mohaç...

Tarihte hep merak edilegelmiş bu karakter ve olaylar, ödüllü yazar Okay Tiryakioğlu'nun edebî üslubu ve şaşırtıcı kurgusuyla Kanuni romanında bir araya geliyor. 46 yıl sürecek Sultan Süleyman döneminin ilk yıllarını işleyen KANUNİ, kendisini takip edecek kitap için heyecan oluşturuyor.

OKAY TİRYAKİOĞLU

KANUNİ

iyi ki kitaplar var

TİMAŞ YAYINLARI
İstanbul 2011

timas.com.tr

KANUNİ
Kılıcın Yapamadığını Adalet Yapar
Okay Tiryakioğlu

TİMAŞ YAYINLARI | 2253
Roman Dizisi | 106

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Emine Eroğlu

EDİTÖR
Rifat Özçöllü

Kapakta kullanılan resim,
Zekai Paşa'nın Rodos Adası Seferi (1522)
adlı tablosudur.

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

1. BASKI
Mart 2010, İstanbul

5. BASKI
Ocak 2011, İstanbul

ISBN
978-605-114-178-7

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24 Faks: (0212) 512 40 00
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
facebook.com/timasyayingrubu
twitter.com/timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01

© Tarama ve Düzenleme
Kutluk Bilge Kağan

KANUNİ

Kılıcın Yapamadığını Adalet Yapar

Okay Tiryakioğlu

TİMAŞ

OKAY TİRYAKİOĞLU

1972 yılında Mersin'de doğdu. Çocukluğu İstanbul - Erenköy'de geçti. Annesinin armağan ettiği gizemli ve kara mizah yüklü öykü kitaplarıyla edebiyata dair ilk heyecanları uyanmaya başladı. Bilkent Üniversitesi'ndeki eğitimini 1994 yılında yarıda bırakarak tamamen edebiyata yöneldi. Yurtdışında, uzak ve gizemli ülkelerde yaşamayı daima sevdi. Hâlen gidip geldiği bu ülkelerde kitaplarla örülü yalnızlığını kabullenip okumanın hayatındaki tek belirleyici renk olduğunu anlamış, ömrünü kitaplara vakfetmiştir.

Edebiyat çalışmalarının roman alanındaki ilk ürünü olan "Karanlığın Çağrısı" isimli eseriyle 2002'de İlk Romanlar ödülünü kazandı.

Yayınlanmış Eserleri:

- Karanlığın Çağrısı (2002)
- Gölgeler (2004)
- Bin Yılların Gecesi (2005)
- Kumandan (2008)
- Kuşatma 1453 (2009)
- Yavuz (2009)
- IV. Murat (2010)
- Mevlana (2011)

ÖNDEYİ

Hakikatli okurum, bu gece müsaade et, öykümüze başlamadan önce seninle çok kıymetli bir hatıramı paylaşayım. Fazla vaktini almayacağım. Bunu anlatmalıyım, çünkü başarabilirsem eğer, omuzlarımdaki yükü biraz olsun indirebilecekmişim gibi hissettiriyor bana.

Özbekistan'ın Andican Eyaleti'nin gölgede elli beş dereceyi bulan korkunç sıcağından çıkmış, Fergana Vadisi'nin güneyindeki Kırgızistan'ın Oş şehrinden, Tanrı Dağları'nın serinliklerine doğru çıkıyorduk. Cebimizdeki son iki yüz doların yüzünü, sınır kapısındaki devasa bir fırını andıran döviz ofisinin önünde cebinden düşürmüştü babam. Elli doları da yazar olduğumu ısrarla belirtmeme rağmen, kafalarını, omzumdaki dizüstü bilgisayarıma takan rüşvetçi sınır polislerine kaptırmıştık. Taksi şoförüyle yüz dolara anlaştığımıza göre, son paramızı, arabasının içi gözlerimizi yaşartan ve midemizi bulandıran bir benzin kokusuyla kaplı o yeşil gözlü Tatar'a verecek ve elli dolar da borçlu kalacaktık.

Suskunduk... Birlikte atıldığımız onca maceradan sonra ellerimiz yine boş dönecektik ülkemize. Artık evim olmuş bu steplerin sonsuzluğa uzanan ıssızlığında ruhumu dopdolu hissediyor ve bir daha bu Baudelairesk boşluklara dönüp dönemeyeceğimi de bilemiyordum. Yenilmiştik, hep yeniliyor ve Samuel Beckett'i memnun edecek kadar sağlam bir kararlılıkla her defasında 'daha iyi' yeniliyorduk.

Ama canım yanıyordu artık. Babamla birlikte sürdürdüğümüz bu serseri, köksüz ama amansızca çekici hayatın sonuna geldiğimizi hissediyordum. Bir zamanlar mutluyduk bu halde, iyi kazanıyor, bir gün orada bir gün burada yaşayabiliyorduk. Doktorların tüm uyarılarına rağmen dikkatsiz bir hayat sürdürüyordu babam; kalbi yüzde otuz çalışıyor, tansiyonu durmadan oynuyordu ve ben ona hiç yardım edemiyordum. Stres bedenini tüketirken aklının çalışma temposunu da iyiden iyiye yavaşlatmıştı. Ben ise ancak

okuyarak ve yazarak nefes alabiliyordum. Zaman zaman yaptığımız futbol sohbetleri dışında konuşamıyorduk da artık, çünkü artık yitirdiklerimizin acısı ve gözlerimin önünde yavaşça ölmesini izlemek içimde bir yerleri parça parça ediyordu.

Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e akşam on sularında vardık. Yaz sonu olmasına rağmen, hele Andican'ın eritici sıcağından sonra Tanrı Dağları'nın eteklerindeki Bişkek'te hava şaşırtıcı derecede soğuktu. Suların üzeri ince bir buz tabakasıyla kaplanmaya başlamıştı şimdiden. İşin kötüsü kalacak yerimiz yoktu. Beş parasız olduğumuz için otele gidemezdik. Babamın başı polisle hiçbir zaman hoş olmadığı için dostları da arayamıyorduk. Taksici, parasının derdiyle bizi o gecelik evinde ağırlamayı teklif etti. Elimizde kalan son mülkümüzü de satmaya karar vermemiz sebebiyle, birkaç gün içinde İstanbul'dan gelmesini umduğumuz paraya bel bağlamıştık ve teklifi çaresiz kabul ettik.

Ancak şehrin dışındaki köylerden birinde yaşayan taksicinin evine ulaştığımızda, bize kalmamız için gösterdiği yer, evin bahçesinde, henüz inşaat halindeki bir müştemilattı. Çatımız ve penceremiz yoktu. Duvar dibine bir iyice sinersek rüzgârı engelleyebiliyorduk ama soğuğu değil. Açtık, yorgunduk, uykusuzduk ve ev sahibimizin, tahtaların üzerine sermemiz için verdiği battaniyelerin ve yedek olarak getirdiği koyun kokulu kazakların içine gömülerek uyuyakaldık. Bu izbe bir yerde ilk gecelemem değildi; daha önce de Tanrı Dağları'nın yükseklerinde boş ahırlarda ve terk edilmiş eski Rus kamyonlarının arkalarında yatmıştım, fakat bu kez, gece bir ara uyandığımda, üzerimizdeki battaniyelere ve kazaklara rağmen sırtımdan böbreklerime doğru soğuğun sinsi bir hançer gibi sokulduğunu hissettim. Bir buçuk yıldır her defasında nükseden bel ve böbrek ağrılarıma sebep olan acı bir soğuktu bu. Babam ise uyanıktı. Son sigaralarını içiyor ve o güzel, yenik gözleriyle yıldızları izliyordu.

Hani bazı anlar vardır, yürek o dakikaların eşsizliğini hisseder de bir başka kımıldanır göğsünüzde. İçinizde duyduğunuz sıcaklık tüm ömrünüze tesir edecek kadar tatlıdır. İşte ben de, o eşsiz

anlardan birinde olduğumu sezmiştim ey okurum. Hafifçe öksürünce babam uyandığımı anladı ve nedense şimdi bir türlü tam olarak hatırlayamadığım bir şeyler söyledi. Kâinatın büyüklüğü ve yıldızlarla ilgili bir şeyler... O sırada doğrulup oturmak ve birkaç kelime de ben etmek istedim. Bir daha böyle bir anı hiç paylaşamayabilirdik. Ama tek yapabildiğim, yıldızların soğuk gökyüzündeki mavi-yeşil ışıltılarına bakarak ne kadar bitkin olduğumu düşünmek oldu ve tekrar içim geçti.

Oysa kendimi biraz daha zorlayıp ona eşlik edebilirdim; yalnızlığını paylaşma adına, en azından son zamanlarda hep yaptığım gibi yanında oturup suskunluğuna katılabilirdim. Ama çok bitkindim anlıyor musun okurum? Ölümcül bir yorgunluk vardı üzerimde... Soğuk, damarlarımda akan kanı ve iç organlarımı dondururken, felçli bir hasta gibi öylece yattım ve babamın sonsuzluğa yönelmiş siluetini izledim.

İki ayı biraz aşkın bir süre önce, bu maceraların birinde, evinden altı bin kilometre uzakta, bir otel odasında son buldu babamın hayatı. Ben yanında değildim bu defa, gerçi olsam ne fark ederdi ki? Bir intihar gibi yaşamıyor muyduk? Bir gün orada, bir gün burada sürtüp durmuyor muyduk? Yapayalnızdı babam. Cebinden hiç para çıkmaması ise trajedinin başlı başına ayrı bir bölümü... Hep galip olmak isteyen bir yenik olarak noktaladı hayatını. Ama yenilgileriyle güzeldi o, maceralarının arasına sıkıştırmayı başardığı küçük zaferlerinin ise anlamları çok büyüktü.

Kelimeler çoğu zaman küçültür duyguları, yaşamın onca sıkıntısını bıkkın dimağlarında taşıyan muhataplarınız, gözlerinde soran ifadelerle bakarlar yüzünüze. Ama senin beni anladığına inanıyorum okurum. Şimdi Kuzey Afganistan'ın Belh şehrindeki izbe bir otelde, Mezar-ı Şerif yolundaki eski şehrin harabelerinin alacakaranlığına bakarken yazıyorum bunları. Kuzeydeki stepler uğulduyor kulaklarımda yeniden. İnsanların ekserisi için korkunç olan o ıssız boşluklar sürekli çağırıyor beni ve sen kalbimden geçenleri seziyorsun...

SANRI MEVSİMİ
(VEHİMÎ ORHUN ÇELEBİ)

I

"Çünkü benden bir kahramanlık kalacak çünkü besmeleyle başlandı çünkü desturla tuttuk ne tuttuksa çünkü imanla çok şeylere çağrıldı gözümüz dağlarda kaldı eşya geride kaldı dünya arkada bırakıldı."

Cahit Zarifoğlu (Zahmet Vakti)

21 Kasım 1520/ İstanbul

Koşuyordum... Durmaksızın koşuyor, daralan ciğerlerimde, soğuğun keskin mızrağının kıpkızıl acısını duyuyordum. Büyük bir ıstırapla çöküyordum duvar diplerine. Biraz olsun soluklanmaya çalışıyor sonra tekrar doğrulup koşmaya başlıyordum. Keçe külahım, çoktan çamurlu ara sokakların arasında bir yerlerde savrulup gitmiş, yırtık çakşırım ve sahtiyan çizmelerim, apansız karşıma çıkan dondurucu su birikintileriyle enikonu ıslanmıştı. Kaftanımın içindeki ıslak pamuklu mintanımın, sırtıma yağlı bir kâğıt gibi sarılıp kaldığını hissediyordum. Üşüyordum. Adamlarımı ise hanidir kaybetmiştim. Kendi çöplüğünde pusuya düşürülmüş bir ahmaktan başkası değildim artık. Eğer bu işi derhâl telafi edemezsem, teşkilatımızı dünyanın gözü önünde iki paralık edecek bir skandala imza atmış olurdum. Alnıma yapışmış saçlarımı çamurlu ellerimle geri atarak etrafıma bakındım. Kimseler görünmüyordu. Dersaadet'te kışın başlangıcı pek çetindi bu sene. Küçük esnaf ikindi ezanının

ardından kepenk kapatmaya başlamıştı bile. "Adamlarımı toplayabilirsem," diye mırıldandım, yanan gözlerimle loş sokakları tararken. Fakat bir anda başlayan şiddetli bir öksürük nöbetiyle iki büklüm oldum. Bir zaman sonra soğuk ve yorgunluğun çatallandırdığı sesim kendime bile yabancı geldi, "Eğer benimkileri bulabilirsem, akşamın alacası geçmeden Sarayburnu'nda elime geçirebilirim o sefilleri." Doğruldum. Herhangi bir bozgun anında ilk toplanma noktamız olan Karaköy Kapısı'nın yanındaki aşhaneye bir an önce varmak için yola koyuldum.

☪

Yaklaşık iki saat kadar önce, Kirkor Lusavoriç Kilisesi'nin hemen arkasındaki parke taş kaplı loş sokaktan aşağıya doğru inerken ikindi ezanları teker teker dinmeye başlamıştı. Giderek sayıları çoğalan ecnebi zenginlerin, Karaköy Limanı'na uzanan çamurlu sokaklar boyunca kurulan, önleri bezirgân kalabalığıyla kaplı kesme taştan, heybetli depoları boyunca ilerliyordum. Sırtlarına vurulan denklerin ağırlığıyla boyunları bükülmüş kir pas içindeki sıska atlar huzursuzlanıyor, gereğinden fazla ağır çektiği belli olan eprimiş tahıl çuvallarını arabalara taşıyan Türk ve Kıpti işçilerin esmer alınları ve enselerinden, keskin ayaza karşın ter boşanıyordu.

Serpilen talaşlara rağmen ince bir balçık tabakasıyla kaplanmış büyük bir silonun önünde, muhtemel bir gerginliği araştırmak için bulundukları belli olan sert tavırlı bir ases çavuşu beni tanıdı, ama tembihli oldukları üzere derhâl başını çevirdi. Ana caddenin kıvrımından yukarı dönen küçük bir deve kervanı, etrafındaki silahlı muhafızların sayısına bakılırsa oldukça kıymetli bir yük taşıyordu. Ticaret alanlarına giren muhafızların kılıçtan fazlasını taşımasını yasakladığım halde, atların terkilerindeki kınlarından uzanan, uçları at kuyruğundan örme kızıl püsküllü mızraklar etraftaki hareketli kalabalık için bir tehdit unsuruydu. Kervanın sahibi olduğu anlaşılan, doru atının üzerinde babayani ve mütebessim bir tavırla ilerleyen Musevi, kırmızı serpuşuna usulca dokunarak sağa sola selam veriyordu. Gündüzün bu saatinde, bölgenin zengin esnafı tarafından

tanınma ve dolayısıyla dikkatleri çekme ihtimalim oldukça yüksekti. Bu yüzden başımı önüme eğip adımlarımı hızlandırdım.

☪

Eşsiz velinimetim, ömrümce tek hamim, dayanağım, kayırıcım, her adımda gururum ve en büyük hasmım, babamın katili, delicesine sevdiğim baş düşmanım, yoluna hiç düşünmeden başımı uzattığım âlemin temeli efendim Yavuz Sultan Selim Han Hazretleri ahrete irtihal etmişler ve ben cenazelerine yetişememiştim. Dişlerimi öfkeyle sıkarak döktüğüm gözyaşları etrafımdakileri dehşete düşürüyordu. İnsan hem ağlayıp hem de gülerken duvarları yumruklayabilir mi? Böyle birini gördüğünde sen ne düşünürsün, ey şimdi beni hayal perdesinde canlandıran kişi?

Nasıl da amansızca hesap etmişti bağlılığımı Yavuz. Babamı, ihanetinden şüphelendiği için katlettirmiş, beni ise aynı gün ömrümce hayal edemeyeceğim bir mevkiye yükselterek yirmi sekizinci ortanın çorbacısı yapmıştı. Basit ve aylak bir çerçi iken, ailemi geçindirebilecek büyük bir güce, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir anda erişebilmiştim. Yoksa babamın yardımları olmadan soluk bile alamazdım ben. Asker olabilecek disipline sahip değildim. Fazlasıyla başına buyruk ve kavgacıydım. Bir serseriyim kısacası. Yani babam tek çıkar yolumdu o zamanlar.

Oysa daha babamın cenazesi kalkmadan başımda yeşil çuhadan çatal bir kalafat, sırtımda altın sırmalı yeşil divan kürkü, bacağımda ak pamukludan sıcacık bir çakşır ve ayağımda da sarı yemeniler olduğu halde Padişahı Edirne'ye uğurlayan protokolde yerimi almıştım ben. Öğle namazının ardından, yağmurlu avludaki kalabalığın içinde imamın hemen arkasında dikilmişken kimsenin yüzüne bakamıyordum. Dünya böyle bir yerdi işte. Herkesin bir bedeli vardı ve ödemeyi yapan, çizmelerini böyle herkesin içinde yalattıysa boyun eğmekten başka çare de kalmıyordu.

Babam da ben de yenilmiştik nasılsa, iyice yenilmiştik hem de. Hayatın sunabileceği en büyük zafer de, bilinçli bir mağlubiyetti bana kalırsa. Bizim gibi kuyu kazanların sonunu da bir başka kuyu kazıcı

hazırlardı nihayet ve suçunun farkındaki tüm suçlular gibi başımız böyle eğik kalırdı. Ama düşkünlüğün de bir tadı vardır. Sefilliğin ve rezilliğin; bedenin ısısıyla daha da derinleşen o soğuk çamurun içinde debelenmenin de bir tadı...

Babam, Selim Han'ın 1517 Mısır Seferi'nden dönüşte, orduda huzursuzluk çıkaranların elebaşlarından olduğu gerekçesiyle boynu vurdurulan Azap Ağalarından Sivrihisarlı Cafer Efendi'dir. Soyumuz ise Osmanlı'ya her daim başkaldıran kara çadırlı, Karakeçili Türkmenlerinden. Gençliğinde düşman üzerine yürürken gösterdiği gözü karalık, cennet mekân Sultan II. Bayezid Han Hazretlerinin taltifine sebep olmuş, bir anda Azap Ağalığına yükseltilmişti babam. Yavuz'un Mısır Seferi'nden dönüşünde bir tımar ihsan edileceğine ailecek o kadar inanmıştık ki, babamın zavallı başı, kıl keçeden içi bal dolu bir torbaya tıkılmış halde kapımıza bırakıldığında, hepimiz yıkılmıştık. Ben karıştığım bir kavgadan dolayı mahpus bulunduğum için haberi ancak iki gün sonra alabilmiştim. Ancak bu kara haberi bir yakınımız iletmemişti bana. Haberi getiren hatt-ı hümayunu bizzat ileten Defterdar Saadettin Paşa'dan başkası değildi.

Selim Han, her birimizi özenle seçmiş, insanın ruhuna işleyen o delici bakışlarındaki asil kıvılcım, kaypak ruhlarımızın beş para etmez hasletlerini derhâl canlandırıvermişti. Böyle bir adam için her şey yapılabilirdi evet. Yalan da söylenir, cinayet de işlenirdi. Ancak bunu devletimizin ve milletimizin selameti için özgürce yapabilmenin müthiş tadına bizim gibi kaç kişi varabilirdi acaba? "Sizler bundan sonra 'Çelik Hilal'in kurucu ve teşkilatçılarısınız." demişti Selim Han. "Hepinizi tanıyorum, yeteneklerinizi biliyorum ve suçlarınızı bağışlıyorum. Ancak tek bir yanlışınızı dahi sezersem, sizi de ailelerinizi de bir gecede ortadan kaldırırım. Anladınız mı beni?"

Soluksuz kalmış bedenlerimizi korkuyla birbirimize yaklaştırmış, tedirgin başlarımızı sallayıp Sultanımızı onaylamıştık. Selim Han'ın etrafında sıralanmış, kuşaklarının içleri daha önce hiç görmediğim silahlarla dolu hassa askerleri ile meşhur Cellat Kara Ömer ve yamaklarının dik bakışları altında öylesine eziliyorduk ki, uzun dehlizlerin karanlıklarını daha da dipsizleştiren meşalelerin loş ışık-

ları altında uzayan gölgelerimiz dahi, duyumsadıkları korku ve ıstırapla titreşiyorlardı sanki.

"Sizler bu zindandan boşuna çıkmıyorsunuz," demişti Selim Han, sade kaftanının etekleri altında esen cereyanın getirdiği kan kokusu midemi bulandırırken, "artık adi suçlular değil, devletine hizmet eden onurlu neferlersiniz." Beşimizin de yere eğdiğimiz kara yüzlerimizin yakınına kadar sokularak bir daha konuştu, "Her an kontrolümde olacaksınız. Etrafınızda kendi gölgenizden farksız gölgeler olacak ve siz asla bilemeyeceksiniz. Başarılarınıza göre rütbelere ve paraya sahip olacaksınız. Seçkin ailelerin sefil çocuklarısınız ama sahip olduğunuz yetenekler işte size yepyeni bir hayat fırsat sunuyor. Reisiniz bu kardeşiniz, Vehimî Orhun Çelebi'dir." Şaşkınlıktan dilsiz kalmış bir halde kaldırdım başımı ve donmuş bir halde, öylece yüzüne bakakaldım Selim Han'ın.

Ne yapabilirdim? Üzülse miydim sevinse mi? Mideme, kor alevden çıkma kızgın bir taş bırakılmış gibiydi. Soğuk cereyanda, buz gibi bir tere batmış sırtım ve gücü çekilmiş, titreyen bacaklarımın üzerinde dururken dokunsalar yıkılacaktım neredeyse. Başım dönüyor, ancak bunun soluk alamamamdan kaynaklandığını dahi neden sonra anlayabiliyordum. Zindanın isli duvarları boyunca aniden dev bir gölge doğrulmuş gibi geldi o an. Alev alev yandığını hissettiğim yüzümde iki buz parçası misali donup kalmış gözlerimi sımsıkı yumarak, hücum eden baygınlığı karşılamaya çalıştım. Usulca ama derin soluklar aldım. Zihnimi berraklaştırabileceği düşüncesiyle dilimi kuvvetle ısırdım. İşte o zaman, acı, soğuk bir su etkisi yarattı üzerimde. Gözlerimi açtım. Işık ve gölge, renkler ve boyutlar, daha yerli yerindeydi şimdi.

Meşalelerin, yüzleri ve bedenleri çarpıtan kızıl-sarı ziyaları altında Selim Han'ın kaşlarının çatıldığı, ak teninde bir başka parıltının gezinmeye başladığı görülebiliyordu. Yapılan bu ihsana şükranlarımı sunmadığım için öfkeleniyor olmalıydı. Hemen yere yıkılırcasına bırakıp kendimi dizlerimin üstüne, kaftanının eteklerine yüz sürdüm Sultanımın. Nefret ve sevgi bir bünyede aynı anda nasıl yeşerebilirdi böyle Allah'ım? Suçsuz babamın acımasız katili önünde, nasıl da yüreğimi yakan bir sevgiyle dize gelmiştim böyle?

"Kalk!" diye emretti Selim Han ve bir baş hareketiyle diğerlerini gönderdi. Etrafımızda dilsiz cellatlarından başka kimse kalmamıştı. "Şimdi, arkamı dönüp kaçsam," diye düşündüğümü hatırlıyorum, "Baba Cafer Zindanı'nın şu bitimsiz koridorları boyunca ne kadar ilerleyebilirim? Ne kadar?" İşte o anda Selim Han'ın beni idam ettirmek niyetinde olabileceğini düşündüm. "Neden?" diye sordum kendi kendime. Oysa beni öldürtmek niyetinde olmadığından da neredeyse emindim. Bunun için hiçbir yalanın arkasına sığınmaya ihtiyacı yoktu. Mesanemin gevşemeye başladığını hissettim. O anda büyük bir utanç ve kendime duyduğum öfke kapladı bedenimi. Otuz iki yıllık hayatım boyunca hiç kapılmadığım kadar büyük bir korku, hâlâ buzdan, sivri parmaklarını saplıyordu ciğerlerime. İşte o anda vücudumun kimyasını böylesine değiştirenin, ölüm korkusu ya da şaşkınlık olmadığını anladım. İçimdeki tüm bu karmaşanın sebebi, Selim Han'ın ezici, heybetli ve dahi ürpertici varlığıydı.

"Dinle," dedi Selim Han, iliğine dolgun tıknaz bedenini, benim söğüt misali uzun, ince ama hafifçe eğri gövdeme yaklaştırarak. "Sana hatt-ı hümayunum vardıkta, işbu ki teşkilatın hazırlıklarına girişesin. Tez olasın, elini çabuk tutasın..." O anda canımı kurtardığımdan ya da en azından şimdilik beni öldürtmeyeceğinden emin oldum böylelikle. Olduğum yerde hafifçe sallandığımı ve Selim Han'ın o mengene gibi parmaklarıyla kolumdan yakaladığını hatırlıyorum.

"Veziriazam Pirî Mehmet Paşa, sana neden böyle bir teşkilata sahip olmamız gerektiği hususunda gerekli bilgileri verecek. Okuma yazman olduğunu biliyorum. Her görev sonrası, zabıtlarını doğrudan Pirî Paşa'ya sunacaksın. Özel bir yardım gerektiğinde ya da benimle bizzat konuşmak istediğinde, hatt-ı hümayunla birlikte göndereceğim berat, seni hiç beklemeden katıma ulaştıracak."

Işıl ışıl beyaz teninde ve hafifçe titreşen pala bıyıklarında onu başka bir âleme ait kılan büyülü bir şeyler vardı Selim Han'ın. Cihanın sultanının bu âleme, şu sefil yeryüzüne ait olmadığı o kadar belliydi ki, yeni hayatının eşiğinde bir adam olarak duyumsadığım tüm o çözümsüz yalnızlık, yabancılık ve sahipsizlik duygularını, bir anda ölümüne bir sadakatle değiştirmeyi başarmıştı.

II

Solgun güneşin altında tozlu bir elmas gibi parıldayan Arap Camii'nin avlusunda toplaşan serçelerin seslerini dinleyerek, bir süre duvar köşelerinde dikildim. Neden sonra namazlarını tamamlayan müminler, ana kapıdan dışarı çıkmaya başladıkları zaman, her an Savino'yu görebileceğim düşüncesiyle dikkat kesilerek soğuk bir ardiyenin yosunlu dış duvarına dayadım sırtımı.

Bir süredir Ortodoks Rum mahallesinin kara kalpaklı sakinleriyle, kırmızı kiremitli taş ambarların çekişmeli sahipleri Katoliklerin, o tarihî gerginliklerine eklenen bir ticaret savaşı sürüp gidiyordu doklarda. Zaman zaman çıkan kanlı kavgaları duyuluyor, ama daha asesler olay yerine varmadan her ne olmuşsa unutuluyor, birbirlerini asla ihbar etmiyorlardı. Taşra kökenli hammadde sahibi ve üreticisi Türklerin kendi öz vatanlarında dahi büyük ticaret işlerine girişmelerine hoş bakılmıyordu. Çerçicilik ve küçük esnaflık gibi ufak tefek işlerle ilgilenen Türklerin içinde yıldızı biraz parlayacak gibi olanların da pazarını, ecnebi komşuları el birliğiyle daraltıyor, büyümelerine müsaade edilmiyordu.

Üstüne üstlük son zamanlarda sıkça duyulmaya başlayan bir palavra da umulmayacak kadar tesirli olmuştu. Müslümanların, Hıristiyanlar ve Yahudiler gibi dünya ticaretiyle bu derece içli dışlı olmaları uygun değildi. Müslümanlar kırk yaşından ötesini fazla geçirmeden kutsal toprakları ziyaret etmeli, dönüşlerinde de artık tüm ticari faaliyetlerden el ayak çekmelilerdi. Bu efsane, yayıldıkça güç kazanıyor, kazandıkça da zaten yüksek ticari hayattan elbirliğiyle men edilmiş Türk soyluların durumunu zorlaştırıyordu.

Ancak bilhassa son zamanlarda, Haliç'teki iskeleler boyunca yoğunlaşmış ticarete, Unkapanı İskelesi'ne Kırım ve Karadeniz'den tahıl yüklü kancabaşlarla gelen Türk bir loncanın tehdidi damga vurur olmuştu. Ülke ticaretinde onların da söz sahibi olmak istemeleri bana göre doğaldı ama çiftçiliğin, genel karakterlerini oluş-

turduğu uysal ve itaatkâr bir millet olan Türklerin bu nevi madrabazlık gerektiren işlerde tutunabileceklerini bir Türk olarak benim dahi aklım kesmiyordu.

Nihayet aldığım istihbaratın doğru olduğunu anladım. Luigi Savino, Arap Camii'nden çıkan cemaatle musafahalaşarak kenarları işlemeli büyük deri bürgünün altından çıkıyordu işte. Kapının iki yanındaki mermer ayaklara asılı kandiller, solgun günün gri ışığına hoş bir sarı ton katıyor, cemaatin yüzlerini içten geldiği hissini veren deruni bir renkle aydınlatıyordu.

Luigi Savino, Rahip Martin Luther'i aforoz eden bahtsız Papa X. Leo'nun kurduğu 'Demir Haç' örgütünün en yetkin casuslarındandı ancak bu defa baltayı taşa vurmuştu. Karşısında ben Vehimî mahlaslı Orhun Çelebi ve adamlarım vardık ki, bir defa yakasını kaptıranın elimizden kurtulduğu görülmemişti. Tebdil-i kıyafet ederek halk arasına ustalıkla karışır, kırk yıllık bir dilenci ya da babadan saraylı bir beyzadeden farksız, en ince ayrıntıların dolambaçlarında yolumuzu ustalıkla bularak rollerimizi kıvırabilirdik. Frenk usulünde 'tiyatro' denen bizdeki 'meddah' işine benzer sokak gösterilerine sıkça bulunduğum Avrupa ülkelerinde birçok kez şahit olup bu sanata ziyadesiyle hayran kalmıştım ve zor rolleri hep ben üstlenirdim. Başardığımız nice suikast ve zorlu istihbarat çalışmaları ile devletin sınır ötesinde görünmeyen cezalandırıcı eli, umut veren gizli sesi, hayat veren soluğuyduk biz. Kuzey Afrika Müslümanlarının İspanyollara karşı dayanağı, Hint Okyanusu'ndaki Müslüman limanları haraca bağlamış Portekizlilerin kâbusu, Moskoflara karşı Kırım Kazaklarının yardımcısı, Doğu Türkistan'da nüfuzunu genişletme peşindeki Safevilerin ise tam anlamıyla başlarının belasıydık. Vatikan ise her zamanki gibi varlığımızdan haberdar ve Luther'e olan desteğimizden son derece rahatsızdı. Karşı istihbarat faaliyetlerinde yabana atılamazlardı elbette, ancak hiçbir zaman bizim seviyemizde kabul edilemezlerdi.

Savino'nun, Yağ İskelesi'nin üstündeki kömür depolarının arkasında, küçük bir gedikli mum atölyesi bulunan Lorenzo d'Alesio'nun avlusunda görüldüğü haberi gelmişti ilk olarak. Ekibimle bölgeye

ulaştığımda Lorenzo, kuşağında yağlı kemendi ve usturayla kazılı kafasında kızıl keçeden hafifçe eğri külahıyla yanımda dikilen Cellat Kara Ömer'i görür görmez tanıdı ve titremeye başladı. Bize hiç güçlük çıkarmadı. Yalnızca canını işkencesiz ve ustalıkla alması için Kara Ömer'e yüklüce bir bahşiş bıraktı ve vasiyetini bana teslim etti. Üzerindeki altın madalyon ve yüzük gibi takıları da eşine dostuna verilmek üzere yanında çalışan ustabaşına emanet etti.

Ölmeden önce sorularımı aklı başında bir şekilde yanıtladı. Evet, Savino, Katolik âleminin ve Avrupa'nın bir numaralı hasmı, dünya Ortodokslarının koruyucusu ve himaye edicisi Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde, merkezi İstanbul olan yeni bir yapılanma kuruyordu. İlk hedefi de, Avrupa ve Türk limanlarında, Anadolu kökenli Sünni gemi sahiplerinin ticaretini baltalamaktı. Kancabaş sahibi ve genel olarak tahıl tüccarı Sünni Türklerin bu neviden bir mücadeleyle karşılaşacağını bekliyordum. Gelinen bu noktada Savino'nun yardımcıları hiç şüphesi Safevilerdi.

Şiileştirilmiş Türkler üzerinde hami, Sünnilikte direnen Türkler içinse daima bir dehşet öğesiydi Şah İsmail. Rahmetli Sultan Bayezid-i Veli zamanından bu yana, Anadolu içindeki Türk aşiretleri üzerinde etkin bir siyaset izleyen Şah ve esaslı casus teşkilatı, İran topraklarına kitleler halinde büyük göçlere sebep olmuştu. Mezhep çatışmalarını körüklemiş, Sünnilikte sebat eden aşiretleri büyük kitleler halinde kırdırmaktan çekinmemişti. Tüm bu kaos, ekonomisinin ana kalemini 'tarım'ın oluşturduğu Osmanlı Devleti'nin iktisadi yapılanması üzerinde ciddi hasarlara yol açmıştı. II. Bayezid'in, kan dökmekten çekinen pasif politikası bölgedeki durumu haliyle daha da tehlikeli bir zemine taşıdı. Osmanlı'nın merkezî otoritesine ve kendilerine dayatılan yerleşik sisteme direnen Türk aşiretleri için İran Safevi Türk Devleti bir kurtuluş ve özgürlük kapısıydı. Şii mezhebinin, eski Şaman itikatlarına daha uygun görünen gizemli ve mistik oluşumu içinde kendilerini ifadenin çok daha kolay olduğunu fark eden göçerler, Türk yurdu içinde artık tam anlamıyla bir tehlikeydiler. Ne gariptir ki Sünni itikatlarını değiştirmeyen Kürt aşiretleri, İran ve Mısır Seferleri sırasında Selim Han'a yardım edip büyük âlim

İdris-i Bitlisi'nin eşsiz politikasıyla Osmanlı nüfuzuna geçerlerken, Osmanlı Devleti'nin asli kurucu unsuru olan Türkler, İran yanlısı, temelde başsız ve dağınık bir görünüm çizmekteydiler. Bu duruma sebep olan etkenler arasında, idareyi devlet adına elinde tutup gevşek denetim mekanizmasını istismar ederek halkın üzerinde baskı kuran idarecileri de saymak gerekirdi elbette.

Merhum Yavuz Selim Han'ın, henüz şehzadeliği zamanında, merkezden izin dahi almaya gerek görmeden İran içlerine defalarca düzenlediği akınların ve sultanlığı zamanında başlattığı Safevi merkezli Doğu mücadelesinin başlıca sebebi, işte bu Anadolu birliğini temin ve muhafazaydı. 1514'te Çaldıran Sahrası'nda aldığı sert darbeyle bugüne kadar hâlâ kendilerini toparlayamamış olan Safeviler, bir nice zaman daha bellerini doğrultamaz görünüyorlardı. Selim Han'ın şu mısraları, ömrünü vakfettiği Anadolu birliği idealinin en güzel anlatımlarından biri olarak hatırlanacaktır:

Milletimde ihtilâf ü tefrika (ayrılık ve bölünme) endişesi
Kûşe-i (köşe) kabrimde hatta bîkarar (kararsız) eyler beni
İttihadken (beraber olmakken) savlet-i a'dayı (düşmanların saldırılarını) def'e çaremiz
İttihad etmezse millet, dağdâr (gönlü yaralı) eyler beni.

III

Bu Luigi Savino boş adam değildi. Bilakis, etrafına yaydığı o ürpertici şöhretin tadını kimi zaman vahşice çıkarmayı sevdiğini bilmeyen yoktu. İki yanımda yumruk olmuş ellerimi belime yaslayıp dilimi öyle bir öfkeyle ısırdım ki, ılık kanın o bakırımsı tadı yayıldı boğazımdan aşağı doğru. Eğer kendi topraklarımda olmasam, gaflet bu denli sinsice saramazdı gövdemi, evet, buna asla izin vermezdim.

Savino'nun, Roma Katolik Kilisesi'ne yürekten bağlı olduğu bilinirdi, ancak kendini yetiştirme hususunda sahip olduğu o dâhiyane tavırla, İslami hususlardaki bazı ince müşkülleri çözümleyebilecek kadar fıkhi konulara hâkim hale gelmişti. Yarı hafız olduğunu biliyordum, dahası tecvid kaidelerini, ihfasını, izharını, kalkalesini sektirmeden öyle bir uygulardı ki bu adamın Müslüman olmadığına insanları inandırmak olanaksızdı. Elli beş yaşındaydı ama otuzluk bir delikanlı kadar sağlam bir bedeni ve mukavemeti olduğunu bilirdim. O da beni iyi tanırdı, ancak benim avantajım, Vatikan'ın bu usta casusunun benim simamı daha önce hiç görmemiş olmasıydı. Oysa ben onu daha önce görmüştüm ve bir gördüğüm insanı bir daha asla unutmam. Daha önce Balkan topraklarımızda ve Orta Avrupa içlerinde karşı karşıya geldiğimiz görevler olmuştu. Bir defasında beni ve yedi kişilik ekibimi Roma'da öylesine bir cendere içine almıştı ki kaçıp kurtulabilmek için en iyi iki adamımdan vazgeçmek durumunda kalmıştım. Maalesef bu işin doğasında bir anda yapayalnız kalmak, açıkçası arkadaşları tarafından satılıvermek doğal bir durumdur. Bir casus kendisinden başka kimseye güvenemez. Kendisinden başka kimseden yardım bekleyemez ve kendi sorunlarını kendi çözmek durumundadır.

Ama her şeye rağmen yüzümü görememişti Savino. Onca ustalığı benim bu tartışılmaz üstünlüğümü eşitlemeye yetmiyordu. Fakat asla vazgeçmezdi ihtiyar. Şimdi de gururunu kıran bu rezil gidişe bir son vermek için burada olmalıydı. Tüm yardımcılarının Safevi

Türklerinden olduğunu kestirmek zor değildi. Böylece onları kalabalıklar içinden ayırt etmek olanaksızlaşacaktı. Fakat Yavuz Selim Han'ın cenazesi daha mezarında soğumamışken, Vatikan'ın bu ani atağı neye işaret olabilirdi? Bu durumun Luther'le bir ilgisi olabilir miydi? Papa X. Leo, gerçek ismiyle Giovanni de Medici gayet iyi bilirdi ki, Katolik birliğini bozmaya yönelik her türlü girişim, cihanın en kudretli devleti olarak Osmanlı'nın mutlak desteğini bulurdu. Şimdi Süleyman Han'ın ilk günlerinde verilmeye çalışabilecek bir gözdağı, ya da Allah esirgesin bir suikast ihtimaline karşı gözümü açık tutmalıydım. Günlerdir uyumamış, her türlü bilgi kırıntısını değerlendirmiş ve nihayet Savino'yu kıstırmıştım işte.

Savino beni daha caminin bronz bezekli kapısındayken fark etti. Uzun beyaz sakalı, beline kadar uzanan ilmiye sınıfı sarığı ve sırma işlemeli sütbeyaz kaşmir cüppesiyle o kadar saygı uyandıran bir görüntüsü vardı ki etraftakiler elini öpüp hayır duasını almak için sıraya giriyorlardı. Sorulan sualleri tertemiz bir Arapça ve dahi Acemceyle cevaplıyor, Türkçesinin o kadar da iyi olmadığını görenler, sorularını daha anlaşılır kılabileceklermişçesine seslerini anlamsızca yükseltiyorlardı. Savino, Türkçeyi neredeyse ana dili İtalyanca kadar iyi bilirdi, ancak böyle davranmayı amacına daha uygun bulurdu. Ülkemizde bir yabancının mutlak hürmet gördüğünü ve daha az can sıkıcı soruyla karşı karşıya kaldığını tecrübeleriyle bilirdi. Oysa ben ana dilimden farksız İtalyancama rağmen, İtalyan limanlarında, kolluk güçlerince kaç defa belirsiz bir şüphe üzerine sorgulandığımı sayamam. Her defasında rahat tavırlarım ve mahir bezirgân imajımla kurtulmayı başarmışımdır. Tabii bu ne kadar daha sürer bilemem.

Savino bakışlarımdaki farklı anlamı derhâl fark etmiş olmalıydı ki civarındaki kalabalığa gülümseyerek usulca geriledi. O geniş sırtını güvene almak için dış avlunun sütunlarından birine doğru sokulmaya çalıştığını anlamıştım. Masmavi gözlerinde tedirgin bir mana okunuyordu, ancak ondan beklenileceği gibi halinde herhangi bir değişim olmamıştı. İçin için öfkelenerek o eski hileyi neden kullanmadığımı sordum kendime. Eğer bir insanı göz hapsinde tutu-

yorsanız bunun en iyi yolu, onunla hiç ilgilenmiyormuş gibi gözükmek ve dikkatinizi mümkün olduğunca yanındakilere yöneltmektir. Eski Çinlilere göre göz, asıl olarak odaklandığı noktayı değil, civarını daha iyi görür. İşte üzerinde uzmanlaşıldığı takdirde bu türden bir gözlem daha sağlıklıdır. Ancak davranışlarındaki o tartışılmaz ustalık beni öylesine hayran bırakmıştı ki, gözlerimi kısa süre de olsa Savino'dan ayıramamıştım. Şimdi bu durumu telafi etmenin tek yolu ileri adım atmaktı.

Geri dönüp uzaklaşır gibi yaparak, ana kapıdan çıkmakta olan misk ve gülsuyu kokulu kalabalığın arasına karıştım. Taşlarının aralarını yosun bürümüş alçak cami duvarının birkaç arşın uzağında dikilen kör bir dilencinin mendiline bir gümüş dirhem bırakırken kulağına usulca fısıldadım. Bu arada havanın tekrar kapandığını, tenha sokakların enikonu karardığını da ayrımsadım. Birkaç gündür süren kar soğuğu amansızca tekrar çöküyordu.

Henüz on arşın uzaklaşmamıştım ki ani bir patırtı oldu kapının önünde. Adamım olan dilenci, aldığı talimat gereği apansız birilerine musallat olmuş demekti. Bense derhâl kalabalığın içinden ayrılıp caminin denize bakan diğer köşesine doğru sıyrıldım. Kuru ayazın tenhalaştırdığı sokakları kendi lehime kullanarak, caminin arka kapısından avluya süzülmekti niyetim. Fakat karşımdaki kuzu değil, benim gibi bir kurttu elbette ve güç durumları kendi istifadesine çevirmeyi bilirdi. Kargaşalığın uğultusu artarken ben doğuya bakan duvarlar boyunca süratle ama dikkat çekmeden ilerleyip avluya süzülmüştüm bile. Lakin aksi gibi caminin önünden geçmekte olan aseslerin adamımı tutmuş bohçalamakta olduklarını gördüm. Savino ise, bir gözü arkasında olduğu halde yerini terk etmemişti. Etrafındakilerin sayısında pek azalma olduğu söylenemezdi. Bir şeylerden kuşkulanmıştı muhakkak, ancak emin olmamıştı Savino. Gerçi bu kadarı bile onu harekete geçirmeye yeterdi ancak her insanın bir gaflet anı bulunabilirdi öyle değil mi? Kaftanımın kürklü yeninin gerisinde, bileğime deri bir kayışla bağlı hançerimi avucuma kaydırdım. Yavaşça hayran kalabalığının içine sokulurken iki adamımın çoktan Savino'ya sokulmuş olduklarını fark ettim. İyi bir bahşişi hak ediyorlardı.

Savino, beni yine, bu defa da yanına yaklaşmış halde görünce zararsız, sıradan biri olduğuma hükmetmiş olmalı ki, gergin omuzlarının usulca gevşediğini gördüm. Fakat yine de şeytani zekâsı ve erişilmesi güç tecrübesi onu hâlâ uyarıyor olmalıydı. Tam ondan bekleneceği şekilde, hemen önümdeki iki ihtiyarın arasından uzanarak beni omzumdan yakaladı ve yanına çekti. Bunun ince bir strateji olduğunu anlamıştım çünkü eğitimli bir casus, tehdit kaynağını etrafında hisseder hissetmez diğer insanlar gibi ondan derhâl uzaklaşmaya çalışmaz. Önce emin olmak ve mümkünse sessizce bertaraf etmek ister. İşte beklediğim olmuş diğer elini, kuşağına doğru biraz da abartılı bir hareketle kaydırmıştı Savino. Vereceğim tepkiye göre son kararını verecekti anlaşılan.

İnsan gerginliği, öncelikle omuz ve boyun adalelerinde hissedilir. O yüzden nefes egzersizleri ve gevşeme çalışmalarının mistik atmosferinde gelişmek bir casus için hayati önem taşır. Rahmetli Selim Han'ın bu tip egzersizleri, zorlu fiziksel idmanlarla birlikte uyguladığını bilirdim. Kimi zaman, o korkunç öfkesini ancak bu sayede dengeler ve savaş meydanlarında ustalıklı ve isabetli kararlar verebilirdi.

Omuz adalelerinin gerginliğini anlık yatıştırmanın en kestirme yolu, başı hafifçe öne eğip yutkunmak, ancak yutkunma durumundaki boğaz kasılmasını on saniye kadar daha muhafaza etmektir. Bu işte ustalaşanlar öksürmeden bu süreyi tamamlamayı başarırlar. Merkezî sinir sistemi, tehlikeli bir işlem olan yutma sırasında soluk borusunun girişini kapatarak besinin buraya kaçmasını önler. O yüzden vücudun diğer adalelerine olan müdahalesi anlık bir gecikmeyle çalışır. İşte yetkin bir casus bu anlık gecikmeyi, toparlanmak ve kendini hazırlamak için bir fırsat olarak kullanabilir.

"Buyur kardeşim," dedi Savino, "senin büyük bir sıkıntın olduğu belli."

Boyum ondan en azından bir urup daha uzundu. Bu yüzden hafifçe öne eğilmek durumunda kalıyordum. Bizim meslekte 'beklenmedik durum' diye bir olgu kabul edilemeyeceği için, ustanın bu cüretkâr hamlesine daha iyisiyle karşılık vermeye çalıştım. "Evet efendim," dedim mütebessim bir ifadeyle, "merhum sultanımız, cennet

mekân Yavuz Selim Han Hazretleri küffar ile vuruşmaktansa, seferlerini Müslüman âlemi üzerine düzenlemekten çekinmemiştir. Ahali daima merak içinde kalmıştır. Müslüman, Müslüman üzerine sefer eder mi? Ölürse şehit olur mu? Kalırsa gazi olur mu?"

Bir an kararsız kaldığını hissettim. Son dönemde halkın üzerinde bir kargaşa unsuru olarak görünen bu nazik konudan uzak durmak isteyeceği belliydi.

"Bu soruların zamanında cevap bulduğunu sanıyordum evladım." dedi gülümseyerek, "Fitne her nereden başkaldırırsa oraya yürümek caizdir ve elbette ki fitne ile savaşanlara da 'gazi' denir."

Böyle bir cevap beklediğim için ustaca olduğuna inandığım bir manevrayla Savino'yu sıkıştırdım, "Saf ve temiz Türkmenleri kışkırtan ve Osmanlı ülkesinde ikilik çıkaran Safevi Türkleri üzerine yapılan seferler bu anlamda haklı kabul edilebilse de, Memluk Türk Devleti üzerine yapılan sefer için ne diyeceksiniz o halde?"

Sert bir kayaya çarptığını anlamış, etrafımızda soluğunu tutmuş bizi dinleyen kalabalığa kaçamak bir ifadeyle bakar olmuştu, "Şeyhülislam Efendimiz Zenbilli Ali Efendi Hazretlerinin bu hususta ki fetvası açıktır."

Hiç beklemeden atıldım, "Fakat Müftü Efendi Hazretlerinin, Yavuz Selim Han'a şunu da dediği açıktır, 'Hey Padişah kendine gel, hükmü çiğnersen billahi hâline fetva verir, ümmeti senin gibi hüküm dinlemez bir padişahın şerrinden kurtarırım!'"

"Kimi zaman padişahın şerefini kollaması, memleketinin ve milletinin şerefini koruması anlamına gelir delikanlı."

Boynuna geçirdiğimi düşündüğüm yuları daha da sıkılaştırmak için iyi bir fırsattı bu, "O halde Padişah Hazretleri şan ve şeref için Müslüman kanı dökebilir dersiniz."

Sükûnetine yakışan bir tavırla ellerini göbeği üzerinde birleştirdi ve tatlı bir sesle güldü. Neredeyse beni dahi inandıracaktı melun, "Haşa beni söylemediğim sözlerden sorumlu tutamazsınız delikanlı, ancak şunu ifade edebilirim ki, Hicaz yolunun güvenliği, arz ettiği önem bakımından Memlukların omuzlarında daha fazla bırakıla-

mazdı zira artık bu konuda yeterli değillerdi. Rodos Şövalyelerinin, Portekiz kolonicilerinin ve İspanyol korsanlarının acımasız saldırıları ve bölge üzerindeki kuvvetli emelleri buna mâniydi. Ayrıca Dulkadiroğulları Beyliği'nin ulusu, Alaüddevle Bozkurt Bey'in, özbeöz torunu olduğu halde Selim Han'a olan tavırları çok açıktı. Daima Memluklardan yana bir siyaset izledi ve Selim Han'ı tüm Doğu seferlerinde yardım istediği anlarda cevapsız bıraktı. Ondan korkuyordu çünkü ihanet korkunun çocuğudur. Selim Han'ın şehzadelik dönemlerinde ilk örneklerini İran ve Kafkasya'daki fetihleriyle gösterdiği ihtiraslı yapısını iyi kavramıştı Alaüddevle Bozkurt Bey. Dahası, torununun, gün gelip kendi topraklarına göz dikeceğini gayet iyi biliyordu. Bu yüzden kimi zaman Safevi, kimi zaman da Memluk yanlısı, ama daima Osmanlı karşıtı bir siyaset güttü. Memluk Sultanı Kansu Gavri de, bu endişeyi süregelen bir bağımsızlık politikası ile destekledi durdu. Böylece kuzey sınırlarında, Yavuz ile kendisi arasında güvenli bir tampon bölge oluşturabiliyordu. Unutmayalım ki, fitneye ortak olan fitneyi yapan gibidir."

"Beli, ancak Selim Han bölgede Memlukların, Rodos Şövalyelerine, Portekiz ve İspanyol kolonicilerine karşı güçlenmelerini sağlayacak bir politika güdemez miydi? Tıpkı babası Bayezid-i Veli Hazretleri gibi yani. O Memluklara ve Dulkadiroğulları'na karşı daima müşfik olmuştur. Hatta İsmail'in Anadolu politikalarını dahi Müslüman kanına girmekten çekindiği için yalnızla diplomasiyle engellemek istemiştir."

"Diplomasi denen sanatı yürütmek yetkin bir ekip işidir ve çoğu zaman sonucu etkilemez delikanlı."

Kalabalık homurdanarak bakıyordu artık bana. Fazla ileri gitmiştim muhtemelen, ancak Savino'nun cevapları o kadar politik ve ustacaydı ki benim tavırlarımı daha da sivri gösteriyordu. Soğuk rüzgâr, dilimi damağımı kurutan o ateşi bastırırken artık geri dönülmez noktaya gelen kumarımı sürdürmek için, "Onlar Müslüman'dılar," dedim sertçe, "insan yanlışları da, doğrular kadar yüksek sesle söyleyebilmelidir ihtiyar. Mesele, Süleyman Han'ın ve dedesi merhum Bayezid-i Veli Hazretlerinin merhametinin, babası Selim Han'da

bulunmaması ve değerli din adamlarını da kendi ihtiraslarına ortak etmesidir."

Birinin uzanıp omzumdan yakaladığını hissettim. Mutlaka bana haddimi bildirmek isteyen biriydi. Herhangi bir gerginlik istemeyen ve emniyet güçlerinin olaya müdahalesi işine gelmeyen Savino, "Bir dakika kardeşlerim, izin veriniz Müslümanlar," diye mütebessim ve güven veren çehresinde heybetli bir ifadeyle araya girdi, "bilirsiniz ki Türkçem pek iyi değildir. Ancak aranızda bu kardeşimizin huzursuzluğunu paylaşan pek çok kişi bulunduğunu biliyorum. Yalnızca suskun kalmak yetmez, sorunları usulüyle ve düşüncelere saygı göstererek tartışabilmek gerekir. Bu kardeşinizi bu açıdan tebrik etmelisiniz."

"Her doğru her yerde söylenmez," diye homurdandı yetmişli yaşlarının sonunda olduğu anlaşılan beli bükük bir ihtiyar. "Bu küfran-ı nimet hainlerinin göremediği şeyler var. Mısır'ın zenginliklerine kavuştuk, Hicaz yolunun güvenliği sağlandı ve unutmayın ki hilafet makamı da cennet mekân Selim Han sayesinde bize geçti."

O sırada iri yarı, pala bıyıklı bir balıkçının öfkeyle, "Hayır, asla," dediğini duyduk. Herkesin dikkati, artan kalabalığın içinde beliren bu balık kokulu adama dönmüştü şimdi. "Hilafet ancak ve ancak Kureyş soyundan gelenlerdedir. Bu peygamberimizin emridir. Onun sözü üzerine söz, içtihadı üzerine içtihat kabul edilemez?"

"Şartların gerektirdiği durumlarda, eğer hilafete ehil bir Kureyşli bulunmazsa, başka milletlerden yetkin kimseler, onlara vekâleten hilafeti üstlenebilirler evlat." dedi ihtiyar.

Adam bir anda kızıla kesen yüzünde konuşamadığı, dile getirmekten korktuğu onlarca kelimeyle kalakaldı sanki. O anda bir Hurufi olup, genç adamın yüzünü okuyabilmeyi isterdim. Yine de derin bir soluk alarak dev kollarını göğsünde kavuşturdu adam ve Peygamberin, "Benden sonra hilafet 30 yıldır, sonra hanedanlık başlar." sözünü hatırlattı. "Hem Hicaz yollarını Memluk Devleti'nin koruyamayacağını da kim söyledi size? Kansu Gavri'nin akıllı, dirayetli ve müşfik biri olduğunu herkes bilir. Ancak Harameyn yollarını korumak

elbette her İslam ülkesi için bir itibar meselesidir. Bunlar yalnızca politika. Devletin kendini haklı çıkarmak, tüm Müslümanları baskı altına almak için uydurduğu..."

"Bu bir Kızılbaş!" diye bağırdı o sırada adamlarımdan biri, "Bunların ülkede kargaşalık çıkarmaktan başka dertleri yoktur."

"Tüm Kızılbaşlar Hazret-i Ayşe'ye, Ömer ve Ebubekir'e hakaret eder!" diye bağırdı bir diğer adamım.

"O yüzden mi yüz bin Kızılbaş'ı katlettiniz?" diye bağırdı balıkçı, "Bu yaptıklarınıza değdi mi peki?"

"Yalan," dedi az önceki ihtiyar, "üç oğlum da katıldı o sefere. İçlerinden şehit düşen biri de tahrir kâtibiydi. Eğer bahsettiğin gibi bir katliam olsa, böyle devasa bir nüfus hareketi vergi defterlerinde mutlaka açığa çıkardı. Defter edilenlerin sayısı üç bini geçmez. Onlar da elebaşları ve bozgunculara yardım ve yataklık eden bilindik kimselerdir."

"Sen devletin resmî ağzıyla konuşuyorsun ihtiyar!" diye bağırırken korku dolu gözlerle etrafına bakınıyordu adam."

"Devletin ha?.. Devletin değil, vicdanımın sesiyle konuşuyorum delikanlı. Gerçek hiçbir zaman sonsuza dek örtülemez. Bu hakikatin doğasına aykırıdır. Ne kadar derine gömersen göm, bir gün toprağın üzerine çıkmasını engelleyemezsin."

"Devletin gelirleri azaldıkça, Türkmen tebaasına zulmü de artıyor ve kimse bunu göremiyor ihtiyar. İpek Yolu da, Baharat Yolu da kuruyor. Ben denizciyim, biz Akdeniz'de sıkışıp kalmışken, Portekiz ve İspanyollar Hint ve Pasifik Okyanuslarında cirit atıyorlar. Ve şimdi biz bunları konuşurken, Amerika ismini verdikleri o muhteşem kıtada yayılıyor, zenginleşiyorlar. El Dorado isminde, altından bir şehirden bahseden İspanyollar biliyorum..."

"Tüm bunlar bir yalan..." diye bağırdı ihtiyar, "Bizim maneviyatımızı kırmak için söylenen yalanlar... Amerika diye bir kıta yok... Olsa önce bizimkiler bulurdu... Çaka Bey bulurdu, Umur Bey, Karamürsel Bey, Kemal Reis ya da Barbaros kardeşler bulurdu... Amerika diye bir yer hiç var olmadı!.."

Denizci, kollarını kendine güvenle kavuşturarak güçlü çenesini kastı, "Sen çıldırmışsın aksakal. O halde sen büyük denizci Pirî

Reis'in dünya haritasını işitmedin ki bu harita Türk denizciliğinin yüz akıdır, işte o haritada Amerika'nın kuzey ve güney kıyıları..."

İhtiyar adam, balıkçının sözünü bitirmesini beklemedi, "Pirî Reis gibi büyük bir âlimi, günü gelip de zor duruma düşürebilmek için uydurulmuş yalanlar bunlar..."

Bu defa başını iki yana sallayarak, "Amerika'yı bilmiyor," dedi denizci kendi kendine konuşur gibi, "kendini senin gibi avutanına hiç rastlamadım daha önce..."

Balıkçının bu son sözleri bardağı taşıran nihai damla olmuştu. Ortalık birden hareketlendi. İtişme kakışma başlar başlamaz, yılların tecrübesiyle, çevremde sinsice sıkılaşan bir kalabalık fark ettim. Savino'nun da, benim de ellerimiz hâlâ kuşaklarımızdaydı. Yüz yüzeydik artık. Bakışlarımızın şifresi öyle ani çözüldü ki, hançerlerimiz aynı anda belirdi. Ancak Savino'nun bu kadar akıllıca hareket edebileceğini kestirememiştim.

Savino'nun, çoktan etrafımı kuşatmış Safevi çaşıtları bir anda koluma yapıştılar. Tecrübeli ajan, ele geçirdiği avantajı yitirmemek için, hançerini tam kalbime saplamak üzere sert bir hamleyle ileri doğru uzattı. Hissettiğim panikle, kafamın içinde bir şalter kapanıverdi sanki o sırada. Zaman, bir reçel kavanozuna düşmüş çirkin bir sinek gibi ağırlaşıp pelteleşti sanki. Savino'nun kalın bileğini çevreleyen deri şerit meydana çıkmış, üzeri kara tüylerle kaplı uzun parmaklarının eklemleri bembeyaz olmuştu. Göğsümü geri çekmeye çalışarak olduğum yerde büzüldüm. Zamanı da ikiye bölerek ilerleyen İran işi gümüş savatlı hançerin kille parlatılmış çeliğinin ışıltısı, zihnimin tüm karanlık arka odalarının kapılarının da kilitlerini parçaladı o an. Maziye açılan eski bir aynaydı artık hançer. Zamanın akışı yalnızca yavaşlamamış, tamamen durmuştu belki de. Hayatımın tüm önemli sahnelerinin, o karanlık arka odalardan fışkırdığını ve eflatun bir ışık seli altında müthiş bir süratle gözümün önünden geçtiğini anımsıyorum. Sonra bir anda fark ettiğim üzere, Savino'nun savurduğu hançerin hedefine varmasına bir iki parmak kala, bir kılıcın keskin ucu, adamın ön kol adalelerine alt kısmından saplanıvermişti.

Bu benim çaşıtlardan biri değil, Türk Kancabaş Loncası'ndan, daha önce benim de birkaç kere görüştüğüm Tokatlı Şerafettin Reis'ten

başkası değildi. Kılıcını öyle maharetle geri çekip kınına yerleştirdi ve elinde beliren hançerle, Savino'nun etrafındaki diğer casuslarla öyle bir cesaretle mücadeleye girişti ki yiğitliğine hayran olmamak elde değildi. Çaldıran'daki kahramanlıklarının ardından, Selim Han'ın dirayetiyle kadırga kaptanlığına getirilmiş, kendi yelkenli kayıklarından oluşan küçük bir balıkçı filosuyla da tüm Karadeniz'de söz sahibi olmuştu. Kırım Limanı'nda büyük bir tahıl ambarının da sahibiydi ve ufak tefek kaçakçılık işleri de yapıyordu. Aynı zamanda Lonca'nın önde gelen isimlerinden biriydi Şerafettin Reis. Tam üç suikasttan kurtulmuş, gözünü budaktan esirgemeyen bahadır bir adamdı. Fakat Lonca'ya artık hayatımı borçluyum demek oluyordu aynı zamanda bu. Hiç kimseye minnet duymayı sevmem. Bu durum özellikle 'can' söz konusuyken çok daha sıkıcı bir hal alır. Hele de benimki gibi büyük işler çeviren ciddi bir teşkilatın başındaysanız, sizi keskin bir yol ayrımında bırakır.

Hançerimi kaldırdığım gibi Şerafettin Reis'in yanında vuruşmaya katıldım. Adamlarımın nerede olduklarını, nasıl ve ne zaman etkisiz hale getirildiklerini ve dahi hayatta olup olmadıklarını bilemiyordum. Çaresiz bir öfkeyle kullandım hançerimi. Sonra yanımızda çarpışmaya başlayan diğer Lonca üyeleri ve benim birkaç adamımla birlikte caminin ana kapısına açılan güvenli bir koridordan uzaklaştık. Tüm bu olan bitenin en kötü yanı, bu akşam Has Odabaşı 'Nedim-i Yârî, Mahrem-i Esrari' Pargalı İbrahim Ağa'ya rapor verecek olmamdı. Bu kez de şansı yaver gidip kurtulan Savino hakkında ne diyeceğimi ise hiç bilemiyordum. Ama her şeye rağmen kendimi affettirecek sürpriz bir istihbaratım vardı.

KİMSE GÜVENMEYECEK BANA, SENDEN BAŞKA (PARGALI İBRAHİM)

I

"Büyük nehirler, büyük ruhlar gibidir:
Dipleri hiçbir zaman aynı kalmaz."

Panait Istrati (Sünger Avcısı)

21-22 Kasım 1520/ İstanbul

Ve rüzgârın azametli kollarında daha güçlü ve her güçlü gibi daha merhametsiz olmuştu soğuk. Minyatürlerden çıkmış ıssız meydanların ve gururlu düşlerle mavimsi bir ışıltıya kavuşmuş arka sokakların içlerinde yaptığı ihtilalin kibriyle kol geziyordu kar kokusu. Tunç kafeslerin gerisindeki pencereler sımsıkı kapatılmış, gece, evlerin gündüzki o aydınlık yüzlerine kederli bir peçe çekmişti. Boğaz boyunca Karadeniz'den inen ve sokak içlerine sızan dondurucu rüzgârlar alnımı ve elmacık kemiklerimi yakıp kavuruyordu sanki.

İşte bendim, çok geçmeden başlayan tipinin altında titreyerek ilerlerken düşünen garip yolcu. Bendim sırtındaki aba kumaştan ak mintanın deliklerinden sızan ıslak rüzgâra için için küfreden. Bendim, kayıp bir mektubun peşinde avare olmuş gözleri yaşlı bir âşık gibi, armudi kubbelerini ot bürümüş kervansarayların yüksek duvarları altında küçüldükçe küçülen.

Görkemli siluetleri yüreğimi ürperten camilerin mermer avlularında, gizli bir fısıltıyı bekleyen meczuplar gibi sırıtarak dikilirken buluyordum bazı geceler kendimi. Çamurlu sokakların derinliklerinde, o korkunç görünümleri ve silahlarıyla asesler çıkıyordu kimi zaman karşıma. Ellerindeki meşalelerin yağlı paçavralarına, manda idrarı, cıva ve köpek kanından mamul ağır bir mayi bulamışlardı. Oluşan bu iğrenç esansın uzak yerlerden duyulan öyle etkili bir tesiri vardı ki, uğursuzlar bu kokuyu aldılar mı aseslerin geldiğini anlayıp dağılıverirlerdi.

Ancak ben bu devasa yeniçerilerin keyifle ışıldayan gözlerinden ve yılık ağızlarından yayılan sırıtmalardan kapıldığım tarifsiz muziplik duygusunu nasıl tarif edebilirim? Zaman duruyordu sanki. Yine aynı şekilde yılışarak karşılık veriyordum onlara. Kaftanımı aralıyor, kim olduğumu gösteren hatt-ı hümayunun altından padişah mühürlü deri rulosuna takılıyordu çok geçmeden gözleri. Bu defa onlar korkuyla büzülüyorlardı oldukları yerde. Bu gece fazladan bir dayak daha atamayacakları ortadaydı. Kellelerini kurtarabilirlerse şanslı sayılırlardı.

Küçük çocuklar gibi birbirlerine sokularak kıpırdanıyor ve gitgide ufalıyorlardı. Yüzümün aldığı şeklin çok çarpık olduğunu hissediyordum o anlarda. Simamı oluşturan o mazbut çizgiler, korkutucu burgularla birbiri içine geçiyordu zihnimdeki sahnede. Demir gıcırtıları, zincir şakırtıları, yağlı kasnakların ağır sürtünme sesleri ve bıçaklı dev sarkaçların kan donduran görüntüleri arasında düşünüyordum o güçlü kuvvetli bedenleri. İnsan denen yaratığın ne kadar kırılgan olduğunu anlamaları için başkasına işkence etmeleri yetmezdi; asıl çaresizlik, işkence uygulanırken kurbanın zihninde oluşan sahnenin pırıl pırıl yüzeyine çıkabilmekti. Bunun için de işkenceci değil, kurban rolünü oynamak gerekliydi ne yazık ki.

İtalyanların 'persona' dedikleri o maskelerden birini takmış oluyordum sanki ben öylece sırıtırken. Seyyar bir sokak tiyatrosunun baş aktörüydüm artık. Ama onların rolleri daha önemliydi. Saygılı sükûnetlerini bozacak tek bir hareketlerinde başlarına gelebilecekleri ancak hayal edebilirlerdi çünkü. Binlerce özür dileyerek kafta-

nımın eteğini öpüyor, ellerindeki uzun kızılcık değneklerini peşlerinden sürükleyerek sıvışıyorlardı sonra asesler.

☪

Bir nicedir yanıyordu böyle kalbim. Ruhumu zonklatan bakır rengi bir duman bürümüştü gözlerimi. Bedenimin ezildiğini duyumsuyor, omuzlarımı çökerten ağır bir yükün varlığıyla kimi zaman dudaklarımın arasından kurtulan istemsiz iniltiler işitiyordum... Aynalar bana eski bir zamanın ışığını gönderirken bu defa, yüzüm, o övülen güzelliğinden çok uzakta, hissettiğim ağır bir kederle buruşmuş oluyordu. Suskunluğumu ikiye katlayan, beni başka bir 'ben'e, benim de tanımadığım bir 'ben'e yaklaştıran bir maske takıyordum o zaman. Bir dosttum ben, hem de bir hain. Sadıktım, ama inandıklarıma değil, benim adıma inananların inançlarına. Ben vardım, hayır ben hiç olmamıştım. Adım, sanım ve unvanım, nasıl kaderin cilvesiyle sonradan kazanılmışsa, ruhum da aynı ölçüde koca bir yalanın parçasıydı. Gerçeklikle aramdaki o incecik, gözlere batmayan çizgide yaşamak, küçülmek demekti ve bir insan bu kadar küçülebildikten sonra bir pire bile ona deve görünebilirdi.

Bir köle olarak getirildim Osmanlı ülkesine. O zamanlar altı yaşındaydım ama kimi zaman, yaşanılan olayın tesir kuvveti, insan hafızasında bıçak izi gibi kalıcı, pembe izler bırakır. İtalyan asıllı bir gemici olan babam Pargalı Luciano, ısrarlarıma dayanamamış, sonbaharın o ılık günlerinde çalıştığı yelkenliye beni de bindirmeyi başarmıştı. Kaptanın, gemide küçük bir çocuğa yer olmadığına dair yaptığı sert itirazlara karşın, benim sevimliliğim ve ağırbaşlılığımdan derhâl etkilendiğini hatırlıyorum. Nihayetinde seferin hepi topu on gün süreceğinden olsa gerek güverteye çıkmama izin verilmişti. Büyük bir gemi değildi bu. İki yelkenli bir brikti yalnızca. Kaptan Aleksandros Takis kara sakallarını sıvazlayarak, "Buraya bak küçük Yanko," demişti, "biz gemimizde tembellerden hoşlanmayız. Madem bizimle gelmek istiyorsun, o halde bedelini ödersin. O da para değil, dökeceğin terdir."

O anda kendimi gerçek bir balıkçı gibi hissetmenin sevinciyle hemen işe sarılmıştım. Burun kısmındaki armuzları hafifçe rendeleyip, balmumu, ispermeçet ve tutkalla perdahlayan marangoz ve tayfalara yardıma koyulmuştum. Balmumunun o yumuşak ama dirençli maddesini avuçlarımın arasında sıktığımı, derhâl ısınmasıyla parmaklarımı incecik bir kumaş gibi kaplayan sihirli tabakasına mutlulukla baktığımı hatırlıyorum. Sonra marangozların peşi sıra ilerleyip, yosun kaplamış derzleri küçük bir spatula ile kazımaya başlamıştım. Çok geçmeden dev gibi bir lostromonun sevgiyle saçlarımı karıştırıp, "Çok fazla bastırmana gerek yok küçük Yanko," dediğini hatırlıyorum. Daha sonra isminin Nikos olduğunu öğrenecektim. Yaka ve kol ağızları fırfırlı yeşil gömleğinin üzerindeki uzun ve kalın ceketinin önünü açarak yanıma çömeldi ve bana kendi göstermek için spatulaya uzandı.

Gururla başımı kaldırıp, "Annem Despina, Yunanistan'ın yalnızca en güzel kadını değil, aynı zamanda en beceriklisidir," dedim, "Parga'daki evimizin verandasını tamir ederken babama ikimiz de yardım etmiştik ve annem tahtaların yüzeyinin nasıl rendeleneceğini babamdan daha iyi anlatmıştı bana."

"Vay be," diyerek dizini tokatlamıştı tayfa, "her erkek annen gibi bir kadınla evlenmenin hayalini kurar Yanko."

Gülmüştük ve işimi iyi yaparsam beni seren yelkeninin ucundaki grandi çanaklığına çıkarmaya söz vermişti. Ne yazık ki buna hiç fırsat bulamadık.

Bir zamanlar, Türklerin on üç ay kadar ellerinde tuttukları Otranto açıklarına ulaştığımızda herkesi bir tedirginlik sarmıştı. Bu civarda fütursuzca gezinen, kıyılardan içlere süzülerek, yağmaya çıkan Türk korsanları herkesin korkulu rüyasıydı. Kaptan nöbet saatlerini ve yerlerini titizlikle ayarladı ve kendinden emin bir ifadeyle, "Şimdi buyursunlar gelsinler bakalım," dedi sinirli sinirli gülerek. Sonra beni yanına çağırdı. Üzerinde bembeyaz köpekbalığı dişlerinin tıkır tıkır sallandığı gümüş bir bileklik çıkardı balık kokulu ceketinin cebinden. "Artık gerçek bir erkek oldun," dedi omuzlarımdan kavrayarak. Ona anlaşılmaz bir heybet katan kara sakalları ve pırıl pırıl mavi göz-

lerindeki neşeyi hâlâ hatırlıyorum. Sonra bizi gülümseyerek izleyen babama ve diğerlerine dönerek, "Ne duruyorsunuz?" diye bağırdı, "Yeni tayfamıza selam çakın bakalım!"

Gerçekten de birinci süvarinin o tiz silistre düdüğünü çalarak tüm ekibi selama kaldırması inanılmaz bir hatıradır benim için. Bir ara benimle gizlice morinasını bölüşen iri yarı Lostromo Nikos, kurutulmuş ve reçinelenmiş pembe bir denizyıldızı armağan eden İtalyan aşçı (yanılmıyorsam ismi Guiseppe idi), tütsülenmiş balık ve peksimetten oluşan bir öğle tayınını gece acıkırsam yemem için, koca, kirli bir mendil içinde sessizce elime tutuşturan Macar İkinci Kaptan Zoltan... Herkes evet herkes selam duruyordu karşımda. Sonra alkışlamaya başladılar ve ismimi hep bir ağızdan tekrarlayarak eller üstünde dolaştırmaya başladılar beni. O gece bana bile küçük bir bardak Portekiz romu sundular ki, gerçek bir erkek olabilmek adına o korkunç zehri boğazımdan mideme akıtmayı gururla başardım. İşte ömrümün en mutlu günü böyle sonlandı.

Fakat yorucu ve bereketli bir günün sonunda tüm tayfalar, deneyimsiz nöbetçiler de dâhil olmak üzere derin bir uykunun efsunlu kollarına düşmekten kurtulamadılar. Gecenin bir vakti uyandım. Ürpertici denizin sessiz ve kıpırtısız hali sürerken, güverteye, kamaralara ve genizlerimize sabahın acı sisi sızmaya başlamıştı. Gündüz biraz üşüdüğümden olsa gerek, mesanem patlayacak gibiydi. Derhâl tuvalete yetişmek için, iki yanı ve ortası üçer katlı ranzalarla dolu kamarada koşar adım ilerlemeye başladım. Ancak işte tam o anda ayağım, tayfalardan birinin kalın, tahta ayakkabılarından birine takıldı ve yüzüstü yere kapaklandım.

İşte daha yerimden doğrulmamışken, birtakım sesler geldi kulağıma. Ağır bedenleri taşıyan ivedi adımlar ve demir şıngırtılarına, sessizce yere yığılan bedenlerin boğuk gürültüleri eklenmişti. O çocuk yaşıma rağmen güvertede bir şeyler döndüğü, belki de bir baskına uğradığımız fikri uyandı içimde. Korkudan karnım ve az önce beni zorlayan mesanem taş kesildi sanki. Sonra uğultular, gürültülü ve çekincesiz seslere dönüşmeye başlayınca en yakınımdaki ranzanın altına doğru süründüm ve nemli, soğuk tahtaların üzerinde sesimi çıkarmadan, nefes bile almadan beklemeye başladım.

Oysa bağırabilir, tüm kamarayı ayağa kaldırabilirdim. Ama korkmuştum. Ve korkaklığın ucu her zaman daha sefil ama güvenli bir dünyaya açılıyordu. Babam Luciano savunmasız bir şekilde, her şeyden habersiz uyuyordu orada. Beni onca seven ve gümüş bilekliği hediye eden kaptan Takis ve neşeli tayfaları da uyuyorlardı. İkinci Kaptan Zoltan'ın horultusu hâlâ ahşap aksamın iniltisini bastırıyordu. Evet, hepsi, beni onca seven tüm büyüklerim istisnasız uyuyorlardı.

Yukarıda nöbetçiler haklanır, düşman usulca merdivenlerden inerken, bana güvenmiş, sevmiş ve inanmış olan herkese ilk ihanetimi böyle yapıyordum işte. Türkler beni de, babamın da içinde bulunduğu birkaç kişiyle birlikte sağ olarak ele geçirdiler. Gerisi tamamen kılıçtan geçirilmişti. Kaptan Aleksandros Takis, Lostromo Nikos, Aşçı Guiseppe, İkinci Kaptan Zoltan kanlar içinde güverteye serilmişler, az sonra köpekbalıklarına yem edilmek üzere sancak kısmındaki küpeştenin üzerinden atılacaklardı. Ama her şeye rağmen babamın öldürülmediğine o kadar sevinmiştim ki, her şeyin kısa bir sürede yoluna gireceğine olan inancım kuvvetlenmişti.

Bizi usulca bordalayan Türk gemisinin kaptanı olduğunu anladığım, yeşil sarıklı, kara mintanlı ve kolsuz kara yelekli, kırmızı şalvarlı, uzun deri çizmelerinin konçları dizlerine kadar uzanan adamın adını hiçbir zaman öğrenemedim. Adamları kendisine kısaca 'Reis' diyorlardı. Sert tavırlarla bizi şöyle bir süzerek, kaptanın yerde duran geniş kenarlı, tüylü şapkasını kaldırıp denize fırlattı. Eğri kılıcının ucuyla yerdeki cesetlerden birkaçını hafifçe dürtükledikten sonra yanımıza geldi ve adamlarına Rumca, "Fırtına geliyor," dedi, "bunları ambara indirin!" Sonra kolumdaki bilekliği fark edip, uzandı ve koparırcasına söküp alarak cebine indirdi.

II

Foça Limanı'na geldiğimizde tutsaklığımızın üzerinden neredeyse bir ay geçmişti. Bazı limanlarda durduğumuzu dışarıdan gelen uğultulardan ve kokulardan anlayabiliyorduk. Zaman zaman ambarın diğer kısmına indirilen canlı hayvanların seslerini de duyabiliyorduk. Babamla birbirimize bakıyor, olan biten üzerine tahminler yürütüyorduk.

Nihayet Foça'nın muhteşem, ılık kış güneşi altında kadırgadan çıkarıldık. Bunca zaman ayaklarımızdan prangalı olarak karanlıkta bekledikten sonra tekrar açık havaya çıkmak harikaydı. Gerçi gemide bize oldukça iyi bakmışlardı. Bunu inkâr edemem. Ancak bunun esir pazarında iyi para etmemiz umuduyla yapıldığının farkında değildim henüz. Beni babamla yan yana halkalara zincirlemişler, karnımızı da muhteşem kara üzüm şerbetleri ve et suyuna pilavla tıka basa doldurmuşlardı.

Arada sırada ambarın diğer köşesindeki ispermeçet kandillerine ve tam ortada sabitlenmiş mangala hiçbirimizin bilmediği yeşil renkli bir sıvı döküyorlardı. Kokusu ince ince genzime işleyen bir duman sarıyordu işte o zaman her yeri. Bu duman, bizi küçük bebekler gibi saatlerce uyutuyor, geri kalan zamanlarımızı da çakırkeyif bir halde geçirmemize yardımcı oluyordu. Aslında bu haldeyken bizi zincirlemelerine gerek bile yoktu.

İşte yarı sarhoş bir halde ve yine zincirli olarak at arabalarının sarsıntılı ve soğuk kafesleri içinde kışın iyiden iyiye ilerlediği günlerde Foça Limanı'ndan yola çıktık. Tatlı bir kızıllığın hâlâ hüküm sürdüğü uğultulu vadilerden ve Gediz Irmağı'nın yatağını zorlayan çamurlu kıyısından ilerledik. İkinci günün akşamı Manisa'ya vardık. Şehir, zengin bir bitki örtüsüyle kaplı Sipil Dağı'nın eteklerinde, akarsuların arasında uzanan bahçeli, aşı boyalı, iki katlı, şahnişinli ahşap evler ve konaklarla kaplıydı. Dünya üzerinde görülebilecek en güzel şehirlerden biri olduğuna hâlâ inanırım. Manisa, aynı

zamanda Saruhan Sancağı'nın idari merkeziydi. Yıllanmış kervansarayları, kubbelerini ot bürümüş hamamları, kalem endamlı minarelerle süslü şirin camileri, sonsuz bir sükûn içindeki taş medreseleri, imarethaneleri, meşhur bimarhanesi (tımarhane), namlı aşevleri, yetimhaneleri ve sübyan mektepleri ile İstanbul'un ve dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin küçük bir idari kopyası gibiydi. Saraylaın, konakların, çeşmelerin, arastaların arasından geçerek beni satın alacak ve babamdan uzun bir süre ayrılmama sebep olacak Aybike Hatun ile karşılaşacağımız esir pazarına eriştik.

İlk görüşte tahtırevanını durdurarak kâhyası vasıtasıyla yüksek bir fiyat vererek aldırmak istedi beni Aybike Hatun. Ancak esir tüccarının çekimser tavırlarından benim için başka biriyle pazarlık yaptığı anlaşılabiliyordu. Bu doğaldı aslında. Güzel bir çocuktum. Kemiklerimin sıkılığından da güçlü kuvvetli bir delikanlı olacağım anlaşılıyordu. Esmer tenim, masmavi gözlerim ve koyu renkli uzun saçlarımla derhâl dikkati çekiyordum.

Ancak Aybike Hatun öyle bir rakam teklif etmişti ki, esir tüccarının buna karşı koyması imkânsızdı. O günlerde sağlıklı, yetişkin bir esirin ortalama fiyatının elli Venedik altın dukası olduğu düşünülürse, benim sonradan öğreneceğim bu fiyat gerçekten de dudak uçuklatıcıydı.

Dul bir kadındı Aybike Hatun, çocuğu yoktu. Kocasından kalan büyük bir mal varlığına sahipti. O yüzden de saygı görmeye devam ediyordu. Manisa'nın beş kilometre dışındaki üzüm bağları ve zeytinliklerle çevrili çiftliği, âlimlerin ve değerli sanat adamlarının uğrağı konumundaydı. Sair zamanlarda bile ilim ve sanat meclisleri tertip eder, davetlilere hatırı sayılır hediyelerle mukabele ederdi.

Aybike Hatun'un küçük bir çocuk için tam 'seksen' Venedik altını ödediği ve gizli olarak yapılacak açık arttırmaya kalmadan satın aldığının söylentisi şehre kısa sürede yayıldı. Dört bir yandan beni görmek için çeşitli bahanelerle Aybike Hatun'un evine gelenlerin içinde ne kadarı bana burun kıvırdı bilemiyorum. Ama küçük ve zarif bedenimi görkemli kıyafetlerle süsleyerek misafirleri karşısına çıkarmaktan, söylediğim Yunan halk şarkılarını dinlemek ve dinletmekten, o

küçücük yaşıma rağmen keman çalmaktaki maharetimi dosta düşmana göstermekten büyük keyif alıyordu Aybike Hatun. Bu sayede diğer insanlardan yalnızca zekâ yönünden değil, feraset yönünden de ayrıldığını, benim büyük işlere namzet bir insan olduğumu anladığını da göstermiş oluyordu.

Daha o küçücük yaşıma rağmen, annemden bile genç bir kadının benimle bu derece ilgilenmesi son derece gururumu okşuyordu. Ben de kendimi ona beğendirmek için tüm hünerlerimi ve şirinliğimi sonuna kadar kullanıyordum. En seçkin hocalarda okuttu beni. Evin her köşesini medreseye çevirtti benim için. Hiçbir masraftan kaçınmadı. Fakat yaşımın enikonu ilerlediği yıllarda dahi, beni yepyeni esvaplarla donatır, çoğu zaman kendi elleriyle diktiği rengârenk kıyafetlerle saray soytarılarına çevirir ve sokaklarda yanında gezdirirdi. İşte bu çok ağırıma gider, ancak hilesi sinsi, gerçek bir köle gibi davranmayı öğütleyen hislerime uyarak, yüzümden o şirin tebessümü eksik etmezdim.

Gülerlerdi bana. Yaşıtım gençler, toplandıkları izbe sokak ve arsa köşelerinden laf atarlardı. Bir keresinde içlerinden birinin attığı bir taş ense kökümde öyle bir patlamıştı ki gözlerimi karartmış ve dizlerimin üzerine çökmeme sebep olmuştu. Ama ben ne yaptım biliyor musunuz? Kalkıp savaşacağıma dönüp gülümsedim. "Çok daha önceleri dizlerimin üzerine çökerttiler zaten beni," diye düşündüğümü hatırlıyorum. Karşımda kahkahadan kırılan, iki büklüm olan o rezillerle birlikte gökleri yere indiren sert kahkahalarla çınlattım ortalığı. Arap Kâhya ve Kalfa Hacı İlyas Bey'in müdahale etmelerine bile müsaade etmedim. Çünkü içimden beklememi öğütleyen o gizli sesi dinliyordum hâlâ. "Bekle," diye fısıldıyordu, "bekle, şimdi değil... Şimdi değil..."

Yalnız burada bir noktayı belirtmeliyim ki Osmanlı topraklarında esirler asla Avrupalıların anladığı anlamda tüm insani haklarından arındırılarak köleleştirilmezler. Belirli bir yıl çalışmak ve ardından özgür bırakılmak üzere kadılığın tereke defterine işlenecek bir protokol evrakı hazırlanır. Buna Mükâtebe usulü denir. Ancak cezası kesin olarak idam olduğu halde, korsanlar tarafından vatanımdan

kaçırılarak getirilmiş biriydim ben. Yasal olarak kayıt altına alınmamış, esir pazarında el altından satılmıştım. Ama paranın açmadığı hiçbir kapı yoktur bilirsiniz. Yıllar sonra bu kanunu öğrendiğimde, Aybike Hatun, beni sahte bir evrakla yirmi yıllığına mükâteb kıldığını soğukkanlılıkla itiraf etti. İşte o gün, ondan bir şekilde intikamımı almaya karar verdim.

Kararlı bir duruşu olan genç bir hanımdı Aybike Hatun. Akik rengi gözleri, saydam birer gök küre altındaki iki sıcacık dünyaydı. Peçesinin gerisinden ilahi bir ışıkla aydınlanan yüzü, muhtemelen Avrupalı ressamların son derece tanrısal bulacağı aristokrat çizgiler ve hoş ayrıntılarla doluydu. İlk bakışta çarpıcı bir güzelliği olduğu söylenemezdi belki ama ikinci bir bakış, karşınızda hatırı sayılır güzellikte bir kadın olduğunu anlamanıza yeterdi. Güzel bir yaz gecesi, uykuyla uyanıklık arasındaki o mucizevi eşiğe ulaşıverir ya insan apansız. Bedeni dışarıdaki gürül gürül dünyaya katılmak ister de, ruhu, onu daha düşsel, daha yaldızlı, kar dolu kristal şerbet kadehlerin buğusu kadar ferah bir âleme çağırır ya; işte tüm varlığıyla 'huzuru' öylesine yanında taşırdı Aybike Hatun.

Beni evladı gibi sahiplendiği doğruydu, evindeyken köleliğimi hissettirmediği de. Ama özgürlüğümü vermemekte de direniyordu. Onun evladı, onun malı, itiraf etmek zor gelse de, gerçekte onun oyuncağıydım. Seviyor muydum onu? Evet, ama köleliğinin farkında olan adamdan minnet bekleyemezsiniz. Beni yetiştirmek için elinden geleni yaptı. Türklerin geleneklerini öğrendim ve buluğ çağına erdiğimde de akıllıca olduğunu düşünerek Müslümanlığı seçtim. Peygamberlerin babası İbrahim'in isminin çok daha tesirli olacağını, analitik düşünmeye yatkın zihnimle inceden inceye hesap ettim. Müslüman olmayanların, özgürlüklerine kavuşma ve yükselme şanslarının çok az olduğunun ayırdına varmıştım bir kere. Türklerin dinî hassasiyetleri, Avrupalılarda son elli yıldır pek rastlanmayacak derecede yüksekti. Ben de bu duruma saygı duymalı ve ihtiraslarımı yatıştırıp makul olmalıydım. Oldum da... Nasıl biliyor musunuz? Nasıl katlandım anlayabiliyor musunuz?.. Gerçek bir kölenin tüm gücü, gözlerindeki masum bakışta ve saf tavırlarındaki içtenliktedir dost-

lar. Yüzümün güzelliği ve doğal olarak taşıdığım masum görünümüm de bana yardımcı oluyordu. Ve ben, geceleri yatağıma uzandığımda, tavandaki sıva çatlaklarına çakılı gözlerimden akan yaşlara aldırmamayı da öğrenmiştim. Gün ışığında içimde örselenen, kırılan yerleri, geceleri gizlice akıttığım gözyaşlarım onarıyor, içimdeki ihtirası ve intikam arzusunu biledikçe biliyor, ancak yüzümdeki o mütebessim ifadeyi asla bozamıyordu.

Kıymetli hocaların tedrisatından geçtiğim o muhteşem yıllar boyunca babamla birkaç kez görüşme fırsatını da buldum. Aybike Hatun'un çabalarıyla babamın bedeli ödenmiş ve esaretten kurtulup memleketine dönmesine izin verilmişti. "Acaba?" demiştim içimden, "Acaba beni de özgür bırakır mı?" Ama umduğum gibi olmadı, ayrıca bunu gerçekten isteyip istemediğimi de tam olarak bilmeyen bir parça vardı içimde. Ülkemde İtalyan bir balıkçıyla Rum bir ev kadınının sıradan çocuğuydum. Burada ise Aybike Hatun'un bir dediği iki edilmeyen gözdesi. O halde neden böylesine zoruma gidiyordu kölelik? Ucunda ikbal parıltısı olan bir hayatın gücüne mahkûmdum aslında ben dostlar, Aybike Hatun'un mükâtebe belgesine değil. Bu yüzden gözyaşlarımla karışan o mürai tebessüm asla silinmiyordu dudaklarımdan.

Evet, annemi çok özlemiştim ama henüz ona ulaşabilecek güçte ve konumda değildim. Bunun için biraz daha sabırlı olmam gerektiğini hissediyordum. Şimdi o günleri düşündüğümde, kader denen o esrarlı orman yolunun alacakaranlığında, ihtiraslarımın nasıl da kuvvetle ışıldamaya başladığını hayret ve mutlulukla hatırlıyorum. 1515 yılının başlarıydı, on sekiz yaşındaydım, yani gençliğimin en sıkı zamanlarında. Manisa artık bana dar geliyordu. Artık Aybike Hatun'un çocukça heveslerine ram olmaktan iyiden iyiye bunalmış, bir çıkış yolu bulabilmek için çırpınır olmuştum. Bazen ayaklarına kapanıyor, gözyaşlarıyla beni özgür bırakması için ona yalvarıyordum. O da ağlıyordu benimle, saçlarımı okşuyor, ama her defasında, "Hayır," diyordu, "Olmaz seni bırakmam..."

O zaman Arap Kâhya başta olmak üzere, çiftlikte esir olarak çalışan herkesi içtimaya çekiyor, daha önce erdemli olduğunu düşündüğüm bir tavırla bağışladığım tüm suçlarını yüzlerine vuruyor ve özel

konumum gereği onları ağır cezalara çarptırıyordum. Genç bir erkek olmaya başladığım günlerden beri artık benden hoşlanmadıklarını biliyordum, ancak böyle zamanlarda enikonu nefret ediyorlardı.

İçimdeki ejderhanın, hiç durmadan ateş püskürmeye başladığı günlerdi. Istırabımı kusabileceğim kurbanlarımın yüzündeki dehşeti gördükçe, kendimin de bir kurban olduğunu acıyla anımsıyor, vicdan azabından geceleri gözyaşı döküyordum. Ama siz tüm kölelerin, benim gibi en şanslılarının dahi nasıl bir çukurun içinde yaşadıklarını nereden bileceksiniz?

Ve köle sınıfındaki insanlar için en acısı nedir hiç düşündünüz mü? Bir başka kölenin onlara bekçilik etmesi... Evet, bir zamanlar ben, tıpkı kendim gibi birinin yanında her hareketime dikkat etmem gerektiğini acı ve tiksintiyle öğrenmişken, yılların getirdiği bu noktada aynı menfur konumu ben devralmıştım. Kölelik müessesesini kuranların, zamanında acımasızca hesap ettikleri usta bir yöntemdi bu. Ezilen insan, bir başkasını ezmekten, tıpkı kendi gibi zavallılara hükmetmekten hoşlanırdı. İnsan, işte böyle, bir diğer insanın kurdu oluyordu.

Ve ben, şimdi dünyanın en güçlü devletinin yönetiminde söz sahibiyken dahi, o çukurda yaşadığım yıllar boyunca üzerime sinmiş iğrenç çamurun kokusundan kurtulamıyorum. Bir zamanlar soytarılar gibi sokaklarda gezdirilen, misafirleri ve sahibini eğlendirebilmek için her türlü hafifliği yapan küçük çocukla, yeniyetmelik çağlarında, tüm hırsını kendi gibi esir insanlardan çıkaran o zavallı hâlâ yaşıyor içimde bir yerlerde. Kuytu köşelere gizleniyor, hiç ummadığım bir anda karşıma çıkıyorlar. Özel bir saati ya da yeri yok... Tek istedikleri gerçekte kim olduğumu unutmamam... Ama hiç unutamadığımı bilmiyormuş gibi davranıyorlar. Zulümdür bu kendime ettiğim... Zulüm...

III

1515 yılı, Ulu Şehzade Süleyman Han'ın, sancakbeyi olarak Manisa'da göreve başladığının dördüncü yılıydı. Geldiği günden beri 'adalet' kavramı üzerine öyle hassasiyetle eğiliyordu ki, daha şimdiden bazı ileri gelen tımar sahibi beylerin tepkisini toplamaya başlamıştı bile. "Kılıcın yapamadığını adalet yapar." sözü dilinden hiç düşmüyordu.

Şimdi düşünüyorum da, nasıl bir rastlantıydı bizi bir araya getiren? Yoksa her ayrıntıyı inceden inceye analiz edebilen o keskin zekâma mı borçluydum olan biteni? Yo hayır, yüzünüzde beni itham eden o gülümsemeyi görür gibiyim. Yapmayın ne olur.

İnce bir kar tabakasının ormanın engebeli zeminini tehlikeli bir şekilde kapladığı o soğuk kış gününün öğle saatlerinde, son birkaç gündür olduğu gibi elimde kemençem yürüyor, bu muhteşem enstrümanın iç gıcıklayan, büyülü sesinde, uzakta kalan ülkemin nağmelerini arıyordum. Ormanın bu bölgesinde yaptığım gezintiler boşuna değildi. Aybike Hatun'un kalfası Hacı İlyas Bey'den öğrendiğim kadarıyla yılın bu döneminde Süleyman Şah hep aynı bölgelerde avlanıyordu.

Peki, ne düşünüyordum gerçekte? Osmanlı tahtının tek varisiyle bir şekilde karşılaşabilmeyi mi? Böyle bir şey gerçekten de hayal edilebilir miydi? Onca muhafızın, kibirlerinden yüzlerine bakılması dahi suç olan vekil vükelanın arasından Süleyman Şah'ın yüzünü görmek, hatta onunla konuşmak mümkün olabilir miydi? En iyi ihtimalle yeniçeri ağası beni şöyle bir iyice benzetir, haşatımı çıkarıp bırakırdı. Ama bir şey vardı ki içimde, doğuştan gelen bir sezgi, bir yetenek... Hiçbir şeyin olanaksız olmadığını söyleyenleri doğrulayan bir giz...

Süleyman Han'ın musikiye düşkün bir delikanlı olduğunu biliyordum. Kemençeme verdiğim yepyeni bir akort, onu kemanın birkaç ton üzerinden çok daha lirik bir sese ulaştırmıştı. Ancak kemençe perdesiz bir çalgı olduğundan tamamen yeteneğime güvenmek zorundaydım.

O gün beni iten temel güç, içgüdülerimin keskinliği ve gerçek anlamda 'kader' olarak nitelendirdiğim o gözü karalık derecesindeki cesaretimdi. Küçük bir patika yolu takip ederek ilerliyordum. Etrafımda yılkıya bırakılmış atlar geziniyordu.

Yolum çok geçmeden, büyük bir 's' çizdikten sonra sığ bir derenin kıyıcığında sonlandı. Kökleri toprağın üzerine fışkırmış büyük bir meşenin, taşlaşmış ve hâlen kuru çotuklarından birine oturdum. Soğuk rüzgâr gözlerimi yaşartırken keyifle derin bir soluk aldım ve kemençemi dizime yerleştirip usulca çalmaya başladım. Gözüm, derenin küçük taşları arasında tatlı tatlı şıkırdayarak, sümbülü tonlarda akan sudaydı. Musikinin o kuşatıcı etkisiyle, zamanın, içimdeki dengeleri sağlayan o kadim nizamı bozulmaya başlamıştı yeniden. Eski bir Grek şarkısıyla başladım, bir süre sonra ise, annemin, ben çok küçükken söylediği bir ninniyi aklımda kaldığı kadarıyla çalmaya çalışıyordum.

Neden sonra alacakaranlığın çöktüğünü, gelen giden olmadığını hayal kırıklığıyla fark ettim. Rüzgâr dinmiş, yerini yalnızca ciğerlerimi okşayan tatlı bir soğuğa bırakmıştı. Gitmek üzere doğruldum. Kuşağımdan kemençemin deri kılıfını almak için belime uzanmıştım ki, "Dur!" dedi davudi, sert bir ses.

Olduğum yerde sıçradım. Arkamı döndüğümde, birkaç metre ötemde dikilmiş dev gibi bir solakbaşı ve yanında koca cüsseleri zincir zırhlar ve silahlarla kaplı, uzun, kolsuz kaftanları bellerinde dolama usulü kıvrılmış, çamurlu kızıl sahtiyan çizmeleri dizlerine kadar uzanan üç tane yeniçeri gördüm. Solakbaşı, geniş omuzlarındaki kürklü kızıl kaftanı, ayaklarındaki sarı çizmeleri ve mavi kuşağının altındaki yeşil çakşırıyla bir kalenin devasa kapısı gibi güçlü görünüyordu. Donuk yüzündeki kalın pala bıyıklarını neredeyse hiç titremeden sordu, "Kemençeyi çalan sen misin Çelebi?"

Korkudan bir anda keçeleşen dilimle, "Evet," diye mırıldandım, "benim. İnşallah kimseye bir rahatsızlık vermedim."

"Bizimle geliyorsun," dedi başını hafifçe yukarı kaldırarak.

Hiç itiraz etmeden peşleri sıra ilerledim. Dereye inen vadi, yüz adım kadar ötede sağa doğru kıvrılan ve Sipil Dağı'nı arkasına alan

bir kavis çiziyordu. Ayaklarımızın altında ezilen karların kıtırtılarını dinleyerek sessizce ilerledik ve sık ağaçlıkların arasına daldık. Öyle bir mevkideydik ki, bölgeyi iyi tanımayan, birkaç fersah ötede mutlak olarak saplanıp kalır, civar halkın 'orman basması' dediği o korkunç 'ele geçirilme' hissiyle kısa sürede paniğe kapılabilir, yön duygusunu tamamıyla yitirebilirdi. Burası bir makilik kadar sıktı, ancak ağaçlar gerçekte kara ve kızılçam, sedir, karaağaç ve meşe gibi bölgenin bayağı orman nüfusundan oluşuyordu. Asıl garip olan, ağaçların aralarına dolanmış, tuhaf ve dokundukları yerde can yakan kızıl bir iz bırakan bir tür geniş yapraklı sarmaşıktı. Kısa süre sonra, bu sıradan görünümlü bitkinin yalnızca kızıl izler bırakmadığını, ağrılara ve hayallere sebep olduğunu, hatta koma benzeri derin bir uykuya düşürdüğünü öğrenecektim. Bu durumda, bölgede rastlanan adi sarmaşık türlerinden biri olamazdı. Buraya özel olarak getirilmiş ve muhafaza edilmiş olmalıydı.

Tam bu düşüncelerle zihnim aymışken neler olabileceğini anladım. Bir Osmanlı büyüğü herhangi bir mevkide konakladı mı, civarı önce doğanın sunduğu engellerle ustalıkla kuşatılırdı. Bu durumda Süleyman Han uzakta değildi ve muhtemelen her av sırasında aynı noktada konaklama alışkanlığı vardı. İşte o sırada etrafımızdaki sık bitki örtüsü bir anda aralandı ve geniş bir açıklığa eriştik. Ulu Şehzade Süleyman'ın otağı işte buradaydı.

☪

Beni bir kulkâhyası ve yeniçeri çavuşu karşılayarak Silahtar Ağanın huzuruna getirdiler. Yünlü aba kumaşlar ve zırhlarla örülü iri bedeninin olanca heybetiyle, sade kıyafetlerimi ve yüzümü şöyle bir süzerek, "Çobana benzemezsin," dedi Silahtar Ağa. Üsküfünü usulca düzeltip baştan aşağı tekrar inceledi beni, "Giyimin kuşamın iyi. Talebe misin sen?"

"Ömrüm oldukça," diye yanıtladım.

Donuk ifadesini hiç değiştirmeden konuştu, "Söz oyunlarına kanmam. Hiç boşuna zorlama kendini çelebi. Kimin nesisin derhâl

konuş. Şimdiden söyleyeyim çaşıtlardan nefret ederim, eğer bir casussan derhâl itiraf et ki hiç canını yakmadan bitireyim işini. Normalde bunun için büyük bahşiş isterim ha!" Çok hoş bir espri yapmışçasına göz kırparak tebessüm etti.

Başımı şiddetle iki yana sallayarak, "Haşa şanından ağam," dedim, "sen de bana cellat gibi görünmezsin hiç."

Bir an donup kaldığını hissettim Silahtar Ağanın. Kaba hatları, soğuğun çizdiği daha ince ve insani çizgilerle anlamlanmış yüzünde, cesaretimden hoşlandığını gösteren bir pırıltı belirdi. Bu tür adamların cesaret kavramına verdiği büyük değeri o doğal yeteneğimle sezdiğim için, yine akıllıca ve stratejik davranmaya başlamıştım işte. Devam ettim, "Ben Aybike Hatun'un kölesi İbrahim'im, Pargalı İbrahim de derler."

"Eğer yalan söylüyorsan..."

"Allah şahidimdir Ağam. Bu bilgiyi kısa sürede doğrulayabilirsiniz."

Bir an duraksadı Silahtar Ağa, "Şimdi kimin huzuruna çıkacağını bilir misin peki?"

"Öyle zannederim ki Ulu Şehzadenin."

Kısa bir sessizlik oldu. Ağaçların münacat halindeki kuru dallarını, cezbeli bir derviş gibi titreten dondurucu bir rüzgâr esti yaşlı ormanın üzerinden. Milyonlarca kayıp ruh hep bir ağızdan seslenmişlercesine uğuldadı gökler. "Sevmedim seni çocuk," dedi bu sırada Silahtar Ağa. Bana güven vermedin." Sonra adamlarına başıyla işaret ederek, "Çırılçıplak soyun ve arayın şunun üstünü," dedi. Yeniçeriler, silahları ve zırhlarını şangırdatarak harekete geçtiler. Bir tanesi yünlü kaftanımı çekiştirip kürklü yakasını yırttı. Bir diğeri ise kuşağıma yapıştı ve koparırcasına söktü. Biri bir vuruşta başımdan keçe serpuşumu düşürdü. Askerlerin hoyrat ellerine kendimi öylece teslim etmiş, sabırla beklerken hiç gıkımı çıkarmamıştım. Çok geçmeden bir şiiri terennüm edercesine sakin, yerlere olduğu kadar göklere de hükmedercesine güçlü bir ses duyuldu, "Durun, açıl hele Silahtar Ağa!"

Silahtar Ağa derhâl arkasını dönerek yerlere kadar eğildi. Diğerleri de öyle. Ben de onlara uyup dize geldim. Uzun bir sessizlik

oldu. Yaklaşan güçlü adımların ezdiği karların gıcırtısından başka ses yoktu ormanda.

"Sen," dedi aynı ses, çok geçmeden yakınımdan. Tınısındaki görkem ruhumu ürpertilere boğdu. Uçsuz bucaksız bir okyanusun orta yerinde buluverdim o anda kendimi. "Aybike Hatun'u bilirim," diyerek devam etti Şehzade, "senin dahi methini işittim Pargalı İbrahim."

Duyduğum coşku ve mutlulukla başımı kaldırmaya cesaret ettim ve hemen karşımda, duruşu, bakışı ve giyimiyle gerçekten de cihana hükmetmeye layık bir delikanlı gördüm. Eflatun brokardan altın sırmalı kaftanı kızıl çizmelerinin alçak konçlarına kadar uzanıyordu. İçindeki yekrenk kemha gömleğinin iri mücevherlerle süslü uzun etekleri bacakları hizasında bir entari gibi ikiye ayrılıyor, dizlerinin üzerine kadar iniyordu. Kaftanının da, gömleğinin de düğmeleri ceviz büyüklüğünde incilerdendi. Mavi şalvarı, çizmeleri üzerinde o kadar usturuplu toplanmıştı ki her adımında usulca dalgalanan ipekli kumaşı dalgalı, fırtınalı denizlerin yüzeyini andırıyordu. Orman sathına hiç temas etmiyormuşçasına pırıl pırıl deri çizmelerinin iki yanında da aynı renkte gömme harflerle *Dünya Bir Hayaldir* yazılıydı. Ancak bu yazıyı yakından bakmadan değil okumak, görmek bile neredeyse olanaksızdı. Başındaki kallavi kavuğunun iri elmaslı, tavus tüyünden sorgucu ela gözlerinin renginde ışıldıyordu o anda. Benden bile uzun boyluydu. Yanındaki insan azmanı yeniçerilerin arasında kaybolmuyor, bilakis derhâl fark edilebiliyordu. İnce bir bıyığı vardı ve beyaz teninin üzerinde hafif bir leke gibi görünüyordu. Asil hatları yumuşak çizgilerle şekillenen güzel, oval yüzü sakalsızdı. Doğan burnu, iri gözlerinin yumuşak ifadesini sert ve iradeli bir tavırla değiştiriyordu. Her şeyiyle başka, her tavrıyla sıradan insanlardan farklı, tek kelimeyle muhteşemdi.

"Ben Pargalı İbrahim'in iyi bir müzisyen olduğunu duymuştum," dedi Süleyman Han, bu defa yumuşak bir sesle, "hele kalk, kemençene davran da bizi o olduğuna inandır."

Bağı çözülmüş dizlerimin üzerinde güçlükle dikilerek, "Emredersiniz Şehzadem," dedim ve enstrümanımı çıkardım. Önce çok tedirgindim, ancak Ulu Şehzadenin müşfik bakışları ve bulundu-

ğumuz yerdeki havanın rüzgârsız, diri soğuğu beni canlandırmıştı. Ne kadar çaldığımı hatırlamıyorum. Ama uzunca bir süre olduğunu söyleyebilirim. Her zaman olduğu gibi katman katman bulutlar hayal etmiştim elim notalarda gezinirken. Eflatunu bol, kızıl-pembe ışıklar ve kendi içinde burgu burgu dönenen gölgeler arasındaydım artık. Kimi yerlerde ulu dağlar gibi uçsuz bucaksız boşluklara uzanan bulutlara tutunuyor, arkalarından görülen uzayın koyu lacivert boşluğuna ürpererek bakıyordum. Rüzgârla aralanan katmanların arasında açılan uçurumlardan savruluyordum kimi anlarda da. Ufkun kristal duvarına çarpıp bir ışık patlaması halinde infilak ediyordum.

Gözlerimi açtığımda, Ulu Şehzade'nin memnuniyet yüklü, mütebessim bir ifadeyle bana baktığını gördüm, "İyi çaldın Pargalı," dedi, "gönlümüzü hoş ettin."

"Siz de beni dinleme lütfunda bulunduğunuz için, kulunuzun gönlünü hoş ettiniz Efendimiz."

Mahcup bir ifadeyle gülümsedi, "Ben de biraz şiirle ilgilenirim ya, Sultan babam kadar iyi değilim elbette. Gerçi babadan oğula geçen bir yetenektir bu bizde..." Hiç duraksamadan okumaya başladım:

Bana dildârın (kalbe hükmedenin) cefâsı hoş gelir
Nitekim gayre vefâsı hoş gelir

Derdi ile hoş geçer dil, dilberin
Derd sanma kim devâsı hoş gelir

Zahm-ı peykânı (ok yarası) kızıl güldür bana
Bülbülüm, hâr-ı belâsı (bela dikeni) hoş gelir

Yâreme merhem durur çün zahm-ı dost (dostun vurduğu)
Cânıma tîr-i belâsı (bela oku) hoş gelir

Ey Muhibbî âleme şâh olmadan
Dilberin olmak gedâsı (dilencisi) hoş gelir

Süleyman Han şaşkın ve sevinçli, "Şiirlerimi bilirsin demek Pargalı," dedi.

"Şiirlerinizi bilmeyen, duymayan mı var Efendimiz? Kadı Molla Şaban Efendi sizden duyup ezberlemiş. Kaydettiği kâğıtları da bir define gibi saklar."

"Molla Şaban Efendi âlim ve fazıl bir kişidir. Bizi sevenlerdendir. Sen de gönlümü hoş ettin ey çelebi, bugün misafirimsin. Seni şair ve düşünür dostlarım Hayalî, Sürûri, Zatî ve Latifî Efendilerle tanıştıracağım. Ayrıca halk edebiyatını da severim ve Yunus, Mevlana, Kaygusuz Abdal, Nesimî, Yeminî gibi şairlerin şiirlerini kendine has bir üslupla okuyan Âşık Kerimî'yi de tanımanı isterim. Tabii ki asıl tanıştırmak istediğim Şeyh Muslihiddin Merkez Efendi Hazretleridir ki, onu tanıman, ben acizi tanımandan evladır."

"Fakat Efendimiz, hanımım merak eder."

"Ben ona haber uçururum, sen merak etme hele."

IV

İşte böyle başlamıştı her şey. Tek bir emriyle beni, yıllarca gözleri yaşlı yollarımı bekleyecek olan Aybike Hatun'dan kopardı Süleyman Han. Karşılık olarak da çok kıymetli elmas bir broş ve iki bin beş yüz altın ihsan buyurdu. Duyduğuma göre hanımım verilen yüzüğü de para keselerini de yere çalmış beni geri istemişti.

Daha sonra olanları bana ayrıntısıyla anlatan, ricacı konumundaki Defterdar Sinan Paşa'nın hayretten ağzı bir karış açık kalmıştı. "Hatun," demiş hayret ve öfkeyle, "Hatun, ne edersin? Pek yakında cihanın hâkimi olacak Süleyman Han'ın ricasına ve iradesine karşı böyle mi mukabele edersin?"

Kalfa Hacı İlyas Bey'in yardımıyla güçlükle ayakta durmakta olan Aybike Hatun, gözü kara bir tavırla, "Bunu yapmaya hakkı yok," diye bağırmış.

"Yahu kadın Ulu Şehzadenin sana ihsanıyla bunun gibi yüzlerce köle alırsın. Hem inanır mısın ki İbrahim geri dönmek ister?"

"İster elbet..."

Paşa, ağır ağır başını iki yana sallamış, "İstemez... İstemez hatun... Hem onun iyiliğini istiyorsan bırak gitsin. Bu ikiniz için de en iyi olanı."

Mutluluktan uçtuğum günlerdi. Ülkenin en güçlü ikinci adamının yakın arkadaşlarından biri olmuş, aynı sofrada yemek yeme ve çoğu zaman benim odamda, yan yana serilmiş şiltelerin üzerinde uzanarak, sabahlara kadar gözlerimizi kırpmadan sohbet edebilme imkânına kavuşmuştum. Nihayet beklediğim ve geleceğini sezdiğim o kişisel yükseliş dönemim açılmıştı işte. Eğer dikkatli olur ve gereği gibi davranabilirsem geleceğim çok parlaktı.

Yine de zaman zaman beni geri alabilmek için çırpınan Aybike Hatun'un saraya geldiğini duyar, onu teselli etmek için bir kez olsun, yapabileceğim halde yanına çıkmazdım. Böyle haftalarca geldi gitti zavallı. Arzuhâller gönderdi. Süleyman Han hepsini okumama izin

verirdi. Ne hissederdim öyle zamanlarda? Üzüntü mü? Hayır. İçim burkulurdu o haline, ama asla üzülmezdim. Kendisini daha ilk günden itibaren memnun etmeseydim, beni çoktan geldiğim esir pazarına geri yollamayacak mıydı? Yine o dışkı ve kan kokulu ambarlara, ellerim kollarım zincirli olarak tıkılmayacak mıydım? Eğer yağlı bir kapıya satılamazsam, tayınımdan kısılıp prangalarda unutulmayacak mıydım? O küçücük yaşımda dahi, hayatımı sürdürebilmek için her yola başvurmam gerektiğini hissediyor ve yalnızca gerekeni yapıyordum ben. Hepsi buydu işte. Evet, üzerimde büyük emeği vardı Aybike Hatun'un, bunu inkâr etmiyorum, ama söyledim size; bir köleden minnet beklemek boşunadır ve fırsatını bulduğu anda intikamını alır.

Süleyman Han, beni bu konuda biraz acımaz bulsa da üzerinde durmadı. Ayrıca çok geçmeden özgürlüğümü bağışladı ve gitmekte serbest olduğumu da açıkça ifade etti. Ama gücün ve iktidarın o sıcacık mevsiminin başladığını sezmiştim bir kere ve hiçbir yere gitmeye niyetim yoktu. Ulu Şehzade, bana bunu ağzının ucuyla da olsa teklif ettiği gün, öyle sarsılmış bir tavır takındım ki, bir süre sonra gerçekten öyle hissetmeye başladım. Koşullara, zaman ve mekâna göre davranabilme yeteneğimle sesimi çatlata çatlata öyle bir, "Sizin köleniz olarak kalmayı, bu dünyanın tamamına sahip olmaya değişmem Efendimiz," deyişim vardı ki, hiçbir meddah ya da tiyatro aktörü elime su dökemezdi. O kadar ki Süleyman Han gönlümü alabilmek için beş yüz altın ihsan ettiğinde, içi dolu deri keselerin hepsini içim parçalana parçalana fakir fukaraya dağıttırdım ve o paranın tek bir zerresine dahi elimi sürmedim. Süleyman Han bunu işitince nemli gözlerle, bundan sonra 'kardeş' olduğumuzu ve ömrü oldukça yanında huzur ve güven ile yaşayabileceğimi buyurdu.

Kısa sürede, etrafımızdakileri hasetten çatlatacak kadar samimi bir dostluk tesis olmuştu aramızda. Ulu Şehzadenin, babası kadar sert bir karakter taşımadığını, o saf ve çocuksu yanını ortaya çıkaracak bir dost bulur bulmaz karşısındakine, belki biraz da temkinsizce güvenebildiğini anlamam uzun sürmemişti. Bu onun için bir eksiklik değildi aslında. Babasından çok daha fazla seviliyor, halkın ve ida-

recilerin bu sevgisi de, onun, 'adalet' kavramına daha sıkı sarılması için itici bir güç oluyordu. Tahtın tek varisi olmasından dolayı kendisini ağır bir baskı altında hissettiğini biliyordum. Aşmaya çalıştığı o büyük yalnızlığının ucundaki dost arayışının neticesinde, benim gibi halisane tavırlı birine tutunabilmeyi mutlulukla kabulleniyordu. Bense ilk başta önemsiz görülebilecek, ancak sonuçları bakımından çok önemli bir adım daha atmıştım. İçimden gelmişti bu da. Beni böylesine zekice ve incelikle yönlendiren içimdeki hangi kuvvetlerse hayatımdaki tek minnetim de işte onlaraydı.

Akşamları ayaklarını yıkıyor, altın varaklı leğendeki suyu son damlasına kadar içerken, Süleyman Han'ın gözlerinin yaşardığını mutlulukla görüyordum. Onun en zayıf yanı, yumuşak karnı durumundaydım artık. Bunca yıldır birbirimizden hiç ayrılmadık ve nihayet tahta çıktığı şu günlerde bana her zamankinden fazla ihtiyaç duyuyordu. Çünkü herkes tutunabileceği birilerine muhtaçtır bu hayatta. Çünkü gücü arttıkça insan, o amansız yalnızlık duvarının gerisinde kaldığını görür de, çıldırmanın eşiğine yaklaşmadan edemez. Zira ben bile zaman zaman onulmaz bir deliliğin sınırlarında hissediyorum kendimi.

Miladi 22 Eylül 1520 günü, muhterem pederleri Yavuz Sultan Selim Han'ın, henüz elli yaşında Edirne yakınlarında küçük bir köyde ahrete irtihal ettiğinin haberi geldiğinde, Süleyman Han ile birlikte Sipil Dağı'nın yağmurlu yamaçlarında sürek avındaydık. Apar topar yola çıkıp, sisli vadilerden, dumanlı yalçın doruklardan, taşkın vermiş nehirlerin kıyısından beraberce yürüdük. Bir gece tuhaf biçimli bir kayalığın dibinde otağ kurulduğunda, yüreğine düşen sebepsiz bir tedirginlik yüzünden yemeğini bizzat hazırlayarak getiren bendim. Soğuk ve yorgunluktan kılımızı kıpırdatacak halimiz yoktu ama gece boyunca kesilmeyen uğultusuyla ruhlarımızı titreten kayalıklar tüm maiyetine kâbuslar gördürürken, başucunda nöbet tutan, kötü rüyalarını başından savan yine bendim.

Dokuz gün sonra İstanbul'a eriştiğimizde, yorgunluk bahanesiyle koskoca Veziriazam Pirî Mehmet Paşa'yı kapıdan keyifle geri çeviren, elbette ki bu acizdi. Aynı günlerde rahmetli Selim Han'ın

naaşı, Topkapı önlerinde karşılanır ve Fatih Camii'nin avlusuna taşınırken, tabutun iki yanında ve en önde doğal olarak Sultan Süleyman ile ben vardım. İhtiyar Pirî Paşa ne kadar zorladıysa da öndeki yerimi ele geçiremedi. Tabuta bir mengene gibi sarılmış bırakmıyordum. Haset dolu gözlerin dikkatinden kaçmayan bir ayrıntıydı bu. Ayrıca Sadrazam Pirî Paşa'nın o iri gözlerindeki hayret dolu bakışlarına, beni her gördüğünde belirecek olan o huzursuzluk ilk defa yerleşiyordu. Ak sakalları dağılmış, kavuğu çarpılmış, ince yüzü kıpkırmızı, geride kalmaya razı olmuştu.

1 Ekim 1520'de, sürgündeki sabık halife III. Mütevekkil tarafından, Eyüp Sultan'da, Süleyman Han'a Onuncu Osmanlı Padişahı olarak kılıç kuşatıldığında, tahtın sağ yanında, sırasıyla Pirî Paşa, İkinci Vezir Mustafa Paşa ve Üçüncü Vezir ve ayrıca Selim Han'ın damadı Ferhat Paşa'nın hemen yanlarında bulunuyordum. Süleyman Han, yanı başında olmamı istemişti, ama ona lisan-ı münasiple bunun uygun olmayacağını, Pirî Mehmet Paşa gibi ulu bir vezirin, genel temayüllere uymayan böyle bir davranışı hoş karşılamayacağını, fitneye sebep olmak istemediğimi kanaatkâr bir tavırla izah etmiştim. Sultanın yüzünde beliren hoşnutsuzluğu hatırlıyorum da, o ifadeyi gördükten sonra hiç orada olmasam da bir önemi yoktu artık. Dediklerim doğruydu, çünkü Sultan Süleyman Han, asil aileleri, ilk eşi Gülfem Hatun, ikinci eşi Mahidevran Sultan ve oğlu Şehzade Mustafa Han'dan daha fazla benimle vakit geçiriyordu. Üstelik haremde Has Oda'nın hemen bitişiğindeki odayı da benim için tahsis etmesi üzerimde kin dolu bakışları yoğunlaştırmıştı.

Sultan Süleyman'ı büyülediğim hakkında söylentiler dahi duydum. Kızlar ağasının, rikabdar ağadan; rikabdar ağanın, çuhadar ağadan; onun da silahtar ağadan duyduğuna göre, benim Manisa'da gizli bir atölyem vardı. Burada geceleri gizlice çalışarak, insanı bir an kadar kısa veya bir yıla kadar yayılacak uzun bir sürede çıldırtarak ya da işkence çekerek öldürecek büyüler ve zehirler icat ediyordum. Ayrıca lakırdıya bakılırsa annem, Yunanistan'ın yüzyıl önce yakılarak öldürülmüş meşhur cadılarından birinin özbeöz kızıydı.

Bir iki zehir tarifi bildiğim doğrudur, bunu inkâr edemem, ancak bu atölye masallarına Süleyman Han da, ben de gülüp geçiyorduk.

Yavuz Selim'in onca güvendiği Veziriazam Pirî Mehmet Paşa protokollere azami önem veren tam anlamıyla bir devlet adamıydı. Elli sekiz yaşın verdiği büyük tecrübe ve olgunlukla titizlikle çalışır, kuralları harfiyen tatbik ederdi. Yavuz gibi sert bir padişahın zamanında dahi iki defa sadaret mevkinin sorumluluğunu üstlenmiş, hem kellesini, hem de itibarını koruyacak kadar başarılı da olmuştu. Ancak bir şey daha vardı ki, işte o beni ciddi anlamda rahatsız ediyordu. İstanbul'un fethinin ardından, kısa fasılalarla yüz elli dört yıldır iktidarda bulunan Çandarlı Ailesi'nin ve dolayısıyla tüm Türk soylu ileri gelenlerin gözden düşmelerinden ve yönetimden uzaklaştırılıp mallarının müsadere edilmesinden sonra başlayan dönemde, devşirme yöneticiler daima tercih sebebi olmuştu. Bu kararda, köksüz ve Sultanın doğrudan kölesi konumundaki devşirmelerin halktan tepki almadan kolayca tasfiye edilebilecekleri gerçeği de önemli rol oynuyordu. Ancak II. Mehmet (Fatih) Han son döneminde birden devşirme paşalara karşı bir güvensizliğe kapılmıştı. Devlet kurumlarındaki gruplaşmaları ve gizli yapılanmaları Fatih'i rahatsız etmiş ve belki de Çandarlı sonrası dönemde Türk kökenlilere karşı güttüğü sert siyasetten nadim olmuştu.

Ancak büyük Mutasavvıf Mevlana'nın soyundan gelen, Karamanlı Mehmet Paşa'yı iktidara getirmesinin üzerinden çok geçmeden, zehirlenmek suretiyle genç yaşında hayatını kaybetti II. Mehmet. Takip eden dönemde iktidar tekrar devşirmelerin tekelinde kaldı. Gerçi her ne kadar, şeyhülislamlık, kazaskerlik, defterdarlık, reisülküttaplık, nişancılık gibi üst düzey bürokrasinin çoğunluğunu Türk kökenliler oluştursa da, aralarındaki iktidar oyunları ve makam hırsı yüzünden devşirmelerin yakaladığı o birlik duygusundan mahrum kaldılar. Sürekli yerleri değiştirilmek ya da yüksek ücretlerle emekliye sevk edilmek gibi yöntemler uygulanarak susturuldular. Böylece hiç değişmeyecek gibi görünen bir düzen kurulmuş oldu. Ta ki Yavuz Sultan Selim Han'ın devri başlayana kadar. Selim Han, üçünü idam ettirdiği altı sadrazamla çalıştı ve son döne-

minde büyük âlim Cemalettin Aksarayi'nin torunlarından Konyalı Pirî Mehmet Paşa'yı ikinci kez sadarete geçirerek Türk kökenlilerden başkasına fazla güveni kalmadığını da açık etmiş oldu. Ancak o da dedesi Fatih gibi, bir Türk veziriazamın iktidarı sırasında üstelik aynı genç yaşta vefat etti.

Şu anda devletin başında yine bu deneyimli Türk vardı ve devşirmelere göz açtırmıyordu. Kilit noktalar yeniden Türklerin eline geçmeye başlamıştı. İleride olacakları ise zaman gösterecekti. Ancak ben diğer devşirmelerin düşmanlığını kazanmadan kendime güçlü bir müttefik bulabilirsem Türklerin iktidar hayalini tekrar gömmeyi başarabilirdim. Süleyman Han'ın zekâsını ve hassas sezgilerini küçümsemeden, her zamanki gibi inceden ve derinden gitmeliyim.

Daha şimdiden, Türklere iktidar verilmesinde ilahi öfkeyi celp eden bir gizem olduğu yolunda bir söylenti çıkardım bile. Bunu öyle doğal bir tavırla yaptım ki, birkaç hafta gibi kısa bir süreden sonra, kendimi dahi inandıracak kadar büyük bir süratle dallanıp budaklanarak yayıldı iftiram. Neden yapmayacaktım ki? Yalnızca benim ve anneciğim için söylenenlere misliyle mukabele etmek değil miydi bu? Hem bu sene biraz sertçe geçen sonbahar fırtınalarından önce gökte beliren tekinsiz, sarı bir ışığın varlığına şahit olabilecek en az bin kişi bulabilirdim. Çobanaldatan kuşları, âdetleri olmadığı üzere şehrin içinde ve mezarlıklarda kümelenmeye başlamamış mıydı? Gebze yakınlarında bir köyde, bir ineğin çift başlı buzağıladığı da mı yalandı? Üsküdar'ın ormanlık sırtlarında bir avcı, kendi kuyruğunu yutmuş bir yılan bulmuştu ki, bu durum Mısır ve Yunan mitolojisinde, 'sonun başlangıcı' olarak yorumlanırdı. Balıkçılar, son bir aydır çıkardıkları midyelerin ağızlarından kan sızdığını haber veriyorlardı. Küçücük bir çabayla tüm bu söylentileri Osmanlı'nın melez toplumsal yapısı içinde yaymam zor değildi. Beni bunlar için suçlayabilir misiniz?

Hele şu kutlamalar ve sonu gelmez merasimler bir bitsin, hele bir durulsun ortalık. Hele Sultanım alışsın, bir iyice kurulsun makamına. Ben de Selim Han'dan bu yana ortalığı birbirine katmış şu çaşıt parçasıyla bir görüşeyim, bir dinleyeyim bakalım. Papalık casuslarının

ülkede cirit attıklarını bilmeyen kalmadı. Bakalım o serseri ne gibi tedbirler alıyor. Daha ilk görüşümde hoşlanmadım Vehimî Orhun Çelebi'den. O da benim gibi esmer ve çipil gözleri velfecri okuyor. Tıknaz bedeninin bir boğa kadar güçlü olduğu belli ama yine de ona dalkavukça bir görünüm veren hafif skolyozu, duyduğum tiksintiyi arttırıyor. Manisa Sarayı'nda tanıştığım ve şimdi Süleyman Han'ın İstanbul'a gelmesi için ricacı gönderdiği Muslihiddin Merkez Efendi'den de ilk görüşte hoşlanmamıştım. Merkez Efendi, yaşı altmışa yakın, aksakallı, sevimli görünümlü, heybetli bir zattı. Onun da benden hoşlanmadığını anladığım an yüreğimin kasvetten yarılacak kadar daraldığını hissetmiştim. Hem bir de Sultanın sütkardeşi Yahya Efendi vardı ki şimdi, meclisinde olmadığı zamanlarda dahi Süleyman Han'ın yanındaymışçasına etkilidir. Bir gölge gibi peşindedir ruhaniyeti... Ya da benim peşimde, kim bilir?.. Süleyman Han dünyaya geldiğinde, annesi Ayşe Hafsa Sultan'ın sütü kesilmiş, bunun üzerine Sultanı, Yahya Efendi'nin annesi emzirmiş. Sultanın tahtı devralır almaz ilk işi, 'ağabeyim' dediği bu heybetli zatı Aksaray'a yerleştirmek ve Zenbilli namıyla meşhur, Müftiyü'l-Enam Ali Cemalî Efendi'nin hizmet ve sohbetine dâhil etmek oldu. Yahya Efendi, gönlü maneviyata açık, dünya işlerinden uzak bir zat olarak görünüyor. Ancak Süleyman Han'dan sözünü hiç çekinmediğine birkaç kez şahit oldum ki, koskoca Cihan Sultanı karşısında boyun bükmüş ve alttan almıştır. Bu Türklerin munis ve sabırlı yaratılışlarının hikmetini anlamaya gerçekten de imkân yok.

Her neyse, Vehimî Orhun Çelebi'nin ardından, şu Tatar akıncıların Süleyman Han'ı tebrik için getirdikleri ganimetleri kontrol edeceğim. Belki Sultanıma layık bir şeyler vardır o zevksiz vahşilerin getirdikleri ıvır zıvır içinde. Kendime de iyi bir şeyler çıkarırım mutlaka içlerinden.

AYNALARDA YALNIZLIK
(SÜLEYMAN HAN)

I

"Sır şahtır, ona ihtimam et."

Şeyh Galip (Hüsn ü Aşk)

21-22 Kasım 1520/ İstanbul

"Sen," diyor, aynada, pencereden görünen gökyüzüyle birlikte akan hayalim, "şimdi bir müddet daha gölgelerin arasında durmalı ve sabırla beklemelisin. Yalnızca bir süre daha bir şair ve kuyumcu olarak yaşaman, devletin sorumluluğunu taşımaya ne zamandır hazır omuzlarını şöyle bir iyice ısıtman lazım."

Divitimi ve kalemimi bırakıp kalkıyorum. İncecik bir ter kaplamış sırtımı, ürperiyorum. Yedi milyon kilometre kareye yakın devraldığım devasa vatan sathının, üzerindeki milletleriyle birlikte tüm sorumluluğu benim omuzlarımda ve bu düşünce uykularımı kaçırıyor. Süleyman'ım ben. Sultan Süleyman. Fakat yalnızca şiirlerimi yazarken ve değerli taşları işlerken geçirdiğim bana ait o küçük zamanlar boyunca soluk alabiliyorum.

Bugün de sabahın dördünde kalkıp başladım yazmaya. Az sonra günlük idmanlarım için beni uyarmaya gelecek kapuağasının sevimsiz yüzünü göreceğim. Hep babamdan bu zamana sirayet eden bu

ağır programı sürdürmek zorunda mıyım? Şimdilik evet. Pirî Paşa'yla daha ilk günlerden ters düşmek istemiyorum. O heybetiyle ruhumu ürperten ihtiyar Türk'ün varlığı boğuyor sanki beni.

Evet, işte sabahın ayazında, sarayın surları boyunca nöbet tutan askerler beni görür görmez esas duruşlarını gösteriyorlar. Kolları iki yanda kartal gibi açık ve başları dik, sağ elleri kılıçlarında olduğu halde taş kesiliyorlar. Bugün bitkinim. Oysa bu kadar çabuk kesilmezdi koşarken soluğum hayret... Ama şaşırmamalıyım. Gerginim ve bu fazlasıyla yoruyor zaten beni. Şimdi ok talimi için gelecek olan meşhur okçu Bursalı Mehmet isimli yeniçeri ağası bu yorgun halimi görüp, beni kolayca yenebileceği bir fırsata kavuştuğunu düşünecek. Ama sezgisi ve deneyimleri dahi kurtaramayacak onu, çünkü bu defa da ben kazanacağım. Çünkü mesele sadece güçlü ve hızlı olmak değil; çünkü mesele yalnızca rakibin açığını kollamak ve doğru zamanda doğru hamleyi yapabilmek de değil; mesele, rakibin senin hakkında, senin arzu ettiğin bir izlenime sahip olması. İşte o zaman onu senin istediğin bölgede savaşmaya mecbur bırakırsın. Babam gibi, fırtınaların gövdesinde çatlaklar açtığı, yar ağzındaki ihtiyar bir ağaç misali değil, rüzgârlar üzerinden geçerken usulca eğilen, ama hiç yıpranmadan kısa zaman sonra tekrar doğrulabilen bir buğday başağı gibi olabilmekte asıl hüner.

Babamı bitiren, kendini, yine kendi içinde tüketen, o tekinsiz, karanlık kuzey denizi göklerini andıran gazabıydı. Evet, onunla yaşanan o muhteşem ama kısacık dönemin bir benzeri daha yaşanmayabilir bu coğrafyada, ama bıraktığı emanete ve milletlerarası alandaki saygınlığa sahip çıkabilirim. Bunun için de kendi karakterime uygun bir yol belirlemekten başka şansım olmadığını çocukluğumdan beri biliyorum. Babam binbir mücadeleden sonra tahta çıktığında kırk yaşındaydı. Yaşadığı dönem, tahta çıkışının ardından kardeşleriyle mücadelesi ve İran üzerinde ta şehzadelik zamanlarında başlayan aktif siyaseti, kendisine derin tecrübeler kazandırmıştı. Ben ise henüz yirmi altı yaşındayım. Birçoğu için böylesine büyük bir mirası sağlıklı şekilde taşıyabilmek için henüz gencim. Ama ben doğduğum yıllarda babam, Manisa'dan çok daha küçük bir

sancak olan Trabzon'un valisiydi. Ben ondan daha büyük bir şehre hükmettim ve oldukça da başarılıydım. Halka kendini sevdirmenin, korkutmaktan çok daha zor olduğuna inanıyorum ve bunun için göz yumduğum kimi şeyler adına şimdi 'zayıflık' ithamlarının seslendirildiğini duymaktan inciniyorum. Ama babamın gölgesinde kalmayacağımı görecekler, bu biraz zaman alabilir, çünkü nezaketin aldığı yol daha sessizdir.

Rüyamda, kara granit duvarlarında oynaşan akşam güneşinin kızıl ışıkları altında, dalgalı bir denizin üzerinde ağır ağır kımıldanmakta olan terk edilmiş bir şehir gördüm. Belki de artık yalnızca kendimi ispat zorunluluğu taşıyan bir insanın tedirginliğinden kaynaklanmıştır bu rüya, ama ben böylesi bir düşü, elimi çabuk tutmam gerektiği yolunda bir uyarı olarak kabul ediyorum. Çabuk olmalı ve dosta düşmana bu makamı hak ettiğimi göstermeliyim.

İşte Okçu Mehmet de geliyor. Bir okçudan ziyade güreşçiye benziyor. Bir balkabağını tepesinden yakalayıp kaldıracak kadar iri elleri, geniş göğsü ve çevreleri yarım metreyi aşkın pazılarıyla tam bir dev. Ancak bu acı gücü onu yanıltan bir perde oluyor gözüne. Benim ilk okçuluk hocam değil, ancak öyle görünüyor ki sonuncusu olacak. Babam kadar acı bir kol gücüm yok; bu yüzden birkaç yayı birden kavrayıp çekemem, pehlivanları birer birer tutup da yere çalamam. Büyük dedem II. Mehmet kadar da gözü kara değilim, hamle halinde daha iyi çalışan işlek bir zekâm olmayabilir; ancak onlarda olmayan bir şey var bende: Sükûnetimin yanıltıcılığı.

İşte huzurda yerlere kadar eğilen bu devi sevgiyle ağırlıyor ve rahatlamasını sağlıyorum. Beni yenerse başına bir şey gelmeyeceğinden emin olduğu için bu kez daha sert ve kararlı gerecek yayını. Bu ikinci müsabakamız Okçu Mehmet'le. Manisa'da yarıştığım okçulardan çok daha çetin ve ilk müsabakamızda neredeyse alt etmeyi başaracaktı beni. Ancak fazla ileri gittiğini düşündüğünden olmalı, son anda yayı tutan bileğini gevşettiğini gördüğümü bilmiyor. Toy sanıyor, gönlü hoş tutulması gereken narin Avrupa krallarından biri gibi düşünüyor beni.

Babam olsa bu duruma çok öfkelenir ve bir tokatta yere sererdi dev adamı. Ama benim tarzıma uymaz bu. Tıpkı kuyumcu atöl-

yemde, o nadide elmasları, zarif bedenlerinde akşam güneşinin ışığını hapsetmiş akik ve yakutları, gizemli lacivert taşlarını ve opalleri işlerkenki kadar sakin ve sabırlı bir görüntüm var. Şehzadelik zamanımda, kendi ellerimle *Süleyman Şah bin Selim Şah Han el-Muzaffer Daima* yazılı ve ömrümce kullanmaya niyetli olduğum tuğramı ince ince değerli taşların üzerine kakarken de yüzümde beliren o mütebessim ifadenin altında fokurdayan lavlardan habersiz olurdu herkes. İbrahim bile. Ama kimin oğlu olduğumu unutuyorlar. Bırak unutsunlar Süleyman... Böylesi daha iyi... Bırak unutsunlar...

İşte İbrahim de geliyor. Nasıl bir gece geçirdiyse kanlı gözleri şiş şiş. Benim biricik, serseri dostum. Gözlerimdeki yerleşik ifadenin kimseyi ürkütmediğini, bilakis güven ve sükûnet verdiğini ilk onda tecrübe ettiğim için öyle memnunum ki. Onun gibi zeki birini inandırabilirsem herkesi inandırabilirim. Gerçekte birbirine ihtiyaç duyan iki usta aktörüz biz.

Yaşıtım olan bu genç adamda en sevdiğim özellik, hedefleri uğruna son derece samimi olabilmesi ve sonuna dek azimle yürüyebilmesi. Son dönemde icat ettiği, o ayaklarımı yıkayıp suyunu içme numarasında öylesine mahir ki, daha ilk seferinde onu avuçlarım patlayıncaya kadar alkışlama isteğimi zor bastırdım içimde. Acaba ne kadar daha sürdürebilecek bunu? İlk seferinde, o vecd içindeki hali o kadar etkileyici ve aynı zamanda da komikti ki, gülmemek için kendimi zorlamaktan gözlerim yaşarmış, dayanamayıp, muhabbetimin değil, hayranlığımın bir göstergesi olarak kucaklamıştım onu. Ama benim için vazgeçilmez bir hale gelmeye başladığının hesabını yapmakta çok da haksız sayılmaz. Diplomasi işlerinde çok başarılı ve yeni yöntemlerle kemikleşmiş pek çok kuralın üzerine gidiyor. Pirî Mehmet Paşa gibi statükocu değil. Hedefine yürürken, o ürpertici samimiyet perdesinin gerisinde acıyla kıvranan ruhunu görebiliyorum onun. Daha Manisa'dayken, onu ilk gördüğüm gün anlamıştım birlikte büyük işler başarabileceğimizi. Kontrol altında tutulabildiği müddetçe devlete sayısız hizmette bulunabilir. Devlete hizmet ettiği müddetçe de karşılıklı oynadığımız bu sahne sürer gider.

Casuslarım, o meşhur av günlerimde benimle karşılaşmak için her gün aynı yerlerde gezinen eli yüzü düzgün, iyi giyimli bir delikanlıdan bahsetmişlerdi. Gerçekten de hazırladığı o basit ama etkili planın peşinde kararlılıkla ilerliyordu İbrahim. O beni ararken, aslında benim de onu aradığımı bilmiyordu. Daha Manisa'ya ayak bastığım günlerde, bölgenin bu en pahalı ve yetenekli kölesiyle ilgili malumatlar kulağıma ulaşmıştı. Ancak böyle yana yakıla av sahamda dolaştığını öğrenince, günü gününe izlemeye aldım kendisini. Sahibiyle de onun hakkında birkaç kez konuştum. Aybike Hatun onun iyi yetişmiş, son derece zeki, hatta kimi zamanlar rahatsızlık verecek kadar kurnaz olduğundan bahsetmişti. Artık bıkmıştı kadıncağız. "Ömrümü verdim ona Şehzadem," demişti bir defasında, "ama o her zaman beni idare etmeye çalıştı..."

Canını gerçekten yaktığını hissettiğim umarsız bir ifade belirmişti kadının güzel yüzünde. Gözyaşları solgun yanaklarında parlak izler bırakarak yuvarlanırken, teselli etmek için, "Yanılıyorsundur Hatun," demiştim, "belki de seni incitmekten korktuğu için arada bir sınır bırakmak istiyordur."

"Hayır," demişti kadın, "göreceksiniz Şehzadem. Önce kalbinize girmek için yapmadığını bırakmayacak, ama bunu başardıktan sonra yalnızca kendisini düşünmeye başlayacak ve siz... Eğer, biraz ferasetiniz güçlüyse onun gerçekte kim olduğunu anlayacaksınız. Ben bunu baskın anaç sezgilerime rağmen yıllar boyu anlayamadım. Beni avucunda tutarken, aynı zamanda da hükmeder, ama yine de istediğim muhabbeti bir türlü vermezdi. Hep 'bir gün' beklentisi yordu artık kalbimi. Daha fazla zorlamanın da anlamı kalmadı."

"Onu maiyetime alacağım Aybike Hatun."

"Nasıl isterseniz Efendimiz. Madem benim her şeyim görünürken, hiçbir şeyim olmamayı da başarıyor, o halde iradenize teslim olmaktan başkası gelmez elimden."

"Ama o böyle bilmeyecek Hatun. O senin yanıp yakıldığını sanacak, yüreğinin kan ağladığını düşünecek. Sana ettiğim ihsanları dahi geri çevirdiğini hayretle öğrenecek."

"Ama yine de halinde hiçbir değişiklik olmayacak Şehzadem. Belki de benden intikam aldığını düşünecek..." Yeniden gözleri dolmuştu kadının.

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun ey Hatun?"

"Ana yüreği Şehzadem, ana yüreği..."

"Sağ ol Aybike Hatun. Seni mağdur etmeyeceğimi bilmelisin."

"Neyin intikamı?.." diye haykırıp dizlerime kapanmıştı kadıncağız, "Şehzadem neyin intikamını alıyor olabilir benden?.. Ona ömrümü verdim... Yedirdim, içirdim, giydirdim, okuttum, büyüttüm..."

Derin bir iç geçirerek, "Babam da, son döneminde dedem Fatih gibi bu devşirme köle takımına pek güvenmez olmuştu Aybike Hatun. Ama göreceğiz bakalım. Sen kendini böyle kahretme, sabırlı ol. Göreceğiz..."

İşte sen hâlâ kendi zekânı erişilmez sanmakla övünebilirsin İbrahim. Ama sen benim kimlerin evladı olduğumu unuttuğun sürece avantaj bende demektir. Sen, saf görünmeye çalışan kurnaz, ben ise zeki görünmeye çalışan saf rollerinde başarılı olduğumuz müddet, bu garip ilişkiden kazanan devletimiz ve milletimiz olacaktır. Kurmak istediğim ekibin başında olacaksın ve o korkunç büyüleyiciliğinle hükmedeceksin. Senin kuklan gibi görünmeyi dahi göze alacağım zamanlarda arkandan gülüyor olacağım. Benim için her şeyi yaparken, kendin için yaptığın yanılgısıyla yüzünde güller açacak. Ben senin için bir basamak olduğumu zaten biliyorum, ama sen benim için koca bir merdiven olduğunu hiç bilemeyeceksin. Olsun, ne çıkar. Önemli olan Devlet-i Âliye'nin selameti olduktan sonra kişilerin ve duyguların ne önemi olabilir? O yalan sevgini gösterebilmek için yaptığın rolde o kadar ustalaşacaksın ki, gün gelecek beni gerçekten seveceksin. Belki aynı şey benim için de geçerli olacak. Çünkü sen de bilirsin, insan olduğu gibi görünemezse, bir süre sonra göründüğü gibi olmaya başlar.

Bu gece, babamın yadigârı Vehimî Orhun Çelebi'yi dinledikten sonra bir adım daha atacak ve seni içşahincilerbaşılığı mertebesi ile taltif edeceğim. Dolayısıyla aramızdaki bağa, ustalıkla bir perçin daha vurmuş olacağım.

II

"İşte böyle İbrahim," diyorum, "Vehimî Orhun Çelebi'yi cezalandırmak istersin ama ben ona olan desteğimizin artması gerektiğini düşünürüm. Bak, bugün öğle saatlerinde ziyaretime gelen Venedik Elçisi, Bartelemeo Contari, İspanyollara ve Portekizlilere karşı tam destek verebileceklerini, ancak bunun karşılığında Şarlken'e karşı yürütülecek istihbarat faaliyetlerinde yardıma ihtiyaç duyduklarını söyledi. Böyle giderse Akdeniz'deki İtalyan ticareti tamamen duracak. Zaten İtalyan Prensliklerinin çoğu İspanyol nüfusuna dâhil oldular."

"Sultanım," diyor hemen. Nerede geri adım atacağını onun kadar iyi sezebileni hiç görmedim, "Benim Vehimî Orhun Çelebi ve ekibiyle bir sorunum yok ve olamaz. Kendisi bize rahmetli Selim Han'ın emanetidir. Hizmetlerine saygım sonsuzdur. Ancak Savino iblisini ve adamlarını kendi topraklarımızda elinden kaçırması affedilemez."

"O halde cezasını, senin elini ve eteğini öpüp af dilemesi olarak veriyorum. Makul mü?" Elbette ki makul bulmuyor, ama yine de memnun oluyor. Vehimî Orhun Çelebi, ertesi gün sabah divanında gelecek ve İstanbul'un asesbaşı olarak, divandaki onca ulu vezirin ve ileri gelenlerin içinde İbrahim'in elini öpecek. Böylece bu durum, İbrahim'in katımdaki derecesinin yüksekliğinin bir kanıtı, Pirî Mehmet Paşa için de haddini bilmesi adına küçük bir mesaj olacak. Bu durumun Orhun Çelebi'yi yaralayacağını biliyorum, ancak ona olan desteğimi göstermem, zaten katımdan alabileceği en büyük lütuftur ve onun gibi deneyimli bir âdem, bu durumdan mutlu olmasını bilir.

"Bak," diyor İbrahim, Orhun Çelebi'ye hitaben, "bak efendi, masanın üzerinde serili şu haritalara bak ve sorumluluğunun ağırlığından bir kez daha emin ol. Sultanımızın iradesiyle devletin tüm kaynakları sunuluyor sana. İyi bak ve istihbarat faaliyetlerini yürüttüğün devletin büyüklüğüne bir kez daha tanık ol. Cennet mekân Sultanımız Selim Han Hazretleri, sekiz yıl içinde devletin büyüklüğünü iki buçuk katına çıkardı. Üç kıtada ilerleyerek sağlam temel-

ler attı. Güneyde Kızıldeniz'e, Umman Denizi ve dolayısıyla Hint Okyanusu'na kadar ulaştık. Basra Körfezi'ne girmemiz ise, inşallah çok uzak olmayan bir tarihtedir. Batı Akdeniz'de ise her geçen gün gücümüzü arttırıyoruz..."

Vehimî Orhun Çelebi o kara gözlerinde kırgın bir ifadeyle konuşuyor, "Bahsettiğiniz bölgelerin hemen hepsinde bulundum zaten."

"Hizmetlerini yadsımadığımı söyledim Orhun Efendi. Ancak Selim Han gibi sert bir liderin terk-i diyarıyla Süleyman Han'ın müşfik yaratılışının sizleri rahatlığa sevk etmemesi için küçük bir uyarıda bulunuyorum yalnızca."

Orhun Çelebi kızdıkça kızıyor, "Hatalı olduğumu biliyorum ve bunun telafisi için gereken her şeyi yapacağımı bilmenizi istiyorum. Savino, bir daha böyle elini kolunu sallayarak aramıza sızamayacak."

"Bir kez olan, bir kez daha olur. Bunun için..."

"İbrahim Ağa! Sultanım da sen de pek yakında beni daha iyi tanıyacaksınız ve huzurunuza hiçbir zaman boş gelmeyeceğimi de göreceksiniz."

İbrahim, rahatsızca kıpırdanıyor olduğu yerde. Sözünün bu defa böyle sertçe kesilmesinden duyduğu rahatsızlık çok belli... Ne yapmak istediğini anlamadığımı sanıyor. İstihbarat gibi önemli bir mevkiyi kendinden ayrı düşünmek istemediğini anlıyorum. Ayrıca bu istihbaratçıların üst yönetim kademesinin tamamının Türk olduğunu bilmek de onu rahatsız ediyor olmalı. Bunun için bana yakında bir teklifte bulunur. Ancak Orhun Çelebi'nin kolay yutulur bir lokma olmadığını söylerdi babam. Bunu yakında İbrahim de öğrenir. Ayrıca Vehimî Orhun Çelebi'nin arkasında durmalı, tedirgin olmasını engellemenin yararıma olduğunu unutmamalıyım. Türkler, bu devletin kurucu unsuru, asil ve en sadık tebaasıdır. Yaratılışları gereği mülayim ve sadık insanlardır. Osmanlı, bugüne kadar onları kazanmaya çalışan, kararlı bir politika izleyebilseydi eğer, Şia-Safevi fitnesi böyle baş veremezdi içimizde. Aralarına giriyorum, "Tekrarlıyorum İbrahim, Orhun Çelebi'ye tam desteğim sürmektedir. Senin dahi ona himmet vermen önemlidir. Papalık başta olmak üzere, İspanyol ve

Portekiz casuslarının aramızda cirit attığı şu günlerde Vehimî Orhun Çelebi gibi yetkin bir adamımız olması bizim talihimizdir. Hatalar elbette olacaktır. Önemli olan yanlışların telafi edilmesidir."

Birden yüzünde beliren muzip ve bir o kadar da alaycı bir ifadeyle, "Buyurduğunuz gibi," diyor, sonra dönüp İbrahim'e bakıyor Orhun Çelebi, "yanlışımın telafisi için elime ulaşan son istihbarat, işte sabah saatlerinde adamlarıma iletilen bu mektuptur Sultanım."

Şaşkın ve hevesli gözlerle bakıyoruz Orhun Çelebi'ye. İbrahim derhâl kalkıp mektubu alıyor.

"Üzerinde Mısır Valisi Hayırbay'ın mührü vardır Sultanım. Fakat bir dakika..." Mektubu, ceylan derisi kozağından sıyırıyor ve içinde misk kokulu deri bir mektup kabı daha olduğunu fark ediyoruz.

"Hımm..." diyor İbrahim, "Hayırbay'dan geliyor, ancak ona da Suriye valimiz Canberdi Gazali'den gelmiş. İşte Hayırbay'ın notu. 'Âlemin temeli Efendimiz Sultan Süleyman Han'ın devletine ve şahsına, iktidarının bu ilk günlerinde düzenlenen tertibin sahibi Suriye Valisi Canberdi Gazali hainidir. Selim Han'ın rahmet-i Rahman'a kavuşması üzerine, tarihe karışmış Memluk Devleti'ni tekrar canlandırma hayallerine kapılmış ve bana habis bir işbirliği teklifinde bulunmuştur. Ben de bu küfran-ı nimet haininin fesadını açığa çıkarmak ve hak ettiğine kavuşturmak maksadıyla Halep'i kuşatmasını, benim de kuvvetlerimle kendisini destekleyeceğimi bildiren bir mektup yazdım. Devletinle çok yaşa Sultan Süleyman Han. Ömrü oldukça başı yoluna kurban, Mısır Valin Hayırbay.'"

Hayırbay'a dualar ediyor ve İbrahim'e, dönerek, "Bu Canberdi Gazali, hiçbir zaman yönetimimize sıcak bakmamış, bugüne dek de çaresizlikten adaletimize sığınmıştır, bilirsiniz 'Kılıcın yapamadığını adalet yapar.' diyorum."

İbrahim'in yüzünde acı bir tebessüm peyda oluyor, "Ancak adaletin terazisini kendi elleriyle bozan yine kendisi oluyor Efendimiz. Bazılarının başı, omuzları üzerine ağır geliyor demektir bu."

"Kim bilir daha kimlere işbirliği teklifinde bulundu, daha nicelerini isyana teşvik etti. Hâlbuki ancak ve ancak birlikte hayır ve güç vardır. Demek Canberdi bunu unutuyor ve Müslümanlar arasında

ikilik çıkarmaya yelteniyor. Derhâl Hayırbay'a murassa bir kılıç ve hilat gönderilsin. Fermanımca davranarak, Allah'ın yardımıyla bölgedeki isyan ateşini söndürsün. Elebaşlarını tespit etsin ve ortadan kaldırsın. Üçüncü vezirimiz, babamızın değerli damadı Ferhat Paşa yardımcı olarak, yeterli sayıda birlikle derhâl bölgeye hareket etsin. Kayseri, Bozok ve Maraş Sancakbeyimiz Şehsuvaroğlu Ali Bey kendisine tüm gücüyle destek versin. Trablusşam Sancakbeyimiz Kasım Paşa da bu isimlere takviye olsun. Sen de sağ olasın Vehimî Orhun Çelebi. Sana ki ihsanım ulaşır, bize dua edip Allah'a şükredesin."

Derhâl atılıyor ve eteğimi öpüyor Orhun Çelebi. İbrahim'in yüzünde gördüğüm ifade bir tür mahcubiyet olsa gerek. Ama olgunluğu elden bırakmıyor ve Vehimî Orhun Çelebi'yi gözlerinden öperek bağrına basıyor, "Yüreğini incittiysem kusurumu bağışlayasın kardeşim Orhun Efendi," diyor, "işte senden beklediğim de hep budur."

Orhun'un yüzünde 'Ha şöyle, yola gel,' diyen bir ifade beliriyor, "Sen yüreğini serin tutasın beyim. Evvel Allah'ın izniyle ölüm benim can yoldaşım. Gamsızım, kedersizim, sonuna kadar giderim ve Sultanımın yüzünü kara çıkarmam."

"İşte şimdi sen de yüreğimi hoş ettin İbrahim," diyorum usulca, "Seni bugünden itibaren içşahincilerbaşılığa atadım." Ellerimi iki kez çırpıyorum ve eşikte, gecenin gölgeleri içinde kımıltısızca bekleyen akhadım ağası yanındaki dilsiz bostancıbaşıyla beraber beliriveriyor. Bu ikisi ne konuşurlar, neden birbirlerinden hiç ayrılmazlar bilemiyorum. Dilsizlerin el işaretleriyle konuştukları bîzebân diliyle anlaşırlar. Babamın döneminden kalan âdetlerden biri daha işte... Bostancıbaşı, kırmızı çuhadan baratası, sırtındaki ağır kemha kumaşlar ve kalın yeşil kuşağındaki silahlarıyla çok görkemli görünüyor.

"Kapuağası Haydar'a bildiresiz, Hasodabaşım İbrahim, bundan gayrı içşahincilerbaşılığa atanmıştır. Emr-i hümayunum yazılsın. Mühürlenmek üzere yarım saat içinde hazır edilsin." Akhadımağası ve dilsiz dev belirdikleri gibi ansızın kayboluveriyorlar.

İbrahim'in yüzü aydınlanıyor. Öyle aydınlanıyor ki, az önce aslında ne kadar karanlık olduğunu bu ikbal ışığı sayesinde anlaya-

biliyorum. "Hele şimdi bekleyelim ve görelim," diyorum, "Devlet-i Ali Osman'ın merhametine sığınmak, varlığını gücün bilmek yerine, Müslüman birliğine kastetmenin bedeli neymiş öğrenilsin. Bu gece misafirimsin Orhun Çelebi."

Adam, başını yüksek bir tavırla eğerek emrimize ram oluyor ve şükranlarını sunuyor.

"Ben bir müddet için müsaadenizi dilerim Sultanım," diyor İbrahim, "Şu Tatar akıncılarla ilgilenmem gerekiyor. Bakalım neler getirmişler. Size layık bir şeyler bulabilirsem huzurunuza çıkarır sunarım. Yoksa eğer, hazinedarbaşına teslim eder, daha sonra ziyaretinizde sergilenmek üzere hazine odasında düzenletirim."

O sırada darüssade ağası destur isteyerek giriyor içeri ve Sadrazam Pirî Mehmet Paşa'nın huzuruma çıkmak üzere izin istediğini bildiriyor. Üçümüz de babalarından gizli işler çeviren, haşarı küçük çocuklar gibi sessizce birbirimize bakıyoruz. Bu duygudan nefret ediyorum işte. Pirî Mehmet Paşa'ya ve tecrübesine saygım sonsuz. Büyük bir devlet adamı, ancak her adı anıldığında kapıldığım o eli kolu bağlanmışlık hissiyle daha ne kadar mücadele edebilirim bilmiyorum.

Taht odamdan, Has Oda'nın, Has Bahçe'ye bakan yemek yenen bölümüne geçiyoruz. Dışları zebercet ve akik mozaik kaplı, sivri külahlı yüksek ocakta gürül gürül bir ateş yanıyor. Ayrıca geniş kubbeli büyük odanın köşelerine, ayakları ve gövdeleri altın ve gümüş varaklı, cevahir işlemeli mangallar yerleştirilmiş. Odunlara serpilen gül suyu ve amber kokularıyla içerisi hem sıcak, hem de güzel kokuyor. Sofralar kurulurken, biz Bursa işi diba kaplı kerevetlere yerleşiyoruz. Pirî Mehmet Paşa, son derece sessiz ve zaman zaman bana dik bir ifadeyle, sanki azarlarcasına bakıyor. 'Sultan benim,' diye bağırmak istiyorum öyle zamanlarda yüzüne karşı ama yapamam. Duyduğum saygı, bir yürek çarpıntısı ve sevgiyle birleşiyor. Bu görkemli ihtiyar benim tüm açıklarımı kapatabilir belki ancak özgürlüğümü öldürür. Fakat ne yapmalı? Ne yapmalı?..

Vehimî Orhun Çelebi'ye bakıyorum. Gül ağacından geometrik bezekli sehpaları, renkleri Özbek ve Hintli ustalar tarafından

Osmanlı Sarayı için özel olarak üretilmiş muhteşem çinilerle kaplı duvarları, Edirnekâri paha biçilmez ahşap dolapların nakışlı yüzeylerini, kenar şeritleri Türkmen ustalarca işlenmiş muhteşem ceviz sandıkları, Ming Hanedanı'nın armağanı porselen vazoları, pırıl pırıl tombak buhurdanları, Venedik camından gülabdanları izlerken dili tutuluyor sanki. Babamın sade hayatının bende esamisi okunmuyor ve bu onu ziyadesiyle şaşırtıyor. Avrupalı kralların görkemini çok gerilerde bırakan bu şatafat, zavallıyı altüst ediyor. Muhtemelen Pirî Paşa'yı da kızdıran bu oluyor.

Vehimî Orhun Çelebi, içoğlanların taşıdıkları fağfuri tabaklar ve kristal kadehlerin üzerinde kırılan kandil ışıklarında yarı düşsel bir âleme geçer gibi oluyor. Kısık gözleri, kendi içine döndüğünün ve bu baş döndürücü tumturağın keyfini çıkarmaya çalıştığının bir delili. Kapaklarında yakutların ve safirlerin ışıldadığı devasa tepsilerdeki kuzu eti yahnisinin çıldırtıcı kokusu sarıyor kısa süre sonra odayı. Sofradaki çerağların kızıl-pembe ziyaları, kristal kadehlere doldurulmuş vişne şerbetinin içine basılmış karları kan kırmızısına bürüyor.

Bol dilimli kallavi kavuğunu usulca geri atarak, yağlı kuzu etini, kokulu Acem pirincine ve soğana öyle ustaca katık ediyor ki Pirî Paşa, babamın sade sofrasında un çorbası kaşıklamaktan bıktığını anlıyorum. Tebriz ibrişimiyle süslü yeşil atlastan kaftanının kürklü kollarını sıyırmış, buna rağmen hafifçe terliyor. Usulca gülümsüyor ve bana rahatsızlık veren bu civanmert adamı aslında çok sevdiğimi düşünüyorum.

Babam tam bir askerdi ve şehzadeliğinden itibaren ömrünü seferlerde, askeriyle birlikte geçirerek tüketti. Hiçbir zaman nefsinin selametini düşünmedi ve genç yaşında vefat etti. İmdi ben de babam gibi yaşamaya kalksam ve hedefimi tekrar 'Kızıl Elma'ya, yani birlik yolunda hızla ilerlemekte olan Avrupa'ya çevirsem, benim bu vezirlerim, paşalarım ve askerlerim ne der, ne ederler? Babamın o hareketli yaşamından sonra, yeniden harp meydanlarında özveride bulunmaya ne kadar hazırlar? Ganimet fikri kanlarını yeniden kızıştırmaya yeter mi? Belki de en önemli nokta muhtemel bir Batı seferinin cihat ruhunu yeniden canlandırmasıdır. Babamın sorunu, kendi gibi Müslüman ve Türklerin üzerine yönelmesi ve bu duru-

mun halkın üzerinde belirgin bir rahatsızlık yaratmasıydı. Şimdi bu durumu ortadan kaldıracak imkân ve koşullar ortada.

Pirî Paşa, beklediğim cevapları ben sormadan vermek istemiyor gibi görünüyor. Babamın, Mısır Seferi'nin ardından İstanbul'a sürgüne gönderdiği bin sekiz yüz kişinin serbest bırakılmaları için gerekenlerin yapılmasını emretmiştim. Donanma Kumandanı Cafer Ağa'nın soruşturması da sürüyor. Babamın gözünü türlü dalkavuklukla boyayan bu katil, birkaç defa babamın öfkesinden kendini korumayı başardı. Ancak bu defa o kadar kolay kurtulamayacak. Yakında kesinleşecek cinayetlerinin bedelini canıyla ödeyecek.

Biraz da arzu ettiğim o sert tınıyla başlıyorum söze, "Neden susarsın Pirî Paşa? Söylesene, emirlerim yerine gelir mi? İranlı tacirlerin dağıtılan kervanlarının ve el koyulan mallarının bedellerinin tazmin edilmesi hususunda gerekenler yapılır mı? Balkanlara sürgün edilen ve mahpusta çürüyen Safevi bezirgânlarının serbest bırakılmaları ile ilgili irademin tecellisi ne durumdadır hele anlat bana. Tek bildiğim, birkaç gün önce rüşvet dedikoduları ayyuka çıkmış silahtarağanın azledilmesi ve yerine Süleyman Ağa'nın atanmasıdır."

Pirî Paşa, önündeki ıslak mendile uzanarak, misk ve soda karıştırılmış gümüşten kil kutusuna bastırıyor ve elini ağzını temizliyor. Ardından, "Ben de sormanızı beklerdim Hünkârım," diyor. Sanki ben sormadan anlatmaya başlasa görkeminden bir şeyler eksilir.

"Emirlerinizin takibini titizlikle yapmaktayım. Yalnız tacirlerin el koyulan mal bedelleri bir milyon akçeden fazla tutacak gibi görülüyor Hünkârım. Sizce hazineye birden bu kadar yük bindirmek doğru mudur?"

Mütebessim çehremi muhafaza ederek konuşuyorum, "Önemli olan giden para değil, yerine getirilecek olan adalettir Paşa. Babam o zavallıları ilk önceleri haklı sebeplerle mağdur etmiş olabilir, ancak bunun sürüp gitmesi uygun olmaz. Bunun için rahmetli babamın tıka basa doldurduğu ve kendi mührüyle kilitlediği hazine boşalsa dahi umurumda olmaz."

"Emirleriniz başım üstüne Sultanım. Ancak İbrahim Ağa'nın titizlikle vurguladığı o köle tacirlerinin idamları hususu biraz baş ağrıta-

cak gibi görünüyor. Bunca yıldır el altından süren bir düzen vardı. Alan da satan da razıydı bu işte. O yüzden herkes gözünü yumardı. Oysa şimdi..."

Kızıyorum, "Paşa, mesele birkaç defa izah edildi ama sen doğru anlamamışsın galiba. Bu durum..."

"Anladım Efendimiz ancak..."

"Sözümü kesmeyesin Paşa!.."

Boynunu azametini kaybetmeden büküyor, "Affınızı dilerim Hünkârım."

"Beni iyi dinle. İbrahim'in kastettiği, zaten yürürlükte olan bir kanunun uygulanmasıdır. Yoksa kanunlar ne için vardır?"

"Haklısınız Hünkârım. Uygulanmayan kanuna kanun denemez."

"Doğrusun. Takdir edersin ki devletin birinci görevi, yürürlükte olan kanunların uygulanmasıdır. Küffar kıyılarına yapılan saldırılarda genç kadınların ve çocukların kaçırılması hususu bizi dış temaslarımız esnasında müşkül duruma koyan bir konudur. Bunun cezası zaten idamdır ancak uygulanmasında gevşek davranılmaktadır. Osmanlı kanunu koyar ama takibinde aksar. Benim dönemimde her şey kitabına göre olacak bu böyle biline. Savaş esirleri dışında, gayr-i resmî yollarla ülkeme insan getirilmesini istemiyorum. Savaş esirlerinin, işliklerde ve tarlalarda mükâtebe usulüyle kullanılması doğal hakkımızdır ve her iki tarafın da yararınadır. Çünkü belirlenen süre sonunda özgürlüklerine kavuşabilmekte, hayatlarına yeni bir sayfa açabilmektedirler. Ancak kaçak insan ticareti yoluyla ülkeye sokulanlar kayıt altına alınmamaktadır. Mükâtebe usulünden habersiz o zavallılar, ömürlerini ağır çalışma şartları altında, yarı aç yarı tok tüketmektedirler. Bu ise zulümdür ve zulüm, ilahi öfkeyi ve bereketsizliği çağırır. Fermanımdır, herkes kölesini kadı sicillerine ek bir bölüm halinde işletecek ve bunu yapmayanlar, yine kadıların öngörecekleri cezalara çarptırılacaklar. Esir konumundaki kölelerin yaşam koşulları araştırılacak ve bunun için hazırlanacak olan nizamnameye uymayanlar en ağır şekilde cezalandırılacak. Düzenli murakabe listeleri oluşturulacak ve bu listeler muntazaman teftiş edilerek

sistemin denetlemesi yapılacak. Tutulan raporlar her ayın belirli bir günü katıma sunulacak."

"Ferman Efendimizindir."

Birden aklıma geliyor, "Macaristan'ın genç kralı II. Lajos'a yeni vergiler hususunda gönderilen elçi ve maiyetinden henüz bir haber yok mu?"

Pirî Paşa'nın yüzünde endişeli bir hava beliriyor, "Yok Sultanım. Beni huzursuz eden şudur ki, bu genç kral oldukça dik başlı tavırlar sergiliyor. Vergiler hususunda oldukça gevşek ve ileride başımızı ağrıtacak gibi görünüyor. Kendini Vatikan'a ve Kutsal Roma Cermen İmparatoru Şarlken'e yaklaştırmaya çalışır ve Şarlken'le aramızda şimdilerde zayıf da olsa Üngürüs (Macaristan) gibi Adriyatik'ten, Transilvanya ve Rutenya Karpatlarına kadar uzanan devasa bir tampon bölge bulunması gayet önemlidir. Şarlken, Matthias Corvinus'un varisi bu çocuğu sahiplenmek için elinden geleni yapacaktır."

"Babam Doğu sorunuyla ilgilenirken bunlar hep başlarının boş bırakılacağını sandılar tabii." Boğaz'ın üzerinden süratle güneye doğru ilerleyen kar kokulu bulutlara çeviriyorum başımı bir süre. Sert rüzgâr pervazlarda uğuldayıp pencere kenarlarından acı acı sızıyor. Sıkılı yumruğumu hafifçe indiriyorum dizime. "Şarlken'in Safevilere verdiği destek de, zaman kazanmak amaçlıdır. Güçlü bir Şah İsmail, evlilikler yoluyla mülkünü genişletme ve güçlendirme yolundaki Şarlken için bulunmaz bir fırsat oldu. İsmail de başını okşayan o eli öpmekten geri kalmadı. Ama Avrupa'ya, tadını unuttukları o sert tokadımızı yeniden indirmekten çekinmeyiz. Yeter ki rahat dursunlar ve biz de kimsenin kanına girmek zorunda kalmayalım. Bilirsin Paşa, beni çocukluğumdan beri tanırsın, sebepsiz kimseye kastetmek istemem. Ama babamdan büyük bir miras devraldım ben. Bunu korumalı ve geliştirmeliyim."

"Bu hassasiyetinizi takdir etmekteyim Efendimiz. Hiç aklımızdan çıkarmamalıyız ki Macaristan, tarih boyunca birçok Haçlı seferinin merkezi olmuş, Müslümanlara yapılan zulmün orduları bu ülkeden yola çıkmıştır. Böylesi gerçekler varken, bu hainler hiçbir

zaman âli merhametinizi hak edecek dostane yaklaşımlar da sergilemezler. Ancak elçimiz Behram Çavuş onların anlayacağı dilden konuşacak, yetenekli bir diplomatımızdır. Bugüne kadar gönderildiği görevleri başaramadan döndüğü olmamıştır. Lajos'la da birkaç sefer yüz yüze görüşmüşlüğü vardır."

"Her türlü tedbir alınsın Paşa," diyorum, "Bu Lajos şimdilik mide bulandıran küçük bir sinektir, ancak gün geçtikçe cüreti artar. Bir an önce tedbir alınması gerektir."

III

Gecenin sessizliği ve şiirlerim...

Câni mı var kimsenün eyleye cânân ile bahs
Bendeye lâyık mıdur kim ide sultân ile bahs

İtdügi cevr ü cefâ bana vefadan yeğ gelür
Kıymet-i derdi bilen ider mi dermân ile bahs

Hayret, İbrahim Tatar akıncıların ganimetlerine bakma bahanesiyle bir savuştu ki hâlâ ortada görünmüyor. Kısa süre önce Kutsal Roma Kralı Şarlken'den gelen mektuba dönüyorum yeniden. Babası Habsburg Hanedanı'ndan Güzel Philippe, Alman İmparatoru I. Maximillian'ın oğluydu ve genç yaşta ölümüyle, Kastilya Kraliçesi nam-ı diğer Deli Juanna'nın bu ürkek oğlu Şarlken'e, bugüne dek Avrupa'da görülmemiş büyüklükte bir miras bıraktı. Kastilya (İspanya'nın büyük bölümü), Aragon (İspanya'nın kuzeydoğusunda Katalan sınırında geniş bir bölge), Napoli ve Sicilya Krallıklarının taçları Şarlken'in şahsında birleşti. Babasının ani vefatı dolayısıyla da Alman İmparatoru seçilince, Avrupa, o asırlardır aradığı 'birlik' adına, bugüne kadar asla cesaret edemediği adımları sürpriz şekilde atmış oldu. Habsburg Hanedanı'nın bu asil temsilcisi bana dostane bir şekilde yaklaşıyor şimdilik. Bakalım bu ne kadar daha sürer?

Parmak uçlarım kâğıdın üzerinde hafifçe gezinirken ipeksi bir duygu alıyor, ancak yine de sağlamlığını sezdirircesine hafif bir direnç uygulayarak kabarıyor ince lifleri. Hamurundaki, kendir, kenevir ve pamuk yağına, üçte bir oranında karıştırılan güney balinası yağı ve Pirene geyiklerinin öd kokusunu duyabiliyorum. Kullandığı kâğıtla bile, bana hükmetmeye başladığı coğrafyaların sınırsız büyüklüklerini hatırlatmaya çalışıyor bizim genç Karlo. İlk başta mayhoş gibi duran bu kokular, zarf olarak kullanılan özel olarak preslenmiş Valen-

cia güllerinin yapraklarının rayihasıyla karışarak iç gıcıklayıcı bir hal almış. Gülleri ne kadar sevdiğimi bildiğinden olsa gerek, "Benimle iyi olursan, ben de sana gül gibi latif ve hoş rayihalı olurum," demek istiyor. Divit ucu ince olmasına rağmen kâğıdı zedelememiş ki bu, altın bir uçla yazıldığını gösterir. Altın, kolayca bükülebilen yumuşak bir maden olduğu için, bu türden divit ucuyla yazmaya alışanların harflerinde daha bir özen ve incelik görülür. Güney Amerika'da kavuştuğu altın madenlerini anıştırmak istiyor muhtemelen. Ayrıca kâğıdın dokusundaki o satensi, serin yumuşaklık hissi ispermeçet yağından kaynaklanıyor ki, bununla da Pasifik'e olan hâkimiyetini vurgulamak istiyor. Hele şimdilik sür sefanı Karlo, işbu sebepten bir gün döktüğün onca masum Amerikalı yerlinin kanının hesabını verirsin.

Hımm... Mürekkebin emilimi de mükemmel. Karışımındaki yağmur suyunun hiçbir yere temas ettirilmeden alındığı, meşe mazısı, Arap zamkı, oğul balı, tuz, is ve demir sülfattan mamul, o nadir rastlanan İran mürekkebi olmalı. Öyle ya, Şah İsmail'in bizden başka herkesle arası iyidir. Acı bir tebessümün yayıldığını hissediyorum dudaklarıma. Sen de Müslümanların kuyusunu kazmakla sür bakalım devranını İsmail. Bir gün Huzur-u İlahi'de, ettiğin bunca fitnenin, kanına girdiğin onca zavallının hesabı sorulur sana. Bırak Anadolu topraklarını, tüm dünya senin olsa, adaletle hükmetmedikten sonra neye yarar. Bir cihangirlik davası güdersin ki, babam seni Çaldıran'da tepeleyip de Tebriz'i çiğnediğinde Kazvin'e çekildin bir daha karşısına çıkamadın. Bu mudur yiğitlik? Bu mudur erlik? Babam Çaldıran öncesi sana yazdığı mektupta, "Davete icabet edip uzun yolları geçerek memleketine girdik, fakat sen meydanda görünmüyorsun. Padişahların ellerindeki memleket, onların nikâhlısı gibidir, erkek ve yiğit olanlar kendisinden başkasının elini ona dokundurtmazlar. Hâlbuki bunca gündür askerimle memleketine girip yürüyorum, hâlâ senden bir haber yok. Bundan sonra da saklanıp görünmezsen erkeklik sana haramdır, miğfer yerine yaşmak ve zırh yerine çarşaf giyip serdarlık ve şahlık sevdasından vazgeçesin," demedi mi?

Sen ne yaptın? Gücü dillere destan orduna rağmen günlerce karşısına çıkmaktan geri durdun? Şimdi de küffarla ettiğin bunca işbirliğiyle bize bir parça daha zarar versen, bu gerçekte kimin hayrınadır? Ama bugün yanaştığın Hıristiyan âlemi, seni bu topraklara gerçekten de bizim yerimize sultan kılsa bile, yaptıkları yardımların karşılıklarını katbekat istemeyeceklerini, burnundan getirmeyeceklerini mi sanıyorsun?

Kapı usulca tıklıyor ve desturum bekleniyor. İşte karşımda yine Akhadımağası Cafer Efendi ve kırmızı baratalı dilsiz bostancıbaşı.

"Sultanım, İçşahincilerbaşı İbrahim Ağa huzurunuza kabulü dilerler."

"Gönderin."

İbrahim'in misk kokulu çerağların ışıltılısında parıldayan yüzünde bir başkalık var. Yalnızca kavuştuğu yeni makamından ötürü olamaz bu sevinci. İşte kendine has o jestleriyle ellerini bağlıyor ve konuşuyor, "Sultanım, nihayet Tatarlar dişe dokunur bir ganimet getirmişler. Ben çok beğendim. Kanaatimce siz de hoşlanacaksınız. Eğer uygunsanız yanınıza yollayacağım."

Gülümsüyorum, "Zevkine güvendiğimi bilirsin İbrahim."

Yaltaklanırcasına genişleyen sırıtmasını kontrol etmeye çalışarak iki büklüm oluyor karşımda, "Eksik olmayın Efendimiz. Ancak bu Slav kızı çok güzel olmasa da, ayrı bir büyüleyiciliği var."

"Tatarların ganimetlerini kabul et, ancak yeni kanunlar gereği bir daha vatanlarından zorla sökülmüş insan istemediğimi, cezasının her kim olursa olsun ölüm olacağını hatırlat."

"Aynen dediğiniz gibi davranarak kanunu hatırlattım Efendimiz. Ancak bunun Lehistan'ın Rutenya topraklarına yapılan yağma amaçlı bir akın olmadığı, yüce mevcudiyetinizin gücüyle, düşmanın gitgide cüretleşen gözünü yıldırmak amaçlı geniş çaplı bir harekât olduğunda ısrar ettiler. Birkaç Tatar kabilesinin ortaklaşa seferi olduğuna dair mühürlü bir vesikaları da var."

"Ben bu Tatarlara fazla güvenmem İbrahim. Kazan Hanlığı, Kırım Hanlığı'na tabi olduğundan beri tavırları belirsizdir. Sen ne dersin peki?"

"Ferman Efendimizindir."

"Pekâlâ, hediyelerini kabul ettik. Kendileri iyi ağırlansın ve misliyle hediyeler sunulsun."

Bir saat sonra, Has Oda'mın içi ek kandillerle aydınlatılmışken, İbrahim, beraberinde boylu poslu, ancak yüzünden yaşının henüz çok genç olduğunu anladığım bir kızla beraber geliyor. Kızın ürkek bakışlarında aynı zamanda son derece vahşi de bir hava var. Uzun kızıl saçları tertemiz, dalga dalga dökülüyor geniş omuzlarına. Yavruağzı rengi ipek bir entari var üzerinde. Kol ağızları, geniş yakası ve eteklerinde mücevherler ışıldıyor. Vişneçürüğü renginde kolsuz, kısa bir yelek giymiş üzerine. Onun da üzerinde, dışarıdaki soğuk gece kadar kara bir şal var. Şalın uçları, küçücük ayaklarındaki çiçekli sarı çediklerin topuklarında sonlanıyor.

İri lacivert gözleri, ak teninin solgunluğunu gideren okyanus mavisi derinliğinde. İnce, küçük çenesinin tam ortasındaki hafif gamze çok hoş... Slav kadınlarının o soğuk havası mevcut halinde elbette, fakat gül goncası dudaklarının birbiri üzerine binişindeki o muhteşem uyum, iyi zamanlarında havasının birden sıcacık olacağının bir delili gibi görünüyor gözüme. Gülümsediğinde, düzgün, sağlıklı dişleri, bir yaz gecesinin neftî kadife göklerine dağılmış yıldızlar kadar belirgin bir parlaklıkta. Küçük burnunun ikiye ayırdığı yüzünde ilk anda çözülmesi imkânsız bir esrar var. Onu bir kez görüp de Frenk usulü figüratif resim yapmaya özenmemek mümkün değil.

İbrahim, kıza Rutence bir şeyler söylüyor. Slav dillerini hiçbir zaman İbrahim kadar akıcı konuşamadım, ama zayıf Rusçam sayesinde aşağı yukarı ne demek istediğini anladığımı söyleyebilirim. İbrahim, kıza, "Karşındakinin kim olduğunu biliyor musun?" diye soruyor.

Hırçın ifadesi yumuşar gibi oluyor kızın. Çoğu zaman benimle konuşurken İbrahim'in takındığı o suni hava, gümüşi bir hare gibi sarıyor kızın güzel başının etrafını. Bir tür 'hayatta kalmalıyım' bakışı bu. Evet, tanıyorum bu ifadeyi. Bir kölenin, hayata bir şekilde tutunmaya çalışan umarsızlığı sızıyor gözlerinden. Onda da, İbrahim'de de bu bakışı görmek istemediğimi düşünüyorum.

Ama neden?.. Benim sonsuz yalnızlığım... O kadar başarıyla yalan söylüyorlar ki, önce kendilerini lanetliyorlar. Bir kölenin sorunu kimsenin ona gerçekten inanıp inanmaması değildir, zira hiçbir zaman samimiyetini gerçek anlamda ispat edemeyeceğini bilir. Onun asıl sorunu, kendisinin kimseye inanamamasıdır.

'Biliyorum,' dercesine başını hızlı hızlı sallıyor kız.

"Söyle," diyor İbrahim, "söyle o halde."

"Dünyanın hâkimi, Sultan Süleyman Han," diyor kız. Sonra soğuk kış gecesini, bir yaz sabahı rüyasına çevirecek bir tebessüm beliriyor gonca dudaklarında. Yanılmamışım. Etkilenmemek elde değil. O anda, bir süredir hiç durmadan gülümsemekte olduğumu fark ediyorum.

Büyük hekim, âlim ve mutasavvıf, Muslihiddin Merkez Efendi bir akşam sohbetimizde, "Şehzadem, büyük insanlar büyük yalanlarla çevrilidir," demişti. Yanı başımızdaki mangalın közleri kadar ışıl ışıldı riyasız gözleri, "Büyük yalanların merkezinde yaşayanların, bir süre sonra kendilerini de koca bir yalan olarak hissetmeleri kaçınılmazdır. Böyle anlarınızda Allah-u Teala'nın yardımına sığınıp ona yönelin ve samimiyetsiz insanların şerrinin, şeytanınkinden beter olduğunu da unutmayın."

"Öyle bir hayata alışılabilir mi Efendi Hazretleri?" diye sormuştum. O anda hayata karşı duyumsadığım o müthiş kırgınlık, içimde koca bir hiçlik duygusuna dönüşüyordu.

Gülümsemiş ve teklifsizce uzanıp koluma dokunmuştu. Onun o nadir teması, içimdeki tüm gerginliği, dokunduğu noktadan itibaren alıp götürmüştü. "Siz, milletimizin varlığı, bütünlüğü ve selameti için her şart altında yaşamak zorundasınız Sultanım. Samimiyetiniz milletimize dönük yüzünüzde olsun; gerek olursa eğer, söylemek zorunda kaldığınız yalanlarınız, yine milletimiz adına geçinmek zorunda olduklarınıza..."

"Çok zor Efendi Hazretleri. Böyle yaşamak ve davranmak o kadar zor ki... Tahtı devraldığımda ise bu yük daha da artacak."

"Sizin yerinizde olmak istemezdim Efendimiz. Tahtın tek varisi olduğunuz için kimin dost, kimin düşman olduğunu anlamanız

oldukça zor. Ancak madem bu görev, âlemlerin Rabbi tarafından size tevdi edildi, o halde sabretmek ve gereğini yapmak gerektir."

"Yanımdan hiç ayrılmasanız Hocam."

"Boş yere gam çekmeyin Ulu Şehzadem. Olacak olanı şimdiden oldu bilmek lazımdır. Bakın İbrahim Gülşenî Hazretleri Tebriz'de, Şii otoritelere karşı tek başına mücadele etmekten yılmaz. Yaşı yüze dayanmıştır, ancak her gerçek mücahit gibi gözünü budaktan sakınmadan yaşamaya devam eder. Sultan Uzun Hasan zamanındaki huzuru bir daha asla bulamadı Tebriz. Sünniler için yaşanmaz bir yer oldu; ancak İbrahim Gülşenî, âleme ışık saçan dergâhında itikadından ödün vermeden yaşamaya çalışır. En nihayetinde Şah İsmail, bu pir-i faninin üzerine daha büyük bir şiddetle gidecektir. Ama Allah'a öyle bir sadakatle teslim olmuştur ki o, gözünü hiçbir tehdit yıldıramaz."

Gülşenî dervişi güldür, goncalardır Mevlevi
Bülbül-i Şeyda okur geh Mesnevi, geh Ma'nevi

Merkez Efendi, bu dizeleri duyduğuna memnun olup bana dualar etmişti.

Şimdi bu kızın 'yalan' olarak başlayacak sevgisi, bir gün gerçek olur mu Süleyman? İbrahim gibi eski köleden, özgür ve asil bir dost çıkar mı Süleyman? Bir türlü inandıramadım seni, 'sadakat' denen körlüğün samimiyetten doğacağına; bir türlü inandıramadım seni, hiçbir sevginin, gözleri kör etmeye değmeyeceğine; dahası, yalnızlığın, hayatın tek ve en buruk gerçeği olduğuna.

Bak şimdi... İyi bak, önünde dize gelen, şu taş çatlasa on beş yaşındaki güzel kıza. Bak şimdi âlem titrerken önünde, dostluğunun tek bir gerçek anı için can attığın şu İbrahim'e. İşte dünyanın sana sunduğu bu köle kızla, şu köle delikanlı... Cihanın Sultanıysan eğer, âlem senin tebaan demektir. Sofranda yapayalnız yediğin içtiğinden, görkemi içinde ruhunun yaralarını avutmak istediğin şatafatlı kıyafetlerinden ve bir müştemilat bozması gibi duran sarayın-

dan başka hiçbir şeyin yok. Tarihler, belki de Osmanlı Devleti'nin en bahtlı sultanı kabul edecekler seni; ama hiçbir zaman bilemeyecekler ki mutlu sultan olamaz.

"Adı Roxelana," diyor İbrahim. Kız can alıcı bir tebessümle cihanın en kudretli ama en yalnız adamına, yani bana gülümsüyor. Kadınsal sezgileri mutlaka benim kolay bir av olmayacağımı fısıldıyordur ona. Ama gülüşünde öyle 'gönül açıcı,' öyle taze bir şeyler var ki... Bir an düşünüyorum ve "Hayır," diyorum, "bundan sonra adı Hürrem. Böyle bir tebessüm, işte böyle bir ismi hak eder."

Gülüyor İbrahim. Bana hak verip tebrik ediyor, sonra çıkıyor odadan.

DEV KIMILDANIYOR
(VEHİMÎ ÇELEBİ)

I

"Bir gölgeye kim merhamet duyabilir ki?"
Edgar Allan Poe (Nefesi Yitirmek)

5 Mart 1521/ İstanbul

Üçüncü Vezir Damat Ferhat Paşa, maiyetindeki yeniçeri ağasına emretti ve içi bal dolu kıl kese, koca bir bakır leğenin içine bırakıldı. Nedense bakırın, o ağır ve asil rengiyle insanın içinden ölümün dehşetini alıp götüreceğine dair eski bir Yunan söylencesi çok meşhurdu bugünlerde İstanbul'da. Yeniçeri ağası, kürklü kaftanının ve ak mintanının kollarını sıvayarak, elleri her an silahlarının üzerinde olduğu halde usulca diz çöktü. Mermer blokları tokatlamaktan taş kesilmiş o nasırlı, koca elleriyle kesenin bağını biraz uğraşarak da olsa çözdü. Ardından elini daldırıp vıcık vıcık yapışkan sesler çıkaran başı, saçlarından yakalayarak dışarı çekti. İşte Canberdi Gazali'nin yeniden ayağa kalkan ve bağımsızlığını kazanan Memluk Devleti hayalinin neticesi buydu.

"Halep surlarını kuşatmış, büyük bir kumandanın rahatlığıyla sağa sola emirnameler yazarken buldum Canberdi'yi," dedi Ferhat Paşa. Üzerindeki yol yorgunluğu, şiş gözlerinin her an kapanacakmış gibi durmasından ve huzura çıkmadan önce tören hilatini iğreti bir şekilde sırtına geçirmesinden belliydi. Kaftanının eteklerinin biri aşağıda biri yukarıda salınıyor, mintanının düğmeleri açık

duruyordu. Sakallarının taranmadığı o kadar belliydi ki, Süleyman Han bunu bir saygısızlık alameti kabul edebilirdi.

"Beraberimde götürdüğüm Hayırbay'ın Mısır sancaklarını açınca önce çok sevinmiş olmalı. Tüm ordusunun attığı sevinç çığlıklarını hâlâ duyar gibiyim. İşte o sırada, hikmet-i Hüda, başlayan bir toz fırtınasının da yardımıyla bir ok atımlık mesafeye kadar sokulduğumuz Canberdi, gerçekte kim olduğumuzu son ana dek anlayamadı. Anladığında ise iş işten geçmişti artık. Süvarilerimizin ilk hücumunda bozguna uğradılar ve bir daha toparlanamadılar. Ancak o kargaşanın içinde her nasılsa o Canberdi haini kaçmayı başardı Sultanım. Diğer taraftan Şehsuvaroğlu Ali Bey iyi bir insan ve güçlü bir muharip, ayrıca bölgesinde fazlaca sevilen biri. Canberdi'nin firarı sırasında, ben o hainin peşine düşmüşken, Şehsuvaroğlu, Hünkârımıza olan büyük sevgisinden olsa gerek, ele geçirilen esirleri danışmadan derhâl idam etmiş. Canı sağ olsun, fakat bunların çoğu yerel halktan, ganimet vaadiyle kandırılmış gençlerdi. Keşke böyle etmeyeydi. Nihayetinde o bölgede fitne ateşini söndürecek olan kan değil, adalettir."

"İşte bu olmadı," diyerek önce İbrahim Ağa'ya, sonra da bana baktı Süleyman Han. Belli belirsiz başımı salladım. Ancak Ferhat Paşa'nın dilinin altında saklı bir şeyler olduğunu, gergin bir tavırla jestlerinin kontrolünü farkında olmadan kaybeden ellerinden ve seğiren sağ gözünden anlıyordum. Bugüne kadar çok çaşıt konuşturdum ben. Hepsi de usta yalancılardı. Ancak insan yalan söylemeye başladığı zaman tipik bazı davranışlar sergiler ve bu durum hemen her kültürden insanda aynıdır. Ne kadar deneyimli olurlarsa olsunlar bazı halleri gizleyemezler. Ferhat Paşa'nın yalan söylediğini hisseder hissetmez Süleyman Han'a baktım. Ne yazık ki Hünkâr, baba yadigârı üçüncü vezirinden etkileniyordu. Özellikle, çok hassasiyet gösterdiği 'adalet' teması açılır açılmaz, dikkat kesilmiş, asabı bozulmuştu. Eğer izinsiz konuşmaya yetkim olsa derhâl atılır ve birkaç soru sorarak Paşayı sıkıştırıverirdim, ancak Süleyman Han'ın huzurunda vezirine karşı kalkışılacak böyle bir davranış benim için hiç iyi olmazdı.

Ferhat Paşa devam etti, "Nihayetinde gitmesi muhtemel her yeri karış karış aramamıza rağmen bulamadık Canberdi'yi. Ardından

son derece basit bir yöntem olarak, yerini ihbar edene yüklüce bir para ödülü vaat ettim..."

İşte buna şaşırmamıştım. Nasıl olduysa Selim Han'a damat olmayı başarmış Ferhat Paşa sakınılacak biriydi ve İbrahim Ağa'nın bakışlarından onun da bir şeyler sezdiğini hissetmiştim. İbrahim Ağa, yalnızca devşirmelerde görülen o olağanüstü sezgileriyle yüzünü belli belirsiz buruşturmuştu. Kötü bir koku aldığı belliydi ve şimdilik farkında olmasa da bu, yalanın kokusuydu.

"...Daha üç saat geçmemişti ki, Canberdi'nin saklandığı küçük ağılı gösterebileceğini söyleyen biri peyda oldu. Kılıksız, kekeme bir bedeviydi. Elinden hiç bırakmadığı kara kaplı, el yazması kitabın üzerinde 'El-Azif' yazıyordu. Baskın verdik ve nihayetinde tuhaf adamın gösterdiği yerde yakaladık Canberdi'yi. Yakalanana kadar bir korkak, ancak yakalandıktan sonra bir kahraman gibiydi Canberdi, Hünkârım. Sert yüzünde korkusuz bir ifadeyle dikildi karşımıza ve idam fermanını okuduğumuzda kılı bile kıpırdamadı. Üzerindeki değerli eşyaları ailesine ulaştırılmak üzere bana teslim etti, müteakiben abdest alıp huşu içinde iki rekât namaz kıldı. Sonra seccadesinden kalkmadan başına dikilen cellada bakarak sükunetle, 'Ben yalnızca ülkesinin ve halkının selameti için çarpışmış biriyim,' dedi, 'asla bir hain değilim. İşini iyi yap.' Bir kese altın fırlattı cellada. Yay kirişi boynuna geçirilirken kelime-i şehadet getirdi ve kısa sürede ruhunu teslim etti."

Süleyman Han'a baktığımda hâlâ az önce aldığı haberin tesirinde olduğunu anladım. Şehsuvaroğlu'na öfkelenmişti ancak merhametli yapısı gereği tedbirli olmaya çalışıyordu. Yanlış bir adım atmaktan çekindiği o kadar belliydi ki, aniden bana dönen bakışlarından bu işin aslını soruşturmaya kararlı olduğunu hissettim. Ancak çok geçmeden, sefer sırasında kahramanlık gösterenlere verilecek ihsanlara gelince sıra, akıllıca bir zamanlamayla planlandığı belli olan bir hadise yaşandı. Ordunun hekimbaşı huzura kabul edilmek istiyordu ve bunda ısrarlıydı. Bu ziyaretin ne yeri ne de zamanıydı fakat olağanüstü bir durum kurgulanıyor olabilirdi. Bekleyip görmeye karar verdim. Ama bu zamansız isteğe ben hariç herkes şaşır-

mıştı. İbrahim'in bana baktığını ve ifademde beliren dalgınlıktan işkillendiğini anladım.

Hekimbaşı Ahmet Çelebi, büyük bir edeple girdiği huzurda Süleyman Han'ın izniyle ağzını açmıştı ki birden gözyaşlarına gömüldü ve beklediğim gibi Şehsuvaroğlu Ali Bey'in esirlere yaptığı zulmü tafsilatıyla anlatmaya başladı. Süleyman Han'ın canının enikonu sıkıldığı belli oluyordu. Eğer babası gibi tez canlı bir karaktere sahip olsaydı bu işin sonu kötü biterdi, ancak umduğumdan çok daha sağduyulu davranarak beni hayran bıraktı. "Şehsuvaroğlu'nun katımızda itibarı yüksektir. Bir hatayla Allah-u Teala nasıl kimseyi ateşe atmazsa biz de bağışlayıcı olmalıyız. Yalnız kendisini ikaz etme görevini Sadrazam Pirî Paşa'ya veriyorum. Namende bu işe ziyadesiyle üzüldüğümü yazasın Paşa. Bir daha vekilimize danışmadan iş ederse kellesini koparırım."

"Ferman Padişahımındır."

"Anadolu Beylerbeyi Ayas Paşa'yı, Suriye Beylerbeyi olarak atıyorum. Emr-i hümayunum iletilsin."

Kapuağası Haydar Ağa destur isteyerek kapıda belirdi ve o akşamın ikinci sarsıcı olayı gerçekleşti. Edirne Muhafızı Salih Paşa'nın gönderdiği bir heyet, Macaristan Kralı II. Lajos'tan gelen bir ulaktan alınan emaneti getirmişti. Uzun süredir Behram Çavuş'tan haber çıkmadığı için bu haber divanda büyük bir tedirginliğe yol açtı. "Hayırdır inşallah," dedi Süleyman Han, "ancak bu işten pek bir hayır çıkmayacağını sezmekteyim."

Pirî Mehmet Paşa her zamanki vakarıyla konuştu, "Sultanım, muhtemel bir saygısızlığa karşı cevabımız sert olmalıdır."

Kısa ama beklenti dolu bir sessizliğin ardından, Süleyman Han, cihanın hâkimine yakışır bir görkemle hükmünü verdi, "Bu çocuk kral edebini çiğnerse eğer, Doğu'nun ve Batı'nın hâkimi olan ben, babam Yavuz'dan aldığım emanetin saygınlığını öyle bir korurum ki, vakanüvisler cihan durdukça bu gece alacağım karardan bahsederler."

Çok geçmeden huzura gelen Salih Paşa, etek öptükten sonra beraberinde getirdiği, mücevher kakmalı, küçük sandığı sessizce Süley-

man Han'a sundu. Yüzündeki mahcup ve kırgın ifadeden içinde ne olabileceğini anlamıştık. Ancak küçük bir ihtimal de olsa, muhtemel bir mucizenin beklentisine tutunmuş, en iyisini umut ediyorduk.

Dilsiz dev bostancıbaşı saygıyla yaklaşarak kutuyu aldı ve o aşılmaz bedenini Sultanına siper ederek kutuyu açtı. Yaşanan o korkunç zorbalığın alametleri temiz bezlere kat kata sarılmış olduğu halde meydana çıktı. Bir cerrahın hassasiyeti ve tecrübesiyle kesilmiş iki adet kulak ve bir burun... Beraberindeki notta ise şöyle yazıyordu, "*Huzurumda külhanlık taslayan elçinden elimde kalanlar bunlar Süleyman. Sadık bir adamın olduğunu düşünerek, bir mezarı olmasını arzu edeceğini biliyorum. Bu âlicenaplığımın takdirini beklerim ve unutma ki aynı niyetle gelecek ikinci bir elçiden geriye bu kadarını da alamazsın.*" İbrahim Ağa okumayı bitirir bitirmez, henüz bir şey söyleyemeyecek kadar sarsılmış ve öfkeli olan Süleyman Han'dan önce davranan Pirî Paşa, "Bu devletlerarası hukukun açıkça katledilmesidir Sultanım," dedi, "müdahale hakkımız meşrudur." Divanda bulunan diğer ulular da onu onayladılar.

Süleyman Han hafifçe boğazını temizleyerek dikkatleri çekti, "Ey vezirlerim, ey paşalarım, ey beylerim! Ben ki, 'Elçiye zeval yok iken Sultan Selim, İran Şahının elçilerini ne hakla hapsetmiştir?' diye babama buğzettiğimi hatırlıyorum. Şimdi böyle değerli, Hünkârına ve görevine sadık bir âdem, yalnızca bizim sözümüzü ve niyetimizi taşıdı diye, ona edilen bu zulme nasıl sessiz kalabilirim?.."

"Lajos, sırtını Şarlken'e dayamasaydı böyle bir işe kalkışamazdı Hünkârım," diye atıldı Pargalı İbrahim, "Cornivus'tan beri Macaristan eski gücünde değildir, Şarlken ve Papa'nın desteğiyle geçmişteki günlerine dönmeyi ummaktadır yalnızca. Ancak Lajos bunun için gerekli prestiji, bize kafa tutarak sağlamayı düşünüyor olabilir. Ne büyük bir hata yaptığını yakında anlar ama ona bu cesareti verenler, bakalım ne kadar süre yanında olurlar."

Süleyman Han, yanakları alayazmış o güzel yüzünde müthiş bir kırgınlık ve öfkeyle konuştu, "Bizi Avrupa'daki topraklarımızdan atmadan rahat etmeyecektir Şarlken. Bunun için de ilk olarak bu genç Lajos'u maşa olarak kullanmak ister. Lajos bu sayede gün geç-

tikçe cesaretlenmektedir. Ancak ne boş hayaller kurduklarını ikisine de göstereceğim. Çiğneyip geçeceğim onları."

"Birlik yolunda attıkları adımlar ve bir türlü tam anlamıyla gideremediğimiz Şah İsmail tehlikesi tüm düşmanlarımızı cesaretlendirmektedir Efendimiz." Bu defa konuşan ikinci Vezir Çoban Mustafa Paşa'ydı. Uzun sakallı değirmi yüzündeki iri masmavi gözleri güven vericiydi.

Süleyman Han bir süre düşündükten sonra, sakin ses tonunda beliren ezici ve hükmedici bir tonla konuştu, "Mustafa Paşa, ince donanma hazırlıklarını tamamlayarak Tuna'dan hareket etsin, başında da sen olasın. Gemilerde dedem Fatih'in icadı havan toplarını kullanırsak, surların ardını rahatça dövebiliriz."

"Beli Sultanım. Kulunuz da bunu düşünmektedir. Gemilerden surlara fırlatılan keskin çapalı, yanmaz ip merdiven sistemini de burada deneyebilirim."

Süleyman Han hâlâ kırmızı yüzünde beliren acı bir tebessümle, "Sana güvenirim Çoban Mustafa Paşa. Silah tekniklerinde mahir bir âdemsin. Ancak şu aşamada başarısızlığa tahammül göstermeyeceğimi de bilmelisin. Sen havan toplarına ağırlık ver ve yeterli barut ve gülle bulundur. Kuşatmanın uzatması durumunda güç durumda kalmayalım."

"Ferman Efendimizindir."

Süleyman Han, şu anda rahmetli Selim Han'ı o kadar andırıyordu ki, önünde birer birer geçmiş günlerin canlandığı gözlerim yaşarmıştı. Devam etti Hünkâr, "Pirî Paşa! Tez Rumeli Ordusu'nun başına geçesin ve harekât hazırlıklarını tamamlayasın. Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa, Rumeli Beylerbeyi Arnavut Ahmet Paşa ve Semendire Beylerbeyi Hüsrev Bey da sana katılacaklar. Vezir Ferhat Paşa, erzak ve mühimmattan sorumlu olacak. Gerekirse eğer, Ahmet Paşa, mesul olduğu bölgelerdeki tüm yerleşim birimlerini, ordunun belirebilecek fevkalâde ihtiyaçları için seferber edecek, ama hiç kimseye zulmedilmeyecek. İğneden ipliğe kadar alınan her şeyin karşılığı ödenecek. Aksi olursa acımam bilmiş olasız! Karadeniz'den

Tuna'ya kadar olan sahil güvenliği Danişmend Reis'e verilsin. Bölgeyi iyi tanır ve cesur bir âdemdir. Akıncılar, Mihaloğlu, Turahanlı ve Bosna Beyi Yahya Paşazâde Bali Bey komutasında Macaristan içlerine girecek ve kuşatmaya engel muhtemel tüm tehlikeleri bertaraf etmek için canla başla dövüşecekler. Ben dahi merkez kuvvetlerimle arkanızdan yola çıkacağım ve kuşatmada bulunacağım ancak burada bitirmem gereken birkaç iş vardır. Hedefimiz Belgrad'dır. Bu şehir Orta Avrupa'nın kapısıdır, dolayısıyla bizim için de iyi bir karargâh noktası olacaktır. Bundan sonra Avrupa üzerine hareket merkezimiz Allah'ın izniyle Belgrad'dır."

"Ferman Padişahımındır," dedi titreyen bir sesle Pirî Paşa.

Süleyman Han, bu defa hepimize hitaben konuşmaya başladı, "Unutulmasın ki Belgrad'ın ilk muhasarası, bölgenin stratejik avantajlarını bilen Sultan İkinci Murat Han tarafından gerçekleştirildi. Miladi 1441 yılında, Evrenosoğlu Ali Bey komutasında bir ordu şehri kuşattı. Ancak muhasara uzayınca Murat Han bizzat bölgeye giderek komutayı devraldı. Mamafih salgın hastalıklar ve askerin artan yılgınlığı üzerine gerçekleşen firar ve zayiatlar yüzünden altıncı ayında kuşatma kaldırılmak zorunda kalındı. Bu durumun başlıca sebebi, askerin disiplinsiz tavırlarından kaynaklanan bezginliktir ağalar. Atam İkinci Murat Han askerin bu korkunç lakaytlığından çok muzdarip olmuştur. 1444 Varna Savaşı'nı hatırlayalım; Haçlıların daha ilk saldırısında, kendi vatanında, milletine ve padişahlarına külhan kesilmesini pek iyi bilen yeniçeri taifesi utanç verici bir bozguna uğramıştı. Bunun üzerine Hunyadi Janos, öyle bir cesarete kapılmıştı ki atını Osmanlı Ordusu'nun merkezine sürmeye kalkışarak elde ettiği psikolojik üstünlüğün derecesini göstermişti. Yanılıyorsam düzelt Pirî Paşa."

"Haşa efendimiz, dediklerinizin harfiyen doğrudur."

"Sırtını övgüyle pışpışlamaya alıştırdığımız ve maalesef çoğu zaman kendimizi buna zorunlu hissettiğimiz yeniçeriler, sıkıştıkları anlarda padişahlarını az sayıdaki hassa askerlerine bırakıp tavşanlar gibi kaçışmakta hiçbir sakınca görmezler demek ki. O gün yeniçerilerin namusunu kurtaran yine eski bir yeniçeri olan ihtiyar Koca Hızır'dan

başkası değildi. Eğer tek başına ortaya atılıp düşman üzerine hamle etmedeki örnek ataklığı olmasaydı, sayıca iyiden iyiye tükenmiş Anadolu azapları ve kapıkulu askerlerinin arasından, Sultanın tutsak ya da şehit düşmesi işten bile değildi. Nihayet ordu yeniden dirilmiş ve Haçlılar mağlup edilmişti ancak II. Murat Han, o müşfik yapısına rağmen o kadar öfkeliydi ki, yeniçerileri tören geçişinde kadın kılığına sokmaya kalkışmış, ancak kurmayları binbir rica ile Padişahı bu haklı tepkisinin sonucu doğan tehlikeli arzusundan vazgeçirmişlerdi. Bu güvenilmez taife, haşmetli dedem Fatih'in eşsiz devrinde dahi aynı edepsizliklerini sürdürmüş, her fethin ardından Padişahın yolu üzerinde devirdikleri saman arabalarıyla alacakları bahşişlerin peşine böyle adice düşmüşlerdir." Padişah susup kısa bir an soluklandı ve o çok sevdiği vişne şerbetinin kalanını bir yudumda bitirdi.

"Hakk-ı âliniz var Sultanım," dedi o arada Pirî Paşa, "başarının ve devamlılığın tek yolu katıksız disiplindir ve devşirme taifesinin bu konuda zaafı vardır. Bu durum, Türk ve Müslüman unsurlarla gerekli kaynaşmanın elde edilmesinde kimi dönemlerde yaşanan sıkıntıları göstermektedir." Bu sözler divandaki herkesin soluğunu tutmasına yol açtı. Bugüne kadar açıkça ifade edilmemiş bu olgunun etrafında yıllardır dönüp duran zihinler, şimdi gerçeğin gözleri kör eden bu sert ışığı altında donup kalmışlardı. Buz gibi bir sessizlik sardı ortalığı. Ancak Pirî Paşa'nın dürüst ve korkusuz yapısını bilenler bunu fazlaca yadırgamadılar. Pirî Paşa hiçbir şey olmamış gibi sakince konuyu bir başka hususa bağladı, "Ayrıca az önce bahsettiğiniz, kuşatma harpleri sırasında olabilecek salgın hastalıklar hususunda ise temizlik başlıca gerekliliktir. Osmanlı Ordusu maddi, manevi temizlik ve tababet hususlarında dünyanın önde gelen tek ordusudur, mamafih bunun devamı yine sarsılmaz ve katıksız disiplinde yatar."

"Haklısın Paşa," dedi Süleyman Han, "lakin sözlerinde daha tedbirli olman gerektiğini sana hatırlatmama gerek yoktur."

Pirî Paşa, korkusuz bakışlarını Sultandan kaçırmadı, boynunu da bükmedi. İhtiyar, tecrübesinin ve bilgisinin ışığında davranırken, kendisini vazgeçilmez gördüğü belli oluyordu. Öyle ya, Yavuz

Sultan Selim Han, toplam altı sadrazamla çalışmıştı. Koca Mustafa Paşa, şehzadeler meselesinde Şehzade Ahmet'in tarafında olduğu suçlamasıyla Selim Han'ın iktidarının ilk günlerinde idam edilmişti, ardından gelen Dukakinoğlu Ahmet Paşa, İran Seferi'nden dönüşte, yeni bir sefer endişesiyle sürekli huzursuzluk çıkaran yeniçerileri kışkırtma iddiasıyla Yavuz Selim tarafından bizzat hançerlenmiş, ardından boğdurulmuştu. Eski bir yeniçeri olan Yunus Paşa ise, Mısır Seferi'nden dönüşte, Mısır valiliğine kendisinin yerine yine bir Mısırlı olan Hayırbay'ın getirilmesinden duyduğu rahatsızlığı açıkça, "Bu kadar zahmet çekildi. Ordunun yarısı kumlar içinde mahvoldu. Mısır'ı yine böyle Çerkezler elinde bırakacağımız bilinseydi, zahmet çekilip buraya kadar gelinmezdi," diyerek dillendirdiği için idam edilmişti. İçlerinden yalnızca Yunus Paşa'nın selefi, Hadım Sinan Paşa, Ridaniye Savaşı'nda şehit düşmüş, beş dönem sadarette bulunan, ancak asker üzerinde umulan etkiyi bir türlü oluşturamayan Hersekzade Ahmet Paşa ise azledildikten sonra eceliyle ölmüştü. Yunus Paşa'nın idamı sonrası sadrazam olan Pirî Paşa ise, bu hareketli dönemi görevi başında bitirebilen tek veziriazam olmuştu ve elbette ki bunun haklı gururunu yaşıyordu. Gerçi Selim Han, genç yaşta aniden vefat etmeseydi hali nice olurdu meçhul.

Anlatılan bir olay vardır ki, Pirî Paşa'nın da bu görevde fazla uzun canlı kalamayacağının bir delili sayılmaktadır. Pirî Mehmet Paşa, sadrazamlığa getirildiğinde, Selim Han kendisine buyurur, "Bütün idari işler senden sorulur. Önem vermez de tembellik edersen elimden kurtulmayı hayal bilesin. Bu dünya sana dar gelir, ahrette dahi yüzü kara ve azapta olursun. Zalimlerin zulmünü defetmek gerek. Gaflet etmeyesin ve halin bilinmez sanmayasın. Her yerde casuslarım vardır, ahvalini mutlaka öğrenirim. Kazaskerlerime ve diğer vezirlerime bu hatt-ı hümayunumu gösteresin ki onlar dahi elimden kurtulamazlar. Hepsinin işlerini sen gözetesin. Zinhar üşenmeyesin, boş vermeyesin. Zerre kadar zulme rıza-i hümayunum yoktur. Malum ola!"

Pirî Paşa, korkunç sorumluluğun ağırlığı omuzlarında usulca mırıldanır, "Sonunda bir bahane ile beni öldüreceksiniz. Bari bir gün önce olsa da şu korkudan kurtulsam!"

Selim Han, gülerek tatlı sert, "Bu benim de hatırıma gelmiyor değil," der, "fakat henüz yerini tutacak birini bulamadım."

"Şimdi Belgrad'ın ikinci muhasarasını hatırlayalım," diyerek devam etti Süleyman Han. O sırada içten gelen bir dürtüyle dönüp Pargalı'ya baktım. Pirî Mehmet Paşa'yı süzüyor, çenesindeki adaleler usulca kımıldanıyordu. Pargalı, avının zayıf düştüğünü anlayan bir sırtlanın hassasiyetine bürünmüş gibi göründü bana. Dudaklarının kuytusundan belli belirsiz bir tebessüm geçti ya da kandillerin ışığıydı beni yanıltan. Ancak Pirî Mehmet Paşa'nın yara alması her hâl ü karda benim de elimi zayıflatırdı. Sultanın, Pargalı'nın ve adamlarımın dışında gerçek hüviyetimi bilen bir tek Pirî Paşa'ydı. Beni sever ve güvenirdi. Onun talimatlarıyla gönderildiğim hiçbir görevde yüzünü kara çıkarmadım. Şimdi zamanında davranmazsam eğer, bu Pargalı ne yapar eder ihtiyar Pirî Paşa'yı devirmeye kalkabilir, başköşeye bir iyice yerleşmeye cüret edebilirdi. Zaten Süleyman Han'a sunduğu ve Sultanın daha şimdiden gözünü boyamayı başaran cariye Hürrem de Pargalı'nın bir komplosundan gayrı neydi ki?

"...Fatih Sultan Mehmed Han, yüz elli bin kişilik bir ordu, iki yüz gemi ve üç yüz topla, miladi 13 Haziran 1459'da Belgrad önlerine geldi. Fatih gibi âlemi titretmiş bir hükümdarın bölgeye intikali, haliyle Papa'nın ve dolayısıyla tüm Haçlı birliğinin dehşete kapılmasına yol açtı. Alelacele toplanan müttefik bir Haçlı Ordusu, Belgrad üzerine harekete geçti ve ani ve güçlü bir hücumla kuşatmayı yararak içeri girmeyi başardı. Tüm bu takviyelere rağmen, Fatih'in askerleri yirmi iki Temmuz günü kaleye girmeye muvaffak oldular. Dedemin o ilk anlarda ne denli mutlu ve görkemli göründüğünü hayal etmişimdir hep.

"Fakat çok geçmeden, yağma heyecanıyla disiplinlerini, dolayısıyla emir komuta zincirini terk eden askerler, kale içinde pusuya yatmış birliklerin akıllıca ve zamanında karşı hücumlarıyla dağıldılar. Bir süre sonra ricatın kaçınılmaz olduğunu anlayan dedem Fatih, hassa birliklerinin başında olduğu halde, yaralanma pahasına kaleden gelen taarruzu durdurmayı başardı. Öyle kritik bir noktadan dönülmüştü ki, bu sefer, Fatih Sultan Mehmet Han'ın presti-

jini tamamen bitirebilir, hatta onu canından dahi edebilirdi. Nihayet Fatih gibi saygınlığı zirvede bir Padişah dahi yeniçerinin lakaytlığından muzdarip halde, altmış beşinci gün muhasaranın kaldırılmasına karar verdi. Papa Callistus Tertius, karşı saldırının başarısından öyle büyük bir mutluluk duymuştur ki, âdet olmadığı halde öğle vakti tüm kiliselerin çanlarının çalınmasını istemiştir. İşte kiliselerdeki öğle vakti çalınan çan âdeti bu dönemden kalmadır. Bugüne kadar olan zaman diliminde ise daima Belgrad'ın fethi için en uygun anı kolladık. Çünkü Müslüman coğrafyalarında taş üstünde taş, omuz üstünde baş koymayan o rezil Haçlıların başını çoğu zaman bu rezil Macar kralları çekmiştir. Bir gün ettiklerinin hesabı sorulmalı ve o bahtlı kişi inşallah ben olacağım."

Pirî Paşa, divandakilerin duymaktan hoşlanmadıkları o gerçeği tekrar dile getirdi o sırada, "Selim Han'ı da, İran ve Mısır Seferleri sırasında bunaltmıştır yeniçeriler Sultanım. Buna karşılık Anadolu asıllı munis ve itaatkâr yaratılışlı Türk yiğitlerinin bu tür kargaşalardan nispeten uzak durduklarını görüyoruz."

Süleyman Han, başını usulca samur kürklü kaftanının içine gömerek konuştu, "Yeniçeri Ocağı, Anadolu'daki Türkmen beylerinin sarsılmaz güç ve nüfuzlarına karşı Osmanlı padişahlarının otoritesinin teminatıdır ve varlıkları zorunludur Paşa. Kendi mevcudiyetlerini, devletin birliğinin ve saltanatın devamı için elzem gören bu ocak, işte bu yüzden daima dik başlıdır. Sorun senin söylediğin gibi sistemde değil, sistemin işlemesini sağlayacak olanların nemelazımcılığındadır." Sonra bu konunun tekrar açılmasından duyduğu rahatsızlığı gösterircesine ani bir hareketle birden bana döndü Süleyman Han. Selim Han'ın karşısındaymışçasına yüreğimin taklalar attığını hissettim. "Orhun Efendi, divandan sonra seninle iç güvenlik meseleleri hakkında görüşeceğim," dedi. Kimliğimin gizliliğine gösterdiği önemi bildiğimden, yalnızca bir kolcubaşı olarak davranmak da gücüme gitmiyordu.

"Emriniz başım üstüne Sultanım," dedim. Harekât kararı alan divan, o gece fazla gecikmeden dağıldı. Uzun zamandan sonra Avrupa'ya açılacak seferin ve yeni fetihlerin heyecanı sarmıştı herkesi. Pargalı

İbrahim'den başka herkes çıktığında, "Bu geceden tezi yok ekibinle birlikte Belgrad'a doğru yola çıkasın," dedi Süleyman Han, bana hitaben, "istihbaratın bu fetihte önemli rol oynayacaktır Vehimî Orhun Efendi. Şehrin ve surların zayıf noktalarının haberini fazla gecikmeden bekliyorum. Öyle başarılı olmalısın ki, ordumla Belgrad surları önünde belirdiğimde askerime fazla iş kalmamalı. Bu işi hallet, dile benden ne dilersen."

"Duanızdan başka talebim yoktur Sultanım. Yeter ki bir kişi ya da belde üzerinde padişah duası olsun. Rahmet, bereket ve mağfiret peşi sıra gelir."

Süleyman Han gülümseyerek sıktı omzumu, "Haydi göreyim seni Efendi."

II

14 Mayıs 1521, Salı

"Vakt-i sürur ü safa mehterbaşı! Hey! Hey!" Nakkareler sofyan usulünde üç tempo attılar. Bu arada kıvrık pala bıyıkları kulaklarına kadar uzanan, sert görünümlü, çatık kaşlı mehterbaşı ağa mehterin önüne geldi, "Merhaba ey mehteran!" dedi ve sağ elini göğsüne koyarak mehteri selamladı. Mehteran da aynı şekilde karşılık vererek koro halinde, "Merhaba, mehterbaşı ağa!" derken yer gök taş kesildi sanki. Hemen ardından mehterbaşı ağa, duaya başladı, "Allah Allah, Celilü'l-Cebbar, Muinü's-Settâr Hâliku'l-leyli ve'n-Nehâr, Lâyezâl, Zü'l-Celâl, birdir Allah! Ânın birliğine! Resul ü Enbiya Peygamberimiz Cenâb-ı Ahmed-i Mahmud-u Muhammed Mustafa..." Cümle zevat elleri göğüslerinde olmak üzere hafifçe eğildiler, "Âl-i evlâd-ı Resul-ü Mücteba imdâd-ı ruhâniyetine! Pîrân, mürşidîn, âşıkîn, kur'agerîn, vasilin, hamele-i Kur'ân, güzeştegân, ehl-i imân ervahına, avn ü inayetine! Halifetü'l-İslâm Es-Sultân İbni's-Sultan bil-cümle İslâmın necât, seâdet ve selâmetine, pirler, erenler, Üçler, Yediler, Kırklar, göçenler, demine devrânına Hû diyelim Huuu..." Bütün mehter takımı, davul ve zilleri şiddetli vurarak dokuz defa "Hû" çektiler ve hemen akabinde üç defa da kös vurdular. "Euzubillâh, Euzubillâh... Hûda'ya şükr-i bîhad, lâ ilâhe illallah! El-melikü'l-Hakku'l-mülân! Muhammedü'r-Resulullah, Sadıkü'l-Va'dül emin! İnnâ fetahnâ leke fethan mübinâ ve yensurekallâhu nasran azîzâ! Ey Padişah-ı Halifetullah, el-İslâmu aleyke avnüllah! Sensin hâris-i dîn-i mübîn, hâris-i şeriatullah! Uğrun açık olsun ey Padişahım, emr-i ikbâlin mecid! Hûda kılıcını keskin eylesin, nur-i şan satvetine gün gibi medît! Rûh-i pâk-i Fahr-i Âlemi hoşnut etsin, Hakk gazay-ı ekberin etsin mübarek ve saîd..."

O esnada dik ve güzel sesli bir bölükbaşı tiz perdeden, "Nasrunminallahi ve fethün karîb. Ve beşşiri'l-mü'minîn" âyetini okudu. Üç

defa "Allah" diyecek kadar durdu. Ardından bütün enstrümanlarla beraber davullar ve kösler hafifçe vurarak tremelo yapmaya başladı. Ne zaman ki hep bir ağızdan, "Allah, Allah" dendi, işte o zaman enstrümanlar sustu fakat gülbank devam etti, "Eli kan, kılıcı kan, sinesi üryan, ciğeri püryân. Meydan-ı şehadette Allah yoluna revân. Gazay-ı şühedâya Cemal-i Hakk görünür ayan. Kahrımız, gazabımız düşmana ziyan! Ya Rahman!.. Hu diyelim Huuu!" diyerek bitirildi.

Mehterbaşı, "Has duuur!" diye bağırarak çalınacak makamı söyledi ve "Haydi ya Allah!" diyerek mehteri icraya geçirdi.

Böylece askerin İslam Padişahını selamlama faslına geçilmiş oldu. Elli bin kişilik ordu, tümen tümen, bölük bölük, tertemiz rengârenk kıyafetleri ve görkemli silahlarıyla, gökler gibi gürleyen topları beraberinde olduğu halde ağır ağır tören düzeninde geçişe başladı. Divanyolu'ndan Edirne istikametine doğru yönelirken, Atmeydanı'na yığılmış halkın taşkın tezahüratları altında muhteşem düzenleri bir an olsun sarsılmadı. Ordusunun hayret uyandıran düzeni gibi, soğuk bir bahar rüzgârının otağına karşı esmeye başladığı Süleyman Han da, maiyetindeki hassa solakları ve baltacıların heybetli görünümleri arasında tahtında kıpırtısızca oturuyordu.

Ben aslında Padişahı Edirne'de karşılamak ve rapor vermek niyetindeyim ancak bazı eksiklerin giderilmesi için beklendiğini öğrenince İstanbul'a kadar gelmiştim. Tören sonrası, Padişahın beni kabul edeceğini bildiren Darüssade Ağası Hasan Efendi'nin, kalabalık dağılırken sert adımlarla, tebdil-i kıyafet halime aldırmadan yanıma sokulduğunu gördüm. Bunda bir mahsur yoktu çünkü o da tebdil giyinmişti. "Benimle gel," dedi usulca. Aramızda güvenli bir mesafe bırakarak takip etmeye başladım. Eski Saray'a doğru çıktıktan sonra aniden geri dönerek Çemberlitaş üzerinden Kapalıçarşı'ya uzanan ara sokaklara saptık ve bir bezirgân grubunun arasına karışarak sessizce ilerledik.

Sandal Bedesteni'nin arkasındaki taş döşeli dar yolda, sırtlarına dörder küp Trabzon tereyağı bağlanmış on develik bir kervanla karşılaşınca işimiz kolaylaştı. Hayvanların uğultuları kasvetli duvarların arasında yankılanırken, az ileride yaşanmakta olan sert bir tartışma-

nın aks-i sedaları geldi kulağıma. Tentesinin üzerinde bir kedinin uyukladığı küçük bir dükkânın başında biriken kalabalıktan geliyor olmalıydı bu sesler. İşte bir takip edenimiz varsa dahi bu keşmekeşin içinde izimizi mutlaka yitirirdi. Kırmızı serpuşlarıyla Musevileri ve kara kalpaklı Rumları derhâl ayırt ettim ve şaşkın bir yüz ifadesi takınarak ilerledim. Son dönemde Museviler ve Rumlar, sayıları iyice azalan Katoliklere karşı işbirliği yapıyorlardı ve muhtemelen yaşanan gerginlik de bu yüzdendi.

Hasan Efendi de sıradan bir tebaa gibi rahat, sakin ancak ivedi bir şekilde hareket ediyordu, hatta bir süre durup tartışmayı bile izledi. Ardından tezgâhları inceleyerek ve ne aradığını bilen bir insanın yüz ifadesiyle sağa sola bir şeyler sordu.

Neden sonra kalabalıktan sıyrıldık ve sarayın denizle kesişen güney duvarlarına ulaştık. Serin hava ve yaklaşan akşam yüzünden ortalık tenha görünüyordu. Hasan Efendi, bir ara sarayın, Propontis surlarına yakın duvarlarına doğru, bana anlamsız gelen bir şekilde yaklaştı ve bir an etrafına kaçamak bir ifadeyle bakındıktan sonra duvarın içinde kayboldu. Bu o kadar ani olmuştu ki, orada gizli bir geçidin bulunduğunu anladığımda her zamanki soğukkanlılığımı geri kazanmam için derin bir soluk almam gerekti.

III

Çerağların düşsel ışığı altında, eşsiz mücevherlerle süslü, ceviz üzerine fildişi ve altın kaplama tahtın önünde diz kırıp oturmuştum. "Eğer dediklerin doğruysa fazla direnemeyecekler," dedi Süleyman Han.

"Direnemeyecekler Sultanım."

"Surları koruyan kalelerdeki tüm zayıf noktaları belirlediniz demek."

"Belirledik Sultanım."

"Demek düşmanın içine sızan tam on üç adamın var."

"Kilise vaftiz kayıtlarına kadar işlenmiş, tam beş kuşak aile sicilleri çıkarılmıştır Sultanım."

"Bu kadar kısa zamanda bunca işi nasıl başarırsın Orhun Çelebi?

"Zordur ama imkânsız değildir Sultanım. Malumunuz üzere Matthias Corvinus'un ardından merkezî otoritenin birden zayıflaması ve iç savaşlar Macaristan'ı oldukça sarstı. Özellikle de rüşvet ve iltiması had safhaya çıkardı. Takdir edersiniz ki bozulma ve çürüme süreçlerinin başlangıcı tüm medeniyetlerde aynıdır. İrtikâp belası, Roma'nın iki kanadını da aynı amansız süratle çökertti. Cennet mekân Fatih Mehmet Han'ın Konstantiniye'yi fethinden hemen önceki dönemde, insaflı İmparator XI. Konstantin'e öyle bir miras devrolmuştu ki, böyle bir yapıyla mücadele etmesinin zorluğunu iktidarının ilk günlerinden itibaren biliyordu. Bürokratlar makamlarına ehliyetlerinin yeterliliği ile değil, keselerinin şişkinliğiyle geldikleri için merkezin yaptırım gücü ortadan kalkmıştı. Hatta artık buna cebrî olarak bile kalkışılamıyordu; kalkışılsa dahi sonrasında oluşan kargaşalık, ancak yeni yeni makam ve mevkilerin icat edilip dağıtılmasıyla dindirilebiliyordu."

Süleyman Han, hoş yüzünde beliren neşeli bir tebessümle konuştu, "Bizans'ın kayda değer bir donanması yoktu, ancak bir 'yüksek amirallik' mevkileri vardı. Başkomutanlık makamının emrindeki asker sayısı bizim birkaç tabur askerimize ancak denkti..."

Ekledim, "Beni en çok güldüreni ise 'İmparatorluk Gardırobu Lordu' unvanıdır Sultanım."

Ben bunu söyledikten sonra bir süre kahkahalarımızı tutamadık. Yaklaşan bu ilk savaşın gerginliğinden biraz olsun kurtulmuş göründü gözüme genç Sultan. Kavuştuğu o rahat halin kaybolmaması için devam ettim, "II. Mehmet Han'ın, tüm bu kokuşmuşluğun üzerine çekeceği süngerin yalnızca o değil, halk da farkındaydı ve Osmanlı'nın asimilasyondan uzak, nispeten adaletli idaresine içten içe bir rıza hali oluşmuştu. Şimdi de gördüğüm odur ki Hünkârım, Macar halkı iç kargaşalıklardan yılmış ve yeni bir iktidarın kendilerine getireceği huzuru kollamaktadır. Çünkü halk rahatını arar, çocuklarının geleceğini düşünür ve bunun için de suçlanamazlar. Endişelenmeyiniz, mahzun olmayınız, tarihimiz boyunca ulaştığımız en güçlü konumdayız ve bunu sürdürecek irade şahsınızda mevcuttur. Yüzünüze, gözlerinize bir kez olsun bakma mutluluğuna eren bir kişi, sahip olduğunuz ruhani gücün de farkına varır."

Gözlerindeki sorgulayan ifadeyi görünce kırılmadım. O Sultandı, dolayısıyla güvenebileceğine inandığı herkesin aşırılığa kaçıp yaltaklanma durumuna düşebileceğini de kestiriyordu. Devam ettim, "Ben insan sarrafıyım Hünkârım. Yaptığım işin doğası gereği bu bir istidat halini aldı bende. O yüzden hakkınızdaki yargıma güvenebilirsiniz."

Bu defa konuştuğunda daha rahat olduğunu hissettim, "Dediğin gibi Orhun Çelebi, bir memleket ki eğer orada rüşvet var, hemen her şeyi yapmak mümkündür. Evet, haklısın; Macaristan zayıf, Macaristan mazinin hatırasıyla avunan zavallı bir ihtiyardan farksız ve sen, benim küffar elinde gören gözüm, tutan elimsin Vehimî Orhun, sen benim görünmeyen kılıcımsın... Babam sana güvenmekte haksız değildi, ben de güveniyorum. Kimsenin senin hakkındaki fikirlerine aldırma..." Burada Pargalı İbrahim'i kastettiğini anlamıştım. "Benim gözlerimi kör sananlar, kendi gözlerindeki merteği göremeyenlerdir."

Bu sözler geleceğe dair umutlar uyandırdı içimde. Gülümseyerek, "Kul kurar kader güler Sultanım," dedim, "Ben yalnızca rahmetli babanız, Yavuz Selim Han Hazretlerinin tevdi ettiği görevi sürdürmekteyim. Pirî Mehmet Paşa gibi ulu bir çınarı, gücü dünyayı titre-

ten bir devlet ve sistemle birlikte size miras bırakan Yavuz Han'ın arkasından ne kadar dua etsek azdır."

Ne yapmak istediğimi anlamıştı, "Gönlün rahat olsun," diye mırıldandı usulca, ardından, derin bir iç geçirerek arkasına yaslandı ve içağasının eşliğinde servis edilen kristal kadehindeki şerbetinden yudumladı. Az önceki gizlilik içeren tavırlarından rahatsız olmuştum. O cihanın hâkimiydi ama kendi sarayında fısıldamak zorunda kalıyordu. Bu nasıl işti böyle?

"Şarlken'in, mensup olduğu bu Avusturyalı Habsburg Hanedanı," dedi, "Şarlken önce evlilik yoluyla Alman devletlerinin konfederasyonu demek olan Alman tacını aldı, ardından I. Maximillian'ın, Burgonya dükü Charles'ın tek çocuğu ve varisi olan Maria ile evliliğiyle, böylesi zengin ve köklü bir devletin varisi oldular. Buna Belçika ve Flander de dâhildi. Oğlu Güzel Philippe ise daha iyisini yaptı, Kastilya Kraliçesi Deli Juanna ile evlenerek İspanya verasetini aldı."

"Böyle apansız bir büyüme her ne kadar birlik getirir gibi görünse de, aynı zamanda sağlıksız bir yapıya da işaret eder Sultanım."

"Haklısın, ancak yine de muhataplarımızı, kendilerine günden güne artan bir güvene de teşvik ediyor. Amerika kıtasındaki keşifleri ve eriştikleri sonu gelmez kaynaklarla muhteşem bir avantaj yakalamış durumda Şarlken. Evet, şimdi Macaristan'ın Karadeniz'le bağlantısı kopmuş durumda, güneyden Adriyatik irtibatı da, ticaret kanallarını bir bir yitiren Venediklilerin hırslı tehdidi altında."

"Kara devletlerinin askerî başarıları daima sınırlı kalır ve uzun ömürlü olmaz Sultanım."

"II. Lajos da bunun farkında. Adriyatik geçişlerinin açık kalması karşılığında yapmayacağı yok. Oysa bize yaklaşsa ve gönlümüzü alsa idi onu mağdur etmezdik."

"Efendimiz, Şarlken, Lajos gibi bir oyuncağı asla elinden bırakmak istemeyecektir."

"Eh, o halde bizden de günah gitmiştir Orhun Çelebi. Biz sulhu her zaman kavgaya tercih ettik. Ancak ganimet hayaliyle yaşayan, bu kadar büyük sayıda bir ordu için de hareket gerektir ne yazık ki.

Lajos, Şarlken için nasıl bir iktidar oyuncağıysa, benim ve askerlerim için de ancak bir harp oyunu olabilir."

Arkasına yaslanarak şerbetinden yudumladı. Kandillerin kehribar rengi ışığında, bu gencecik delikanlının görkeminin ve yalnızlığının oluşturduğu tezadın içimde bir yerlere dokunduğunu hissettim. Keşke ömrüm oldukça gözümün önünden hiç ayırmadan kollayabilecek bir mesafede olsaydım onu. Ama yaşım kırka dayanmıştı ve o henüz yirmi altısına yeni basmıştı. Yaşıtı olan o Pargalı İbrahim denen karanlık tavırlı adamın nesinden hoşlandığını bilmiyordum ama yine de Hünkârın o toy, kırılgan görünümünün altından göz kırpan Selim Han'ı da fark etmiyor değildim. Yine de bu Pargalı'nın, devletin ve Hünkârın başına büyük çoraplar örmemesi için elimden geleni yapmalıydım. Aslında en iyisi onu uzaktan kontrol altına aldırmaktı. Teşkilatım bunun için yeterliydi, fakat Pargalı durumu anlayacak olursa kellemi kurtaramazdım. Daha ilk günden böyle bir şebekenin varlığından duyduğu rahatsızlığı sezmiştim. Bizi ileride ayağına dolanabilecek bir engel olarak gördüğü çok açıktı. Bana öyle geliyordu ki, ilk fırsatta beni tasfiye etmek için elinden geleni yapacaktı. Her neyse, daha bu düşünceler için çok erkendi. Şimdi ortak bir hedefimiz vardı: Belgrad!

"Seninle sohbet etmek güzel Orhun Çelebi," dedi Süleyman Han, "ayın on sekizinde ayrılıyorum Payitaht'tan. Ancak önce babam Selim Han'ın yapımını başlattığı, Haliç'e nazır olarak inşa edilen Yavuz Selim Camii'ni denetleyecek ve Mimar Acem Ali'ye, yapılmasını düşündüğüm ek kısımlar için talimatlarımı vereceğim. Sonra tüm mübarek türbelerde dua edip Halkapınar'da bekleyen kuvvetlerimin başına geçeceğim. Seni dahi Hassa kumandanı tayin ettim, bana yoldaşlık edesin. Sohbetinden bizi mahrum etmeyesin. Ecnebi memleketlerde yaşadığın serüvenlerden bahsedesin.

Bundan büyük mutluluk duydum ve "O zevk bana ait Efendimiz," dedim, "biraz harp oyunu bana da iyi gelecektir."

Ancak oyun beklediğimizden uzun sürdü. Bunun bazı sebepleri vardı elbette. Meriç bahar yağmurlarıyla taşkın vermiş, kıyılarını batak-

lığa çevirmiş, yükselen debisi ve hırçınlığıyla istihkâmcıların işlerini güçleştirmişti. Son ikmal merkezi olan, gri göklerin kızı Sofya'da ise umulmadık güvenlik sorunları peyda olmuştu. Kendilerini ne zamandır Ortodoks Kilisesi'nden ayırdıklarını iddia eden, ancak Lutherci fikirlere de kapalı bağımsız bir grup Sofya'da merkezî idareye isyan etmişti. Şimdi ise ikmal kollarını vurmaya başlamışlardı. Ordu, bu irili ufaklı çeteciklerin mücadelesiyle uğraşırken zaman ve enerji kaybediyordu. Sinek küçüktü ama mide bulandırıyordu işte. Yine de bu mevkide, Anadolu'dan üç bin deve yükü barut, kurşun ve diğer mühimmatla yetişen üçüncü Vezir Damat Ferhat Paşa orduya katıldı. Yolda defalarca baskın yemiş, ancak birkaç çapulcu haricinde kimseyi canlı ele geçirememişti.

Haziran başındaki o akşam Sultan Süleyman Han, otağına çağırdığı Ferhat Paşa'ya şu soruları sordu, "Beraberinde üç bin deve yükü erzakla gelmişsin ve geride yirmi yedi bin develik bir erzak katarının daha olduğunu söylüyorsun. Neden kervanın başında değilsin Damat Ferhat Paşa? Yolda başlarına neler gelebileceğini gayet iyi bildiğinin farkındayım. Peki, ağır bir zayiatın tüm harekâtı sekteye uğratacağını düşünemiyor musun? Ecdadım II. Murat Han Belgrad'ı kuşattığında benzer rakamlardaki erzak ve mühimmat, kuşatmanın uzamasıyla yetersiz kalmıştı. Harekât öncesinde bunları konuşmuştuk."

"Sultanım, II. Murat Han'ın ordusu bunun iki katı kadardı..."

"Sus!" diye kükredi Süleyman Han, "Daima iyiyi umut eder, ama en kötüsü gelecekmiş gibi tedbirli oluruz biz. Yoksa halimiz nice olur? Süleyman Han böyle biridir işte, artık buna alışmalısınız."

"Sultanım, askerimiz kale harbinde tecrübelidir; toplarımız ve zırhlı fillerimiz karşı konulmaz bir güç oluştururlar ki..."

"Sus Paşa! İnsan her zaman düşüncelerinin gerisinde kalır, bu yaşında bilmez misin bunu? "

Ferhat Paşa, boynunu usulca bükerek, yüzünde sarsılmış bir ifadeyle, "Ferman Efendimizindir," dedi.

"Kız kardeşimiz Beyhan Sultan'ın kocası olman sana bir ayrıcalık getirmiyor, ayağını denk alasın."

Rumeli Beylerbeyi Arnavut Ahmet Paşa'nın önderliğinde, tüm civar yerleşimlerin, on bin araba un ve arpa teslim etmeleri emredildi. Ferman üzere ücretler eksiksiz ödendi ve zulümden kaçınıldı. Tuna'dan ilerleyen elli gemilik ince donanma ise, hem geri emniyeti sağlıyor, hem de bir kısım asker ve malzemenin nakliyesi görevini görüyordu. Diğer bir vazifesi de, ani bir ricata karşı geri istihkâmlar hazırlamak ve gizli erzak depoları oluşturmaktı. II. Vezir Mustafa Paşa, kadim tecrübeleriyle kendine güvenenleri yanıltmıyordu.

Recep ayının ikisinde, miladi yedi Haziran 1521'de Filibe'ye konuldu. Padişah, aşırı yağışlara rağmen şehrin dışında otağ kurdu ve askerinden ayrılmadı. Askerin morali yerindeydi. Ordu, her sektörün subayı merkezde bulunacak şekilde, nizamlı ve tertemiz bir beyaz çadır şehir halinde yamaçlar boyunca yayılmıştı. Osmanlı ordugâhlarındaki bu çadır şehir geleneği o derece köklüydü ki, tertibi asla bozulmaz, kimse çadırını ararken, gecenin karanlığında bile kaybolmazdı. Bu intizam sayesindedir ki sevkiyatların, yüklemelerin ya da boşaltmaların aksadığı hemen hiç görülmezdi.

Süleyman Han'ın beyaz üzerine altın sim işlemeli Aksancak'ı ve Orta Asya geleneğinin devamı olan Tuğ-ı Hümayun'u, hassa askerlerinin gözlerini kırpmadan nöbet bekledikleri otağın sayebanı önünde dikiliydi. Vezirlerinin ve üst rütbeli komutanlarının parlak renkli çadırları ve önlerindeki sancak ve tuğları kıdemlerini gösteriyordu. Kapıkulu süvarilerinin kızıl, yeniçerilerin yeşil, kızıl ve sarı renkli sancakları nemli havada usulca dalgalanıyordu.

Aynı gecenin geç saatlerinde Sultanın emriyle harp divanı kuruldu. Süleyman Han'ın teşekkür konuşmasıyla başlayan divan, kendisinden sonra temayüllere aykırı olarak, Pirî Mehmet Paşa'dan önce söz alan Pargalı İbrahim Ağa'nın gevezelikleriyle devam etti. Nihayet sıra kendisine gelen Rumeli Beylerbeyi Ahmet Paşa, öncelikli olarak başkent Budin'e yürünmesi hususunda yeni bir fikir attı ortaya. Ona göre ilk olarak Budin'in alınması daha muvafıktı. Stratejik olarak çok etkili bir bölgedeydi ve doğrudan üzerine yürünmesi halinde düşmanı şaşırtmak gibi bir avantajımız olacaktı. Macaristan'ın bir anda ve tamamıyla elimize geçmesi ancak merkezine indirilecek böylesi

ağır bir darbeyle mümkün olabilirdi. Bu sayede kazanacağımız itibar ise dünya durdukça düşmanlarımızın hafızalarından silinmezdi. Padişahın bu fikre sıcak baktığını gören İçşahincilerbaşı Pargalı İbrahim Ağa birden hararetle bu düşünceyi desteklemeye başladı. Sanki yıllardır bu konu hakkında dertlenir gibiydi. Aslında düşünülen yanlış değildi. Macaristan'ın tam kalbine indirilecek bir yumruk, bir kez daha doğrulmalarını, soluk almalarını imkânsız bir hale getirirdi.

"Evet," dedi Süleyman Han, olanca heybetiyle ağır ağır önce doğru eğildi. Derin ve düşünceli bir havaya bürünmüştü yeniden, "Bir anda, tek bir hamleyle Macaristan'ı ele geçirmek, Şarlken'in korkudan aklının başından gitmesine sebep olacaktır. İşte o zaman kibirlenmeyi bırakır da, bir gece ansızın yatağının başucunda, elimde kınından sıyrılmış kılıcımla beni buluvermekten korkmaya başlar."

Ancak Pirî Mehmet Paşa söz aldı ve geride bırakılacak Belgrad gibi önemli bir kalenin, ileride büyük sorunlara yol açacağından olanca ağırlığıyla ve hararetle bahsetmeye başladı. "Budin'i elde tutmak için öncelikle Belgrad'ın fethi zorunludur ve başka bir alternatifi düşünmek sağlıklı değildir Sultanım," dedi Süleyman Han'ın gözlerinin içine bakarak, "şu safhada atacağımız her yanlış adım Avrupalıları yeni Haçlı seferleri için kışkırtacaktır. Sırtımızı sağlam bir duvara yaslamalıyız öncelikle; işte o duvar da Belgrad'dır. Diğer tüm düşünceler yersizdir ve apaçık bir körlüktür."

Süleyman Han bir süre düşündü. Otağın, Afgan kendirinden ve pamuklu kumaştan çifte dokunmuş gerdirme çeperleri dışında uğuldayan serin rüzgârdan başka hiç ses yoktu içerde. "Pirî Paşa'yı duydunuz," dedi neden sonra, "ya sizler ne dersiniz?"

Çoban Mustafa Paşa, büyük saygı duyduğu Pirî Paşa'yı destekleyerek içerdeki o tuhaf gerginliği sonlandırdı. Muhtemelen Sultanın bu duruma anlayış göstereceğinin o da farkındaydı, çünkü Pirî Paşa'nın büyük tecrübesine saygı duymayan yoktu. Ancak yine de Süleyman Han'ın memnuniyetsizliği yüzünden açıkça okunuyordu.

IV

Şabanın ikisi, miladi yedi Temmuz 1521 gününün o sıcak ve nemli öğleden sonra saatlerinde Sabaç Kalesi önlerine gelindi. Puslu bir beyaza bürünmüş gökyüzü, batı ufkundan yaklaşan sümbüli bulutlarla enikonu basık bir hal almıştı. 'Böğürdelen Kalesi' olarak da bilinen Sabaç, 1470-71 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet tarafından bir serhat kalesi olarak yaptırılmış, 1476 senesinde Macarlar tarafından ele geçirilmişti.

Teslim çağrısı, Kale Komutanı Simon Logodin tarafından geri çevrildi. Kaleden ok ve top atışları başladı. Bu arada üç Temmuzda, emrindeki yirmi bin kişilik seçme kuvvetle birlikte Belgrad'ın hemen karşısındaki Zemlin Kalesi üzerine yürüyen Pirî Paşa'dan gelen haberler de oldukça müspetti. Böğürdelen Kalesi önünde fazla zaman kaybedilmezse eğer, Macarların karşı bir harekâtına izin verilmeden, ordu tüm ağırlıklarıyla birlikte Belgrad önlerine gelmiş olurdu.

Pargalı'nın ilk savaş deneyimi olduğu o kadar belliydi ki, bembeyaz kesilmiş terli yüzünü kaplayan ifadeye acımamak elde değildi. Top ve tüfek atışları sırasında sürekli irkiliyor, ancak bir an önce alışabilmek için takdir edilecek bir mücadele veriyordu. Barut, kan ve yanık insan etinin o hatırı sayılır keskinlikteki kokusunun midesini allak bullak ettiği çok açıktı. Ancak bir savaş alanında ilk defa bulunan biri için tüm bunlardan daha kötüsü vardır. O da ölümle yüzleşen insanlardan istemsizce yükselen dehşet verici çığlıklardır. Ancak üstün uyum yeteneği ve zekâsı ile kısa sürede toparlanıp, kalenin etrafındaki hendeklerin bir an evvel doldurulması fikrini veren de yine Pargalı İbrahim oldu. Bu, zamanında başarılırsa eğer kuşatma kulelerinin yapımına dahi gerek kalmazdı. İkinci Vezir Mustafa Paşa bu çabanın zaman kaybı olacağını savundu bir süre, ancak Padişahın iradesiyle uygulamaya geçildi. Ne yazık ki Pargalı'nın haklı çıkacağını çok geçmeden anlayacaktık.

Mustafa Paşa, Pargalı'nın bu teklifine mukabil olarak, yorgun düşen askeri teşvik edebilmenin en iyi yolunun, kale içindeki gani-

metin tamamının askere bırakılması olduğu düşüncesini ileri sürdü. Askerin halka zulmedebileceği korkusuyla önce bu fikre sıcak bakmasa da, Belgrad yolunda daha fazla oyalanmak istemeyen Süleyman Han bunu da kabul etti.

Neticede iki plan da işe yaradı. Açıkçası Mustafa Paşa'nın itibar kaybetmesi işime gelmezdi. Ganimet heyecanıyla iyiden iyiye galeyana gelen asker, surlara dayadığı ağaç ve kancalı ip merdivenlerle öyle bir hücum etti ki, toplara fazla iş düşmedi. Süleyman Han son derece kararlıydı. Blok halinde yürüyen ve surlara dayanan azapları takip eden yeniçeriler birkaç saat içinde kalenin zayıf düşmüş duvarlarından aşıverdiler. Aslında daha ilk dalgada surlar birer birer düşmeye ve yeşilli, kırmızılı, sarılı Osmanlı sancakları burçlarda dalgalanmaya başlamıştı.

Kale Komutanı Simon Logodin, bir grup yeniçeri tarafından yakalanıp, burçlara bağlanan bir kementle duvardan aşağı sarkıtılarak derhâl idam edildi. İç kısımlara kaçmaya çalışan Macar savaşçılar, ele geçirildikleri yerlerde sorgusuz sualsiz infaz edildiler. Birkaç saat içinde surlarda ve yol kenarlarında birikmiş yüzlerce cesedin içinde ilerleyen yüksek rütbeli birlik kumandanları ve paşalar, Süleyman Han'a, içeride eli silah tutacak kimsenin kalmadığını bildirme kararı aldılar.

Ertesi sabah Hünkâr, maiyetiyle birlikte kale kapısından içeri girerken, etrafındaki kan ve yıkımı izleyen gözlerinde son derece acılı ve kırgın bir ifade yakaladığıma yemin edebilirim. Vezirlerine ve paşalarına hitaben, "Böğürdelen Kalesi fethettiğim ilk kaledir," dedi, "mamur olması gerektir!"

☪

On yedi Temmuzda Sava Nehri kıyılarına gelinmişti. Bu mevkide Edirne, Filibe ve Sofya medreseleri talebeleri, savaşmak maksadıyla ordugâha ulaştılar ve Padişahın gönlünü hoş ettiler. Ancak her birine geri hizmetlerde yer verildi.

Sava, geniş ve taşkın bir nehirdi ve Belgrad yönü bataklıktı. Uzun bir köprü kurulması gerekecekti. Ancak yağmurlu geçen yaz mevsimi

bölgedeki tüm akarsular gibi Sava'nın da o munis karakterini sertleştirmişti. İstihkâm birliklerinin elindeki malzeme yazık ki yetersiz kalıyordu. Tuna kıstağından içeri giren ince donanmanın yedeklerinde çektikleri mavnalar ve üzerlerindeki dubaların bir kısmı düşmanın sabotajları ve azgın Sava'nın hırçınlıklarıyla yok olup gitmişti. Bu yüzden civardaki gür ormanlardan elde edilecek tomruklarla kazıklar üzerinde bir köprü yapılması zorunluluğu doğmuştu. İşte bu noktada Arnavut Ahmet Paşa'nın tekrar Budin üzerine yürüme teklifi itibar görmeye başladı. Pirî Paşa'nın bu işe müthiş bozulduğunu hatırlıyorum, ancak uzunca bir süre sükûnetini korumayı başardı. Ancak yine de o gece, Sava'nın uğultulu kıyılarının ürpertici sesi otağın içinde gezinirken, "Neden bu ısrarın Ahmet Paşa?" diye sordu Pirî Paşa.

İkinci Vezir Mustafa Paşa'nın muhteşem kaftanının kürklü yakaları arasına gömülüp yere baktığını anımsıyorum. Semendire Beylerbeyi Hüsrev Bey'in yüzünün, duyumsadığı o ani şaşkınlık ve utançla kızardığını, boğazını temizlemeye çalışırken bir öksürük krizine yakalandığını ise ömrüm oldukça unutamam. Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa ise o şaşkın ifadeli gözlerini ilk defa görüyormuşçasına ellerine dikmişti. Bense Pargalı'nın bu çatışmalardan nasıl en karlı çıkabileceğinin hesabında olduğunu seziyor, gözümü ondan ayırmıyordum. Zaman zaman bakışlarımız boşlukta kilitleniveriyordu. O zaman müthiş bir rahatsızlık duyduğunu anlayabiliyordum. Gün gelip de bu kuşkulu tavırlarımın hesabını benden soracak gibiydi. Pirî Paşa devam ediyordu, "Budin, elbette ki nihayetinde üzerine yürüyeceğimiz ana hedefimizdir. Ancak şimdi bunun üzerinde ısrar edilmesi de şüphelidir."

"Ne demek istersin Pirî Paşa'm?" diye sormuştu tedirgin bir sesle Ahmet Paşa.

"Üstelemek gereksizdir derim yoldaşım."

"Son sözü söyleyecek olan Hünkârımızdır."

"Amenna fakat..."

"Pirî Paşa'm, sen bu Sava Nehri'nin ne azgın ve mendebur bir nehir olduğunu bilmezsin. Durgun olduğu zaman kıyısında oyna-

yan küçük çocuklar kadar masumdur, ama kabardı mı canavarlaşır, kıyılarını siler süpürür de o eski masumiyetinden küçücük bir eser bulamazsın. Başka bir yerdeyim dersin, başka bir zamandayım ve bu nehir, o nehir değil... Şimdi burada bir köprü yapmaya kalkmak bize en azından bir haftaya mal olur. Köprü elbette elzem ve muvafıktır, ancak bu işe küçük bir istihkâm taburu ayrılabilir, ordunun ağırlığı ise Budin üzerine yürüyüp şehri kuşatır..."

"Bu dediklerini Macarlar hesap edemiyor mu sanırsın Ahmet Paşa? Lajos çocuktur belki ama ahmak değildir. Yanında tecrübeli danışmanları vardır ve hiçbiri yabana atılacak adamlar değillerdir. Bilhassa Harp Konseyi'nin Vekili Laszlo Tököly'yi tanımayanımız yoktur. Harp stratejileri hususunda gerçek bir üstattır. Belgrad'ı arkada bırakarak kalkışacağımız her türlü harekâtın sonu hüsran olabilir ve Sultanımızın bu ilk seferinde hayal kırıklığına uğraması, devletimiz ve insanımızın adına büyük bir kara çalar."

Hünkârın sabırla dinlediği bu tartışmanın sonunda ne hüküm vereceği hepimiz için merak konusuydu. Gerçi gönlünün Budin üzerine yürümekten yana olduğunu biliyorduk, ama Pirî Mehmet Paşa, o ezici tecrübesiyle içimizdeki sağduyunun sesi gibiydi. Bir ara dayanamayarak sesini yükselttiğini duyduk Arnavut Ahmet Paşa'nın. Ak tenli oval yüzü kızarmış, dar alnı kırışmış, gür kırçıl sakalları tel tel dikilmişti sanki. "Pirî Paşa, senin devrin artık kapandı. Bu düşüncelerinle ancak ordunun ve Hünkârımın ayağına köstek olursun."

Pirî Mehmet Paşa bu sert çıkışa bir karşılık vermedi. Ancak divandaki sessizlikten yalnız bırakıldığını anlamıştı. Padişahın etrafını sarmış devşirme paşaların son zamanlardaki tavırlarından da fikirlerinin rahatsızlık uyandırdığını anlayabiliyor fakat bunu garipsemiyordu. Sakin görüntüsünü koruyarak tam ağzını açmak üzereydi ki Süleyman Han, birden taht-ı hümayunundan doğruldu ve bu gerginliğe son noktayı koydu, "Karar verilmiştir. Hedefimiz Belgrad'dır!"

V

Süleyman Han, otağın uzak köşelerinden birinde beklememi söyledi, çünkü biz tam istihbarat ayrıntılarından bahsederken, son derece üzgün bir tavırla destur isteyerek silahtarağayla birlikte içeri giren Pirî Mehmet Paşa, Sultan ile birkaç kelam etmek istiyordu. Fısıldaştıkları için ne konuştukları üzerinde pek de fikrim yoktu, ancak göz ucuyla da olsa dudaklarının kıpırtılarından ne konuştuklarını okuyabiliyordum.

"Böyle olsun istemezdim, sizi zor bir durumda koyup iki taraftan birini seçmek zorunda kalacağınız bir emrivakiye sürüklemek istemezdim Hünkârım," diyordu Pirî Paşa.

"Düşünme Paşam, bu işler böyledir."

"Kurt kocayınca köpeklerin..."

"Öyle söyleme Pirî Paşa, sen kocamış falan değilsin. Ayrıca senin fikrinin daha isabetli olduğunu onlar da içten içe seziyorlar elbette, ancak bir an önce her şeye sahip olma hırsı yok mu? Ah o ihtiras..."

"Böyle zamanlarda serinkanlı düşünmek zorundadır insan Hünkârım. Benim de yaptığım işte budur. Ancak teveccühünüzün son zamanlarda daima Pargalı'dan yana olması, onu ve yandaşlarını fazlasıyla cüretlendirmektedir."

Güldü Süleyman Han, "Zannetmeyesin ki olan bitenden gafilimdir Paşam. Ancak onların, üzerlerine aldıkları her emre itaatte gösterdikleri ataklık da hoşuma gider."

Konuştuğunda sesinde yine sivri bir ton vardı Paşanın, "Bilirim Sultanım, ancak bu gibilerin dalkavukluğu zamanla insanın ayağını da kaydırır."

Sabırlı bir sesle karşılık verdi Hünkâr, "Ben de bilirim ki, insan uyanık durdukça kasırganın içinde olsa dahi yıkılmaz."

"Sultanım, bazen uykuya dalmadan önce rüyaya daldığı bir an vardır ki insanın, gerçekte mi, rüyada mı olduğunu anlayamaz. İşin

tuhafı, aslında hem gerçekte, hem de rüyadadır kişi. Böyle zamanlarda onu birinin dürtmesi gerekir ki ayılsın. Gerçek bir Sultanın hayatı da binbir gece masallarındaki Sultanların hayatlarına benzemez. Etrafınızdaki alkışçılarınız, çevrenizi birden öyle bir uğultuya boğarlar ki sizi uyaran sesler arada kaybolur gider."

Tekrar konuştuğunda, sesi artık bulunduğum yere kadar geliyordu Sultanın, "Yeter Paşa, bana çocuk muamelesi yapmandan hoşlanmıyorum."

"Biliyorum Sultanım."

"Biliyorsan kendini muhaliflerine ezdirecek davranışlara girme. Girme ki daima arkanda durabileyim. Sen babamın yadigârısın ancak çizmeyi aşma. Bu sana son ikazımdır."

RÜZGÂR EKEN FIRTINA BİÇER
(PARGALI İBRAHİM)

I

"Bir tek yaptıklarımızın bir anlamı vardı; ne dediğimiz, ne düşündüğmüz hiç mi hiç önemli değildi."

Marcel Proust (Swann'ların Tarafı)

28 Temmuz 1521

Bilmedim ahvâlimi gerçi ne hâl üstündedir
Şol kadar bildim nefs ile cidâl (kavga) üstündedir

Fikri zikri âşıkın gerçi visâl-ı yârdir (yâr ile kavuşmaktır)
Lîk (lakin) hiç mümkün değil, fikri muhâl (imkânsız) üstündedir

Gözleri dolmayanın âhir (sonunda) dolar toprağ ile
Hâce-i dünya gibi kim fikr-i mal üstündedir

Ölmez ol kim anıla adı anun iylik ile
Tâ kıyamet, anılır ol kim kemâl üstündedir

Fahr-i Âlem bakmadı dünyaya fakr etti kabûl
Ol mübarek cismine bak gör ki şal üstündedir

Korkarım ki gark ede bir gün beni seylâb-ı eşk (gözyaşı seli)
Kaldı hayrette Muhibbî sanki hâl üstündedir.

Böyle bir şiire hayran olmamak elde mi? Dostum benim, senin o cevahirle süslü kılıcın da, altın divitli kalemin de atalarınınkinden daha keskin. Kendi hayatının şiirine inanabilen az sayıdaki şairden biri olduğun için bu denli başarılısın. O gün, tüm o kan ve yıkımın içinden geçerek girerken Sabaç Kalesi'ne sen, görkemini çoğaltan hüznünün o derin ifadesi, vakarlı bir salınım vermişti omuzlarına. Frenk resimlerindeki o altın renkli hale gibi sarmıştı güzel başının etrafını keder.

Akik ve yakutlarla kaplı uzun kızıl kaftanın, yine kızıl sahtiyan çizmelerinin üzerine kadar iniyordu. Sık dilimli kallavi kavuğunun elmas sorgucu, güneşi utandıracak o sarışın ışık seliyle ısıtıyordu dünyayı. Günden güne uzayan seyrek, ama yine de görkemli sakallarında, az önce aldığın abdestin su zerrecikleri, elmas sorgucundan dökülen kırıntılarmışçasına ışıldıyordu. Başlı başına varlığının, bana senin ve dolayısıyla tüm bu görünen âlemin gerçekliğini yeni baştan sorgulattığını biliyor muydun? Yoksa bir düş müydün sen?

Gerçekten de hükümdar olarak doğmuşsun. Dünyaya hükmetmenin kaderinde olduğu o kadar açık ki, gözlerime çöken bu buğuya hiç de şaşırmıyorum. Sevilmek ve itaat edilmek yazgın senin ey cihanın hâkimi... Başarılarının göz kamaştıran ışığı saracak ve titretecek ruhumu... İstemediğim halde sızıyorsun yüreğime ve daha kötüsü ne biliyor musun? Bu sevgi acı bir ilaç gibi can veriyor ruhuma... Sen diğer kralların omuzlarına basarak yükselirken, ben senin omuzlarında yıldızlara dokunuyorum. Ben daha şimdiden o kadar yüksekteyim ki, ne o çok güvendiğin casusun Vehimî Orhun Çelebi, ne tecrübesi ve zekâsına hayran olduğun Türk sadrazamın Pirî Mehmet Paşa, ne de yine Türk asıllı ikinci vezirin Çoban Mustafa Paşa görebiliyorlar bunu. Çünkü yanlarımda bir cesetten farkları yok Efendim... Yok ve rahatsızlıkları da bunu içten içe sezmelerinden kaynaklanıyor. Sonlarının yaklaştığını biliyorlar, ama öyle bir hale gelecekler ki yakında, her şeyin sona ermesi için yalvaracaklar...

Hürrem... Hürrem, yüzümü kara çıkarma Hürrem... Benim iktidarım asla senin kadar kalıcı olmaz, 'olamaz' Hürrem. Hişş... Düşünme İbrahim... Düşünme... 'İbrahim' mi? Kendime ne zamandan beri İbrahim diyorum ben? Yanko'yum ben... Yanko... Ve zaman geçer...

Ve devran döner ey Süleyman ve seni de baban gibi 'bir gözleri ahuya zebun' eder işte felek;

Celis-i halvetim, varım, habibim, mah-ı tâbânım
Enisim, mahremim, varım, güzeller şahı sultanım

Hayatım, hâsılım, ömrüm, şarab-ı Kevserim, Adnim
Baharım, behçetim, ruzum, nigârım, verd-i handanım

Neşatım, işretim, bezmim, çerağım, neyyirim, şem'im
Turunc ü nar ü narencim, benim şem-i şebistanım

Nebatım, sükkerim, güncüm, cihan içinde bî-rencim
Azizim, Yusuf'um, varım, gönül Mısr'ındaki hânım

Stanbulum, Karaman'ım, diyar-ı mülket-i Rum'um
Bedahşan'ım ve Kıpçağ'ım ve Bağdad'ım, Horasan'ım

Saçı marım, kaşı yayım, gözü pür fitne, bimarım
Ölürsem boynuna kanım, meded hey na-müselmanım

Kapında çünki meddahım, seni medh ederim daim
Yürek pür gam, gözüm pür nem, Muhibbî'yim hoş hâlim!

(Sevgilim, bütün varlığım, gökteki parlayan ay'ım
Can yoldaşım, mahremim, varım, güzellerin padişahı sultanım

Hayatım, bütün varlığım, ömrüm, Kevser şarabım, cennetim
Baharım, sevincim, gündüzüm, güzel yüzlü sevgilim, gülen gülüm

Mutluluğum, işretim, sohbet meclisim, aydınlığım, güneşim, ışığım
Benim turuncum, narım, narencim, visal odamın ışığı

Çiçeğim, şekerim, cihan içinde el değmemiş hazinem
Azizim, Yusuf'um, varım, gönül ülkemdeki hânım

İstanbul'um, Karaman'ım, Rum ülkesinde diyarım
Badehşan'ım, Kıpçağ'ım ve Bağdat'ım, Horasan'ım

Uzun saçlım, yay kaşlım, gözlerim fitne dolu, (aşkınla) hastayım
Ölürsem senden soralar, ey Müslümanlar yardıma koşun

Çünkü kapında meddahım, her zaman seni methederim
Yüreğim gam dolu, gözüm yaş dolu, başım sarhoş Muhibbi'yim)

Ne diyeyim şimdi? En az senin kadar muhteşem bu şiirler. Hürrem de okuyunca bayılacak elbette. Hangi kadın karşı koyabilir ki bu içtenliğe? O sevgi dolu, pırıl pırıl aydınlık ruhun sinmiş mısralara Süleyman Han. Hürrem, sayemde seni nasıl büyülediyse, bu şiirler de dünya durdukça okuyanlarını büyülemeye devam edecek.

Bana olan düşkünlüğünün yükselişi, Hürrem'e olan tutkunun da gün geçtikçe büyümesinden kaynaklanıyor, farkındayım. Olsun varsın. Biz, gitmekte özgür olsak da, gerçekte sonsuza kadar tutsak ruhlarımızın paydaş azaplarıyla doğal bir dayanışma ve ortaklık içindeyiz. Senin gücün dünyaya yetebilir Süleyman, ama biz iki zavallının gücü sana zaten yetiyor.

Sen ki cesaretinle de askerine örnek olursun. Sava üzerine, yeniçeri Abdülmennan oğlu Mimar Sinan tarafından, dokuz günde, binbir güçlükle kurulan bin sekiz yüz ayak uzunluğundaki o şaşırtıcı derece sağlam köprüyü ilk olarak geçersin. Ama o güzel gözlerinin derininde beliren endişeyi görmediğimi mi sanırsın? Azgın sular, köprünün alçak sırtını vurur da, Hürrem'i son bir kez daha göremezsin diye o incecik tedirginlik gayet iyi biliyorum. Gerçekten de muhteşemsin Süleyman, ama beni duyguların hususunda yanıltamazsın.

Ve kafan kolay karışıyor Hünkârım. Pirî Paşa gibi bir ihtiyara gereğinden fazla itibar ediyorsun. O da, şükürler olsun ki kimse-

nin kulak asmayacağı o sivri fikirleriyle tüm devşirmeleri hain ilan etmekten geri durmuyor. Varsın etsin. Bu devlet bugün dünyanın en büyüğüyse, bu durum, Osmanlı'nın uyguladığı devşirme sisteminin doğal bir sonucudur. Fakat asıl sorun, şu Vehimî Orhun Çelebi isimli Türkmen'dir ki, o meymenetsiz kara yüzlünün iblis ifadeli gözleri sürekli üzerimdedir. Eğer Türkmenler, Süleyman Han'ın nispeten merhametli yapısını fırsat bilerek, ne yapıp edip erki kendi ellerinde toplamanın planlarını yapıyorlarsa, Osmanlı'nın bugünlere nasıl geldiğini unutmuşlar demektir. Ama nasıl olsa uygun bir zaman gelecektir. Bana öyle bakan, ezen, aşağılayan o gözler yerlerinden sökülür bir gün. Ama şimdi önemli olan Belgrad'ın düşmesidir. Hesaplaşma sırası nasıl olsa gelecek.

İşte ordu şimdi tüm ağırlıklarıyla birlikte Sirem arazisinden geçip, Belgrad surları önüne yerleşmiş durumda ve hakkını teslim etmek gerekir ki Orhun Çelebi'nin adamlarının bizim safımıza çektiği Ortodoks papazlar çok işimize yarayacaklar. Sırp ve Bulgar kuvvetlerini umulmadık bir zamanda harbi bırakmaya ikna etmek elbette kolay değil, ama elimizdeki 'mezhep' kartı da oldukça güçlü. Umarım Vehimî Orhun Çelebi bu işi eline yüzüne bulaştırmaz. Şu ara Süleyman Han'ın prestijini kaybetmesi hiçbirimizin işine gelmez çünkü. II. Murat ve Fatih Sultan Mehmet Hanların, aşılmaz surları önünden eli boş döndükleri Belgrad'ın fethedilmesi, Avrupalıların, şu ana kadarki adaletli icraatları sebebiyle 'kuzu' olarak adlandırdıkları Süleyman Han'ın hüviyetini olduğu gibi yenileyecek.

☪

O gece, yatmak üzere çadırıma yeni çekilmiştim ki, Vehimî Orhun Çelebi'nin o karanlık görünüşlü adamlarından biri çadırıma geldi. Elindeki fiske şamdanın isli ışığında mırıldanırken, pala bıyıklarının altındaki dudakları hiç görülmüyordu. İmsak vakti, ordugâhın kuzey kısmında top bataryalarının yerleştirilebilmesi için yakılmış koruluğa gelmemi istedi. Tek başıma olmam gerektiğini de sımsıkı tembihledi. Bu da nereden çıkmıştı böyle? Durumu Hünkâra bildirip bildirmeme hususunda bir kararsızlık geçirdim? Şimdi böyle tek

başına kalkıp gitmekle doğru yapmış olur muydum? Orhun Çelebi'yle bir kez olsun baş başa sohbet etmişliğimiz yoktu bugüne kadar ama birbirimize uzaktan uzağa attığımız bakışlardan duygularımız anlaşılıyordu. Bu herif bana bir tuzak kurmuş olabilirdi miydi? Müthiş bir tedirginlikle uzandım yatağıma. Mangalın, kızıl gözler gibi kırpışan yalımlarını izlerken içim geçti. Rahatsız bir uyku, dışarıdaki yağmur yüklü bulutlar gibi örtüverdi üzerimi.

Uyandığımda bir an nerede olduğumu anlayamadım. Başucumdaki mum saatim imsake yarım saat kaldığını gösteriyordu. Doğrulup mangalın son közleriyle başucumda duran şamdanı yaktım ve dışarı çıktım. Sıkıntıdan sırtımı soğuk bir ter basmıştı. Bu saatte Padişahı rahatsız etmeye zaten cesaret edemezdim. Ama o sırada otağ-ı hümayunun yüksek, vitraylı pencerelerinden gelen ışığı fark ettim. Süleyman Han, ibadet ediyor olmalıydı. Gecenin son üçte birlik kısmında kalkıp namaz kıldığına ilişkin anlatınlar gerçekti demek. Bunu en yakınlarından olarak benim kesin bir bilgiyle bilmem gerekirdi şimdiye kadar.

Uykulu nöbetçiler tuvalet ihtiyacıyla kalktığımı sandılar. Kimseye bir şey söylemeden kurbağaların ve cırcır böceklerinin tatlı vızıltıları arasında yürümeye başladım. Çok geçmeden buluşma yerine vardığımda midem bulanıyor, karnım ve bağırsaklarım bedenimi neredeyse iki büklüm edecek bir sancıyla sıkışıyordu. Önce kimseyi göremedim; zifirî gecenin, yanmış arazinin kasvetiyle birleşen o abanoz karası ıssızlığında rüzgâr ve uzaklardaki çakalların uğultusundan başka bir şey yoktu.

O anda hissettiğim o yabanıl duyguyu asla anlatamam. Bir tuzağa düşmüş olabileceğimi düşünüyordum. Pirî Paşa önderliğindeki Türk beyleri, Vehimî Orhun Çelebi ismindeki o menhus maşayı kullanarak, devşirme devrini bir daha açılmamak üzere kapatmaya karar vermiş olabilirlerdi. Gizli bir ihtilal ile buluşma yerine topladıkları tüm ileri gelen devşirmeleri sessizce katlediyorlarsa eğer, onlara kim müdahale edebilirdi? Midemin bulantısını bastırmak için derin soluklar alarak olduğum yerde büzüldüm.

İşte o sırada, is ve yanık yaş ağaç gövdelerinin ıstırabını taşıyan acı kokulu rüzgârın taşıdığı fısıltılar çarptı kulağıma. Doğru yerde

olduğumu anladım ancak neler olduğunu tam kestiremeden yerimi belli etmeye korkuyordum. Devrik ağaçların arasına konuşlandırılmış, esintinin şiddetlendiği anlarda hafifçe şıngırdayan zincirlerle birbirlerine bağlı topların koyu gölgelerine sığınarak ilerledim.

İşte... Gece siluetli ve rüzgâr sesli birkaç kişi kendi aralarında hararetle konuşuyorlardı. Biraz daha sokulup ne dediklerini duymak istedim, ancak o sırada bir çıtırtı duydum arkamda. Damarlarımda akan kanım buz kesti işte o an. Süratle dönüp baktığımda, ordugâhın meşalelerinin altın ibrişimli yalımlarından başka bir şey göremedim. Gündüz, yanan ağaçlardan birindeki yuvasını kaybetmiş ürkek bir sincap olabilirdi, ya da gecenin içinde gezinen bu tuhaf gölgelerden korkmuş şaşkın bir karaca... Tekrar ileride fısıldaşan gölgelere dönmüştüm ki yüzümü, tam karşımda dikilen Orhun Çelebi'yle burun buruna geldim. Ekşi kokulu nefesi vuruyordu yüzüme. Dik bakan çipil gözlerinin ve hafif kambur sırtının iyiden iyiye ecinnilere çevirdiği o tıknaz bedeniyle ne ara sokulmuştu yanıma Tanrım? Bir hayaletten farksızdı bu adam...

Bağırmamak için kendimi zor tuttum, ama kaldırdığım yumruğumu gayr-i ihtiyari göstermeye çalışarak, bütün gücüm ve öfkemle iki kaşının ortasına indirdim. Tok bir ses duyuldu. Başı, o kalın boynunun üzerinde geriye gitti geldi ama yıkılmadı adam. Açılan yaradan oluk gibi boşalmaya başlayan o kapkara sıvı, sanki dünya dışı bir yaratığın damarlarından boşalıyordu. Ürperdim yeniden. İnanılmaz bir şeydi. Bu kadar yakın mesafeden savurduğum o hatırı sayılır yumruğumun altında bırakın yıkılmayı, gıkını bile çıkarmamıştı Vehimî Orhun Çelebi. Oysa en kuvvetli çağımdaydım ve ondan çok daha gençtim. Bu türden muamelelere, aldığı eğitimlerle enikonu alışmış olmalıydı. Birden bu korkunç Türk'ün aslında Süleyman Han'ın değil, Selim Han'ın adamı olduğunu hatırlayınca tepeden tırnağa bir ürperme sardı bedenimi. Yumruğu yiyen oydu ama korkudan altına kaçırmak üzere olan bendim.

"Ah! Sen miydin Orhun Çelebi?" dedim, kendimin bile tanıyamadığım bir sesle. Çatallı ve ürkek bir sesti bu duyduğum. İşte o an, ona olan nefretim daha da katlandı.

"Benim İbrahim Ağa," dedi, "korkma hele sakin ol." Kuşağından çıkardığı büyük, rengi belirsiz bir mendili alnına bastırdı.

"Etrafımda gölge gibi gezinmeye bir son ver be adam!" diye hırladım, "bir son ver yoksa gerçekten de kötü olacak... Yaralandın mı?"

"İyiyim hele Ağa" dedi, "kusura kalmayasın. Benim hatamdı. Ama dert etme, her yumruk yıkamaz bizi. Hem senin etrafında dolandığım falan yok. Bunu istesem inan ruhun bile duymaz. Neyse, gel hele, seni bekleyenler var..."

İçin için homurdanarak peşine düştüm. Karanlıkta görülmesi imkânsız, içi su dolu küçük bir hendeğin üzerinden aşarak az ötedeki kalabalığın yanına vardık. Ordugâhtan yansıyan ölgün ışıkların altında Şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi Hazretleri çarpınca gözüme hayretimden donakaldım. Bu mübarek zatın burada ne işi olabilirdi? Hassa kumandanı olarak Kapıkulu askerlerinin başında bulunan Vehimî Orhun Çelebi'nin gerçek kimliğini o da biliyor olabilir miydi? O sırada İkinci Vezir Mustafa Paşa çarptı gözüme. Değirmi, ak yüzü ve gür sakalı gecenin ışıklarında yine güzeldi, ancak Mustafa Paşa'ya sonuna kadar itimat edemeyeceğime dair bir his vardı içimde. Paşanın fazlasıyla açık yürekli bir yapısı vardı ve bu türden adamlar çenelerini tutmayı bilseler bile fazlaca sırdan hoşlanmazlar. Pirî Mehmet Paşa'nın da orada olması şaşırtmadı beni. Karanlık geceyi delip geçen ve üzerimde yoğunlaşan o hor gören bakışlarını hissedebiliyordum. Sonra birden, başımızın üzerinde dönen kuzguni göklerin ta kendisi kadar gizemli ve ürpertici siluetiyle belirdi Süleyman Han. Şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım neredeyse. Derhâl dize gelip etek öptüm.

Sultanımın yanında biri daha vardı ama kim olduğunu anlayamamıştım. Başımı kaldırdığımda adamın kahverengi kaba kumaştan cüppesinin belindeki zünnarı fark ettim. Boynundan sallanan haçı da görmem uzun sürmedi. Başındaki serpuşun rengini anlayamamıştım ama adamın bir papaz olduğu belliydi. Ak sakalları göğsüne kadar uzanıyor, uzun bıyıkları ağzının içine doluyordu.

"İbrahim," dedi Süleyman Han, "Birazdan gidecek, sabah namazı hazırlıklarına başlayacak lağımcı erleri ve azapbaşıyla benim namıma

konuşacaksın. Şehir kapısının hemen solunda yükselen müdafaa kulesine doğru kazmaya başlayacaklar. İsmi bende saklı Papaz dostumuz, bu daire planlı kulenin temelinin, çeşitli savaşlar ve iç isyanlar sırasında hasar gördüğünü söylüyor. Her ne kadar rakım olarak nispeten yüksek olsa da, kimi dönemler yer altı su seviyelerinde görülen ani yükselmeler, temelini oluşturan zayıf şist tabakasını yer yer çökertmiş. Tetkikî bir mühendislik hatası var senin anlayacağın. Bu noktaya esaslı yüklenebilirsek kısa sürede yıkmamız işten bile değil. Dış surlarda konuşlandırılan, Sırp ve Bulgar askerler savaşın kızgın bir anında silah bırakarak iç kaleye yönelecekler. Kapıları Macar kuvvetlerinden önce kapatmayı başarabilirlerse iki ateş altında kalan Macarlara teslim olmaktan başka şans kalmayacak. Aksi durumda dahi, zaten yetersiz olan sayılarındaki bu önemli azalma maneviyatlarını sarsacaktır."

Süleyman Han bu söylediklerinde haklıysa eğer, gerçekten de büyük bir zafer çok yakınımızda demekti. "Emriniz başım üstüne Sultanım," dedim boynumu bükerek. Öyle bir yol ayrımındaydık ki, ülkesinin sınırları içinde, adalete olan düşkünlüğü sayesinde 'Kanuni' olarak anılmaya başlandığını işittiğim Süleyman Han, bu başarısıyla 'Muhteşem' olarak da adlandırılmayı hak ederdi; fakat olası bir başarısızlık ya da ihanet halinde Macarlar hepimizi bu kasvetli surların önüne gömseler yeğdi. Görüntüsü ve duruşuyla zaten muhteşem olan bu genç hükümdar, inanıyorum ki bahtının da yardımıyla, namı cihanı tutmuş atalarının başaramadıklarını kotarmaya başlayacaktır.

Papaz Sırpça bir şeyler söyledi Mustafa Paşa'ya. Boşnak Türklerinden olan Paşa derhâl çevirdi sözlerini, "'Eğer,' diyor, 'bu kuşatma başarısız olursa, Katolik Macarlar bizlerden hiç kimseyi sağ koymazlar. Kuşatma uzar da Osmanlı Ordusu geri çekilmek zorunda kalırsa eğer, Padişah Hazretleri, atası Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri gibi vefa göstersin ve bizleri ateşkesin önkoşullarından biri olarak ileri sürsün. Ne yapsın etsin, bizi burada bırakmasın, mutlaka yanına alsın.'"

Süleyman Han, "Merak etmesinler," dedi, "atam Fatih Sultan Mehmet Han'ın kuşatması sırasında, Ortodoksların gösterdiği dostluk

unutulmadı. Şimdi dahi aynı bağlılığı gösterirler. Ben de bu yoldaşlıklarına misliyle karşılık vereceğim. Bu kuşatma ne neticeyle sonlanırsa sonlansın, atam Fatih'ten daha merhametli davranarak, onlara Asitane'de birbirlerinden ayrılmadan yaşayabilecekleri topraklar ve mülk vereceğim. Bana yardım edeni asla mağdur etmem ve yarı yolda bırakmam. Korkmasınlar, elem ve tasa çekmesinler. Hem Allah'ın yardımıyla fetih müyesserdir." Mustafa Paşa, Hünkâr sözlerini bitirir bitirmez Papaz'a tercüme etti. İhtiyar Papaz, sevimli yüzünde genişleyen bir tebessümle istavroz çıkardı ve hemen ardından diz çöktü.

"Ancak," diyerek, sert bir ifadeyle çadır şehir yönüne doğru baktı Süleyman Han. Karanlığa alışmış gözlerim, onun güzel yüzünün ışığında yıkanıyordu şimdi, "Verdikleri sözden cayarlarsa, Katoliklerin hışmından beter bir karşılık görmeyi de göze aldılar demektir."

Papaz bu defa korkuyla istavroz çıkarmaya başladı. İşte o sırada iri damlalı, ağır bir yağmur tekrar başlıyordu. İzin isteyip azapağasını bulmak üzere hızla ordugâha döndüm.

II

Sabah olduğunda kuşatma topları şahilerden fışkıran yıldırımlar surları dövüyor, rengârenk sancaklarla donanmış teknelerden, Tuna üzerindeki yemyeşil adacıklardan ve karşı kıyılardan yapılan havan atışlarıyla şehre soluk aldırılmıyordu. Ayaklarımızın altındaki toprağı zelzelelerle titreten bu korkunç yıkım karşısında dilim tutulmuş, mideme oturan yumruk büyüklüğünde bir kor parçası tüm bedenimi kısa sürede kötü kokulu bir tere boğmuştu. Atılan oklardan oluşan bulutlar şeytani kavisler çizerek iniyordu iki tarafın da üzerine. Yıpranmış, tozlu, zırhlara çarpan okların kafamın içinde yankılanan sesi kadar içimi acıtan başka bir şey anımsamıyorum. Aklıma hep, Parga'daki evimizde, rüzgâr sert estiği zamanlar odamın camına vuran şiddetli bahar yağmurlarını getiriyordu. Ama bunu anımsamak istemiyordum; o sıcacık anıları, bu dehşetin kanlı örtüsüyle kaplamak incitiyordu beni.

Hünkârın yakın dostu Muslihiddin Merkez Efendi'nin, ayrıca sütkardeşi Yahya Efendi'nin ve bizzat Süleyman Han'ın ta kendisinin, Tebrizli İbrahim Gülşenî'ye nasıl hayran olduklarını bilmeyen yoktur öyle sanıyorum ki. İşte bu İbrahim Gülşenî'nin talebesi ve damadı, Şirazlı meşhur hattat Kâtip Derviş Çelebi'nin oğlu şair Arifi Çelebi, az ötemde bağdaş kurmuş 'Şehname'sini kaleme alıyordu. Disiplinli bir çalışma alışkanlığı olan ve renkli kişiliğiyle derhâl dikkatleri çeken bu genç adamın, 'Şehname-i Âli Osman' adını vereceği eserini yazarken duyduğu büyük iştah ve kurduğu hayaller yüzünden okunabiliyordu. Sanki savaş meydanının bu karmaşasında aklını ve kalemini sair zamanlardan daha iyi bileyebiliyordu. Sultanımın müstakbel fetihlerini Matrakçı Nasuh ve Nigâri gibi en iyi nakkaşlar resmetmeliydiler ki, şehnamesi de, devleti gibi ebet müddet olsun. Hatta Behzad ve Horasanlı Aka Mirek'i dahi İstanbul'a çağırmalıyım.

Sol kanat komutanı İkinci Vezir Mustafa Paşa ve sağ kanattaki kuvvetleri idare eden Pirî Mehmet Paşa arasında muazzam bir uyum

vardı. Zaman zaman omuzlarındaki ağır sorumluluktan dolayı aksadığı olsa da, ana kuvvetlerin komutasındaki Rumeli Beylerbeyi Arnavut Ahmet Paşa cansiperane savaşıyor, Pirî Paşa'dan daha büyük birliklere hükmetmenin verdiği o büyük hazzın keyfini çıkarmaya çalıştığı yüzündeki muzaffer ifadeden anlaşılıyordu. Zırhının demir plakaları arasına saplanmış üç tane ok başı Sultanın da benim de dikkatimizi çekmişti. Bir tanesi tam sağ kısımdaki kaburgalarının üzerindeydi. Paşanın güçlükle nefes aldığı belliydi. Ancak rapor vermek üzere yanımıza geldiği anlarda dahi Süleyman Han, ona nasıl olduğunu sormuyordu. Şu anda müthiş canı yanıyor olmalıydı Ahmet Paşa'nın.

Bu hırslı adamın, Pirî Mehmet Paşa'nın yerinde gözü olduğunu ilk günden itibaren seziyordum. Bu o kadar açıktı ki bunu görmemek için kör olmak gerekirdi. Fakat Padişahın huzurunda yaptığı o sert çıkışlar, ihtiyar Pirî Paşa'nın canını sıksa da saygınlığını sarsmaya yetmemişti. Eğer akıllı olursam, fethin ardından bu durumu kendi lehime çevirebilirdim.

☪

Başlarına çöken bu ani felaket karşısında hazırlıkları yetersiz kalan Belgrad, her şeye rağmen kahramanca direnmeyi sürdürüyordu. Garnizon Komutanı Gyula Kepes akıllı ve dirayetli bir adamdı. Dövüşürken, kaynaklarını idareli kullanmayı başarıyor, askerlerinin yılgınlığa kapılmalarını bir şekilde engelleyebiliyordu. Ancak savunma birliklerinin zaman zaman bozulma emareleri gösterdiği de inkâr edilemezdi. Bilhassa kara tarafındaki surlarda, rüzgârın sürüklediği alevler karşısında dağılan orman hayvanları gibi kaçışırken askerler, Kepes karşılarına geçiyor ve onları yerlerini terk etmemeleri hususunda özverili tavırlarıyla ikna etmeyi başarıyordu. Buna rağmen siperlerine dönmeyenlerin hakkı da, geride bekleyen okçuların hedefi olmaktı.

Şunu itiraf etmeliyim ki yeniçeriler, itaat üzere bulundukları zamanlarda, gerçekten de şöhretlerini hak eden müthiş savaşçılardı. Ordunun önünde ilerleyen, o hayvan postlarına bürünmüş, zırhsız, başları kabak başıbozukların çılgınca saldırıları düşmanın maneviyatını sarsıyor, azapların nispeten daha düzenli hücumları karşısında

da zor durumlara düşüyorlardı. Ancak savaşa zaman zaman katılan yeniçeriler düşmana öyle darbeler indiriyorlardı ki, zavallı savunmacılar işte o zaman kumandanlarının hayranlık uyandırıcı kahramanlıklarına ihtiyaç duyuyorlardı.

Mehter bölüğünün şehrin karşısındaki alçak tepelere kurduğu otağında Süleyman Han ile birlikteydik. Silahtarağa Süleyman Efendi, pürdikkat, zırhına bürünmüş Süleyman Han'ın silahlarını taşıyor, Kapıağası Haydar Ağa taş gibi yüzüyle savaşı tepkisizce izliyordu. Nursuz Vehimî Orhun Çelebi ise hassa askerlerinin başındaydı, ancak zaman zaman yanına gelen o ürkütücü adamlarına talimat vermekten geri kalmıyordu. Şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi, Süleyman Han'la birlikte askerin en büyük moral kaynağıydı bu zorlu günlerde. Padişahını ve en yüksek dinî makamın temsilcisini yanlarında bilmek, ganimet peşindeki pek çok askerin kendilerine bir çekidüzen vermelerini de sağlıyordu.

Süleyman Han, yanında her zamanki gibi Ortodoks Sünni kanadın âlimleri ve onların başta geleni Zenbilli Ali Efendi olduğu halde tahtında oturuyor, zulmetmekten ve zulme uğramaktan Allah'a sığındığını ifade eden dualar okumaları için din adamlarını teşvik ediyordu. Bu kadar hassas bir adamın, büyük bir fatih olabileceğine inanmak zor geliyordu böyle zamanlar bana. Bir fatihin, altında dağlar gibi yükselen kellelere basarak zirveye ulaştığına inanırdım o zamanlar. Allah aşkına, dünya nüfusunun beş yüz milyonu geçmiş olabileceğini söyleyen ilim adamları vardı, bunca insandan birkaç milyonunun yokluğu kimin umurunda olurdu ki? Büyük İskender, Jül Sezar, Sun Tzu, Hannibal ya da Cengiz Han insan hayatını ne derece önemserlerdi? Ya II. Mehmet ve Yavuz Sultan Selim? Onlar için, devletin ve dolayısıyla milletin selameti adına giden kellelere ağlamak mümkün müydü? Hem bildiğim bir şey daha vardı ki, o da her oyunu kuralına göre oynamak gerektiğidir. İnsanın ferdî ya da içtimai hedeflerine yürürken gösterdiği her tereddüt, topluma menfi olarak sirayet eder.

İşte bu yüzden Ortodoks İslam'a karşı, heteredoks yapının devamı adına mücadele verilmesi gerektiğine inanıyordum. Aksi hâlde Osmanlı bu dinamik yapısını ayakta tutamaz, toplumun tüm kat-

manlarına sirayet edecek kör bir taassubun içinde boğulur giderdi. Bir zamanlar açıkça söylenebilen bu görüşlere karşı, öğrendiğim kadarıyla Selim Han zamanından beri bir duyarlılık oluşmuştu ve mezhepler ve tutuculuk konusundaki görüşleri açıkça bildirebilmek artık o kadar da kolay değildi.

Zaman zaman dillendirmeye çalıştığım bu görüşleri sessizce dinlerdi Süleyman Han, fakat yine de babasından miras aldığı o düşünsel gelenekle, ülkesindeki Sünni yapının yerleşmesi adına da elinden geleni yapardı. Hâlbuki Şiiliğe, dolayısıyla Kızılbaşlığa her zaman daha yatkın olan Türkmenler, giderek kök salan bu yapılanmadan ziyadesiyle rahatsızdılar. Onlara, Şaman esaslarına bağlı kalmış bir inancın mülteci yapısı, daha uygun geliyordu çünkü. Yerleşik bir hayatın gerektirdiği, çift çubuk, sabah akşam toprağı işlemek gibi zorunlulukları, bir nevi tutsaklık, ayaklarına vurulacak ağır bir pranga, boyunlarından geçirilecek bukağılar gibi görüyorlardı. Bu yüzden tarımdan değil, göçebe yaşayarak hayvancılıkla geçinmekten yanaydılar. Zamanla devlet idaresindeki yetkilerimi arttırabilirsem eğer, önce Sultanın etrafındaki Ortodoks İslam anlayışını körükleyen bu ulema erbabının hayatlarını zorlaştırarak başlayacaktım işe.

6 Ağustos 1521, Salı

"Bu adam yaşadığı sürece," diye bağırdı Süleyman Han, kale komutanı Gyula Kepes'i kastederek. "Fetih günden güne gecikecek ve Avrupa'dan yola çıktığı söylenen, Şarlken'in önderliğinde toplanmış, II. Lajos'un genel komutasında bulunduğu o Haçlı Ordusu yardıma yetişecek diye endişe ederim. Ah bu Lajos... Bu Lajos... Günden güne büyüyen bir yüktür Osmanlı'nın omuzlarında... Onunla bizzat hesaplaşacağımız bir gün de gelir nasıl olsa..." Zırhı hâlâ üzerindeydi Sultanın ve uzun boyuyla, o devasa hassa askerlerinden farksız görünüyordu.

Pirî Mehmet Paşa, ince yüzünden süzülen bir mahcubiyetle mırıldanır gibi konuştu, "Lağımlar neredeyse tamamlandı Sultanım."

"Tamamlandı dersin, ama aynı hat üzerinden açtığınız üç lağım da çöktü ve o kadar yiğidim telef oldu gitti Paşa."

Bu defa daha temkinli olarak yanıtladı Pirî Paşa, "Sultanım, malumunuz üzere aşırı yağışlar yer altı sularını enikonu kabarttı ve..."

"Bırak bunları Pirî Paşa," diye kükredi Süleyman Han, babasını hatırlatan bir tavırla, "bunları zaten biliyorum. Ancak bana mazeret değil, çözüm lazım bugün..."

Daha ben ağzımı açamadan Arnavut Ahmet Paşa hevesle atıldı, "Sultanım! Güçlerimizi onları şaşırtacak ölçüde diğer kanatlara doğru kaydırıp dikkatlerini dağıtmamız muvafıktır. Bu arada düşmanın ummayacağı noktalardaki lağım çalışmalarını hızlandıralım. Lağımların yerlerini tespit hususunda başarılılar ancak henüz zaafları hususunda ne bildiğimizi bilmiyor olabilirler. O yüzden onları şaşırtacak dağınık adımlar atalım..."

"İyi niyetlisin Ahmet Paşa, ama sen de paşalarımdan farksızsın. Kepes gibi tecrübeli bir müdafi yaş tahtaya basmaz. Biz ne kadar dikkatini çekersek çekelim zayıf noktasındaki kontrolün zayıflamasına müsaade etmeyecektir."

"Sultanım, izin buyrulursa fikrimi açıklamak isterim."

Tüm Paşalar ve ileri gelen kumandanlar, askerî hiçbir tecrübesi olmayan, ancak bir Paşa gibi Padişaha danışmanlık yapan bu adama, yani bana hoşnutsuz ve alaycı ifadelerle baktılar. İçlerinden bir tek Orhun Çelebi'nin bakışlarında keskin bir ciddiyet sezdim.

"Ben derim ki, düşmana zaten malum olması muhtemel olan bu zayıf bölgeye olanca gücümüzle yüklenelim. Tarihin gördüğü en mertçe savaşlardan birine mührümüzü vuralım... Macarların mevcut zaaflarından gafil olduğumuzu düşünmelerini beklemek fazlasıyla safdillik olur. Hem aynı kısımda yoğunlaşmak maneviyatları açısından da yıkıcı etkiler doğuracaktır. Düşmanlarından gizleyemedikleri sırlarının ifşa olduğunu anlamaları, onlara kendilerini olduklarından da güçsüz hissettirecektir."

Süleyman Han tahtından doğrularak yanıma geldi ve her biri süratle ayağa kalkıp, adapla ellerini göbeklerinde kavuşturmuş onca devlet adamının ve komutanın gözleri önünde uzanıp alnımdan öptü, "İşte duymak istediğim plan ve işte görmek istediğim cesaret,"

dedi gözlerinde kıpırdanan capcanlı bir neşeyle. Harp divanı üyeleri bu planı hoşnutsuzca ama sessiz sedasız kabullendiler. Özellikle Pirî Paşa'nın gözlerindeki o yenik bakışları hiç unutmadım. Mutluluk ve gururdan havalara uçuyordum neredeyse, ancak boynumu büküp hafif mütebessim bir tavırla Sultanımın tebriklerini kabul ettim. Doğru adımlar atıyordum, bundan ötesinde beklemekten başka yapabileceğim bir şey yoktu.

Sonra Vehimî Orhun Çelebi'ye dönerek, "Yarın," dedi Süleyman Han, "eğer sözde müttefiklerimiz bu Bulgar ve Sırplar, yarın da bu kaypakça tavırlarından vazgeçmezlerse, fetihten sonra elimden çekecekleri var. Daha önce de onları bu konuda uyarmıştım."

"Emin olamadılar Sultanım," diyerek son derece sıkkın bir tavırla boynunu büktü karanlık adam, "kuşatma korktukları gibi uzamaya başlayınca, muhtemelen tarihten gerekli dersleri çıkarmış olan Macarlar, başlarına gelecekten çekinerek, Ortodoksların olası bir ihaneti karşısında her ne pahasına olursa olsun pazarlık konusu yapılmayacaklarını söylemişler. 'İlk önce sizleri kırarız,' diyerek tehdit etmişler. Bunun üzerine ahalinin tavrı da değişmiş doğal olarak. Onları savaştan çekilmeye ikna edebilmemiz için başarılı birkaç hücum yetecektir."

"Madem bir ihtilaf yok," diyerek kılıcını tutan silahtarağaya doğru uzandı Süleyman Han. Kınından sıyırdığı soğuk çeliği, boşlukta hafif bir ıslık sesi çıkartacak şekilde sallamaya başladı, "O halde yarın sabah tüm gücümüzle batı kulesine yükleneceğiz." Sonra dönüp Vehimî Orhun Çelebi'ye gizlice göz kırptı. Orhun Çelebi usulca salladı başını. Bu, divandan sonra seninle görüşeceğim anlamına geliyordu.

Kalabalık dağılır dağılmaz, "Bu gece," dedi Süleyman Han, Orhun Çelebi'yi omuzlarından kavrayıp sarsarak. Davut Peygamber'le Golyat gibi görünüyorlardı. "Bu gece ne yapıp edip Kepes'in canını alacaksın. Şehit düşersen sana büyük bir türbe yaptırır aileni ihya ederim Orhun. Bu adamın kellesini getirebilirsen dile benden ne dilersen."

"Duandan başka dileğim yoktur Hünkârım."

"Göreyim seni."

III

Nasıl yaptı? Bunu nasıl başardı? Sabah ezanı okunmadan, elinde zavallı Gyula Kepes'in bir devetüyünden torba içindeki kellesiyle otağa girdi Vehimî Orhun Çelebi. Gecenin pusu ve is kokusu da girmişti onunla birlikte içeri. Başka bir koku daha vardı üzerinde... Kurumuş kan kokusunu andıran iğrenç, baygın bir koku... Mesanemin gevşediğini, yüreğimin taklalar attığı kafesi içinde bir an durduğunu hissettim. Ağzım şaşkınlıktan bir karış açık, karşımdaki bu tıknaz, ama yüzü sanki biraz daha kararmış korkunç adama baktım. Üstü başı tertemizdi. Belindeki, cellatların 'şifre' dediği usturayı çıkardı, öpüp alnına koydu ve Süleyman Han'ın ayakları dibine bıraktı. Sonra kelleyi torbaya yerleştirip hemen arkasında peyda olan bir adamına uzattı.

Yüzünde karmaşık, ama daha çok kederli bir ifadeyle, "Kahraman bir adamdı," dedi Süleyman Han, "Kralının ihtirasları uğruna harcanan iyi bir insan..."

Vehimî Orhun Çelebi'nin beklenti dolu ifadesini karşılayacak ve ona kim olduğumu hatırlatacak bir rahatlıkla konuştum, "O kelleyi bir mızrağa takıp, kale kapısının hemen önüne dikesin Orhun Ağa. Gün ağardığında dosta düşmana ibret olsun ve bu anlamsız direniş bir nihayet bulsun artık."

Orhun Çelebi, gözlerine iyice yerleşmiş o korkutucu kiniyle baktı bana. Duymamış gibi davrandı. Sanki ben yoktum orada. Süleyman Han'dan gelecek emri bekliyordu.

Başıyla hafif bir işaret yaptı Süleyman Han hafifçe tebessüm ederek.

Vehimî Orhun Çelebi çıktıktan sonra bana döndü ve "Şimdi gerçekten de tüylerimi ürpertiyor bu Orhun Çelebi," dedi Süleyman Han, "buradan babamın da gerçekte nasıl biri olduğunu anlamak zor değil."

"Yavuz Sultan Selim Han büyük bir asker ve büyük bir devlet adamıydı," diyerek gülümsedim, "bunun gibi iyi eğittiği av köpekleriyle başarılı avlar yaptı."

Süleyman Han cevap vermedi. Belki de bu yüzden bilmiyorum, içimdeki o ürkek, kuytu bir yerlerde soluk alıp veren bir başka İbrahim fısıldadı, "Bu sırtlan, Selim Han'ın demir yumruğunun yankılarından biridir yalnızca. Yumruğun asıl sahibi ise şimdi toprağın altında, ama amansızca vurmaya devam ediyor... O taviz vermeyen kişilik ki, Devlet-i Âliye'yi bugüne getiren ve sana teslim edendir Süleyman... Ama hâlâ huzur vermiyor sana farkındayım... "O ölmedi," diye düşünüyorsun ve haklısın... Evet, Sultanım baban yaşıyor... O hiç ölmedi... Pirî Paşa'da cisimleşiyor, Vehimî Orhun Çelebi'de kılıcını savuruyor... Ve o, yani onlar yaşadıkça saltanatımız... Yani senin saltanatın... Evet, senin saltanatın, gerçekte asla senin saltanatın olmayacak..."

Neler düşünüyordum böyle? Allah aşkına nasıl bir tilki dolanıyordu zihnimin karanlıklarında? Sonra birden, evet o an birden, aslında tüm hayatımın bir alacakaranlığın içinde geçtiğini ayrımsadım ve hepsinden daha da acayibi, bu bulanık havayı seviyordum ben... Evet, ben bu sümbüli bulutların ve mineral renkli donuk zeminlerin adamıydım.

☪

Böylece ertesi gün, sabahın erken saatlerinde başlayan ağır top atışları ve lağımcıların nihayet kule yakınlarında patlatmayı başardıkları barut fıçıları sayesinde batı kulesi büyük bir gürültüyle, tozu dumana katarak çöktü. Birliklerimiz yeri göğü inleten naralar atarak süratle açılan gedikten sızmaya başladılar. Ancak böyle bir durum Macarlar için sürpriz olmamıştı. Gediğin hemen dışında mevzilendirdikleri arkebüzcülerin ve okçuların yaylım ateşi bir an için askerlerimizi durdurur gibi olsa da, Sırp ve Bulgarlar'ın eski plana sadık kalarak aniden Macarların üzerlerine çullanmaları, savunmalarını bozdu. Müttefiklerimiz savunma hatlarını terk ettiler ve askerlerimizle birleşerek iç kaleyi ele geçirmek üzere ivedilikle harekete geçtiler. Böyle bir ihaneti bekleyen ancak iki düşmanla mücadele etmekte enikonu zorlanan ve güç durumlara düşen beş yüz kadar şövalye, liderlerinin de apansız ölümüyle iç kaleye doğru çarpışarak çekilmeye başladılar.

Müttefikler ve askerlerimiz, iç kaleye ulaşmış, ancak demir kasnaklarla, ek payandalara tek noktadan bağlı ağır kapıları tutan ve azınlıkların olası bir ihanetine karşı uyarılmış nöbetçileri aşmayı başaramamışlardı. Bunun üzerine Macarların gazabından korkarak bir anda geri adım atan Sırp ve Bulgar müttefikler, şehrin dehşet kokan sokaklarına dağılıp, ellerine ne geçerse yığarak yaptıkları küçük savunma noktalarının gerisine çekilmeye başladılar. Bu arada dış surlardaki son direniş de kırılmıştı. On binlerce Osmanlı askeri şehrin mamur sokaklarına büyük bir hışımla akmaya başladı. Bolu, Kastamonu ve Niğbolu akıncı süvarileri, o ruhları titreten görünümlerinin tesirini arttıran naralar atarak tüm barikatları aşmış iç kaleye yönelmişlerdi.

Sokak sokak içerilere çekilerek vuruşmaya çalışan Macarların tüm direniş noktaları, azapların ve Sırp-Bulgar ortaklığının müdahaleleriyle birkaç saatte içinde çöktü. Ancak iç kale müstahkem bir mevki olduğu için, kısa bir süre de olsa savunmaya uygun bir konumdaydı. Süleyman Han daha fazla askerinin telef olmaması için kalenin, şehir içinden tüm bağlantılarının koparılarak beklenilmesi emrini verdi.

Ancak Vehimî Orhun Çelebi'nin söylediğine bakılırsa iç kale direnişini organize eden Kont Dzsudzsak, kalenin mahzenlerinden dışarı uzanan gizli yollar biliyordu. Tuna'nın altından geçen gizli bir tüneller sistemiyle içeridekilerin firar etmeleri mümkündü. Bunun üzerinde Süleyman Han'ın emriyle saldırılar tekrar başladı. Dış bölgede çıkarılan devriyelerle, muhtemel tüm çıkış noktaları kontrol altına alındı. Zaten çok geçmeden kaleden dışarı uzanan gizli çıkışların bir masaldan ibaret olduğu anlaşıldı. Yaklaşmakta olan bir Haçlı ordusu öyküsünde olduğu gibi tıpkı...

Kaledekilere birkaç kez silah bırakmaları karşılığında merhametle muamele edileceği ve istedikleri yere gitmekte özgür olacakları da bildirildi. Ancak teslim olmaktansa, savaşarak öleceklerini ifade eden sert karşılıklar alınca, Süleyman Han, Belgrad'ın asıl zenginliklerinin iç kalede olduğu ve kentin binaları ve surları dışında tüm ganimetin askerin olacağı müjdesini verdi. Yepyeni bir şevkle surlara yüklenen ordu, kuvvetli bir karşılık alınca işin rengi iyiden iyiye değişti.

Bu arada biraz yersiz ve herkesin tüylerini ürperten bir fikir geldi aklıma fakat alacağım aksülameli hesap edememiştim. Teklifim şuydu, şifahanelerde karantinada tutulan vebalılar ve cüzamlılar, ailelerine ödenecek yüklü meblağlar karşılığında iç kaleye bir gece yarısı vinçlerle gizlice girmeleri hususunda ikna edilebilirlerdi. Macarların, bu sıcakta başlayacak bir salgının önünü almaları imkânsızdı, ancak salgın ilerlerse, bu bizim için de çözümü olanaksız bir sorun olurdu. Bu yüzden, düşman eğer hastalık sebebiyle teslim olmayı isterse, kale kapıları bu defa dışarıdan tutulur ve tüm iç kale, içindekilerle birlikte ateşe verilirdi.

Süleyman Han'ın, bir elinde içi ağzına kadar kar ve vişne şerbeti dolu kristal kadehi olduğu halde öylece kalakaldığını hatırlıyorum. Bu planın sertliği karşısında kısa süre hiçbir şey söylemeden keskin bir ifadeyle baktı gözlerime. Hafifçe terli yüzünün ve ela gözlerinin derinliklerinde tekinsiz bir ışık belirip kayboldu. Bunu fırsat bilen Pirî Paşa'nın, oturduğu köşede sabırsızca kımıldanarak, "Sen de hiç mi vicdan yoktur be adam?" dediğini hatırlıyorum.

"Lajos, Belgrad gibi tarihî bir önem taşıyan kalesini teslim edenlere zaten merhamet etmez," dedim, "ayrıca İskender ve Jül Sezar'ın benzer taktiklerle nice kaleler fethettiğini..."

Süleyman Han, "Ama ben Süleyman'ım," diye kükredi işte o anda. Keşke yer yarılsa da içine girseydim. "Bu teklifi hiç yapılmamış sayıyorum," diyerek meseleyi kapattı sonra. Benden nefret edenlerin eline böylelikle iyi bir koz vermiştim.

"En iyisi bir süre daha sabrederek beklemektir Sultanım," dedi Pirî Paşa, "Bu Üngürüs ilinin yiğitleri nihayetinde teslim olacaklardır. Başka çareleri yoktur."

"Daha iyisini yapacağız," dedi Süleyman Han ve bana dönerek, "senin gibi yüreği taşlaşmış elli adam bulacaksın İbrahim," dedi, "yarın gece hücumu farklı, beklenmedik bir noktaya yoğunlaştırıp adamları vinçlerle burçlara indirirsin. Daha fazla başarısızlığa tahammülüm yoktur herkes ayağını ona göre denk alsın. Bu şehir artık boğuyor beni, daha fazla savaşmak ve oyalanmak istemiyorum."

Otağdan ayrılırken, Pirî Paşa yüzüme bir kez olsun bakmadı. Hiçbir şey söylemedi. Bıyık altından gülüyor, muhtemelen bu defa benim aldığım bu yenilgiyle durumu eşitlediğini düşünüyordu.

Ertesi gecenin sabaha dönen saatlerinde, mehter birden kös vurmaya başladı. Hemen ardından hücum marşına geçti ve azaplardan en az iki tabur, haritalarda doğu sektörü diye adlandırdığımız üçüncü kısma doğru hücuma kalktı. Süleyman Han bu sektörü "Cehennemin Eşiği" olarak adlandırmıştı. Kopan karmaşa sırasında, fillerin yardımıyla kurduğumuz seyyar vinçleri surların en batı kanadına çektik ve tam elli adet serdengeçtiyi burçların kuytu bir kısmına sessizce indirdik. Üzerlerinde Macar piyadelerin zırhları, kalkan ve miğferleri olduğu halde surların üzerinde görünür görünmez fark edildiler. Ancak müdafiler karşılarında bu çılgınlık derecesinde cesur adamları görünce, burçların kontrolünü elden tamamen kaçırdıklarını sanarak, altı kontrol noktasında da peş peşe beyaz bayraklar çekmeye başladılar. Savunmanın bu ani çöküşüyle şövalyeler ateşkes şartlarını görüşmek istediklerini bildirdiler.

Ancak yine de heyetin gelmesi dört günü buldu. Bunun üzerine Süleyman Han, gelenleri öfkeli bir şekilde karşıladı. O görkemli nezaketinden hiç ödün vermeden, kahramanlıklarını ve vatanseverliklerini takdir ettiğini, ancak kayıtsız şartsız teslim olmalarını, artık bu anlamsız savaşa bir son vermeleri gerektiğini bildirdi. Heyetin başındaki Şövalye Szabo Rasonyi'nin başını usulca iki yana sallayarak düşüncelere daldığını hatırlıyorum. Lacivert ipekliden çorap pantolonu, dizlerine kadar uzanan kırmızı deri çizmeleri, kolları ve yakaları fırfırlı beyaz ipek gömleği ve omuzlarındaki vişneçürüğü saten peleriniyle çok seçkin bir görüntüsü olsa da, Sultanımın vezirleri yanında sönük kalıyordu.

Süleyman Han ise, bir ikindi yağmurundan sonra belirmiş gökkuşağı kadar umulmadık ve büyüleyiciydi. Genç yüzünün ince çizgilerinde görmüş geçirmiş bir ihtiyarın olgun ifadesi vardı. Cevahirle süslü, altın sırmalı, zümrüt yeşili kaftanının altındaki uzun, telkâri işlemeli Bursa işi pamuklu entarisi ona çok görkemli bir hava veriyordu. Tunç rengi kuşağının hemen üzerinden görülen, çeşitli

değerli taşlarla süslü hançerini sefere çıktığından beri yanından hiç ayırmamıştı. İşlenmiş keçi derisinden çizmelerinin pırıl pırıl yüzeylerine akseden kandillerin ışığı, başka bir dünyanın penceresiymiş gibi düşsel bir âleme yol gösteriyordu.

Sessizlik bir süre daha sürdü. Acelemiz yoktu ama Süleyman Han, bu tarihî başarının bu kadar yakınına sokulmuşken beklemekten bunalmıştı. Orhun Çelebi çok iyi korunan kalenin içine sızacak yolu bu defa bulamamıştı ancak bunda suçu yoktu. Amacının dışarıdakileri içeri koymamak olduğu kadar, içeridekileri de dışarı bırakmamak olduğu anlaşılan bir kaleye girmek elbette imkânsız sayılabilirdi. Nihayetinde 29 Ağustos'ta kale kapıları açıldı. Kayıtsız şartsız teslim olan şövalyeler ve maiyetleri, beraberlerindeki sivil halkla birlikte savaş ganimeti olarak alındılar. Süleyman Han, ela gözlerinde kederli ama mağrur bir ifadeyle ertesi gün şehre girdi ve Belgrad'la ilgili ilk fermanını çıkardı.

"Şehrin muhafızı Bali Bey olarak da bilinen, halam oğlu, Gazi Sultanzade Mehmet Paşa'dır. Yıllık dokuz yüz bin akça has ayrıla, şehrin civarı surlardakine ek olarak iki yüz top ile müstahkem hale getirile! Üç bin tecrübeli yeniçeri savunma hizmetleri için burada bırakıla! Bali Bey'in reisliğinde yıkılan tüm yapılar, eskisinden daha güzel bir şekilde tekrar inşa edile! Öncelikle Belgrad Büyük Kilise'si, Belgrad Ulu Camii'ne çevrilecek ki Cuma namazımızı burada eda edelim. Şehir, merkezde cami, etrafında han, hamam, imaret ve kervansaraylarla tam bir Osmanlı şehri kimliğine kavuşturulacak. Zahire ambarları, tophane, baruthane gibi elzem binalardan eksik kalmayacak! Zinhar kimseye zulmedilmeyecek, zulme kalkışanlar hakkında gerekenler geciktirilmeden yapılacak!"

☪

On dokuz gün kaldığımız, tarihî ve doğal güzelliklerinin tadını doyasıya çıkardığımız Belgrad, bundan böyle, Edirne, Filibe ve Sofya Medreseleri talebelerine ithafen, Süleyman Han'ın deyimi ile "Darü'l Cihad" olarak da adlandırılacaktı. Biz daha şehirden ayrıl-

madan akıncı beyleri Mihaloğlu ve Turahanlı'nın peş peşe Salankamen, Karlofça, Mitroviça, Bariç, Kulpenik, Uylok ve Pekras Kalelerini düşürdükleri haberleri geldi.

Sultan Süleyman ayrıca, fethe eşsiz katkıları bulunan Sırp ve Bulgar tebaasının İstanbul'a gelebileceklerini, Yedikule ile Silivrikapı arasında, kendilerine ayrılan arazilere yerleşebileceklerini de bildirdi. Bu bölgeye daha sonradan Büyükdere de eklenecekti.

Şehirdeki son gecelerimizden birinde, geç saatlerde otağına çağırdı Süleyman Han beni. Çadırımın dışındaki, o Tuna'nın kendine has kokusuyla anlamlanan geceyi çok iyi hatırlıyorum. Cırcır böceklerinin ritmik uğultusu, kurbağaların yarı düzensiz haykırışlarına karışıyor, yaz gecesinin o cıvıl cıvıl senfonisi, insanın uykuyla uyanıklı arasındaki o büyülü çizgide yalpalamasına sebep oluyordu.

Hürrem'inden gelen bir mektubu göstermek istiyordu Hünkârım bana. Bronz ayaklı, altın ve gümüş başlıklı kandillerin kehribari ışıkları altında tatlı bir heyecan içindeydi. Gözlerinin derinliklerinden çakan kızıl ibrişimler, aşkınlığı ve vuslat arzusunun derinliğinden kaynaklanıyordu. Dudaklarının gölgeli çukurluklarına yerleşmiş o tanıdık tebessüm, içli ruhunun ve günden güne büyüyen aşkının mührü olmuştu artık.

"Oku benim güzel kardeşim," dedi bana, "evvel Allah, sonra senin sayende erdiğim bu nimetin sevincinin nişanesidir bak bu yanaklarımdan süzülen."

İşte o sırada anladım bu içli şairin ağladığını ve hiç garipsemedim. O yalnızca, omuzlarındaki ağır dünyevi sorumluluktan bunalan, hakiki bir sanatçıydı. Böyle ani duygulanımları tuhaf karşılanamazdı. Gülümseyerek uzandım ve hoş bir kokunun yükseldiği seçkin kâğıdı gözlerimin hizasına kaldırdım.

"Ayağınızın bastığı toprağı yüzlerce defa öptükten sonra, benim güneşim ve saadetimin sermayesi Sultanım. Eğer siz, bu ayrılık ateşi ile yanmış, ciğeri kebap, sinesi harap olmuş, gözleri yaşla dolmuş, gecesini gündüzünden ayıramayacak kadar hasret denizinde boğulmuş

biçareyi; aşkınızla, Ferhat ve Mecnun'dan beter olmuş âşık kölenizi sorarsanız, Sultanımdan ayrı olduğumdan beri bülbül misali ahım ve feryatlarım dinmemiştir. Öyle bir hale düştüm ki, bu hasretin verdiği kahrı ve acıyı, Rabbim düşmanlarıma vermesin. Sizi seviyorum."

"Hakk Teala tüm insanlığa böyle hakiki sevdalar ihsan eylesin, ne diyeyim Sultanım. Belki o zaman daha az zulüm olur bu dünyada."

"Son cümleye bir daha bak," dedi Hünkâr.

"Sizi seviyorum..." Pas renginde, harf sonlarında divit kâğıttan kaldırılırken daha koyu halde katılaşmış tanıyamadığım bir mürekkepti.

Mürekkebine dikkat ettin mi?" diye sordu Süleyman Han.

"Ona bakıyordum Efendimiz." Kâğıdın arkasını çevirip parmaklarımın ucunu gezdirdim. Sonra tekrar göz hizamda tutarak ışığa yaklaştırdım.

"Bu," dedim, "eğer düşündüğüm şeyse Efendimiz..."

"Bence odur İbrahim, son cümleyi kanıyla yazmış."

Bu defa ben bile afallamıştım. Benim köle kız, Süleyman Han'a, Mehmet gibi bir şehzade vermekle kalmamış, şimdi daha da büyük, gerçekte asıl hedeflediği role soyunmuştu. Bu rol de 'vazgeçilmez kadın' rolüydü. Böyle giderse Mahidevran Sultan'ın elinden yalnızca hasekilik değil, padişah annesi olma fırsatı da kaçacaktı. Oysa Şehzade Mustafa, benim dahi uzun vakitlerimi geçirdiğim o şirin yavrucak, tahtın birinci varisiydi ve Hürrem'in bu hızlı yükselişinin ardından gelebilecek olanlar beni ürkütmeye başlamıştı.

"Bu mektuba bir dörtlükle karşılık vermek istedim İbrahim. Hele oku şunu." Sultanımın o güzel el yazısıyla süslediği kâğıdı aldım ve okumaya başladım:

N'ola baksam şem-i hüsnüne gönül pervaneveş
Dostum sen şem olıcak âşıkım pervanedir.
Gülşen-i hüsnünde dil mürgün yine saydetmeye
Zülfünün ağında Muhibbî hali anın divanedir.

(Ne olur baksam güzelliğindeki ışığa gönlüm kelebek gibidir
Dostum sen ışık olacaksın âşıkım etrafında bir kelebektir
Güzelliğinin bahçesindeki gönül kuşunu yine avlamaya
Zülfünün ağındaki Muhibbi'nin hali divaneliktir)

"Âlâ Sultanım. Kaleminizden kan damlamış. Ne güzeldir böyle sevdalanmak."

"Ya sen İbrahim? Cariyelerin dışında hiç özgür bir kadına âşık olmadın mı sen?"

Bunca yıllık dostluğumuzda bir kez olsun sormadığı bu soruyu neden şimdi soruyordu? Nereden aklına gelmişti? Müthiş bir rahatsızlık duydum. Midemi yakan kavuran, sırtımda ürpermelere yol açan bir rahatsızlıktı bu. Hürrem'i düşünerek huzursuzlandım. Daha ilk anda kendime seçebilirdim onu. Birçok kıymetli mücevher ve eşyayı, gizlice kendi hesabıma bir köşeye ayırabildiğim gibi, onun için de yapabilirdim bunu ama yapmadım... Hürrem ahdine sadık olmalıydı. Kâğıda dökülmemiş bir anlaşmaydı bizimkisi ama her şey açıktı. Hürrem bugün sahip olduğu devlete benim sayemde ulaşmıştı ve bedeli, Hünkârın her adımını başkalarından önce öğrenmemi sağlamaktı.

"Ancak şimdi, giderek büyüyen şöyle bir sorun var İbrahim: Şehzadelik günlerimde aldığım ilk eşlerim Fülane, Mahidevran ve Gülfem arasında büyük bir ittifak doğuyor ve korkarım ki bu iş birliğinin amacı Hürrem'e hayatı çekilmez hale getirmektir. Daha çok gençtir ve korunmaya muhtaçtır..."

İçimden gülerek, "Asıl diğerlerinin korunmaya ihtiyaçları var Süleyman," dedim, "hâlâ anlayamadın mı bunu?"

"...Ne yapar eder hayatını kâbusa çevirirler Hürrem'imin. Hele şimdi benim de muhafazamdan uzaktayken enikonu bunalmıştır. Her ne kadar annem Hafsa Sultan'ı bu konuda sıkı sıya tembihlemişsem de, onun gönlü daima Mahidevran'dan yana olmuştur. Ancak yine de hanımlarım arasındaki dengeyi bir şekilde sağlar. Allah-u Teala

anneme uzun ömürler versin. O olmasa sarayın içi ne halde olurdu İbrahim, düşünebiliyor musun?"

"Kadınlar işte Sultanım," dedim, "ne onlarla, ne onlarsız. İdare etmek zorundayız, ama bir kadının iradesiyle baş etmek zordur. Kırılan bir kadın kalbi kadar zor onarılan bir nesne hiç görmedim." Bir an durup soluklandım. Ardından, bugüne kadar hiç sormadığım ve cevabını içtenlikle merak ettiğim o suali sormak için bir kıpırtı oldu içimde, "Sizce Hürrem'de, hareminizdeki bunca kadından farklı olan nedir Sultanım? Dünyanın en güzel kadınlarına sahipsiniz ve Hürrem'in en güzel cariyeniz olmadığı da kesin, ama en değerlisi olduğu tartışılmaz."

Görkemine eklenen tatlı bir ayrıntıdır Süleyman Han'da mahcubiyet. Gülümsedi ve bakışlarını usulca önüne eğdi, "Hürrem, diğer kadınlar gibi sürekli kendisi hakkında konuşmayacak kadar hayat ve olaylarla ilgili, bu yüzden yanında hiç sıkılmıyorum; başkaları hakkında dedikodu yapmayı değil, iyi taraflarından bahsederek övgüyle söz etmeyi seviyor ve gazabımdan sakındırmak üzere noksanlarını gizlemeye çalıştığını seziyorum. Kendini hiç ön plana çıkarmıyor, diğer gözdelerimle aramı açmaya çalışmıyor. İşte bu yüzden günden güne yüceliyor gözümde. Ayrıca şiirlerimden, planlarımdan ve gelecekten bahsetmekten hoşlanıyor. Osmanlı'nın dış politikasıyla bile ilgili öyle isabetli görüşleri var ki, erkek olsaydı vezirliği hak etmişti..." Derin bir iç geçirdi, "Benim hakkımda konuşurken gözlerinde yanan o ateşi seviyorum, zira birinin benim için gerçekten de endişelendiğini hissediyorum. Bunca yalanın içinde bir o, bir de sen gerçeksin İbrahim. Bana ait olan iki nadide gerçek..." Acı bir ifadeyle güldü, "Gerçi yalan olsanız ne çıkar, sunduğun hediyenin minnetini taşıyorken ben hâlâ içimde, mutlu olduğumu hissediyorum ya diğer yandan... Gerisi önemsiz..."

Bu genç adam beni gerçekten de duygulandırıyordu. Her ne yaparsam yapayım, onu incitmemeye yemin ettim işte o anda. "Eğer," dedim gözlerimdeki yaşları hiç de zorlanmadan serbest bırakırken, "başka şartlarda, başka bir hayatta bile karşılaşsaydık yine de benim en iyi dostum olurdunuz Sultanım."

"İsmimi söyle İbrahim... Şu anda doğru zaman, bana ismimle hitap et, fısıltıyla dahi olsa Süleyman de bana... De ki şu, Hünkâr kaftanımın içinde, yüreğimi deşip duran şu korkunç yalnızlığın pençesi bir an olsun gevşesin..."

Sinüslerimde boğulan sesim çatal çatal, fısıldadım, "En iyi dostumsun Süleyman..."

"Sen de benim İbrahim..."

O esnada destur isteyen içağası, Sultanın ayaklarını yıkamak için getirdiği altın mineli, pırlantayla işli, içi şifalı yeşim taşıyla kaplı gümüş leğeni bırakıp çıktı. Bunun benim görevim olduğunu artık bilmeyen yoktu çünkü. Her zamanki gibi ayaklarını yıkayıp, suyunu son damlasına kadar içtim. "Şehriyâr Hazretlerinin tırnaklarını kesip pay-i şeriflerini gaslettikleri suyu nûş ider idi," diyorlarmış arkamdan. Madrabazlığın, dalkavukluğun, maskaralığın dünyada benim gibi bir örneği yokmuş. Hiç düşünmüyorlar, taklitten tahkike geçileceğini. Hiç akıl etmiyorlar, kişinin ikbali için ödeyeceği bedelin çok ağır olduğunu ve hiç bilemeyecekler nasıl güçlü bir rakibeyle mücadele etmem gerektiğini. O kızıl saçlı ifritin gölgesi üzerimde beliriyor usulca. Süleyman'a aleyhimde konuştuğunu duyuyorum Hürrem... Hürrem... Roxelana, bugünlere nasıl geldiğini sakın unutma. Bana arkanı dönme. Yoksa öyle işler ederim ki sana, ne kadar kısa bir sürede gözden düşebileceğine sen de inanamazsın. Son zamanlarda benimle irtibatı kopardın ama buna müsaade edemeyeceğimi bilmelisin.

ESRİK YÜREĞİN ADIMLARI
(SÜLEYMAN HAN)

I

"Dalgalanır ya başka ruhlar musikide
Benimki ey sevgili! Kokunda yüzer senin."
Baudelaire

"Sakın aldanma cihâna olmasun sende gurûr
Ne kadar devlet bulursan kendözüni eyle mûr

Her ne denlü derd ü mihnet kim gele eyle kabûl
Hiç işitmedün mi kim dünyâ degül cây-ı sürûr

Eyleme kibr ü hased merdûd olan şeytâna bak
*Zühdüne tayanma gel gör noldı Bel'âm-ı Ba'ûr**

Sabr kıl kim sabr ile dirler koruk helvâ olur
Gitmesün hergiz dilünden zikrün olsun yâ Sabûr

Çirk-i dünyâ ile olmışdur mülevves bu gönül
Cehd kıl tevhîdile anun yirine tola nûr

Tâc ü taht ü zûr-i bâzûya, Muhibbî bakma gel
*Hiç bilür misün ki şimdi kandedür Behrâm-ı Gûr***

---

* Hazret-i Musa zamanında yaşayan, İsm-i Azam duasını bildiği ve her duası kabul olduğu halde yoldan çıkan meşhur kişi...

** V. Behram, 421-438 yılları arasında Sasani İmparatorluğu'nun hükümdarıydı.

(Sakın dünyaya aldanma, olmasın sende gurur
Ne kadar mamur olsan da özün karınca gibi olsun

Her türlü derdi ve sıkıntıyı kim gelip kabul etsin
Hiç işitmedin mi dünya mutlu olma yeri değildir

Kibir ve haset eyleme cennetten kovulmuş şeytanı görmedin mi
Zâhid olmana güvenme gördün mü Bel'âm-ı Bâ'ûr'un halini

Sabırlı ol, sabırla, olmamış üzümden tatlı helva olur
Gitmesin hiçbir zaman gönlünden, zikrin yâ Sabur olsun

Dünyanın kiri ile kirlenmiştir bu gönül
Tevhid ile çalış ki onun yeri nurla dolsun

Tâca, tahta ve kudretine bakma Muhibbi gel
Hiç bilir misin ki şimdi nerededir Behrâm-ı Gûr)

Ordunun, Abdülemennan oğlu Mimar Sinan'ın kuşatmadan önce inşa ettiği Sava Köprü'sünü geçmesi iki gün sürüyor. İlk günün gecesinde hafif bir yağmur kıyıları yıkıyorken, hafif bir sis yükseliyor topraktan. Duman kokuyor, yosun kokuyor, çiğ kokuyor. Askerlerin mutlu şamatalarını işitiyorum. Eğlenmek haklarıdır artık. Kahramanlarımla duyduğum gurur göğsümü kabartıyor. Ama yine de tarifsiz bir elemin yüreğimi bin yerinden hançerlediğini hissetmiyor değilim. Ne olurdu rahat dursalardı da, Üngürüs ilinin ileri gelenleri hukukumuzu çiğnemeselerdi? Bunca belayı başlarına açmasalardı ne olurdu? Gözlerimi kapayıp, acılarımı kutsadığım geceye ve rüzgârın uğultusuna karışan sıkıntılarıma tebessüm ediyorum. Ne de olsa muzaffer bir hükümdarım ben, öyle değil mi? Dünyanın yaşayan tek gerçek varisiyim. Allah'ın yeryüzündeki gölgesiyim... Ama işte bu yüzden yapılan her zulmün hesabını Hakk Teala benden soracaktır.

Bunca insanın sorumluluğunu omuzlamış biri nasıl olur da gülmeyi başarabilir öyleyse?.. Ancak karşımda divanımın yüksek üyeleri varken kederli durmam da doğru olmaz. Büyük ve çok önemli bir zafer kazandım ben. Atalarım Murad-ı Sani ve Fatih'i kapılarından geri çeviren muhteşem Belgrad ayaklarımın altında artık.

Zafer benim adıma kazanıldı doğru, ancak şimdi, divanda huzurumda toplanmış adap üzere sessizce bekleyen vezirlerimin, paşalarımın, beylerimindir gerçek utku. Onların o sarsılmaz iradeleridir sel olup surlardan akan. İnce siyasetimi sürdürmeli, etnik grupları farklı olan idarecileri birbirlerinden sakındırmaya dikkat etmeliyim.

Hafifçe öksürerek dikkatleri çekiyor ve konuşuyorum, "Babam derdi ki, 'Anadolu'yu Türk yurdu kılan gazi alplerin dokuz hasleti vardır: Bir, muhkem bir yürek; iki, kol kuvveti; üç, gayret; dört, sağlam bir zırh; beş, kemikle berkitilmiş katı yay; altı, çifte su verilmiş kılıç; yedi, zırh delen bir mızrak; sekiz, iyi bir yoldaş ve dokuz, iyi bir at... Evet, iyi bir at, Balkanlar'da Hıristiyan süvari askerlerini, atlarının sınıfları ve kuvvetlerine göre soylu olarak kabul edip, tımar vermiştir atalarım. Yaya asker ise daima sıradan reaya halinde kalmıştır. Ama dostlar, bir de Alperenler vardır ki, onlar da nefisleriyle cihat ederek asıl düşmanı yani benliği zelil ederler. İşte bizim Sünni ulemaya verdiğimiz itibar bundan kaynaklanmaktadır. Çünkü onlar nefisleriyle savaşırlarken kaçamağa sapmazlar. Şeytanın giriş yollarını tümden tıkarken gösterdikleri hassasiyeti başkalarında göremeyiz. Evet, yeniçerilerim ağırlıklı olarak Bektaşi'dir ve ben de Sultanları olarak kanuna göre bir numaralı yeniçeriyim. Ancak bizim durumumuz başkasına benzemez. Bize her zaman uyanık durmak, nefsimize güvenmemek gerektir. Hukuka saygı gösterirken ayaklarımızın altında kor varmış gibi tetikte olmamız şarttır. O yüzden ruhumuzu Sünni öğreti teslim etmişizdir ki bizim için hakikat budur ve dahi tebaamız için de en uygununu bu görürüz.

"Siz de iyi bilirsiniz ki şanlı Devlet-i Âliye'nin ilk dönemlerinde Anadolu nüfusunun ziyadesi, Orta Asya'dan yeni gelmiş konargöçer topluluklardan oluşuyordu. Kızılbaş geleneğinin, Orta Asya'daki bu gezginci hayata daha uygun olduğu aşikârdı. İşte Anadolu'daki Müslü-

man ailelere verilen bu Hıristiyan çocukları, burada, kendilerine farklı bir aidiyet ve kardeşlik duygusu veren Kızılbaş İslam'ı öğreniyorlar, farklı, ama bir olmanın gücüyle ruhlarını pekiştiriyorlar. Malumunuz üzere evlenmeleri ve ticarete atılmaları yasaktır. Ocaktaki arkadaşları kardeşleri, kendisi bir numaralı yeniçeri olan padişahları ise babalarıdır. Ancak bu kuvvetli birlik duygusu onlarda büyük ve aşılmaz bir güç de vehmeder. İşte tehlikeli olan budur. O yüzden yeniçerinin katıksız bir disiplinle eğitilmesi fevkalade elzemdir."

Meşaleciler, uzun çubukların uçlarında yağlı ve bitümlü mangallar olan koca meşaleler taşıyorlar içeri. Bu gece herkesin yüzünü açık seçik görmek istiyorum. Vehimî Orhun Çelebi de destur isteyerek giriyor huzurumuza. "Ve ölüm," diyorum sesimi yükselterek. Orhun Çelebi, küçük gözleriyle usulca süzüyor beni. Sözlerimde gizli bir ima olup olmadığını anlamaya çalışıyor.

"...Ölüm herkes için mukadder. Kızılbaş'ı için de Sünni'si için de hak. Evet, devlet otoritesini Sünnilikten yana kullanır, çünkü bu yapılanma, atalarım ve tarafımızca büyük ve yerleşik bir devlet olmaya daha uygun görülmüştür. Devlet şefkatli olmalı, tebaasına eşit yaklaşmalı, zerre kadar adaletsizlik yapmamalıdır...

"Şimdi Avrupa'nın içlerinde ilerleyen bizlerin ve akıncılarımızın gördüğü bir hakikat vardır. O da ölüm gerçeğinin, bu topraklarda bizdekinden farklı algılanmasıdır. Mimarisi, bize en güzel bir şekilde ifade ediyor bu hakikati. Batı mimarisi, ölümün soğuk yüzü ve dehşet temelinde yükseltiyor yapılarını. Şeytanın ve kötü ruhların rahatsız ettiği kutsal figürler bile görülebiliyor. O yüzden derin ama soğuk bir stile sahip. Doğu ise, ruhlara huzur veren sade sanatıyla ifade ettiği gibi, ölümü, yolları gözlenen bir sevgili gibi kucaklıyor."

Cenazemi görünce ayrılık ayrılık deme.
O vakit benim buluşma ve görüşme zamanımdır.
Sana batmak görünür, ama o doğmaktır.
Mezar, hapis gibi görünür ama o, canın kurtuluşudur.

"Buyurmuyor mu Hazret-i Mevlana? İşte aramızdaki temel fikri ayrılık, ölümü algılayışımızdaki bu farklılıktan ileri geliyor. İnsanın temel ruhsal ve düşünsel yapısını da kuran ölüme bu bakışıdır işte."

"Sava üzerine yapılan şu köprünün sade, işlevsel yapısını inceleyiniz. Bunu inşa eden kişi, babamın Mısır Seferi'ne mimar olarak katılan, şimdi yeniçeri olarak hizmet veren Abdulmennan oğlu Sinan'dır. Son derece yetenekli bir âdem olduğu açıktır ve istese çok daha heybetli yapılara kolaylıkla mührünü vurabilir. Şimdi emrettim ki bana çizimlerini ve projelerini göstersin. Çünkü öylesine keskin bir zekâ üretmeden duramaz. Ancak eminim ki göreceğim taşın ve demirin hassas ölçülerinden önce, huzurun ve dinginliğin tatlı musikisi olacaktır. Musiki demişken, bir Abdulkadir Meragi'nin, Mahur Kâr, Rast Kâr-ı Muhteşem, Nihavend-i Kebir Kâr, Segâh Kâr-ı Şeş-Âvâz, Rast Kâr-ı Haydarname gibi eserleriyle; Kilise'nin tahakkümündeki Batı'nın sosyal hayatından günah olduğu gerekçesiyle yüzyıllarca soyutlanmış ve Gregorian ezgilere indirgenmiş, ancak son dönemde Rönesans'ın etkisi ve Burgonya Sarayı'nın özel katkılarıyla yeni yeni canlanmaya başlayan Batı musikisini düşünün. Sonra da hangisinin huzur kavramıyla daha yakından ilişkili olduğu sorusunu vicdanlarınıza danışarak bir sorun bakalım."

"Avrupa'nın bir türlü aşamadığı Luther krizini düşünün şimdi de; ruhlara tahakküm etmekteki ısrarlarıyla Roma Katolik Kilisesi'nin tesirindeki mimari ve figüratif resim sanatının kasvetini, sonra bunu aşmaya çabalayan Protestan yaklaşımı karşılaştırın. Gravürlerini gördüğünüz Paris ve Strasbourg'daki gotik Notre Dame kiliselerini ya da Kraliyet Şapeli'ni hatırlayın, İngiltere'deki Salisbury Katedrali'ni, Venedik'teki San Marco Kilisesi'ni şöyle bir gözlerinizin önüne getirin... Bunlar muhteşem ancak muhteşem oldukları kadar da ağır bir kasvet yüklü, çıkışsız ruh hallerini en iyi ifade eden yapılardır. Şimdi Lutheryenler ve Papa'nın otoritesinden bir nicedir rahatsız İngiltere kralı VIII. Henry'yi bu karanlıktan, yepyeni bir ışığa çıkarmanın zamanıdır."

"Siz yalnız milletimizin değil, tüm insanlığın kurtuluşusunuz ey Halife," diyor İbrahim, gösterişli bir tavırla gözyaşlarına boğularak.

Diğerlerinin gözlerindeki o tekinsiz bakışları görünce bu tatlı dalkavuğumu koruma hissiyle, "Haşa İbrahim," diyorum, "ben zayıf bir kulum. Henüz yaşım da gençtir, ancak büyüklerimi dinlemesini bilirim ki işte bu daima benim yararımadır."

II

Kasım 1521/ İstanbul

"Kuzey efsanelerinde, Roma'nın karşı konulmaz ordularından kaçan, ama daha sonra sırra kadem basan bir halktan bahsedilir," diyor Hürrem'im, soğuk kuzey rüzgârı penceremizde uğuldar, yatağımızın etrafını saran cibinliğin tülünü usulca dalgalandırırken. Ilık nefesini yüzümü okşarken sessizce dinliyorum, "Benim ülkemde de sıkça anlatırlardı bunu. Kaçaklar, uzak bir körfezin sessiz sakin suları kıyısında bulurlar bir zaman sonra kendilerini. Çoluk çocuk perişan halde olduklarından, bulundukları noktada konaklamaya karar verirler. Fakat bir gece geç saatlerde, etrafları Romalı askerlerce kuşatılır ve kendilerine sudan başka kaçacak bir yer bırakmamakla stratejik bir hata yaptıklarını anlarlar ama çok geçtir artık. Bir kısmı kılıçtan geçirilir, bir kısmı da tek fert kalmamacasına kendilerini attıkları denizde boğularak ölürler."

"Bu olay, dönemin barbar kavimleri üzerinde çok sarsıcı etkilere yol açar. Anlatıldığına göre, aynı zamanlarda başlayan bir efsane süratle yayılmış kuzey halkları arasında. Benzerlerine başka kültürlerde de rastlanan, ruh avcısı bir varlıkla ilgiliymiş anlatılanlar. Kurbanlarını gece karanlığında avlar, kayıp halkın son görüldüğü yer olan o uzak körfezin derinliklerindeki mağarasında zavallı ruhlarını parçalara ayırıp tekrar sahiplerine iade edermiş. Ama artık, o kişinin yeni karakteriyle huzur bulması imkânsızmış elbette, bir an beğendiğinden, bir an sonra nefret eder; en mutlu anları, apansız hücum eden kederli anılarla bozulur, parçalanırmış."

"İşte siz yanımda değilken ben de böyle hissediyorum Sultanım. O yaratık, yanımda olmadığınız geceler sinsice sokuluyor başucuma. Ruhumu kapıp o körfezin karanlık sularında boğup bin parçaya bölüyor da, sonra her bir parçasını, uzayın sonsuz boşluklarına

savurup yok ediyor sanki. Öylesine çaresiz, öylesine yalnız kalıyorum. Ne olurdu her yere beni de yanınızda götürseniz; Edirne'ye avlanmaya gittiğinizde de yanınızda olmak mutlu eder beni, sefere çıktığınızda otağınızda oturup sizi beklemek de."

Gülüyor ve okşuyorum yârimin yumuşacık, misk kokulu saçlarını, "Şah İsmail de yapardı aynı işi Hürrem. Çok sevgili eşlerini ayırmazdı yanından. Şair yüreği el vermezdi sevgililerinden ayrı ölümle yüzleşmeye; ama sonunda ne oldu?"

"Ne oldu?" diye soruyor.

"Çaldıran'da, en sevgili eşi, Taclı Hanım olarak da bilinen, güzelliği dillere destan Bihruze Hatun'u Osmanlı'ya esir verdi. Babam, yüreğinde yanan o intikam ateşinin derinliğiyle, Bihruze Hatun'un, Fetihname yazarı Nişancı ve Kazasker Tacizade Cafer Çelebi'yle evlendirilmesini emretti. Ama asıl fenası, öyle güzel bir kadının, Cafer Çelebi gibi yüzü çiçekbozuğu korkunç görünümlü bir adamla bir araya getirilmesiydi ki, kadıncağızın bu kötü akıbeti için gözyaşı döken koca koca adamlar hatırlıyorum. Senin de sonunun böyle olmasına gönlüm dayanır mı sanıyorsun?"

"Şah İsmail, babanızın gönlünü alıp, eşini uygun bir lisanla geri isteyebilirdi," diyor saf meleğim. Hayatın ne kadar acımasız olabileceğini tam olarak kestiremiyor hâlâ.

Acı bir sesle gülüyor ve yanan birkaç kandilin kör ışığında bakıyorum iri, lacivert gözlerine, "Şah İsmail, böyle bir ricada bulunmaya cüret ettiği için, babam Taclı Hanım'ı, Cafer Çelebi'yle evlendirdi zaten Hürrem," diyorum.

Hafif bir sesle iç geçirirken kollarımın arasında taze bir bahar yaprağı gibi titriyor, "Ne korkunç!" diyor usulca.

"Hayatın kendisi korkunç sevgilim," diyorum, "var olmanın kendisi bir endişe ve vesvese kaynağı. Yine de yaşamak ve direnmekle hükümlüyüz Hürrem. Birbirimizi koruyarak ve yine birbirimize tutunarak kolaylaştırabiliriz bu var oluş kavgasını."

"Önemli olan aramızda kimsenin olmaması," diye ekliyor.

"İbrahim'i kastettiğini biliyorum," diyorum. Nedense son zamanlarda İbrahim'in adını bile duymak istemiyor.

Fısıldıyor, "Korkuyorum... Ondan korkuyorum Efendim. O haince bakan gözlerinden ve tatlı dilinin altındaki zehirden korkuyorum."

"Sen kimseyi dert etme," diyor ve sımsıkı sarılıyorum.

Ocak 1522/ İstanbul

Kısa bir açılış konuşmasından sonra, bunca zamandır İbrahim ve Pirî Paşa ile de ayrı ayrı görüştüğüm, Doğu Akdeniz'in ana güvenlik sorunları üzerine edilen istişarenin sonucunda verdiğim kararı açıklıyorum. "Kısacası vakittir ağalar, vakittir beyler... Rodos üzerine sefer etmenin, Batı'yı bir iyice ıslah etmenin vaktidir. Adaletimizle onları kendi içlerinde boğulmakta oldukları o kasavet okyanusundan çekip çıkaracağız. Dedem Fatih, bu adayı üç kere muhasara etmiş ancak muvaffak olamamıştır. Fakat siz de takdir edersiniz ki, Anadolu'dan, sonra en büyük eyaletimiz olan Mısır'a giden deniz yolunun emniyetinin temin edilmesi, Hac seyahatlerinin gerçek anlamda güvenceye alınması ve Doğu Akdeniz ticaretinin Latin tasallutundan kurtarabilmesi için Rodos'un fethi bir zorunluluktur. Bu ada, Anadolu kıyılarından, Ege adalarına kadar tüm Akdeniz ve Ege su yollarına ve onlarına bağlantılarına hâkim konumdadır."

"Saint Jean Askerî Tarikatının şövalyeleri, yüzyıllardır bu adaya hükmetmeyi başarmışlardır. Üstatları Jean Jacques de Molay'ın yakılmasıyla yer altına inmiş Tapınak Şövalyeleri'nin de bunlarla somut bağlantıları vardır. İki tarikatın öz yapılarını muhafaza ederek pek çok noktada ortak hareket ettikleri özellikle de suikast timlerini Lutheryenler üzerine çevirdikleri biliniyor. Bu konuda istihbaratçılarımıza düşen görevin önemi bellidir. Bu sözlerim hepiniz için; rehavete kapılanın Allah-u Teala ile irtibatı zayıf olur. Daima uyanık ve diri olacaksınız. Dimağlarınız açık oldu mu kimse size galebe çalamaz. Yaşım çoğunuzdan gençtir ama ben de sizler gibi Yavuz'un tezgâhında yetiştim."

"Ancak şimdi çoğunuzun içinde beliren o sessiz ancak haklı endişeyi gayet iyi anlayabiliyorum. Belgrad'ın hemen ardından Rodos'un düşmesi fikri Avrupalıları mutlaka o ölü toprağı serpilmiş hallerin-

den uyandıracaktır, diye düşünüyorsunuz. Ancak endişelenmeyin. Şimdi yapacağımız gözümüzü kulağımızı iyi açıp Avrupa'daki bu kargaşa ortamını körüklemek ve bundan faydalanmaya çalışmak olacak. Babam Yavuz'un genç yaşta irtihali birçok planını gerçekleştirmesine mâni oldu. Hakk Teala ecelden aman verip on yıl daha ömrü olsaydı, tüm Avrupa'yı dize getirmesini bilirdi..." Buruk bir havanın üzerime çöktüğünü hisseder hissetmez, kendimi zorlayıp canlanmaya çalışıyorum, "Seferin sorumluluğu, ikinci vezirimiz Çoban Mustafa Paşa'da olacak, donanmanın komutasını ise tecrübeli denizcimiz Kurtoğlu Muslihiddin Reis üstlenecek. Ben dahi başınızda olacağım. Tersane kış boyunca çalışacak ve bahara kadar Rodos Seferi için mevcut tüm harp gemileri elden geçirilecek, yeni kadırgalar kızağa çekilecek, Venediklilerden de destek alabiliriz bu konuda. Benim için özel bir Hünkâr baştardası yapılacak. Bunun için Has Bahçe'min kıyısına bir tezgâh kurulsun. Yapımını bizzat takip edeceğim. Kurtoğlu'na bu işin de sorumluluğunu İstanbul'a döner dönmez bizzat tevdi edeceğim. Kurtoğlu, düşman harp gemilerini bordalamada kullandığı halat sisteminde yaptığı değişiklikle son derece yetenekli bir denizci olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Sen ne dersin Pirî Paşa?"

Pirî Paşa, gece mavisi kaftanı kadar gizemli ve derin bir sesle konuşuyor, "Sultanım buyurduğunuz üzere Kurtoğlu halatlarını iyi kenevirden yaptırır ve sıradan halatlar gibi katrana daldırmaz; zifti yalnızca hafifçe püskürtür. Katran, urgancının elinde kenevirin daha kıvrak, gemide de daha kullanışlı olması içindir, fakat bugüne kadar katranı aşırı harcamak kalın halatları katılaştırıp daha da ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramazdı. Zira roda edilirken kullanışlı dar halkalar halinde sarılamazdı. Kurtoğlu, dünyada ilk olarak aşırı katran kullanımının halatları daha sağlam değil, ancak daha hantal ve kullanışsız yaptığını bulan kişidir. Artık halatları inceltmiş, hafif katran kullanımıyla sağlamlığını temin etmiş ve kullanımını da kolaylaştırmıştır. Gemi küpeşteleri üzerinden düşman gemilerine tek bir levent dahi kolaylıkla aşırabilir, kaldı ki arkebüz sistemiyle çok daha uzaklara kadar bir anda ulaştırabiliriz."

Gülümsüyor ve gururla konuşuyorum, "Böyle bir ekibim oldukça evvel Allah'ın izniyle başarılarımızın önüne geçilemez. Senin harekât ile ilgili görüşlerini de duymak isterim Paşa."

"İşaret ettiğiniz gibi Luther'e olan yardımlarımızı arttıracağız Hünkârım. Onun ve bağlılarının özgürce ve güvenle hareket edebilmesi, özelikle şu dönem için çok önemli. Venediklilerle yenileyeceğimiz ticaret anlaşması ise uzun süre onların sesini soluğunu kesecektir. Ortodoks tebaanız, hatta Patrik'in ta kendisi bile artık Katoliklerin Akdeniz'in doğusundan bütünüyle çekilmelerini arzu ederler. Ancak bu durumda Venedikliler istisna edilecek."

Biraz da müstehzi bir tebessüm beliriyor yüzümde, "Ortodoks tebaam bunu arzu eder de bezirgânlıktan topladıkları o kadar parayla ne yapar? Katolikler ortadan çekildikçe bunlar bu defa Ermeniler ve Musevilerle kapışmaya başlarlar."

Paşa, her zamanki gibi orta yolu güzelce buluyor, "Bunlar tüccar milletler Sultanım, ticaretlerinin selameti için gereken her şeyi fütursuzca yaparlar. Önemli olan askerimizin bunların kışkırtmalarından uzak tutulmasıdır ki gerisi mühim değildir."

"Hiç değilse Venediklilerle yapacağınız anlaşmaya, Batı'ya giden ticaret gemileriyle Fransa Kralı I. Fransua'ya ulaştırılacak yardımların nakli maddesini ekletin. Françesko'ya verdiğimiz desteği bilmeyen yoktur zaten. Gerekirse Vendedik Balyosu Marco Memmo ile ben de konuşurum."

"Kefereye karşı kefereden medet ummayalım Sultanım. Ticaret alanları günden güne daralan Venedikliler aynı zamanda Şarlken'le de iyi geçinmek zorundalar. Bize bağlı korsanlar tebdil-i kıyafet ederek bu işi başarırlar."

"Tecrübene güvenirim Pirî Paşa. Şimdi bu Fransa ülkesinin genç kralı Françesko, Avrupa'nın en büyük hanedanı olan Capetlerin bir üyesi ve asil olduğu kadar da zeki ve tutkulu biri. Şarlken'e de boyun eğmemekte direniyor. Bu takdire şayan çabalarının haberleri babama geldikçe, onun da Fransua'yı takdir ettiğini hatırlarım. Babacığım yaşasaydı eğer mutlaka Fransua'yı maddi olarak da desteklerdi."

"Büyüyen ve Şarlken'in boyunduruğundan kurtulmuş bir Fransa, Avrupa'yı kıskaç altına almamızda önemlidir Sultanım. Batı'da Fransa gibi yeni gelişmekte olan bir devlet karşısında gerileyecek olan Şarlken Almanya'sı için bu büyük bir düş kırıklığı demek olur. Bu durumda Almanya, doğu sınırlarını nasıl koruyacağının telaşına düşecek ve biz de büyük bir manevi üstünlük ele geçirmiş olacağız."

İbrahim söz istiyor. "Konuş!"

"Sultanım, Pirî Paşa haklı olsa da, bize gereken şu günlerde Şarlken'in baskısından kurtulmuş bir Fransa değil bilakis Şarlken'in zulmü altında inleyen bir Fransa'dır."

Tüm bakışlar İbrahim'in üzerinde yine. Böyle durumlara bayıldığını ve insanları şaşırtmayı sevdiğini gayet iyi biliyorum. Bu müthiş diplomatik yeteneğini inkâr etmek imkânsız... Soruyorum, "Ne demek istersin Pargalı?"

"Demem şudur ki Sultanım, Fransa'nın, başta Burgonya olmak üzere tüm doğu eyaletlerindeki Alman hâkimiyeti ve baskısı devam ettikçe, Fransua dümen suyumuzdan çıkmaz. Bize muhtaç oldukça Avrupa'nın batısındaki hançerimiz konumundadır, bence bu durumun devamı sağlanmalıdır."

Aslen Arnavut olan eski kapıcıbaşı III. Vezir Damat Ferhat Paşa, derhâl Pargalı'yı destekliyor, "İbrahim Ağa doğru söyler Padişahım. Fransızların gerçekte Katolik birliğinin asil bir üyesi olduğunu bilmeyen yok. Fakat şimdi, Şarlken'in Avrupa liderliğine ve yayılmacı politikasına olan itirazları sebebiyle kendi başlarına buyruk, dolayısıyla da bize yakın hareket ederler."

Halazadem Koca Bali Bey'in kardeşi Gazi Mehmet Bey de, Gazi Hüsrev Bey de, Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa da hak veriyorlar Pargalı'ya. Onun da istediği bu değil mi? Ben de Pargalı'yı doğru buluyorum. Zekâsı tartışılmaz, tam bir politikacı. Ama ata yadigârı sadrazamımın durumuna da üzülüyorum. Süratle yıpranıyor. Yaşı altmışa geldi. Onun için ağır geliyor bu mücadele artık. Hele şu sefer bir bitsin de. Taşköprülüzade Ahmet İsameddin Efendi, hukuk danışmanım Şeyhülislam Zenbilli Ali Cemalî Efendi adına söz alıyor,

"Pirî Paşa'mın dediği yanlış değildir ki uzun vadede olacak olan zaten Paşamın dediğidir Sultanım," diyerek ihtiyarın yardımına koşuyor.

Bu çıkış üzerine rahatlıyor ve ben de destekliyorum Paşayı, "Pirî Paşa'mız tecrübesiyle bize yol gösterir ve ileri görüşlüdür. Biz, çanına ot tıkadık mı Şarlken'in, Françesko zaten ayakları üzerinde durmaya başlayacaktır. Burada İbrahim Ağa'nın vurgulamak istediği, bu ayağa kalkışın ani ve sert olmaması. Yoksa Françesko'nun kimseye minneti yoktur. O küçücük vilayetinde başını dikleştiriverir, hatta bir Haçlı seferi vesilesiyle Şarlken'le işbirliği yapmaya dahi kalkmasına şaşırmam. Ona asla sonuna kadar güvenemeyiz."

Pirî Paşa yüzü kıpkırmızı susuyor. Ama bu öyle bir susuş ki, kara gökler dolusu gürlüyor, asırlık fırtınalar kadar uğulduyor sanki. Konuyu değiştirmek istiyorum, "Burada bile kulağıma gelen, son derece rahatsız edici bir fısıltı vardır ki, bu gece sizlerle bunu da paylaşmak isterim. Hepinizin duyduğundan eminim; derler ki, babam beni öldürtmek ve evladım Şehzade Mustafa'yı yerime getirmek istemiş ancak muvaffak olamamıştır. Bu konuda yaptırdığım tahkikatların neticesi şudur ki, bu da babamla ilgili söylenmiş sayısız yalandan biridir yalnızca. Nasıl, vergi tahrir defterlerinin kayıtları çok açık olduğu halde, kırk bin Kızılbaş'ı katlettiği hikâyesiyle bunca Müslüman'ın arasına nice bir zamandır fitne sokarlar, bu da o basit ve mesnetsiz yalanlardan biridir. Unutmayın ki ben babamın Ulu Şehzadesiydim ve tahtın benden başka varisi yoktu. Güya babam, benim, kendisinin müsrifçe olduğuna inandığı bu yaşam tarzıma duyduğu rahatsızlıktan sebep beni öldürtecek, yerime de eğitimini bizzat kendisinin üstleneceği henüz altı yaşımdaki oğlum şehzade Mustafa'yı geçirecekti. Etmeyin beyler, mesnetsiz konuşmak insanı helake götürür. Etmeyin..."

II

Ocak 1522/ İstanbul

Sütkardeşim, ağabeyim Yahya Efendi'yi görmek, nasihatlerini almak için ne zamandır yanan kalbimi serinletecek bir bahane çıktığı için seviniyorum. Ekim ayının on dokuzunda, yani beş ay iki gün süren Belgrad Seferi'nin ardından ordumla birlikte görkemli törenlerle Payitaht'a girerken karşılayıcılar arasında bulunan değerli ağabeyimle kucaklaşmış ancak sohbet etme fırsatı bulamamıştık. Dönüş yolunda, çiçek belası yüzünden peş peşe vefat haberlerini aldığım evlatlarım, Şehzade Mahmut Han, Şehzade Murat Han ve kızım Fülane Sultan'ın acısıyla kavrulduğum günlerde ise zaten kimseyle görüşmek istemiyordum. Son zamanlarda da Rodos Seferi'nin hazırlıklarıyla bizzat ilgilendiğim için ağabeyimle bir araya gelemedik.

Yanımda Defterdar Sinan Paşa ve birkaç hassa muhafızı olduğu halde, tebdil-i kıyafet etmiş yürüyoruz. Yıldız tozu bir kar iniyor İstanbul sokaklarına. Kesme taştan parke yollar boyunca âlemi kaplamış o sıra dışı mavilik, kar yüzünden olmalı ve böyle bir havada yürümeyeli çok zaman olmuştu. Ebediyete uzanan, ucu bucağı belirsiz ve nihayetsiz, daracık, inişli çıkışlı yollar kayıyor ayaklarımızın altından. Birbirlerini sadakatle omuzlamış ahşap evlerin yorgun yüzlerinde yıllanmış bir keder çarpıyor gözüme. Tüm ihtişamının altında, çökmeye yüz tutmuş, eskiyen bir şeyler var bu şehirde, bu ülkede. Yoksa Yahya Efendi'nin hatt-ı hümayunuma gönderdikleri cevapta buna bir işaret mi vardı? Ben yalnızca, "Sen ilahi sırlara vâkıf bir beşersin. Kerem eyle, bize Osmanoğulları'nın akıbetinin ne olacağını haber ver. Nesli kesilip yok mu olacak? Yok olacaksa, bu hangi sebeptendir?" diye sormuştum.

Ancak gelen cevap çok garip oldu, "Kardeşim! Neme gerek."

Az sonra okunacak akşam ezanının öncesinde hedefimize varabilmeyi düşünüyoruz. Çoğu kepenklerini indirmiş dükkânların

saçaklarının altına yıldız püskürtülü gri bir rengin hâkim olduğunu fark ediyorum. Siyah ile beyazın çilekeş çocuklarıdır gri. Ebeveynlerinin bitmeyen ıstıraplarını bir lanet gibi omuzlarında taşımaya mahkûmdur, o sonuçsuz birlikteliğin burgacında savrulur durur.

Bütünüyle kurt yeniği ahşap yapısı, şiddetli soğuklar ve kavurucu yaz güneşinin tesiriyle kararmış evler, gölgeli mezarlıklarla iç içe. Bu köhne sokaklar kimi zaman, aşı boyası günün alacasını yakut rengi bir akşam güneşi gibi aydınlatan geniş ve ferah konakların bakımlı bahçeleri önünden geçiyor. İşlemeli payandaların taşıdığı çıkmalarının şirin cumbaları çiçeklerle kaplı bu evlerin çoğunun sahibini Defterdar Sinan Paşa dahi bilmiyor. En az bir cepheleri sarmaşıklarla kaplı bu rahat konutlar, bahçelerdeki sık ağaçların gerisinde yer alıyor.

Sıradan insanların evleri ise, birbirlerini omuzladıktan sonra, bu defa da hafifçe öne eğilmiş izlenimi veren çatılarının geniş saçaklarıyla neredeyse birbirlerine dokunacaklar. Günlük güneşlik zamanlarda dahi o yüzden gölgeli ve böylesine hüzünlü bu sokaklar. Karşılıklı çekilmiş iplere asılı çamaşırlar ve rengârenk kıyafetler hafif rüzgârda sokakları gülsuyu ve soda kokularıyla doldurmuş. Gülümsüyor ve Trabzon günlerimi anımsayıp o tatlı kokuları derin derin soluyorum.

Mezarlıların huzurlu görüntüsü, kargacık burgacık sokakların ve evlerin bu kendi içlerinde garip bir nizam taşıyan karmaşasını dinginleştirip tamamen bize ait kılıyor. Mütevekkil bir tavırla eğilmiş kallavi, kalafati, kâtibî, Horasani kavuklu mezar taşlarının, kimileri yeniçeri isyanları sırasında kırılmış ama yine de ölümün soğuk yüzünü yumuşatan bir yakin halleri de mevcut. Birkaç sokak arayla muhakkak bir hayırseverin yaptırdığı irili ufaklı mermer çeşmelerle karşılaşıyor, bazılarından su içiyoruz. Öyle bir doku hâkim ki İstanbul'a, Avrupa'nın büyük şehirlerinin o görkemli yapılarının benzerlerini yine ancak Frenk mahallelerinde görebilmek mümkün, ancak özbeöz Türk olan semtleri daha fakir görünse de, çok daha deruni ve sıcak bir havaya sahip.

Keyif aldığım uzun bir yürüyüşün ardından nihayet Aksaray'a varıyoruz. Ağabeyim Yahya Efendi buradaki vakıflardan birinin evinde kalıyor ve Şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi'nin ilim meclislerine katılıyor. Ne kadar ısrar ettimse de saraya yaklaşmıyor. Şimdilik

ona İstanbul'un merkezinde vermek istediğim mülkü de kabul etmiyor. Önce tahsilini tamamlamaktan yana. Çok başka, çok değerli bir insan o. Pek yakında, İstanbul'un remzine o mübarek ellerinin tesirli dokunuşlarıyla şekil vermeye başlayacak, biliyorum.

İşte evin kapısındayız şimdi. Tuz ve yosun kokulu bir rüzgâr esiyor denizden. Hava tamamen kararmış. Civardaki sıradan evlerinkinden ayırt etmek imkânsız ağabeyimin eşiğini. Ve işte usulca gıcırdayan ahşap kapının ardında beliriyor ve taşları yeni yıkanmış, incecik bir buğunun kapladığı avluya buyur ediyor bizi. Yardımcıları koşup iki sıra halinde diziliyorlar derhâl ve karşımda hürmetle boyun büküp susuyorlar.

Ağabeyim Yahya Efendi, her zamanki gibi sade, ak kıyafetleri içinde mütebessim, mütevekkil ve müşfik. Kucaklaşıyoruz. Dil ve gönül ehli olduğu huzur veren bakışlarından ve ettiği gönül alıcı birkaç kelamdan hemen belli oluyor. Şair ve tabip aynı zamanda. Müderris mahlasıyla hoş şiirler yazıyor.

Ledün ilmini ehliyle hemân Mevlâ bilür dirler
Mesâil ki ola şer'i anı mollâ bilür dirler

Gönül bahrında meknûn ne bilsün sâir-i sâhil
Derûn-i dürr-i deryâyı yine deryâ bilür dirler

Urûc-i zevk-i rûhânî alâyık ehli bilmezler
Tecerrüd lezzeti neydünini Îsâ bilür dirler

Belâgât ehli nazm ile ider dil ehlini teshîr
Bu sırrı anlamayanlar anı Esmâ bilür dirler

Müderris-i sûhte sabr it medâris-i bâb-ı hikmetden*
Yalan olmasun anlar kim seni kimyâ bilür dirler

* Yahya Efendi'nin mahlası Müderris'ti. Yahya Efendi burada hoca değil talebe (suhte) olduğunu vurguluyor.

(Ledün ilmini en iyi sadece Allah bilir derler
Şeriate dair meseleleri de Molla bilir derler

Gönül denizinde saklı olan ne bilsin diğer sahilleri
Denizin derinliklerindeki inciyi yine deniz bilir derler

Ruhânî zevkin zirvesine sebep ehli ulaşamaz
Bekâr olmanın lezzetini İsâ bilir derler

Belâgât ehli güzel sözleriyle gönül ehlini büyüler
Bu sözlerdeki sırrı anlamayanlar onu sadece Allah bilir derler

Medrese talebelerinin hocası, hikmetli medreselerin kapısında sabret
Ki senin kimyâ bildiğini söyleyenler yalancı çıkmasın)

Küçük taşlığı aştıktan sonra mütevazı hücresine giriyoruz. Tütsü ve gülsuyu kokuyor. Soğuk taşların üzerine baklava desenli uzun bir kilim serilmiş. Duvarlara çakılmış meşe raflar kitap dolu. Odanın bir köşesinde sarı keten kumaşı yer yer havlanmış küçük bir sedir, hemen önünde de benim hediyem, ceviz ağacından, işlemeli şık bir rahle var. İbrik ve leğenin bulunduğu köşede bir de önüne perde çekilmiş daracık bir yüklük görülüyor. Misafirler için ayrılmış bir yatak ve kendisinin birkaç parça kıyafeti duruyor içinde.

Sedire kuruluyoruz. "Ağbi," diyorum mütebessim bir yüzle, "size geçenlerde yönelttiğimiz sualin cevabi metni ulaştı, ancak biz zahiren bir anlam veremedik."

Aynı şekilde tebessüm ederek yanıtlıyor, "Biz yanıtımızı verdik Sultanım. Anlayamamanıza şaşarız." Gülüyorum ve oyuncu bir tavırla, "Nasıl ağbi?" diye soruyorum.

Derin bir soluk alıyor, "Zulüm, haksızlık yayılsa, işitenler de; "Neme gerek." dese ve onu önlemeye çalışmasalar, sonra koyunu kurt değil de çoban yese, bilenler de bunu söylemeyip gizlese, fakir-

ler, muhtaçlar, gariplerin feryadı göklere çıkıp bunları taşlardan başkası işitmese, işte o zaman felâkettir. Neslinin o zaman yok olmasından korkulur. Hazinelerin boşalır. Askerin itaat etmez olur ve yolundan gitmezler. Yok olmak mukadderdir."

Bunlar ne kadar doğru sözler. Adalet, adalet, adalet... Ahali, hakkını adil mahkemelerde bulabileceğine kanaat getirebilirse eğer, işinde aşında huzurlu olur. Yoksa o toplum çürümeye, yozlaşmaya ve dolayısıyla helake gitmeye mahkûmdur. İlahi, bu dünyayı ayakta tutacak tek şey adalet ve ben bunu sağlayacağım.

"Yeni kanunlara ihtiyaç var mıdır sizce ağbi?"

"Sen olan kanunları sıkı uygula ve takibini yap Sultanım. Romalı Tarihçi Tacitus, 'Bir devletin yıkılışından önce yasaları çoğalır,' der. Evet, çoğalır, çünkü yenileri üretildikçe, unutulan önceki kanunların ruhunun canlandırılabileceği sanılır. Ama ne yazık ki bu boş bir umuttur."

"Anlıyorum ağbi," boynumu büküp bir süre düşünüyorum, "Yakında Rodos Şövalyeleri'nin dehşetinden Müslümanları kurtarmak üzere yola çıkacağım inşallah. Her sene Hac mevsiminde, savunmasız ve silahsız Müslümanlara saldırıp onları köle etmeyi marifet sanan bu hainlere dünyayı dar edeceğim."

"Onlara dahi adaletle muamele et kardeşim, zulmetme. İhlas sahibi olursan ihsan sahibi de olursun. Eğer ihsan sahibi olmayı başarırsan zulümle savaşında yol aldın demektir. Unutma ki Peygamberimiz ihsanı, Allah'ı görüyormuşçasına yaşamak olarak tarif eder. Zira sen onu göremesen bile o seni görmektedir."

III

Nisan, 1522

Annem Hafsa Sultan'ın Rebiülevvel'in yirmi üçünden beri şiddetlenen beklenmedik rahatsızlığına İstanbul'daki hiçbir tabip teşhis koyamıyor ve buna çok canım sıkılıyor. Durumun ciddiyetini kavrar kavramaz ağabeyim Yahya Efendi'nin tavsiyesiyle, şehzadelik döneminde pek çok sohbetinde bulunduğum, nasihatlerinden ibret ve feyiz aldığım büyük âlim ve eşsiz tıp adamı Muslihiddin Merkez Efendi'ye bir ulak gönderiyorum. Ulak, Rebiülahir'in yirmi birinde, yanında şifalı bitkilerden yapılmış bir karışımla geri geliyor ve bir de Merkez Efendi'nin kaleme aldığı bir mektup getiriyor.

"Cihanın temeli, Âlempenah İbnü's Sultan Süleyman Han Hazretleri, Devletlü, İsmetlü Sultan Hafsa Âliyetü'ş-Şân Hazretlerinin rahatsızlığını derin bir elemle haber aldım. İşbu rahatsızlığın def'i adına, evvel Allah'ın inayeti, izn-i keremiyle, size kırk bir çeşit baharattan yaptığım bu macunu şifa niyetine gönderiyorum. Salâh görüldükte, siz ve ahfadınız dahi faydalanasız."

Annem yirmi güne kalmadan ayağa kalkıyor şükürler olsun. Yüzünde güller açarak dolanıyor Has Bahçe'mde. Bir de ricası var benden, bu macunun her yıl aynı dönemde üretilerek Manisa Sultan Camii'nden halka dağıtılmasını buyuruyor. Emri başım üstüne. Tarçın, karabiber, yenibahar, karanfil, çörek otu, hardal tohumu, anason, kişniş, zencefil, tarçın çiçeği, zerdeçal, Hindistan cevizi, rezene, kebabiye, sinameki, sarı halile, vanilya, dârıfülfül, kakule, havlican, zulumba, hıyarşembe, safran, iksir, kimyon, galanga, çam sakızı, mirsafi, meyan balı, şamlı şaşlı, limon kabuğu, kremtartar, zağfıran, udülkahır, çöpçini, eskir, tiryak, ravend, limon tuzu, tekemercini tohumu, günbalıdan üretilen bu macuna Hocam Merkez Efendi 'Mesir Macunu' adını veriyor.

Mayıs, 1522

Küçük de olsa öyle bir olay yaşanıyor ki, üzerinde hassasiyetle durduğum adalet kavramının ülkemin toprakları üzerinde nasıl da önemle tesis edildiğini görmekten gurur duyuyorum.

Asitane'ye yakın köylerdeki bir adam bir diğerinden bir tarla satın alarak sürmeye başlıyor. Çok geçmeden sabanına, ağzına kadar çil çil altın dolu bir küp takılıyor. Ancak küpü derhâl sahiplenmek yerine tutuyor, tarlayı satın aldığı öteki adama teslim etmek istiyor; diyor ki, "Ben senden tarlanın üstünü satın aldım, altını değil. Eğer tarlanda bu kadar altın olduğunu bilseydin elbette ki bana bu fiyata bırakmazdın. Al, bu altınlar senindir."

Tarlanın ilk sahibi ise daha başka türlü mukabele ediyor, "Ben sana tarlayı olduğu gibi, taşı ile toprağı ile beraber sattım. Bu sebepten çıkan altınları almaya hiçbir hakkım yoktur. Bu altınlar senindir dilediğini yapabilirsin."

Fakat öteki, bu işten kendi üzerine vebal kalacağında direterek meseleyi kadıya götürmeyi teklif ediyor ve iddialarını kadının huzurunda tekrarlıyorlar. Kadı, meseleyi dikkatle dinledikten sonra her ikisine de çocukları olup olmadığını soruyor. Birinin kızı, birinin de oğlu olduğunu öğrenince, oğlanla kızı nikâhlamaya ve altını çeyiz olarak vermeye karar veriyor ve ekliyor, "Zaman Sultan Süleyman Han'ın zamanıdır ve bu yüzden adaletten kıl kadar ayrılmamak gerektir. Sizin gibi dürüst âdemlere yakışan da birbirine dünür olmaktır."

30 Haziran 1522

Ve aynı görkemle çıkıyoruz yola. Köslerin uğultusu fersahlarca uzaktan duyuluyor, nakkareler ve davullar tremelo yapıyorlar. Rengârenk giysilerinin zarafeti, zırhlarının parlaklığı ve silahlarının ürperticiliğiyle boy gösteren taburların geçişi sırasında Divanyolu boyunca dizilmiş on binlerin tezahüratları kulakları sağır ediyor. Sağımda eflatun ve sarı ağırlıklı pamuklu kıyafetleri ve zincirli zırhlarıyla sipahiler, solumda kırmızı kadife üsküfleri ve iki yana

yatmış kıl zülüfleriyle silahtarlar, hemen önümde atkuyruğundan püsküllü mızrakları ve kırmızı cepkenleri göz kamaştıran ulufeli süvariler ve garipler, atımın iki yanında ise sırtlarında saçaklı sarı-kızıl entarileri ile solaklar ve koni biçiminde külahlarıyla baltacılar olmak üzere halkımı selamlayarak birliklerimin peşi sıra ilerliyorum. Süt beyaz atımın zırhını kaplayan güney okyanuslarının incileri ve koşum takımlarına örülü elmas, zümrüt, opal ve yakutların ışıltıları gözlerimi kamaştırıyor. Mütebessim olmak, yine dedem Fatih'i, surlarının önünden üç defa geri çevirmiş bu dünyanın en müstahkem mevkisine karşı duyduğum tedirginliği belli etmemek zorundayım. Zırhımı giyinmiş, kılıcımı kuşanmışım. Artık Rodos ya benim olur, ya da surlarının dibinde canımı veririm. Ama tüm bunların ötesinde bir sızı var ki yüreğimde, nasıl anlatılır? Nasıl anlatılır, onun yüreğimi yakan sevgisinden ayrı kalmanın çürütücü kederi? Her şeyin bir yalan olarak başladığını biliyordum, ama günler, aylar ve yıllar geçtikçe Hürrem'le nasıl da nadide bir çiçek gibi büyüttük ortak yalanımızı ve riyanın sıcak yüzü içinde nasıl da sarmaşık kökleri gibi sımsıkı sarıldı kalplerimiz?

Mayıs ayının ikinci haftasında küçük bir meseleden dolayı tartıştık ve şimdi takındığım tavır yüreğimi acıtıyor. Nice zamandır hareme giren çıkan tüm kadınların kontrolü annem Ayşe Hafsa Sultan'dan ziyade onda. Bu duruma pek ses çıkarmıyorum. Zaten kendine rakip olabilecek hemen tüm kadınları da ya bir şekilde evlendirip saraydan uzaklaştırdı, ya da sindirdi. Hem neden sessiz kalmayayım ki? Aradığım her şey var onda. Bana emsalsiz sevgisini ve Mehmet Han gibi cihana bedel bir şehzadeyi verdi. Artık hiçbir yalan korkutmuyor beni. Daha rahat ve bol gülümseyebiliyorum bu yüzden. Çünkü o kadar da umursamıyorum, çünkü daha fazla umursarsam çıldırırmışım gibi geliyor... Ve sırf bu yüzden, muktedirliğimin anlamsızlığını ve acizliğimin kuvvetini daha iyi görebiliyorum.

Fransua'nın gönderdiği hediyelerle birlikte gelen cariye Sophie ile ilgiliydi patlak veren tartışma. Bu yirmi yaşındaki genç Fransız kızı kendi dilinden başka bir dilde tek kelime konuşamıyor ve sürekli ağlıyordu. Öğrendiğim kadarıyla asil bir ailenin kızı olan Sophie,

haremime geldi geleli ağzına tek lokma da koymamış ve bir yabani gibi yıkanıp temizlenmeyi reddetmişti. Kızlarağasına verdiğim talimatla herhangi bir şeye zorlanmasına mâni oldum, ancak kısa süre sonra bunun da bir işe yaramadığını öğrendim. Geceleri el ayak çekilince cariyelerimin getirdiği birkaç lokmayla yetiniyor, ama kimseyle konuşmamayı sürdürüyordu.

İbrahim, benim gidip kendisini bir görmemi ve bunun etkili olacağını tavsiye etti. Kabul ettim, ancak bu defa da Hürrem ekşi bir yüzle buna itiraz etti. Koskoca bir Padişahın yeni gelen bir cariyenin ayağına gitmesinin uygun olmadığını öne sürerek bu işi kendisine bırakmamı, bizzat alakadar olacağını ve kızı cihanın hâkimine en makul haliyle kendi elleriyle sunacağını söyledi. Ancak birkaç gün sonra İbrahim durumun değişmediği haberini getirince kalktım, bir akşam saatinde yanımda İbrahim ve Fransızca tercümanım olduğu halde kendim gittim hareme. Yanımda yabancı erkeklerin olduğunu gören haremağasının küçük bir tefi şıngırdatmasıyla bir anda ortalıktan el ayak çekildi. Yalnızca Sophie'nin kalmasını emrettim.

Sophie, kızlarağasının telaşını görünce kimin geldiğini olduğumu anlamış olacak ki çöktüğü cumbanın soğuk kafesi içinde ayağa kalkarak beni ifadesiz bir yüzle selamladı. Perişan bir hali vardı kızın. Keçeleşmiş kumral saçları darmadağınık bir halde omuzlarına dökülüyor, ter kokusu burnuma kadar geliyordu. Kimse üzerindeki o kir pas içindeki robu çıkarmayı dahi başarmamıştı, ancak o haline rağmen, uzun boyunun ve endamının duru cazibesi derhâl göze çarpıyordu. Yemyeşil irisleri göz kürelerinin hacmini arttırmış gibiydi. Beyaz teni Slav ırklarında değil, Latinlerin kuzey topraklarında rastlanan bir tür büyülü saydamlıkla ışıldıyordu. Bu kadar bakımsız bir halde dahi böyle görünebiliyorsa iyi ve neşeli bir gününde kim bilir nasıl olurdu. İbrahim'in gözlerindeki bakıştan kıza karşı neler hissettiğini anlamak zor değildi. Gülerek, "İstiyorsan alabilirsin," dedim.

Müthiş bir utançla başını eğdi İbrahim, "Böyle bir kız ancak cihanın hâkimine yakışır Efendimiz."

"Bu kadar güzel mi bu kız sence?"

"Umulmayacak kadar güzel Hünkârım. Bu kız gerçekleşmesi imkânsız bir rüya gibi. Bu kız, size tüm divanınızı baştan yazdıracak kadar çarpıcı, şairliğinizi erişilmez kılacak kadar derin bir kâinatın sırlarını barındırıyor gözlerinde."

"Şu anda burada bir tek şair var," dedim hayretle, "O da sensin İbrahim."

Şaşkın bir ifadeyle baktığını gördüm gözlerimin içine, "Sultanım, bu kız tek başına bir devrin tüm güzelliğini taşır üzerinde görmez misiniz?"

"Görürüm de ilgilenmem İbrahim. Bir gönülde iki aşk olmaz, insan kalbi ruhunda ikiliği kabul etmez. Ben Hürrem'imi bulmuşum bir kere, şimdi dünyanın tüm güzellikleri yavan ve kasvetli gelir bana."

Tercümana, kıza çevirmesi için dedim ki, "Üzülmesin, kahretmesin böyle. Temizlensin, karnını doyursun, sonra onu Fransız elçisine teslim edeyim. Kalkan ilk gemiyle memleketine döner."

Tercüman, meselenin o olmadığını söyledi. Kız burada kalmaya razıydı. Ancak kendisine, geldiği daha ilk günden itibaren Hürrem Sultan tarafından kötü davranıldığını, ölümle tehdit edildiğini söylüyordu. Ya böyle kir pas içinde benden uzak durur, ya da sonunda mutlaka hayatından olacağı bir oyuna kalkışmış olurdu. Şimdi bunu itiraf etmekle bile kendisini tehlikeye atıyor ama adaletime güveniyordu.

Güldüm, "Görür müsün İbrahim? Şimdi ne denir bu duruma?"

Simasında beliren hoşnutsuz bir ifadeyle homurdandı İbrahim, "Siz daha iyi bilirsiniz Sultanım."

"Senin fikrini soruyorum."

"Kimse cihanın Sultanı üzerinde hak iddia edemez, bu nikâhlı eşi bile olsa değişmez. O herkesin üzerindedir. Hükmeder, hükmü mutlak yerine gelir, ancak ona hüküm etmeye kalkışmak adaba mugayirdir. Kimse bunu düşünmeye bile yeltenmemelidir."

İbrahim'in hakkı vardı. Ancak Hürrem'in, sevgisi ve tutkuları peşinde neler yapabileceğini de görmüş oluyordum bu sayede.

"Bu kıskançlıktan da öte," dedi İbrahim, "bunun adı sizinle saygısızca oynamak."

İbrahim'in bugüne kadar Hürrem'le ilgili kötü tek kelime bile etmediğini hatırlayınca buna oldukça şaşırdım. Has Oda'ma döner dönmez, Hürrem o kırgın ifadesiyle belirdi karşımda. Belinden ince bir kuşakla bağlı şarabi renkli uzun ipek gömleği topuklarına kadar iniyor, yırtmacından zümrüt yeşili ipek şalvarı görülüyordu. Küçücük ayaklarındaki kadife terliklerin huzur veren şıpırtısını duymak duygulandırırdı beni. O kadar güzeldi ki, canımın yandığını duyumsadım. Gülümsemeye çalıştım ama karşılık vermedi. Kızıl saçlarının akşamında dalgalandığını hissettiğim ruhum, iliklerime işleyen öfkesinin depremiyle sarsıldı yeniden. Daha ben ağzımı açamadan, "Çok mu beğendiniz o kızı?" diye sordu, "Neydi adı? Ah, evet Sophie."

"Yapma böyle Hürrem," dedim, kadınımın incindiğini anladığım gönlünü alabilmek için. "Zavallının halini görmedin mi? Hem ona öyle davranmaya da hakkın yok."

Öfkesinden büzülmüş gonca dudaklarında asabi bir titremeyle sordu, "Nasıl davranmaya hakkım yokmuş?"

"Kızı tehdit etmişsin."

Daha da öfkelendi, "Bunu o mu söyledi?"

"Kimin söylediğinin hiç önemi yok," dedim sabırlı bir sesle, "cihan mülkünde benim irademin zıddına iş edilemez."

Masmavi bir kâinatın ruhuma aktığı gözlerinde beliren yaşlarla konuştu, "Bunun bir oyun olduğunu görmüyor musunuz? Aramızı açmak için oynanan bir oyun olduğunu anlamıyor musunuz?"

Gözyaşları, içimdeki taşlaşmış o sultan büstünü daha o anda parçalayıverdi, "Ne oyunu? Kimin oyunu canımın içi?"

"İbrahim'in bir oyunu... Bana olan düşkünlüğünüzü çekemiyor, sevgimizi çekemiyor, hiçbir şeyimizi çekemiyor... Hakkımızda planlar yapıyor..."

"Nereden çıkarıyorsun bunları Hürrem?"

"Alıyorum, haberlerini alıyorum..."

Kaşlarımı çatıp küçük bir çocuğu azarlar gibi salladım parmağımı, "Kimden alıyorsun? Neler çeviriyorsun Hürrem? Vehimî Orhun

Çelebi'nin bununla bir ilgisi var mı? Sakın Hürrem, sakın adamlarımı diğer adamlarım aleyhine kullanmaya kalkma uyarıyorum seni. Sana olan sevgimi zaafım olarak görmeye ve kullanmaya kalkma!"

Duymamış gibiydi kadınım, "...Gün gelip de birbirimizi bu denli sevip sahipleneceğimizi kestiremedi, şimdi de hatasını telafi etmeye çalışıyor. Başka bir kadınla; hayır diyemeyeceğiniz başka bir kadınla aklınızı başınızdan almaya kalkıyor. Görmüyor musunuz Sultanım, Sophie'yi gönderen Fransua değil, kaptanı ikna edip kızı Korsika'dan gemiye almalarını sağlayan Pargalı'nın ta kendisi."

"Hürrem, Allah aşkına neler söylüyorsun sen? İster kabul et ister etme İbrahim bizim en iyi dostumuz. Seni onun sayesinde tanıdım. Onun sayesinde nikâhıma aldım. Aksi hâlde bir padişahın, bir cariyeyle nikâhlandığı görülmüş şey midir? Ankara Savaşı'nın ardından Moğol Sultanı Timur'a esir düşen atam Yıldırım Bayezid'in eşini, Timurlenk orta yerde, askerlerine çırılçıplak ifşa etmişti. Bu olaydan sonra nikâhlı eş almak, Osmanlı padişahları için artık yasak hale gelmiştir. Ama ben senin hatırın için bunu değiştirdim."

"Sorun o halde..." dedi, "Bu meseleyi açın Pargalı'ya... Cevap vermesi için zorlayın... Bu kızla ilgisi olup olmadığını öğrenin..."

"Hürrem yeter, arkadaşıma böyle bir şey için bühtanda bulunamam."

"O sizin arkadaşınız değil," diye bağırdı Hürrem, "sizin denginiz değil, hiç kimse sizin denginiz değil."

"Onun için mi böyle yalnızım Hürrem?"

"Ben varım ya Hünkârım. Ben her şeyiniz değil miyim? Biz birbirimizin her şeyi değil miydik?"

"Şu anda tek istediğim biraz sakinleşmen Hürrem."

Korkunç bir öfkeyle fısıldadı. O anda Kelt efsanelerinde anlatılan o Nordik cadıları öylesine andırıyordu ki tüylerim ürperdi, "İbrahim basit, alçak, hain bir köleden başkası değil..." Sustu ve nefes almadan kalakaldı bir süre, "Ne o? Bana neden öyle bakıyorsunuz?"

"Yok bir şey..."

"İçinizden, 'senin ondan farkın ne peki?' diyorsunuz biliyorum..."

Pencereye doğru yürüdüm ve Boğaz'ı kaplamış fırtına bulutlarını damar damar parçalayarak, karanlık sulara gömülen kızıl ışık huzmelerini izlemeye başladım, "Çok alıngansın Hürrem. Basit bir kıskançlık adına bu kadar öfkelenmeye değiyor mu? Senin için böyle bir şey düşünmeyeceğimi bilmiyor musun? Seni nasıl sevdiğimi anlayamadın mı hâlâ? Beni hiç mi tanıyamadın?"

Koşup kendini dizüstü yere bıraktı ve ellerime kapandı, "Gerçekten seviyor musunuz? Dünya elinizin altındayken, beni ne kadar sevebilirsiniz ki?"

Kızıl saçlarını okşarken fısıldadım, "Bu dünyanın, senin sevginin yanında ne kadar aciz, ne kadar zavallı kaldığını bir anlasan Hürrem."

"Anlayamıyorum..."

"Hiçbir şey yetmiyor sana."

"Yetmiyor..."

"Seni seviyorum..."

"Bilmiyorum," diye bağırarak doğruldu ve "o kızı bir daha görmenizi istemiyorum," diye bağırdı. Kıskançlıktan iyiden iyiye gözü dönmüştü. Ama sevgi böyle bir şeydi işte. Başka kim böyle sesini yükseltmeye cesaret edebilirdi bana.

Ben de bağırdım bu defa, "Yeter artık, kiminle konuşmakta olduğunu unutuyorsun."

"Ne yaparsınız? Beni de mi cellatlarınıza verirsiniz?"

"Beni zorlama Hürrem, üzerime gelme."

"Beni sevmiyorsunuz siz. Yeterince sevseniz başka bir kadına ve o... O aşağılık kölenin dostluğuna meyletmezdiniz."

Dönüp öyle sert bir ifadeyle baktım ki gözlerine, korkuyla irileşen mavi kürelerinde kopan o devasa fırtınalar derhâl dindi.

"Çık!.." dedim, "hemen şimdi, terk et!"

Gözyaşlarının yol yol süzüldüğü yüzünde acı dolu bir ifadeyle koşarak çıkıp gitti.

Donanma-i Hümayun Haziranın dördünde, ben de ordumla birlikte on altısında ayrılıyorum Asitane'den. Belgrad'da olduğu gibi, Avrupa'nın aşılmaz olduğuna inanılan bu en müstahkem surlarını da geçebilirsem eğer, Devlet-i Âliye'nin itibarını da umulmadık bir zirveye taşıdım demektir. Ancak dedemin tedbirsizliklerine düşmemek için de elimden geleni yapıyorum. Oniki Ada'yı, eski Dor akropolünün bulunduğu mevkideki Halikarnassos'u, ayrıca Tahtalı ve Aydos kıyı kalelerini fetheden donanma, Rodos'un muhtemel tüm bağlantılarını kesip adayı tamamıyla abluka altına alıyor. Endişesini üst üste yazdığı mektuplarla iletmeyi sürdüren yeni Papa Hadrianus Sixtus için hiç de iyi bir başlangıç olmuyor bu.

Ama tam da Gediz'e konduğumuz şu günde, İbrahim'in, Anadolu muhafızımız olarak bırakılan Damat Ferhat Paşa'dan getirdiği bu uğursuz haber gerçek olabilir mi? Canberdi İsyanı sırasında Ferhat Paşa ile birlikte çalışan, ancak bölge halkına zulmettiği haberleri ulaşan Maraş Beylerbeyi Şehsuvaroğlu Ali Bey'i, katımızdaki yüksek itibarı ve akrabalık bağı sebebiyle affetmiştik. Ancak yeni söylentileri tetkik etmek için bir hatt-ı hümayun ile gönderdiğim kadı ve maiyetinin katlinin yine onun tarafından kotarıldığını iddia eder Anadolu muhafızımız Ferhat Paşa. Güvendiğim bir kumandanımdır Ferhat Paşa, kardeşimin kocasıdır. Bugüne kadar tek bir yanlışını da görmedim. İbrahim'in de Ferhat Paşa'ya güvendiğini bilirim. Ancak ben konumum gereği herkese eşit mesafede durmaya çalışır ve olağanüstü bir merhametle muamele ederken böyle bir iddia da neyin nesi?

Eğer Rodos Seferimiz sırasında Şehsuvaroğlu'nun isyana kalkışacağı bilgisi sahihse, denizaşırı bir sefere çıkmak üzere olan beni ve ordumu pek müşkül bir durumda bırakır. Ancak bir hata edersem de devşirme-Türk gerilimi tekrar artabilir. Ne yapmalıyım Allah'ım? Bu konuyu uluorta açmam seferi geciktirecek kadar büyük bir dalaşmaya yol açar kurmaylarım içinde. Pirî Paşa ile İbrahim arasında yeni bir gerginlik şu ara kaldırabileceğim bir şey değil. Ferhat Paşa emrimi beklerken, bu kadar Müslüman'ın güvenliğini gerektiren bir konuyu geciktiremem. Zaten Dulkadiroğulları'ndan ihanetten

başka ne gördük ki? Anadolu birliğine kasteden bu kibirli Safevi yanlısı hainlerden sadakat beklemek ne derece doğruydu? Babam Selim Han, İran Seferi'ne çıktığında, merhum Dulkadiroğlu Alaüddevle Bey'in, tüm yardım çağrılarını cevapsız bırakmasını daha unutmadım. Üstüne üstlük, ikmal kollarını mütemadiyen vurarak zaten zor şartlardaki ordunun durumunu iyiden iyiye güçleştirmişlerdi. Bölgedeki Sünni Kürt aşiretleri, onca insan ve erzak yardımı yapmaktan geri durmazlarken özbeöz Türk Alaüddevle Bey'in bu tavırları anlaşılmazdı. O halde bu defa tek başıma karar vereceğim. Giderayak her şeyi berbat etmememin tek yolu, bu defa inisiyatifimi kullanmak. Ferhat Paşa'ya göndereceğim hatt-ı hümayunla bu meseleyi yalnız çözeceğim.

21 Temmuz 1522

Şehsuvaroğlu Ali Bey ve iki oğlunun kelleleri bugün getirildi. Arkamda hiçbir tehlike bırakmadan rahatça Rodos üzerine yürüyebilir, ateş kusan, denizleri kanatan kadırgalarım, cehennem yürekli, çelik bilekli leventlerim ve azametleri yürekleri donduran dünyadaki en ezici kara ordusuyla, onları o rezil kalelerinin içinde sefil böcekler gibi ezebilirim. Esir aldıkları, yıllarca en ağır şartlarda ve hiçbir kurtuluş umudu olmadan çalıştırdıkları hacı adaylarını işte böyle kurtaracağım Allah'ın izniyle.

Ama... Ama neden kendimi bu kadar kötü hissediyorum? Yaklaşan savaşın tedirginliği mi bu, yoksa olası bir yanlışlığın içimdeki izdüşümü mü? Artık olayları akışına bırakmanın zamanının geldiğine inanıyorum. Çünkü zamanında Merkez Efendi Hazretlerinin de dediği gibi, artık yalnızca bir yalan olarak hissediyor değilim kendimi, bu yalanla var oluyorum ben. Hürrem, İbrahim ya da bir başkası, bu yalan dünyanın yalan Sultanı, sizin yalan sevgilerinizi kutsuyor ve selamlıyor. Peki, siz benim yalanlarımla yaşamayı kabullenebilecek misiniz?

Ey Şehsuvaroğlu, bak işte içi bal dolu bir kıl torbadan çıktı nihayetinde o güzel başın. Bak akıbetinden habersiz olan kadim dostun,

'dostumuz' Pirî Mehmet Paşa, kederinden nasıl da düşüp bayıldı? Hiç mi düşünemedin bunların olacağını? Ey Şehsuvaroğlu, hiç mi inanamadın gücüme? Ey Şehsuvaroğlu, bu kadar mı basitti her şey senin için? Ey Şehsuvaroğlu... Şehsuvaroğlu ne var senin gözlerinde? Neden ve nasıl bu kadar masum ve kederli bakabiliyorsun?.. Yoksa Ferhat Paşa'nın satırlarındaki o bıçak izi ikiyüzlülüğün bir izdüşümü mü bakışlarında gördüğüm?

"Hazret-i Şehriyari Devletlü Sultan Süleyman Han Hazretleri, Ali Bey ve evlatlarının, emr-i şerifi ve yazdığımız övgü dolu davetnameyi aldığında, yola revan olup Tokat, Artukova'daki konağımıza gelmeleri çok sürmedi. İlle velakin bedbaht akıbetlerine doğru at sürerlerken oğullarının, babalarına defalarca, 'Hepimizin gitmesi hayra alamet değildir, biz kalalım!" dediklerini sadık adamları Bekir Ağa'dan öğrendim. Fakat o habis Şehsuvaroğlu kendine güvenle, 'Ben yüce Osmanlı'nın doğrusuyum, kimden ne eksiğim vardır?' diye cevap vermiş ve eklemiş, 'Sultanımız, kendisi seferdeyken İran sınırının güvenliği hususunda Ferhat Paşa'yla istişarede bulunmamı emretmiştir. Emri başım üstünedir. Elbette ki yerine gelecektir. Ama bizim de muradımıza uygun olan davranış işte budur.'"

"Kendilerini ve haşa şanından, Osmanlı Hanedanı'na eşdeğer gördüğü altı yüz kişilik maiyetini karargâhımızın nizamiyesinde -muratlarına- uygun bir törenle karşıladık. Adamlarını ve silahlarını dışarıda bıraktıktan maada kendisini ve iki oğlunu çadırıma aldım ve hiç yüz vermeden apansız dedim ki, 'Sen ki bunca ihanetin içine girmekten beis görmeyen bir küfran-ı nimet hainisin, işte karşılığında senin ve oğullarının bulacağınız tek ikbal, celladın yağlı kemendidir.'"

"Habis soylu bir an şaşırdı ama hemen sonra haykırdı ki, 'Dedem katili Osmanoğulları'ndan bunca Türkmen'e ettiği zulmün intikamını almak yine bana düşer... İşte gün bugündür...'"

"Hiç çareleri olmamalarına karşın cellatlara uzun süre direnmeyi başardılar Efendimiz. Hatta Şehsuvaroğlu haini bana, eğer kendisini şimdi serbest bırakırsam, ayaklarıma sarıdan beyazdan yağdırıp kendine vezir edeceğini dahi ballandırarak anlatmaya kalktı ki, verdiğim yanıt, kılıcımın kabzasıyla çenesini dağıtmak oldu. Yalnız

haklarını teslim etmem gerekir; iki oğlu da kendi de, hayatları için gayet yiğitçe savaştılar. Cellatların, usta kılıç ve bıçak hamlelerini daha mahir savunma teknikleriyle savuşturarak karşı ataklara kalktılar. Bir ara, Şehsuvaroğlu, cellatlardan birinin yatağanını öyle usta bir bilek hareketiyle kaptı ki hepimiz bu el çabukluğuna hayran kaldık. Bir saate yakın süren boğuşma sırasında önce büyük oğlu Haydar, hemen ardından da küçük oğlu Hasan Bey yıkıldılar. Evlatlarının acısıyla iyiden iyiye gözü kararan ve tedbiri bırakan Şehsuvaroğlu'nun da diz çökertilmesi uzun sürmedi. Yaralı bedeninden o hain kellesinin uçurulması işini bizzat kendim üstlendim Sultanım. Yeter ki sen çok yaşa Hünkârım, yeter ki devletin zeval görmesin..."

IV

28 Temmuz 1522

'Yeşil Melek' isimli zümrüdi yelkenli baştardam ile Marmaris'ten yola çıktım ve uygun rüzgârlarla aynı günün öğleden sonra saatlerinde Anadolu kıyılarına on bir deniz mili uzaklıktaki Rodos'a, 'Cem Bahçesi' olarak adlandırılan körfeze demir attım. Adanın bulunduğu 36 derece kuzey enlemi ve 26 derece doğu boylamının her mevsim bu derece rüzgârlı olduğunu bilmiyordum. İlginç olanı bu rüzgârlar hemen yakınındaki Anadolu kıyılarında bu şiddetle esmiyordu. Adaya yaklaştığımızda, yüksek mevkilerde gördüğüm çok sayıda yel değirmeninin sebebini böylelikle anlamış oluyordum. Bazılarının süratle dönen kanatlarının iniltileri, kalenin karşısındaki yamaçlara kurulmuş otağımdan bile duyuluyordu.

Akdeniz bölgesinin tipik yeşilliğini barındırıyor ada, ancak pek de hoşlanmadığım o kıraç, kayalık düzlükleri, askerime pusu atılabilecek alçak tepeler ve kayalıklarla kaplı. Buna rağmen taptaze bir havası olan sevimli bir yer. Meşhur zeytini ve tahılının yanı sıra, gayet lezzetli üzümü, inciri, narı ve portakalı olduğunu da biliyorum.

Üç yüzü harp, gerisi nakliye toplam yedi yüz parça gemim ve altmış bin kişilik ordumla birlikte beş koldan çevirdiğim Rodos avuçlarımın arasında şimdi. İspanyol, İtalyan, Alman, İngiliz ve Hollanda şövalyelerinin muhafaza ettiği bu çetin cevizi yeterince güçlü sıkabilirsem eğer parça parça edebilirim. Atam Cem Sultan'ın şehzadesi Murat da hâlâ burada yaşıyor ve Hıristiyanlığı kabul ettiği için artık varlığı şövalyelerce kabullenilmiştir. Ancak onun bu hali bizim tarafımızdan kabul edilemez. Kendisinin ve ailesinin hayatlarını rahatça sürdürebilmeleri için yıllık ödemeleri zamanında yapılır, ama bu alçak esaret hayatının sonlandırılması artık onun için de iyi olacaktır. Eminim ki atam oğlu, düşmanın elinde bir hain olarak yaşamaktansa, ölmeyi yeğlemektedir.

Ordum, harp öncesinde âdet olduğu üzere, düzenlenen resmigeçitle beni selamlıyor; ama içimdeki burukluğu gideremiyor. Şehsuvaroğlu'nun yüzü gitmiyor gözlerimin önünden. "Olan oldu," diyorum, "herkes ettiğinin karşılığını nihayet bir şekilde buluyor işte." Divandaki herkesin şaşkın ve kınayan bakışları altında senin ve oğullarının başlarınızı işaret ederek, "O bir haindir," dedim Şehsuvaroğlu. Sultan dahi olsa insan, daima bir açıklama borçludur çevresindekilere. Hatta sorumluluk ağırlaştıkça, kapında duran haremağasına dahi varlığının gerekliliği ile ilgili izahat vermen gerekebilir. Evet... Evet, Şehsuvaroğlu, soruyorum kendime elbette rahat ol. Fısıldayıp durma kaynayan beynimin fokurtuları arasından artık. Soruyorum, "Bu işte Ferhat Paşa'nın bir parmağı var mıdır?" diye... Hem o kadar çok soruyorum ki artık yorgun düştüm. Zira Canberdi belasını atlatılırken, senin için bir yığın şikâyet getirmişti bana. Ama aksi kanıtlanana kadar suçlusun, suçlusun, suçlusun ve vicdanım rahat... Rahat... Rahat diyorum sana be adam...

18 Ağustos 1522

Umut veren gelişmeler yok diyebilir miyiz? Asla. Ancak kale direniyor ve teslim çağrılarımızı reddediyorlar. Kuzey ucundaki, otuz beş ila kırk derecelik üç dik yamacı payanda olarak kullanarak yapılmış yüksek surların temellerine dikleme yöntemiyle çakılmış çelik putreller, ana girişin masif duvarlarına güç katmış. Surların etrafına kazılmış metrislere yerleştirilmiş şahileri dahi etkisiz bırakan ince bir mühendislik harikası bu. Surların bugüne kadar aşılamamasına şaşmamalı. Şehrin altı kapısı da benzer yöntemlerle berkitilmiş. Doğal avantaj sunmayan noktalara ise yığma tekniğiyle yapılan istinatgâhlar neredeyse aynı etkiyi sağlamış.

Ana kulelerin dış yüzlerine sürülmüş peltemsi ve ne hikmetse kızgın Rodos güneşinde dahi hiç kurumayan bir madde ise tüfek ve arkebüzcülerimizin atışlarının tesirini nispeten azaltıyor. Gülleler ve çelik mermiler ya o kötü kokulu beyaz katrana benzeyen garip maddeye gömülüp kalıyor, ya da kulelerin eğimli bedenlerinden sekip ilk etkilerini yitiriyorlar. Surların önüne kazılmış derin hendekler yaz

sıcağında derhâl kokan binlerce cesetle doldu bile. Çok kayıp veriyoruz ama vazgeçemeyiz.

Söylentiye bakılırsa, kaleyi ilk olarak inşa eden Tapınak Şövalyeleri'nin kullandığı bazı 'kara büyü' yöntemleri de bu surların yüzlerce yıldır düşman istilalarına karşı direnmesinde etken. Ancak yemin ederim hiçbir kara büyü benim kararlılığımı etkileyemez. Top tekniklerimiz, öyle de böyle de en aşılmaz görünen surları yıkmaya kâfidir. Rodos'u öyle de böyle de düşüreceğim. Fakat bu türden batıl söylencelerin asker arasında yayılmaya başlaması endişelendiriyor beni. Dün gece, parlak ağustos gökleri altında nöbet tutan üç azap askeri, ordugâhta, çadırlar arasında zaman zaman iki ayak, zaman zaman da dört ayak üzerinde koşarak ilerleyen korkunç bir yaratık gördüklerini iddia ettiler. İçlerinden birinin korkudan dudaklarında iri iri, kanlı uçuklar çıkmıştı. Benim gazaba geldiğimi anlayınca yanılmış olabileceklerini itiraf ettiler, fakat üçünün birden aynı zaman diliminde böyle bir şeye tanık olmaları hiç hoşuma gitmedi. Kuşatma uzarsa, bu türden lakırdılara yenileri eklenir ve askerin maneviyatı sarsılabilir.

Kazdırdığım lağımlar ise, Rodos'un sonunu hazırlamakta en az toplarım kadar etkin olacak. Belgrad Kalesi'ni düşüren sistemin aynısını uygulamakta şimdilik bir sakınca görmüyorum. Genelde karşı lağımlarla isabetli ani baskınlar düzenleyecek kadar kale harbinde tecrübeliler, ancak kalenin müstahkem kayalık zemini, bizim ilerlememizi zorlaştırdığı kadar, onları da, kazı noktalarını tespitte zorlayacak gibi görünüyor. İki taraf için de can sıkıcı, tedirginlik yaratıcı bir durum bu ve maalesef kuşatmanın beklediğimden uzun süreceğini gösteriyor. Bu demek oluyor ki, Vehimî Orhun Çelebi'den kendi yeteneklerini dahi aşmasını istemenin zamanı geldi. Ancak önce Mısır Valim Hayırbay'ı ve beraberinde getirmekte olduğu yirmi dört nakliye gemisini karşılayacağım ve filo komutanına hediyelerini bizzat kendim sunacağım. Ardından, düşmanın dikkatinin iyiden iyiye bozulduğu bir anda, adamları zaten surların içinde cirit adan Vehimî Orhun Çelebi'nin bizzat kendisini üzerlerine salacağım.

Bu arada havan toplarının artık geceleri de ateşi sürdürmeleri emrini veriyorum. Bu şövalyeleri o derece yıldırıyor ki içlerinde,

duyumsadıkları çaresizlik sebebiyle intihar edenler olduğunun bilgisi geliyor. Top mermilerinin kalın duvarlarında erimesine alışkınlar, ama kafalarının üzerinden yağmasına hazırlıklı değiller. Ancak tüm ateşkes ve teslim şartlarımızı hâlen geri çevirmekteler ve bu bana fazla bir şans bırakmıyor. Kale komutanı Üstad-ı Azam Ville de L'isle Adam, fethettiğim diğer kalelerin komutanları gibi son derece gururlu biri ve savaşmadan utanç içinde teslim olmaktansa, kale surlarının altında kalarak ölmeyi yeğlediğini bildirdi. Bana da üstadın bu son arzusunu yerine getirmek ve onu şerefli bir ölüme göndermekten başka seçenek kalmıyor. Ama ölürken yüreğinin haddinden fazla kırılmasından korkmuyor da değilim. Çünkü kale muhafızlarından ve St. Jean Tarikatı'nın ulularından Grand Croix rütbeli İspanyol Şövalye Don Andrea d'Amaral bir Osmanlı casusu ve içerideki espiyonaj faaliyetlerinin başında. O da babamın eşsiz dehasının çarpıcı örneklerinden biri. Günün birinde, bu zorlu adada iyi bir muhbire ihtiyacı olabileceğini düşünerek, ataları eski toprak ağaları olan bu İspanyol şövalyesinin kaçırılan kız kardeşini Türk korsanlarından sağ salim alıp iade ediyor ve böylelikle Şövalye ile arasında bir minnet köprüsü kurmuş oluyor. Ayrıca şövalyenin, aynı günlerde yapılan seçimler sonucunda, 'Üstad-ı Azam'lık rütbesini, şövalye Ville de L'isle Adam'a karşı kaybetmesini de öyle ustaca tertipliyor ki, iki şövalye arasında beklenmedik ve hiç tükenmeyecek bir husumet oluşmasını sağlıyor. Babam bu tür oyunlarda pek mahir bir insandı. İşte geceleri, Vehimî Orhun Çelebi vasıtasıyla işaret edilen noktaya atılan okların üzerine sarılmış kâğıtlarda, kalenin zayıf ya da kuvvetli noktalarını gösteren planlarla birlikte, şövalyelerin o günkü çalışma raporlarını içeren bilgileri de gönderen değerli müttefikimiz Şövalye Don Andrea d'Amaral'dır.

CEHENNEMDE DÖRT MEVSİM
(VEHİMÎ ORHUN ÇELEBİ)

I

"Acı ve ölümün onun var olma sebebinin iki ucu olduğunu gördü."

Peter Straub (Hayalet Hikâyesi)

3 Eylül 1522

Sıcak bir geceydi. Ve ben her zamanki gibi içimde korkuya ve endişeye dair sinsi bir merkezde kaynaşan tüm o duyguların üzerine çıkan katıksız bir başarı arzusuyla yola çıkmıştım. Hünkârımın fermanıydı ve her ferman gibi geri dönüşsüzdü. "Büyük üstadın kellesini istiyorum Vehimî Orhun," demişti sıkıntılı, güzel yüzünde gitgide babasını andıran bir sertlikle, "Ville de L'isle Adam'ı istiyorum. Fazla uğraşma, kanlı kafasının kirlenip tanınmamasına karşılık, bana o olduğuna dair tek bir alamet dahi getirirsen yeter."

Böyle zamanlarda kendimle hiçbir meselem kalmaz ve yalnızca hedefime odaklanabilirdim. Avuçlarım ve ayak tabanlarımdan ateşler fışkırırdı sanki. Dişlerim sımsıkı kenetlenir ancak zaman zaman çene kemiğimi şiddetle sağa sola oynatarak iki yandaki adalelerin yumuşamasını sağlardım. Omuzlarım da gerili olurdu ama daha önce de söylediğim gibi, insanın tüm gerginliği omuzlarından anlaşılacağı için burnumdan, muhataplarıma hiç sezdirmeden derin soluklar alır gevşemeye çalışırdım.

Kalenin surlarına doğru uzanan eğimli kıraç arazi boyunca bir gölge gibi sessiz ve karanlık ilerledim. Don Andrea d'Amaral'in adamlarından biri, surların en yüksek olduğu yirmi iki metrelik kuzeybatı burçlarından bir ip merdiven sarkıtmış olmalıydı. Kaledeki esir hizmetlilerden olan kadın casuslarımızdan biri, kısa aralıklarla kullanacağı çakmak taşlarının şerareleriyle merdivenin yeri hususunda beni uyaracaktı. Bir an bile duraksamamalıydım. Böyle bir işteyseniz, başınıza gelebilecek en kötü şeylerin ilkinin kararsızlık olduğunu da bilirdiniz. O yüzden her zamankinden tetik, ayağına çabuk ve bileğine sağlam olmalıydım.

Yalnız üzerimde şövalye çömezlerinin bu bol yenli, yakası fırfırlı lacivert gömleği ve bacağımda kasıklarımı sıkan çorap pantolonuyla saray soytarıları gibi gezinmek zoruma gidiyordu. Gece rengi kadife pelerinim ise sığındığım kayaların kuytularında beni meraklı gözlerden gizleyen, en kullanışlı eşyamdı. Bu sayede gölgelerden ayırt edilemezdim. Ayağımdaki deri çizmeler bile İran mürekkepleri kadar kara ve tavşanayakları kadar sessizdi.

Yıldızlar, esen ılık rüzgârla dağılıp saplanmış gibiydi gecenin nefti balçığına. Yüreğim zaman zaman kafesini parçalamak ister gibi taklalar atıyor, uğultusu dışarıdan duyulacakmış gibi geliyordu. Gülümsemeye çalışıyordum, çünkü dudaklarıma yerleştireceğim küçük de olsa bir tebessümün, algılarımı müspete doğru yönlendireceğini iyi bilirdim. Ama yine de bir hatıra gibiydi sanki o sırada yaşadığım an; hatıralarım da aslında geleceğin ta kendisi. Kesif karanlığın idrakimi çarpıtan etkisi olmalıydı bu. Gece, sedef ve akik kakmalı çerçevesi asırların tozuyla ağarmış bir eski zaman aynası gibi açılmıştı önümde. Başım dönüyor, ama mazinin bugün ve yarınla karışan o düşsel etkilerinden kurtulamıyordum.

Ve işte tam da belirlenen o saatte çaktı kıvılcım. Küçücük, uzak ama yine de umutlarımı yeşertecek kadar etkili. Hemen seğirttim ve akşam saatlerinde iki tarafın da karşılıklı hoşgörüyle cenazelerini boşalttıkları hendeğin içine süzüldüm. Bu on metreli çukur, top ve havan mermilerinin cehennemî hercümerciyle pek çok noktasında çökmüştü. Bu yüzden aşılması çok da zor görünmüyordu ki yanıl-

mamıştım. Hendeği süratle geçerek duvarın dibine geldim. Başımı kaldırıp, ötesinde yalnızca gecenin yıldızlı devasa boşluğunu gördüğüm burçlara doğru baktım. Kimsecikler yoktu. Çok da uzak olmayan bir mevkide nöbetteki askerlerin uykulu konuşmalarını işittim. Güven içinde geçirdikleri yüzyıllar boyunca askerliğin temel kurallarını unutacak kadar gevşemişti demek bu şövalyeler. Onlar ve çömezlerinin Osmanlı askerî sisteminden öğrenecek çok şeyleri var anlamına geliyordu bu.

Soğuk bir rüzgâr gibi, yapayalnız bir düş gibi, boğuk ve uzak bir ses gibi her şeyden, kendimden bile soyutlanmış halde tırmanmaya başladım merdiveni. Yukarı doğru bacaklarım titremeye başladı. Merdiven, aniden hızlanan barut, kan ve yosun kokulu rüzgârla sertçe sallandı o sırada. Yüksekten oldum olası hoşlanmam. Ama devam etmeliydim, çünkü bilirdim ki korku insanı bir kez esir aldı mı asla yakasını bırakmazdı. Adaleleri donardı önce insanın, sonra soluğu yetmez olurdu ciğerlerine ve buzdan bir el gezinmeye başlardı omurgasında. Kıpırtısızlığı, karabasanlara özgü gerçekdışı bir düzleme çeker, öldürmeden önce uzun uzun işkence ederdi insana.

Ama dünkü çocuk değildim ben. Ateşin içinde yaşayan birini, yine ateşle tehdit etmek çok da anlamlı gelmiyor bir süre sonra. Derin bir iç geçirdim. Cehennemin kalelerine tırmanmış, irin ırmaklarından avuç avuç cerahat indirmiştim mideme ben. Kan denizlerinde boğulmuşken bunca yıldır dostum... Sen, dostum, kardeşim, velinimetim, efendim Yavuz Han... Sen beni amansızca savurmuşken dünya dışı karanlıklara, yine sana olan o sonsuz sevgimle kanamıştı ciğerlerim bunca yıldır göz göz. Bir sultandan, imparatordan ya da kraldan nefret etmek ne de kolaydı; ama ya onları anlamaya çalışmak...

Burçların arasından süzülerek indim şehrin içine. İlk olarak hissettiğim, yıkanmayı ve temizlenmeyi zillet sayan bu Tapınak Şövalyesi artıklarının surların içini sarmış o mide bulandırıcı beden kokularıydı. Uzun süredir duymadığım bu korkunç kokuya karşı bir süre, içimdeki kuşağın arasından çıkardığım gül suyu rayihalı mendilimi bastırdım burnuma.

Daha birkaç adım atmamıştım ki, Hünkârımın emri uyarınca havan topu bölükleri gece atışlarına başladılar. Kalenin planları

gereği St. Jean Kilisesi'nin çan kulesini görene kadar karanlık sokaklardan, evlerin bodrum katlarına gizlenmiş hizmetkârların ayak seslerimi dinledikleri pencere önlerinden çekincesiz tavırlarla ilerledim. Çok geçmemişti ki hemen çaprazımda kalan, yemyeşil küçük bir bahçe içinde şirin, beyaz bir evin çatısına havan mermisi isabet etti. Kopan gürültünün kulakları sağır eden şiddeti beni dahi şaşırtmıştı. Kırılan tabak çanağın ve cam evaninin sesleri çok uzaklardan duyulmuş olmalıydı.

Evin orta yerinde açılmış delikten dumanlar ve bir yangının ilk kıvılcımları yükselmeye başlamıştı bile. İçeridekilerin yardıma ihtiyaç duydukları açıktı fakat buna vaktim yoktu. Biraz daha ilerideki bir başka patlamanın ardından kadın ve çocuk çığlıkları geldi kulağıma. İşte o andan sonra zaman iyice hükmünü yitirdi benim için. Sonsuzluğa uzayan nihayetsiz bir bunaltıya dönüştü. Neden sonra yüksek bir mevkideki kilisenin kulesini görür görmez hemen alternatif bir yol bakındım. Taş döşeli, daracık, karanlık bir sokak, kiliseye yirmi arşın mesafeden gotik görünümlü, belli ki bir hükümet binasının çaprazından dolanıyordu. Adımlarımı hızlandırdım ve iki sıra bembeyaz Grek tarzı, hafif eğimli çatılarla kaplı Molay Sokağı'nın paralelinden çıkarak Şövalyeler Caddesi'ne girdim.

Mandraki Limanı'ndan gelen uğultuları duyduğumda ve geceyi aydınlatan o turuncu uğursuz ışığı gördüğümde civarda bir yangın başladığını anlamıştım. Aldığım tarife göre L'isle Adam'ın sarayı sokağın en ucunda, dostumuz Don Andrea d'Amaral'in sarayının hemen yanındaydı. Ancak yol boyunca devriye gezen nöbetçiler ve evlerin bahçelerinde yanan meşaleler işimi güçleştirecekti. Ya sokağı dışarıdan enlemesine geçtiğini fark ettiğim bir diğer yan sokağı kullanacaktım ki, gecenin karanlığında yabancısı olduğum bir yerde bu oldukça tehlikeliydi, ya da kıyafetlerime ve bildiğim birkaç yabancı dile güvenerek gözümü kartıp ilerleyecektim.

Ancak bir hırsız gibi gizlenerek devam etmektense, sakin adımlarla hedefime yürümenin daha isabetli olacağına karar verdim. Biraz da havan toplarının sebep olduğu karmaşadan yararlanabileceğime

inanıyordum. Umduğum gibi de oldu. Müslüman esir kılığındaki casuslarımdan iki tanesi ben yanlarından geçerken saygıyla eğilerek selamladılar ve yolun sonundaki evi işaret ettiler. Bir grup şövalye kan ter içinde yanımdan koşarak geçti. İleride iki atlı ve mızraklı şövalye ise bir evin bahçesinde, bez torbaların içine kum doldurmakta olan esirlerin başını bekliyorlardı. Evin dışında, üzerlerinde kaba çuval bezinden tek parça uzun elbiseler olan iki genç esir kadın oturmuş, şövalyelerin o meşhur kıyafetleri olan pamuklu tunik üzerine büyük kırmızı haçlı ve kukuletalı beyaz cüppelerini onarıyorlardı. St. Jean Şövalyeleri de tıpkı Tapınak Şövalyeleri gibi evlenmedikleri için ev işlerini genelde kadın esirlere gördürürlerdi.

L'isle Adam'ın, etrafı Korint nizamı sütunlarla örülü, mermer ve granitten büyük villasının bahçe kapısında tanıdık ve dost bir sima dikiliyordu. Uzun, kıvrık bıyıkları, meşalelerin ölgün ışıklarında dahi yağlı ışıklar saçıyordu. Enikonu seyrelmiş uzun yağlı saçlarını ise başının arkasından bağlamıştı. Beni görür görmez tanıdı ve usulca kapının açık olduğunu işaret ederek devasa mızraklarını değiş tokuş eden ve ayaküstü bir şeyler atıştıran iki şövalye çömezinin yanına gitti. İnanamıyordum. Her şey böyle yolunda gitmeye devam ederse az sonra L'isle Adam'ın evinin içinde olacaktım ki bunun bir başarabilirsem ondan sonra evvel Allah, şövalyenin elimden kurtulması çok zordu.

Villanın ceviz ağacından büyük kapısına uzanan taş yola girdim ve L'isle Adam'ın pek çok şövalyesinin bahçede bulunduklarını gördüm. Benim de en az üç adamım vardı içerde. Bir tanesi seyisti ve şu anda ahırların bulunduğu mevkiden beni gözünün ucuyla kontrol ettiğini biliyordum. Bir diğeri, bahçedeki, üzeri mor salkımlarla örülü büyük çardağın altına kurulmuş yemek masasında ziftlenmekte olan sözüm ona savaşçılara sakilik yapan genç bir delikanlıydı ki, burada beş yıldır esir olduğunu biliyordum. İstese daha önce çıkarabilirdim onu buradan, ancak yaşlı anne ve babasının bir maceraya kalkışabilecek durumları yoktu. Diğer Müslümanlar gibi esir hayatı sürüyorlardı ancak hizmetlerini sundukları ihtiyar İngiliz şövalye-

nin yanında, olabilecek en iyi konumdaydılar. Şu anda yaptığı bu iş de ailesi adına sakıncalıydı ancak gönüllü olmuştu ve kullanabileceğim hiçbir adama hayır diyemem.

Villanın içi kalabalık ve havasızdı. Mutfaklardan gelen ağır bir yağlı et, yanık yağ ve soğan kokusu her yanı kaplamıştı. Peşim sıra içeri giren casuslarımdan biri arkamdan etrafı kolaçan ederek ilerledi ve yanıma usulca sokularak, "İkinci kat," diye fısıldadı.

Nişlere yerleştirilmiş, bazıları üç metreye kadar uzanan tanrı ve tanrıça heykellerinin ve duvarlara işlenmiş parlak renkli harika dinî fresklerin arasından ilerledim. Mermer zeminin ayağımın altından belirgin şekilde kaydığını fark edince, mutfak bölümünün hemen alt katımda olduğunu anladım. Az ileride beliren yılankavi merdivenlerden yukarı çıkmam söylenmişti, ancak üst kat fazla sessiz gibi geldi bana. Bu işte önsezilerime güvenmeyi öğrenmiştim. Ama tereddüt edilecek zaman değildi. Merdivenleri ağır adımlarla, bir elim kılıcımda, bir elim de belimdeki kısa şövalye bıçağında olduğu halde tırmandım. Tonozlu tavanı, mumlarının çoğu sönmüş kristal avizelerle aydınlanan, en az aşağıdaki koridorlar kadar görkemli bir galeriye ulaştım.

Hemen önüme geçen hizmetli kılığında bir başka adamım süratle ilerledi ve koridorun bir başka koridorla birleştiği ve tonozlu tavanın bir şebeke şeklinde burgulandığı noktada, köşedeki geniş bir odayı işaret etti. Kapısı yarı aralık odadan gelen konuşmalar İtalyancaydı. İlk başta içeride kaç kişi olduğunu çıkaramadım. Ben o tarafa doğru yürürken dışarıda, yakınlarda bir yerde bir havan güllesi daha patladı ve aynı anda odadan iki kişi dışarı çıktı. Şövalyeleri başımla usulca selamlayıp yürüdüm ve L'isle Adam'ı, kapının aralığından, oturduğu Venedik stili murassa bir masanın başında, sırtı bana dönük olan bir adamla konuşurken gördüm. Pelerinimin arkasında, tuniğimi çevreleyen kuşağımın arka kısmında taşıdığım zehirli hançeri kınından sıyırırken, soluğumu dengelemek için birkaç derin nefes aldım. Kesin başarım için beni desteklemeye hazır üç adamım koridor boyunca yakın bir mesafeden ortalığı kolaçan ediyorlardı.

II

Kapıyı usulca itip girdim içeri. Hafif bir gıcırtıyla menteşeleri üzerinde dönen kanadın sesini duymamışlardı. Odadaki sıcak şarap kokusunu tanıdım ve her zamanki gibi o tatlımsı, baygın kokudan içimin bulandığını hissettim. Midem büzülüp küçücük kaldı ve ağzıma doğru yükseldi sanki.

"...Bu böyle gitmez, Papa'ya gönderdiğim elçilerden yakında bir cevap gelir," diyordu L'isle Adam. Hafif kıvırcık ve yaşına rağmen hâlâ koyu renkli gür saçları, aynı yoğunlukta bir sakalı ve çocuksu mavi gözleri vardı. Geniş omuzlarındaki pelerini onu daha da heybetli gösteriyordu. "Her gece," dedi kederli bir sesle, "Kutsal babamız Papa VI. Adrian, Sistine Şapeli ve San Pietro Kilisesi'nde Tanrı'nın mutlak yardımı için ayinler düzenletiyormuş. O yüce gönüllü ve sevgi dolu biridir. İsa bizimledir dostum."

"Amen," dedi yumuşak, agâh bir sesle arkası dönük adam, "VI. Adrian ismiyle maruf, Papa Hadrianus Sixtus'un bugüne kadarki ürkek tavrı, biz düşmanın kasaplarını bir bir avladıkça değişecektir umut ediyorum. Ama Konstantinopolis'in kaybı esnasında da, XI. Konstantin, Papa'nın göndereceği büyük bir Haçlı Ordusu'nu boşuna beklemişti." Bu sesi bir yerlerden tanıyor muydum? Adam susmuş ve omuzlarının sarsıntısından anladığım kadarıyla gülmeye başlamıştı. "Şimdi," diyerek sürdürdü konuşmasını, "şimdi, arkamda dikilen, size daha önce de kendisinden uzun uzadıya bahsettiğim şu Vehimî Orhun Çelebi'yi görüyor musunuz asil Şövalyem?"

L'isle Adam, sakallarını sıvazlayarak hafifçe uzattı başını ve hâlâ kim olduğunu anlayamadığım adamın omzu üzerinden keskin bir bakış fırlattı bana. O, baştan aşağı şöyle bir süzerken beni, diğeri konuşmasına devam ediyordu

"Namı, tüm Hıristiyan ve özellikle Osmanlı'ya komşu bölge ülkelerini soğuk bir kış rüzgârı gibi dolaşan, Yavuz'un serdengeçtisi meşhur Vehimî Orhun Çelebi işte budur. Üstelik Belgrad'ın kahraman

komutanı Gyula Kepes'in başını gövdesinden, usturasıyla nasıl ince bir işçilikle ayırdığı hâlâ anlatılıyor."

"Memnun oldum," diyerek, başıyla hafifçe selam verdi Ville de L'isle Adam.

Diğeri de yavaşça arkasını döndü ve o anda damarlarımda dolaşan tüm kanım dondu sanki. Bu mavi gözler, ak saçlar ve uzun sakal... Karşımda duran, en son, İstanbul'daki çetin takipte tüm ekibini ve kendisini elimden kaçırdığım 'Demir Haç' örgütünün lideri Luigi Savino'ydu. Yüzünde alaycı bir tebessümle, "Pusu senin sandığın gibi değil, işte böyle atılır Orhun," dedi. Mükemmel Türkçesi yine şaşırttı beni. "Doğrusu, daha öğrenmen gereken çok şey olduğunu düşünüyorum. Kırk yaş, çok da ileri sayılmazdı gerçi. Biraz daha ömrün olsaydı bu eksiklerini giderebilir tam anlamıyla mükemmel bir casus olabilirdin."

O kadar şaşkındım ki soluğum kesilmişti. Arkamdan biten muhafızlar kılıcımı, bıçağımı ve zehirli hançerimi aldılar.

"Bunu avanesiyle birlikte surlara götürün ve sabahın ilk ışıklarıyla da mancınığa bağlayarak ordugâhına geri postalayın," dedi L'isle Adam.

Bu gibi anlarda idareyi ele almayı bilen o oyuncu karakterimi geri çağırdım ama öyle afallamıştım ki dönmemekte direndi. Yine de "Kolun nasıl?" diye sorabildim Savino'ya. O gün koluna aldığı kılıç darbesiyle kötürüm kalır sanıyordum.

"O karmaşada fark edebildin demek," dedi gülerek Savino. Sonra ipek gömleğinin sol kolunu usulca sıyırarak o kalın ve hâlen pembe izi gösterdi, "Gördüğün gibi. Üzeri hâlâ çok hassas ve ateş gibi yanıyor, ama ilk yaralanmam değil bu dert etme. Böyle derin bir yara kendini daima hissettirir. Ama yakında sizin o Kancabaş Lonca'sının adamlarıyla da hesaplaşacağım. Ülkenizi içten adım adım kuşatıyorum Vehimî Orhun, Yavuz Han'ın zamanındaki gibi değilsiniz artık, oysa senin hiçbir şeyden haberin yok."

Soğuk bakışlarımı gözlerinden hiç ayırmadan, "Belki de sen öyle sanıyorsun Luigi," dedim, "şu anda tüm adamlarının birer birer toplanmadığından ve derileri yüzülmek üzere cellat ve yamaklarına teslim edilmediğinden emin olabilir misin?"

Ayağa kalkarak yanıma geldi, "Süleyman'ın babası gibi bir kurt olmadığını hepimiz biliyoruz. Avrupa'da ondan hâlen 'kuzu' diye bahsedildiğini biliyor muydun Vehimî Orhun? Belgrad'ın fethi bile yetmedi henüz bu lakabı değiştirmeye. O kimseye işkence edebilecek yapıda biri değil. Bunu sen de ben de gayet iyi biliyoruz."

"Sizi bu kalenin surları üzerinden sallandırdık mı, o 'kuzu'yu 'aslan' diye anmaya başlarsınız merak etme." Hemen ardından, Karaköy ve Unkapanı'ndan birkaç adres söyledim. "Çömezlerin henüz buralarda faaliyet gösteriyorlar Luigi. Ülkenin içine falan yayılabilmişliğin yok. Hiçbir zaman da olmayacak. Boş hayallerle kendini avutma."

Bu defa şaşırma sırası ondaydı ama belli etmemeye çalıştı, "Bu adresler diyelim ki doğru, o halde bugüne kadar neden yakalamadın bizimkileri?"

"İstesem çoktan hepsini enseletmiş ve yetkim gereği derilerini yüzdürmüştüm Luigi, fakat senin gibi bir tavşan yüreklinin hiçbir zaman o evlere uğramayacağını kestiremedim. Ama bir gün diyordum, bir gün bu evlerden birine gelecek ve onu yakalayacağım. Ama bak büyük gün bugünmüş. Bizde bir söz vardır, 'yerde ararken gökte buldum' derler. Bizimkisi işte aynen böyle oldu."

Tadı kaçmıştı. Ellerini iki yana açarak gülümsemeye çalıştı, "Dikkatini çekerim seni yakalayan benim Orhun. Daha surların barbatasından aşarken biliyordum nerede olduğunu. Hem ben Tanrı'nın sevgili kuluyum kardeşim. O yüzden kayırılıyorum görüyorsun. Ama senin gibi günahkârlar nihayet yakayı bir şekilde ele veriyorlar."

Acı bir ifadeyle tebessüm ederek baktım yüzüne, "İkimiz de birbirimizden iğrenciz," dedim İtalyanca olarak, "işimiz muhbirlik, insanların güvenini kazanıp sonra da onlara ihanet etmek..."

"Ben vatanım ve Hıristiyanlar için..."

"Hamaseti bırak Savino," diye bağırdım, "insan insandır, yalan yalan, ihanet de ihanet. Ne için ve kimin için yapıyorsan yap değişmez bu... Önüne hangi yüce amaçları koyarsan koy, bizlerin insanların güvenlerine tecavüz ettiğimiz gerçeğini değiştirmiyor bu. İslam coğrafyasında, camilerde vaaz edecek kadar inanmadığın bir dinin

tüm kurallarına hâkimsin Savino. Peki, bunca zamandır, senin tek bir sözünü bile kendilerine ganimet bilen o kandırılmış, tertemiz insanlardan hiç mi utanmadın? Bir kere bile?"

Yüzünden, her şeyin farkında olduğunu gösteren kekremsi bir ifade geçti. Devam ettim, "Cennet mekân Selim Han beni kayırır, fakat hiç sevmezdi. Ben de ondan babamın katili olduğu için nefret eder, ama yine de içten bir bağlılıkla dünyanın o en güçlü adamının yanında olmaktan mutluluk duyardım... Evet, Savino yanlış duymuyorsun; son derece garip, belki de hastalıklı gelebilir bu sana ama böyleydi işte... Nedenini sorguluyor ama cevabını asla bulamıyordum. Yalnızca bana verdiği makam ve çil çil altın dolu keselerin etkisi olabilir miydi bu? Bu kadar mı aşağılık biriydim ben Savino? Canımdan aziz babamı bir anda silip atmam ve katiline sokulmamın tüm açıklaması, sadece benim dünya metasına olan düşkünlüğümde aranabilir miydi? Eğer öyleyse, nasıl oluyor da canımı hiçe sayabiliyordum? Nasıl en korkunç görevleri gözü kapalı sırtlanıyordum? Ateşin içine, tutsak bir balığın denize kavuşması gibi hasretle nasıl dalabiliyordum? Neden biliyor musun ihtiyar?" Bir an soluklanıp odada beni gözlerini kırpmadan dinleyen adamların yüzlerine baktım, "Babamı öldüren o adam bana aynı zamanda özgürlüğümü de vermişti; o adam, bana erkek olma fırsatı tanımıştı; o adam, bana yepyeni bir hayat fırsatı vermişti... Gerçek bir erkek olabilmek için bir gün herkes, babasını kendi elleriyle mezara koyar Savino, anlıyor musun beni? İşte Selim Han'ın bağlıları üzerinde amansızca hesap ettiği şey buydu. Onları hayatın acı yüzüyle bir anda karşı karşıya getiriyor, sonra o ölümcül yalnızlıkları üzerinden uzanıp ellerini tutuyordu. Kim babasından daha güçlü olmak istemez Savino? Ben babamdan güçlüyüm, sen de öyle olmalısın. Şu anlattıklarımla azıcık da olsa kendini sorgulayabilir misin?.. Hiç mi aynaya baktığında yalnızlığının o katlanılmaz ağırlığını hissetmiyorsun?.."

Gözlerinde kırgın bir ifade belirmişti Savino'nun. Belki de yıllardır ertelediği birtakım gerçeklerle yüzleştirmiştim onu. Hangi yaşta olursa olsun, bir casusun içindeki karanlıkla ilk yüzleştiği bir an vardır. Ya bu sarsıntıyı aşıp kendinin ne olduğunu kabullenerek yaptığı

işe inanabilir, ya da ömür boyu vicdanını deşecek iri bir pençe asılır kalır göğsünün üzerine.

"Seni, bu gece vicdanının tüm yüklerinden kurtaracağım delikanlı," dedi Savino, sarsılmış yüzünde iğreti bir sırıtmayla, "huzura erdireceğim. İşkence yapmayacağım merak etme, kolay bir ölüm bekliyor seni."

Başımı, hiçbir şeyi umursamadığımı ifade eden bir tavırla iki yana sallayarak önüme eğdim ve odadan çıkarıldığımda beklediğim gibi diğer üç adamımın da ele geçirildiklerini gördüm. Savino'nun akıllı bir adam olduğundan şüphe yoktu, ama açık konuşmak gerekirse daha ferasetli olmasını umardım. Sokağa çıkarıldığımız anda dışarıda pusuya yatmış bekleyen en az üç adamım daha vardı ve olası bir kötü neticeye karşı gereken tedbirleri almaları konusunda uyarılmışlardı. Savino, zafer sarhoşluğuyla, ellerimi ve bacaklarımı zincire vurmamanın büyük bir hata olduğunu çok geçmeden anlayacaktı.

Ancak benim de şanslı bir günümde olduğumu itiraf etmem gerekir. Havan mermilerinden ikisi çok yakınımızda patladı ve pusudaki adamlarımın etraftakileri şaşırtmaları bir anda ummadıkları kadar kolaylaştı. Kalabalığın arasında patlayan tüfeklerin sesleri duyuldu. Bunlar barut hakkını ayarlamasını bir türlü beceremeyen, bu yüzden sıkça kazalara sebep olan İtalyanların tüfeklerinden çıkmış olmalıydı ama bu defa kullananlar benimkilerdi. Tüfeklerin sarayın cephaneliğinden çıkarıldığı belli oluyordu ve bunu ayarlayan mutlaka Don d'Amaral'dı.

Öyle bir karmaşa başladı ki, kısa süre önce şövalyelere sakilik yaparken gördüğüm o gencin dahi cansiperane bir şekilde düşmanın arasına daldığını gördüm. Ortalığı barut dumanının ve yanık etin o keskin kokusu kaplamıştı. Birileri isabet almış olmalıydı ancak o kadar çok kişi bir ağızdan bağırıyordu ki, tam olarak kimin olduğunu kestirmek mümkün değildi.

Ancak şu anda, buradan çıkmamdan daha büyük önem arz eden başka bir şey yoktu benim için. O anda, ölümüm halinde teşkilatımın direkt olarak Pargalı İbrahim'e bağlanabileceği geldi aklıma ve

müthiş rahatsızlık duydum. Ne yapar eder başarırdı bunu, çünkü Süleyman Han'ın güvenini tam anlamıyla kazandığına inanıyordu artık, dahası insan yalan da olsa bir şeye inandı mı önündeki engelleri umulmadık bir kolaylıkla aşabilirdi. Tıpkı, Şehsuvaroğlu'nu ve bütün ailesini gözünü kırpmadan ortadan kaldırtan Anadolu Muhafızı III. Vezir Damat Ferhat Paşa gibi. Bunu başardığı takdirde koca Türk yurdunu kendi çiftliğine çevirirdi Pargalı. Ancak bu o kadar da kolay olmayacaktı. Hem Süleyman Han'ı hem de beni fazlasıyla küçümsüyordu.

O sırada adamlarımdan biri ayaklarımın dibine bir yatağan fırlattı. Kaptığım gibi benim ve kardeşlerimin canıma kasteden düşmanların arasına var gücümle daldım. Kısa ve vahşi bir çarpışma oldu. Adamlarımın savaş naraları kısa süre sonra can havliyle atılan çığlıklara, çok geçmeden de kan dolu ciğerlerden kurtulan hırıltılara dönüşmeye yüz tutmuştu. Gözlerimi kapamış, başımı mümkün olduğunca aşağıda tutarak savaşıyordum. Bir defasında tökezleyip yere düştüğümü, ancak ellerimden tutan bir başka fedaimin beni korkunç bir kuvvetle kaldırarak neredeyse bahçe kapısının yakınlarına kadar savurduğunu hatırlıyorum. Düştüğümde kafamı çarpmıştım. Sol kolum, bedenimden sarkan yabancı bir uzantıya dönüşmüştü. Ne zaman aldığımı hatırlayamadığım bir mızrak darbesiyle omzum parçalanmıştı ama canım hiç acımıyordu henüz. İşte o sırada bahçe kapısının önünde direnmekte olan iki adamımın daha olduğunu gördüm. Bunlar bir süredir içerden faaliyet gösteren adamlarımın uzlaştıkları ve teşkilata Don Andrea d'Amaral'in işaretiyle vekil üye olarak aldıkları çaşıtlar olmalıydılar.

O tarafa doğru seğirtirken sırtıma sert bir şey çarptı. Yüz üstü kapaklandım yere. Gözlerimde şimşekler çaktı, dişlerimin kırıldığını ve incecik tıkırtılar çıkararak taşların üzerinde dağıldıklarını işittim. Ne tuhaf... Hiçbir zaman gerçek anlamda umursamadığım, ya da umursamama rolünü başarıyla oynadığım ölüm, gerçekten de o kadar korkunç bir şey olarak görünmüyordu şimdi. Kapkara bir baygınlık üzerime çökerken, çocukluğumda bir gün, annemin boynundaki kehribar kolyeyi sırf kızgınlığımdan çekerek kopardığım

geldi aklıma. Ahşap zeminin üzerine, dişlerimin çıkardığına benzer tıkırtılarla dağılan o akşam güneşi rengindeki boncuklara ikimiz de bakakalmıştık. Şimdi yollarımı gözleyen anneciğim de hatırlar mıydı acaba bunu?

Birinin yeniden ensemden tutup dermansız ayaklarımın üzerine diktiğini hatırlıyorum beni. "Haydi Reis, koy verme kendini, bak adamların senin için helak ederler kendilerini... Davran haydi... Senin yaşaman önemli Reis... Davran..."

Aynı adam mıydı koluma giren, bilemiyorum ama işlemeli demir kapının kanlı kanadını biz de kendi kanlarımızla lekelerken, bildiğim tek şey bunun pek de önemi olmadığıydı. Çünkü ne yazık ki o kasığından mızraklanmış, ben de bu defa sırtımdan bıçaklanmıştım. İşte her nasılsa bir havan mermisi tam da yolun üzerinde infilak etti o anda ve benden başka herkes kendini yere yattı. İrili ufaklı bir yığın moloz çarptı bedenime, bir tanesinin sol gözüme temas ettiğini ve görüşümü kararttığını hatırlıyorum. Etrafımdaki zemin şiddetli bir zelzeleyle sarsıldı. Yoksa gerçekten mi deprem oluyordu? Tek bildiğim bu defa yola inen merminin sıradan bir havan mermisi olamayacağıydı. İşte o anda surların dışından gelen top seslerinin ayırdına vardım. Bir gece taarruzu olmalıydı bu. Eğer bir şansım olacaksa, şu anda olacaktı. Ayaklarımı sürüyerek top güllesinin açtığı boşluğun etrafından her nasılsa devrilmeden geçmeyi başardım. Sonra uğuldayan kulaklarıma rağmen Savino'nun sesini duydum hemen yakınlardan. Karanlığı iyiden iyiye içinden çıkılmaz hale getiren bu toz dumanın içinde hepten yitirmişti izimi. Bedenimi güçlükle sürüklerken yatağanımın hâlâ elimde olduğunu ayrımsadım. Sonra uğuldayan kulaklarım biraz daha açıldı ve tekrar duydum Savino'yu. Adamlarına sesleniyor, toparlanmalarını sağlamaya çalışıyordu. "Ne münasebet?" diye mırıldandığımı hatırlıyorum.

Geri döndüm ve bir anda genişlediğini hissettiğim damarlarımda gezen yepyeni bir güçle ilerledim. Karanlığın, tozun dumanın ve üzerimde hâlâ bana faydası olabilecek şövalye çömezi kıyafetimin yardımıyla, birkaç adımda sesin geldiği yere vardım. O duman perdesinin arasından bir anda çıktım Savino'nun karşısına ve ger-

çek anlamda burun buruna geldik. Bu öyle ani olmuştu ki, ben de onun kadar şaşırmıştım neredeyse. Deminden beri en fazla birkaç arşın uzağına gidebilmiştim.

Gözlerindeki inanmaz ifadenin yerini bir başkası alamadan kabzasına kadar sapladım yatağanımı göğsüne. İrileşen o masmavi gözlerindeki tarifsiz dehşeti bundan önce hiçbir muharebe alanında gördüğümü hatırlamıyorum. Hiç istemezdim ama hemen öldü. Daha yere düşmeden kalbi teklemiş gibi geldi bana ihtiyarın. Yazık, uzun bir süre kanının akmasını ve ağır ağır ölmesini dilerdim. İğrenç mesleğini gerçek bir tutkuyla yapan, ömrümde gördüğüm en tehlikeli adamlardan biriydi. Kimse olan biteni anlamadan geldiğim gibi ağır ağır, ama bu defa gerçekten tatmin olmuş bir ruh haliyle uzaklaştım oradan. Ville de L'isle Adam'ı öldürememiştim ama ondan çok daha tehlikeli bir düşmanın canına okumuştum.

III

26 Eylül 1522

"Her şeyi," dedim tekrar, "her şeyi duymak istiyorum Osman."

"Tamam, ağam, sen yorma kendini hele," dedi genç azap askeri Zonguldaklı Osman. Bir süredir himayeme almış, iyi bir çaşıt olabilmesi için temel bazı teknikleri öğretiyordum ona. Yeni yeni uzayan pala bıyıklarına zeytinyağı damlattığı belliydi. Boncuk mavi gözlerini kısarak saçlarını şöyle bir taradı eliyle. Kıyak delikanlıydı doğrusu. Hafif çarpık içten gülümsemesini yerleştirdi mi dudağının köşesine halletmeyeceği iş olamazdı.

"Dinle hele. Sen böyle yirmi günü aşkındır kendini bilmeden ateşler içinde, sayıklaya sayıklaya yattın ya. İşte o arada neler oldu neler?"

Tatlı sert bir öfkeyle çıkıştım, "Kısa kes Osman!"

Osman gülerek, "Hele biraz sabırlı ol Ağam," dedi, "şükürler olsun yaraların derin ama hayati değil. Hekimbaşı Ahmet Çelebi'ye göre bir haftaya kalkarmışsın ayağa, ancak kaburgaların daha aylarca ağrıyabilirmiş. Ayrıca dikişlerin açılmaması için kendini zorlamayacaksın. Ama en önemlisi gözün sağlam, gerçi bir zaman böyle sargılı kalacak ama idare edeceksin artık."

"Sen beni bırak şimdi..."

"Tamam, Ağam, sen o gece ordugâha varıp, sedyede yatarken verdiğin raporu hatırlıyorsun değil mi?"

"Hayal meyal."

"Savino'nun icabına baktığın için, Sultanımız sana yeni yeni haslar bağışladı ve on bin altın ihsanda buyurdu."

"Bunu da biliyorum."

"İşte Ağam senin vardığın gece, azapların, İngiliz burcunun güney tarafında açtıkları lağım, duvarın yakınına kadar sessizce sokulmayı

başardı ve yüklü miktarda barut patlatılarak burcun büyük kısmı çökertildi. Bizimkiler hemen ardından büyük bir taarruza kalktılar. Ancak şövalyeler öyle bir direniş koydular ki, doğrusu bizimkiler bu kadarını beklemiyorlardı. Buna rağmen burcun üst kısmına varanlar oldu. Fakat tüm ağırlıklarını tam zamanında o kanada yönlendiren L'isle Adam, ön tarafa çifte müdafaa hattı kurdu, üstüne üstlük seyyar arkebüzlerin seri atışlarıyla bizimkileri süratle püskürttü. Bizimkiler, okçu taburlarının yetişip perdeleme atışlarına başlamalarına rağmen iki bini aşkın kayıp verdiler. Burçlarda sıkışan küçük bir birliğimiz ise, silah bırakmalarına rağmen kılıçtan geçirildiler ve ne yazık ki kelleleri burçlardan mancınıkla mevzilerimize fırlatıldı."

"Sen ne anlatırsın Osman? Saldırı tümüyle başarısızlıkla mı sonuçlandı?"

Başını iki yana salladı usulca, "Maalesef ağam. Geri çekilmek zorunda kaldık."

Düşünceli bir halde konuştum, "Bizimkilerin bir noktayı dikkate almaları gerek. Karşımızdakiler sıradan bir ordu değil. Müstahkem kaleleri içinde, birbirlerine ölümüne bir kardeşlik bağıyla kenetli, işleri savaşmak olan asil muharipler. Bu adamlar gözlerini kırpmadan ölürler ama geri adım atmazlar. Bunu beklemek büyük gaflet olur. Daha etkin birlikler kullanılmalı. Bunun için yeniçeri taburları, hatta savaşın son safhasında hassa alayı dahi kullanılmalı. Yoksa iş uzadıkça uzar."

Gülümsedi birden Osman, "Bu arada güzel şeyler de oldu elbette."

"Neymiş onlar?"

"Kaptan Kara Mahmut Reis ile Kahraman Reis, İleki Adası'nı düşürdüler..." birden yüzü buruştu. Sonra derin bir soluk alarak konuştu yeniden, "Fakat Kahraman Reis, adı gibi kahramanca ön saflarda vuruşurken şehit oldu."

Bir tokat yemiş gibi oldum o an, "Vay gidi Kahraman Reis," dedim kulaklarıma inanamayarak, "mangal yürekli, çelik bilekli, düşman karşısında tek başına ordu gibi bir zattı. Özü sözü bir, büyük bir insandı. Mübarek olsun, Allah bize de düşmanlarımızla çarpışırken ölmeyi nasip eylesin."

"Ardından Şevvalin on dördünde adanın kuzeybatısındaki İncirli Adası, Mustafa Reis komutasındaki leventler tarafından tek bir hücumla fethedildi. Bunun üzerinde harp gemilerimizin bir kısmı o kısımda konuşlandırılarak, muhtemel bir Haçlı donanması tehlikesine karşı ön savunma hattı oluşturuldu."

"İşte bu iyi bir gelişme Osman. O ada düşman çıkarmasına uygun konumdaydı ve ayağımızın hemen altındaki bir devedikeni gibi rahatsızlık vericiydi."

"Hele dur Ağam, dahası var."

"Nasıl yani?"

"Şevvalin yirmi birinde, miladi 13 Eylülde genel taarruza kalkıldı."

"Netice?"

Osman boynunu bükerek iç geçirdi, ardından boğuk bir sesle, "Çok ağır kayıplar verdik Ağam. Gün boyu süren taarruzlarımıza akşama doğru yeniçeriler de katıldı, ancak tamamı püskürtüldü. Bunun üzerine Sultan Süleyman Han divanını toplamış ve Veziriazam Pirî Mehmet Paşa ile II. Vezir Serdar-ı Ekrem Mustafa Paşa'ya çıkışmış, 'Kulluk bu mudur? Neden ziyade ikdam göstermezsiniz?' İki vezir de boyunları bükük yanıtlamışlar, 'Nusret sabır iledir Sultanım.'"

"Sonra o gece divanda yeni bir genel taarruz planı yapılmış. Biz de bu plan uyarınca davranıyor, elimizi mümkün olduğunca çabuk tutmaya çalışıyorduk. Plan, açılmakta olan tüm lağımlara aynı şekilde devam edilmesi ve burçların uçurulmasıyla genel taarruza geçilmesiydi. Ancak bu sefer de karşımıza o Gariele Martinengo isimli İtalyan mühendis çıktı. Ne ara geldi, nereden geldi bilmiyorduk ama adam gerçekten de tünel ve lağım açma işlerinin uzmanıydı.

"Hâlen dört yüz metreden yakına inen tüm lağımların yerini tespit etmeyi başarıyor. Daha da kötüsü, açtırdığı karşı lağımlarla bizimkilere toprağın altında pusu atıyor. Lağımcı azap erlerimiz, cansiperane kazıya devam ederlerken bir anda barut yüklü onlarca fıçı yakınlarında patlıyor ve toprağın altına diri diri gömülüyorlar."

"Bu çok fena... Savaşın nihayetlenmesi için daha büyük fedakârlıklar gerekecek demek ki Osman. Rodos Kalesi hepimiz için bir namus

meselesidir artık. Bu kuşatmanın kaldırılması düşünülemez bile. Harp divanında fikirlerimi belirteceğim."

"Aklından neler geçer Ağam?" diye sordu Osman umut dolu bir sesle.

"Bize gereken yalnızca devasa kuşatma toplarımız değil, donanma toplarımızın daha yakın mesafeden ateşlenebilmesidir."

"Donanma zaten gün boyu taarruzdadır Ağam. Top ateşini hiç kesmezler."

"Osman!" diye bağırırken tüm vücudum sızım sızım sızladı, "kafanı kullan biraz, bahsettiğim donanma toplarını surların yakınına çekmek. Onlar savunma kulelerini o tuhaf balçıkla koruyorlarsa eğer, bize de ateş gücünün tesirini arttırmak kalıyor."

"Ağam bunun için yeni metrisler kazılması gerekmez mi?"

"Gerekir tabii ki şaşkın oğlan, kazıları gece yapıp topları yine gece indirmek gerekir."

Osman'ın, gözlerinde yağmur dolu bir bulut belirdi sanki, "Ağam, asıl fenasını söylemedim daha."

"Ne dersin Osman, daha kötüsü ne olabilir? Yemin ediyorum o ölüm uykusundan uyandığıma pişman edeceksin beni."

"Ağam, Padişahımızın kararlılığıyla Şevvalin yirmi dokuzunda, yarım kalan tüm lağım çalışmaları tekrar başladı. En aşağı on beş lağım aynı anda kazılıyordu. Gariele Martinengo her zamanki gibi lağımların yerini tespitte başarılıydı, ancak onun ve Şövalyeler adına korkunç bir gelişme oldu. Zilkade'nin ikisinde içerideki üç kadın casusumuz cephaneliği havaya uçurdular. İkisi oracıkta şehit oldular, diğeri ise kaçmaya çalışırken şövalyeler tarafından yakalanıp parçalandı. Büyük bir patlamayla başladı o sabah Orhun Ağa. Kızıl bir alev topu, kapkara dumanlarla birlikte yükselirken gökyüzüne, gördüğümün düş mü gerçek mi olduğunu ayırt edemedim."

"L'isle Adam tüm cephanesini bir noktada toplamayacak kadar akıllıdır Osman."

"Zaten öyle de oldu ama en azından lağımlarımızı patlatacak barutları kalmadı. Miladi 24 Eylül sabaha karşı Padişahımızın bizzat işti-

rak ettiği en büyük taarruz başladı. Münadiler saflar boyunca geziyor, "Taş toprak Padişahın; kan ile mal askerlerindir!" diye haykırıyorlardı. İşte o zaman lağımlarda öyle bir boğuşma başladı ki ağam, o daracık tüneller yüzlerce yiğide mezar oldu. Azaplar ölümüne bir çabayla kazarlarken, hasımlarının da aynı gayretle karşı taraftan kazdığının farkına varıyorlardı. En fazla iki kişinin yan yana doğrularak yürüyebildikleri tünellerde bir noktaya geliniyor, sonra aradaki katman yıkılınca taraflar kanlı bir çarpışmaya tutuşuyorlardı."

"Dışarıda ise korkunç bir uğultu vardı Ağam. Sanırsın ki cehennem kükrüyor. Toplar surları dövüyor, lağımlarda patlatılan barutlar surları ve savunma kulelerini yer yer yıkmayı başarıyor, açılan gediklere yüklenen askerleri koruyan tüfek ve arkebüzcülerin yaylım ateşi ortalığı barut dumanına boğuyordu. Ama direnişin şiddeti altında kitleler halinde kırılmaya devam eden askerimizin hali kötüydü. Gerçi zaman zaman burçlardan sallanan bayraklarımızı görüyorduk, ancak bunlar çok geçmeden devriliyordu. O zaman anlıyorduk ki, burçlara ulaşan askerimiz orada çok yoğun bir çatışma içindedir. Mısır Valisi Hayırbay'ın bir grup serdengeçtinin başında akınlara katıldığını da işte o sırada gördüm."

"Ve tüm bunlara rağmen, bence şövalyelerin direnişini zayıflatacak, askerimizin de maneviyatını güçlendirecek asıl nokta Sultanımızın gösterdiği müthiş dirayettir. Görecektin Ağam, Sultanımız kılıcı elinde, yanında, o kıymetli bedenini uçan kuştan bile esirgemeye yeminli kapıkulu süvarileri olduğu halde surların yakınlarına kadar sokuluyor ve çarpışan asker evlatlarını galeyana getirebilmek için olanca gücüyle haykırıyordu, 'Urun yiğitlerim urun! Urun şahbazlarım urun! Gün bugündür, işte erliğinizi ispat edeceğiniz gün gelip çattı, buradan ya utanç içinde ayrılırız, ya da muzaffer olarak... Urun evlatlarım, koman!..' İşte Padişahını yanında gördükçe, kendinde yepyeni bir güç bulan askerlerimiz de geri çekilmekten hayâ ettiler Ağam. Yüklendikçe yüklendiler, ancak şövalyeler, burçlardan dökülen kızgın neft yağına ek olarak, akşam saatlerinde Rum ateşi de kullanmaya başladılar. Süratle yayılan alevler fersah fersah ötedeki askerlerimizi dahi paçalarından yakalıyordu. Buna rağmen bir

duraklama belirtisi göstermedi yiğitler. Gözlerini kırpmadan yürüdüler ölüme. Çünkü Sultan Süleyman Han, tam o sırada ok ve arkebüz yağmuruna o derece sokulmuştu ki, vezirleri korkuyla yanına gelerek, geri dönmesi için ikna etmeye çalıştılar kendisini. Başının üzerinden uçuşan ok, mermi ve şarapnellere aldırmıyordu bile Süleyman Han. 'Ölüm mukadderse ondan kaçılmaz!' diyerek yanındakileri savıyor, öfkesini rahmetli babası gibi dışa değil, içinde hiçbirimizin göremediği bir yerlere kusuyordu."

"İşte Sultanımızın bu canını hiçe sayan tavırlarından etkilenenlerden biri de yeniçeri ağası Bali Ağa'ydı. Yanında bir avuç adamıyla birlikte İspanyol kulesinin burçlarını zorladı ve zirveye ulaşıp bayrağımızı dikmeyi başardı. Fakat geriden yardım gelmeyince kısa sürede çember içine alındılar. Burcun yakınlarında bulunan herkesin tanık olduğu, hatta tarafların çatışmayı bırakıp izledikleri öyle bir kapışma başladı ki, Süleyman Han'a kalsa o muhteşem küheylanını doğrudan çatışma bölgesine sürecekti. Ancak Pirî Paşa bu duruma bizzat müdahale etti."

"Doğrudan Padişaha bağlı oldukları halde kapıkulu süvarileri, Paşanın emriyle, Padişahın o muhteşem doru küheylanını, kendi aygırlarının yara izleriyle kaplı güçlü sağrıları arasına sıkıştırarak gitmesine müsaade etmediler. 'Bırakın,' diye haykırıyordu Süleyman Han, 'bre ne iştir bu yaptığınız yiğitler, bırakın beni!.. Ben Sultanınız değil miyim? Bırakın!..'"

"Pirî Paşa, işte bu vahametli anda, o zayıf bedenini Hünkârın atının ayakları dibine attı ve dizginlere yapışarak yalvarmaya başladı, 'Hünkârım etmen! Bu işin sonu mutlak ölümdür, Müslümanları böyle fevri bir hareketle başsız koymanın anlamı nedir? Siz ki serinkanlılığınızla marufsunuz, sükûnetinizi muhafaza ediniz. Yalnızca bu değil, tüm burçlar Allah'ın izn-i keremiyle pek yakında düşer. Şövalyelerinki umutsuz bir mücadeledir... Etmen Hünkârım, bu yaptığınız Allah'ın gazabını celp eder ki sonumuz felaket olur!..' Nihayet kalkıştığı çılgınlıktan güç bela vazgeçen Hünkâr, burçlardaki yiğitlerinin kırılışını yaşlı gözlerle işte böyle izlemek zorunda kaldı."

"Bali Ağa ve yanındaki yirmi adet serdengeçtisi önce ellerindeki kargılarla savunmaya çalıştılar kendilerini. Ancak Şövalyelerin o meşhur mızrakları, bizimkilerin kargılarından birkaç urup daha uzundu. Nihayet birer ikişer devrilmeye başlayınca kılıçlarına attılar ellerini ve eski yeniçeri töresi gereği kalkanlarını surlardan aşağı fırlattılar. Yalınkılıç, o kadar uzun bir süre çarpıştılar ki, her biri pek mahir birer savaşçı olan şövalyeler geriden takviye almasalardı, bizimkilerin o lanetli çemberi kırıp çıkabilmeleri mümkün olabilirdi. Ancak Bali Ağa ve son kalan birkaç adamı, kan rengi asırlık çınarlar gibi set çektiler bayrağımızın etrafına. Nihayet hiçbir umut kalmadığını anlayınca, bayrağı mızrak uçlu kendi sırığına sarıp aşağıda bekleyen arkadaşlarına fırlattı ve düşmanın üzerine bu defa son kez atıldı Bali Ağa. İşte yalnızca o gün, on beş bin şehit verdik..."

"Sen neler söylersin bre çocuk?"

"Doğru söylerim Ağam. Süleyman Han'ın gönlü, askerinin daha fazla kırılmasına razı olmadı. Muhtemelen kaledekilerin bizden çok daha zor durumda olduklarına inanıyordu. İşte böyle. Yarın sabah hücumlara tekrar başlayacağız. Süleyman Han, bu akşam zırhını hiç çıkarmadan oturuyor otağının sayebanında. Yanı başındaki muhafızları, komutanları ve vezirleri de öyle. Hiç konuşmuyor, gözleri karanlıkların içinde bir noktaya çakılı öylece susuyor. Ama öyle güzel, öyle manalı susuyor ki, bir ömürlük konuşmaya bedel. Tek lokma yememiş Sultanımız. Öğrendiğime göre günlerdir de yemiyormuş. Bu suskunluğu yalnızca üzüntüsünden değil diyor kimileri. Bir haber, evet, çok önemli bir haber bekliyormuş. "

"Var şimdi git çocuk," dedim Osman'a, "Ömer Fehmi ve Ertuğrul Çelebilere de ki, 'Ağamız iyidir, benden olan biteni öğrenmiştir, ama siz de onu Sultanın durumundan haberdar edecekmişsiniz.'"

IV

Ömer ve Ertuğrul Çelebiler benim emrimde ancak, aynı zamanda Sultanın iradesiyle çeşnicibaşı ve eyercibaşılığını yapan iki fedaiydiler. Kimse varlıklarından tedirgin olmaz, sessiz ve ürkek görünüşleri, dev gibi hassa askerlerinin yanında önemsenmezdi. Ancak gözlerini budaktan sakınmayan, baş edilmesi çok güç fedailerdi. Sultanı her türlü tehlikeye karşı gözaltında tutarlardı. Selim Han zamanında da pek çok önemli suikast ve istihbarat işlerinde görev almışlardı.

Ömer Efendi, "Hayır," dedi o dingin çehresini süsleyen hoş tebessümüyle, "beklenen haber yeni bir takviyenin haberi değildi. Beklenen haber, İtalyan Mühendis Gariele Martinengo'ya düzenlenen suikastın başarıya ulaşıp ulaşmadığıydı. Şükürler olsun, müttefikimiz Don d'Amaral'in kotardığı bu iş başarıyla sonuçlandırıldı. İtalyan mühendis öldürüldü Orhun Ağa. Bundan sonra lağımlarımız karşısında tutunmaları çok zor. Zaten yılgınlık alametleri de göstermeye başladılar. İçlerinde, kalenin gizli geçitlerinden çıkıp, gecenin karanlığında küçük yelkenlilerle kaleden kaçanlar var."

"Demek sandığımız kadar da gururlu değillermiş," dedim gülerek.

"İki üç gecede bir kendilerini surlardan atanları da eklersek, manevi olarak artık pek güçlü olmadıklarını görürüz," dedi Ertuğrul Efendi. Esmer yüzünde yakın bir zaferin umutları ışıldıyordu.

21 Ekim 1522

Evet, zaferin mutlak bizim olacağı bir vakıaydı ancak ne zaman? Artık düşük yoğunluklu, taktik hücumlar ve surları iyiden iyiye, tozun ve dumanın altına gömülü külrengi bir harabeye çeviren lağım çalışmalarıyla yetiniyorduk. Şehir, bir zamanlar o bembeyaz görkemli surlarıyla birlikte izbe bir görünüm arz ediyordu. Ancak yine de, Şövalyeler onarım çalışmalarını sürdürmekten vazgeçmiyor, saygı duyulacak bir kararlılıkla gece boyunca söyledikleri marşların ve ilahilerin eşliğinde onarıma devam ediyorlardı. Çekiç, balyoz ve

bocurgat sesleriyle inliyordu geceler. Buna mukabil Süleyman Han mehterana uzun süre kös vurduruyor, ardından sabahın ilk ışıklarına kadar nevbet çaldırıyordu.

Nihayet bizim askerlerde de yılgınlık alametleri görülmeye başlandı, fakat Süleyman Han, neferlerinin arasına bizzat karışarak karavanasından yiyor ve onlarla sohbet ederek maneviyatlarını kavi tutmalarına yardımcı oluyordu. Onun bu dirayetli duruşu olmasa asker savaşma gücünü çoktan yitirirdi. Oysa yeniçeri her zamanki gibi, azapların o bildik mülâyemetini göstermiyordu. Huzursuzluğunu daha yüksek sesle dillendiriyor ve bu ivedi tutumlarının karşılığı olarak hoşnutsuzluk tüm orduya sirayet ediyordu.

"Padişahımız hepimizi bu ceset kokulu surların dibine gömmeye yemin etti anlaşılan," diyorlardı, "bu bize reva mıdır ki şu küçücük kale uğruna bunca arkadaşımız heba olup gitmiştir. Biz artık İstanbul'a, ocağımıza dönmek isteriz!.."

"Ben sizin babanız değil miyim?" diye soruyordu, seslerin arttığı anlarda Süleyman Han karşılarına çıkıp, "Ben sizin yoldaşınız, ulunuz, efendiniz değil miyim? Bahşişlerinizi fazlasıyla alırken, sırf yılgınlık sebebiyle dönmek istenir mi? Kale cengi meydan cengine benzemez, bazen uzadıkça uzar, fethin ne zaman geleceğini ise bir Allah bilir. Şimdi sizler böyle tecrübeli muhariplerken daha kolayını mı umardınız?"

Padişahın söylevinin etkisiyle bir süre susar, ancak bozulmaya her zaman meyyal bu taife kısa süre sonra tekrar homurdanmaya başlardı. Ya mutlak başarı gelecek, ya da bir süre daha böyle devam edip sonra birden kazan kaldıracaklardı.

Bense artık daha iyiydim. Fakat tabiplerin uyardıkları gibi kaburgalarımın ağrısı sürüyordu. Yorucu bir iş yapacak olsam, bu ağrı bana kısa sürede büyük bir bitkinlik hissi olarak geri dönüyordu. Sol omzum ise yağmurlu günlerin öncesinde müthiş bir ağrıya tutuluyor, gerçekten de canıma okuyordu. Zaten artık başımın hizasından yukarı kaldıramıyordum. Tuhaf bir takırtı duyuyordum önce, sonra da ince, sivri bir mil sokuyorlardı sanki omuz başıma. Cerrahlar

büyük bir ameliyatla belki düzelebilir demişlerdi ama burada yapılacak öyle büyük işler vardı ki, tedavimin uzaması riskine katlanamazdım. Zaten tamamıyla iyileşmem de artık çok küçük bir ihtimaldi.

Rodos'un altı, açılan yeni yeni lağımlarla artık olduğu gibi köstebek yuvasına dönmüştü. Kimi zamanlar toptan yerin altına çöküp gidecekmiş gibi geliyordu bu şehir bana. Ne kadar da cana mal olmuştu böyle Allah'ım. Ama asıl önemli kaybın haberi bugün öğle namazını müteakiben geldi. Mısır Beylerbeyi Hayırbay, bir grup adamıyla birlikte, Sultana taze av eti bulmak için adanın iç kısımlarına doğru çıktığı bir keşif gezisinden dönerken, bir grup şövalyenin kurduğu pusuya düşmüştü. O kadar hazırlıksızdılar ki neye uğradıklarını anlayamamışlardı. Yalnız burada daha da vahim olan sual, şövalyelerin istedikleri zaman kaleden çıkıp, taze içme suyu ve av eti bulup bulamadıklarıydı. Denize inen gizli kapıları olduğunu biliyor ve fazla da önemsemiyorduk ancak adanın güneyine çıkan başka kapılar varsa, bu ileride hepimiz için sorun oluşturabilirdi.

Hayırbay ve adamları cesurca vuruşmuşlardı, ancak ilk saldırı avantajına sahip olan şövalyeler kısa sürede üstünlüğü ele geçirmiş, atlarını çatlatırcasına koşturarak kaçan birkaç süvarinin dışındakilerin tamamını şehit etmişlerdi.

Süleyman Han bu duruma çok üzüldü. Hayırbay, Selim Han'a da sadakatle hizmet etmiş adaletli ve yürekli biriydi. Talep olmadığı halde Süleyman Han'a zamanında ulaştırdığı yardımlarla gönlünü ve güvenini bir kez daha kazanmıştı. Hünkâr, gazaba gelerek saldırıları yeniden hızlandırdı. Kendisinin bizzat başında olduğu kapıkulu süvarileriyle donanma toplarını daha yakınlara taşımaya çalışan istihkâm erlerini ziyaret etti, lağımcıların çalışmalarını yerinden takip etti ve hepsine hayır duada bulundu. O gün namazlarının tamamını askeriyle birlikte kıldı ve sanki Sultanlığın o ezici yükünü omuzlarından az da olsa indirmek istermiş gibi, görkemli kıyafetlerinden sıyrılarak sıradan bir azapağası gibi giyindi. Bir ara kürek elinde, metrislerden kürek kürek toprak attığına dahi şahit olduk. Vezirleri itiraz etmek istediler ama hiçbirini işine karıştırmadı. Yüreğindeki acıyı, ruhundaki o tükenmek bilmez yorgunluğu toprağın

bağrına bırakmak istercesine kazdı... Kazdı... Sonra bir ara doğrulup sıkılı yumruğunu kaldırdı ve "Duyun paşalar, duyun beyler," dedi, "eğer bu kaleyi düşüremezsem, dostlarımın intikamını alamazsam, mezarım bu metrislerin içi olsun..." Civardaki herkes bir ağızdan, "Allah esirgesin Sultanım!" dediler. Ama Süleyman Han'ın gözlerindeki o korkunç kederi gören, yüreğindeki intikam hissinin sınırsızlığını da kavrayıverirdi.

Daha o gece toplanan divanda Hassa Kumandanı olarak bulundum ve konuyla ilgili söz alan herkesi dikkatle dinledim. Bugüne kadar görmediğim kadar yorgun ve öfkeliydi Süleyman Han. Divanda kimseden çıt çıkmıyordu. Taziye konuşmalarının ardından Pargalı söz aldı. Daha sesini duyar duymaz midemde beliren o taş gibi ağırlıkla tüm duyularım keskinleşti ve dikkat kesildim.

Sen de farkındaydın değil mi Pargalı? Sen de hissediyordun. O maskenin altındakileri görenlerin de olabileceğini düşünerek korkuyor ama yine de bozuntuya vermiyordun. Attığın büyük ve sessiz adımların er geç farkına varılacağını endişeyle seziyordun. Bazı bakışlar bırakmıyordu peşini bu iktidar mücadelesinde. Ve ilk başta da benden nefret ediyordun. Ne Pirî Paşa'dan, ne Mustafa Paşa'dan ne de diğer Türk asıllı paşalardan, beylerden ve bürokratlardan bu denli değil. Masum Şehsuvaroğlu'nun canını alanın da müttefikin Ferhat Paşa'nın sinsi oyunları olduğunu bildiğimden şüpheleniyordun. Benim bir şeyler... Senin kontrolünden uzakta bir şeyler yapabileceğimden ödün kopuyordu. Sultana gizli bir yakınlığım olduğunu seziyor, bu yakınlığın senin aleyhine de dönebileceği şüphesinden kurtulamıyordun. Ama inan ben de senden çekiniyordum Pargalı. Hayırbay'ın bu şekilde, böyle basitçe tuzağa düşürülmesi kanıma dokunuyordu. Ayrıca attığın her adım nasıl oluyorsa daima benden bir adım ilerideydi. Süleyman Han'a yakınlığınla sağladığın avantaj benimkinden her zaman büyük oldu kabul ediyorum.

Ama Pargalı, zekân kadar o keskin duyularına da güvendiğini biliyor ve bekliyordum yalnızca. Unutma muhatabın bir casustu. Sen onun mezarına tükürmek için hevesle beklerken, o yalnızca uzaktan, leş kargalarının cesedini didikleyişini görmek istiyordu. Kısa-

cası, yüzleşmeyecektim seninle Pargalı. Aramızdaki fark da buydu işte. Senin asla anlayamadığın bu oldu. Gizli bir kozu hep senin aleyhine kullanırken ben, sen az da olsa huzursuzlanıyordun, ama ne olduğunu bir türlü çıkaramıyordun. Çünkü kardeşim, sen de ben de bu rezillik yarışında cehennemin tam orta yerinde yaşıyoruz. Ama cehennemin dibinde dondurmaya yemin etmiştim ben seni İbrahim. Hürrem'in seninle olan ittifakından hep emin oldun. İşte bu işgüzarlığın hazırlayacaktı sonunu. Fransız cariye Sophie meselesi zaten incecik bir kılçık halinde takıldı Hünkârın boğazına, ama o kılçık günden güne kendini daha fazla hissettirecek.

İKİMİZİ ANLATAN BİR ŞEY
(PARGALI İBRAHİM)

I

"Koştum, kan mevsimine erken sarıldım
bir kanlı geçitte vuruldum kaldım."

Yılmaz Odabaşı

Yine üzerimdeydi gözü, yine dimdik bakıyordu... Hiç vazgeçmeyecektin Orhun Çelebi anlamadım mı sanıyordun? Ben de bir yanlışlık olduğunu anlıyor, peşimde dolaşmaktan hiç vazgeçmiyordun ama benim aptal olmadığımı da çok iyi biliyordun. Uzak değil sonun, senin de tüm Türklerin de bu topraklardaki sonu hiç de uzak değil. Hele sen şimdi biraz daha oyalan, şöyle biraz kenarda dur da, deha nasıl işlermiş gör. İmdi divanın ortasında oynayacağım sahne için hazırlarken ben kendimi, senin bakışların ürkütmüyor, hiç mi hiç ürkütmüyor beni.

"Hünkârım," dedim, bronz ayaklı dev şamdanların akik rengi ışığında yıkanırken yüzüm, "Mısır mülkü, henüz rahmetli babanız zamanında, Türk kökenli kuzey Kafkas milletlerinin kurduğu bir devlet olan Memlukların toprağıydı. 1517 Ridaniye Zaferi'yle bu topraklara da Devlet-i Âliye'nin adaleti ulaştı ve Hac yollarının güvenliği büyük ölçüde sağlanmış oldu. Yine babanız, fethettiği topraklara, yörenin ileri gelenlerini yönetici olarak bırakarak dehasının büyüklüğünü göstermiştir. Şimdi sizin de aynı prensibi takip etmeniz daha uygundur."

Süleyman Han, günlerdir üzerinden çıkarmadığı zırhının görkemli ışıltıları içinden sertçe konuştu, "Ne demeye çalışırsın Pargalı?"

"Demem şudur ki Sultanım, yeni beylerbeyiniz Türk asıllı olmalıdır."

Süleyman Han, hafifçe öksürerek, "Doğru söylersin," dedi, "ferasetine saygı duyduğumu bilirsin İbrahim. Peki ya sen," Sultan eliyle Pirî Paşa'yı işaret ediyordu, "sen ne dersin Paşa?"

Pirî Paşa ak sakalını usulca okşayarak, ince yüzünde düşünceli bir ifade olduğu halde konuştu, "Pargalı İbrahim Ağa'nın dediği doğrudur ancak şu an için geçerli değildir Sultanım. Mısır için yaptığımız bunca şeyden sonra, üstüne üstlük içlerinden biri olan reisleri burada sizin yolunuza başını vermişken, bağlılıklarını daha fazla sorgulamanın bir anlamı yoktur. Bence bu tam tersi bir aksülamele de sebep olabilir."

"Bir güven sorunu mu oluşur diyorsun Paşa?"

"Olabilir, diyorum yalnızca Hünkârım. Mısır, bizim zamanımızdaki gibi ne zaman mamur olmuş, bu huzur ve güvene ne zaman kavuşmuştur? Osmanlı askeri şimdi çöllerde eşkıyaya karşı devriye atarken, yerel halk da bu barış ortamının tadını çıkarmaktadır."

"Görüşlerin ve tecrüben dikkate alınacaktır Paşa. Bu konu üzerinde düşüneceğim."

☪

Gece divan dağılıp da baş başa kaldığımız anda, "II. Veziriniz Serdar-ı Ekrem Mustafa Paşa Hazretleri bu göreve çok uygundur Hünkârım," dedim, "Türk asıllıdır, ayrıca iyi yetişmiş ve sadık bir zattır. Bu yüzden bölge halkıyla uzlaşması kolaydır."

Süleyman Han, uyku ve bitkinlik akan gözlerinden artık hiç silinmeyen o hüzünle konuştu, "Mustafa Paşa, verilen hiçbir göreve burun kıvırmayan, her liderin tam bir salahiyetle yetkilendirmekten çekinmeyeceği muazzam bir insandır. Doğru bir tercihtir. Benim de gönlümden geçen, en çok güvenebileceğim zat da odur."

"Muvafıktır Hünkârım."

"Ondan boşalacak yere kimi düşünebiliriz İbrahim?"

"Bence Rumeli Beylerbeyi'miz Arnavut Ahmet Paşa uygundur Efendimiz."

"Bundan emin misin İbrahim?"

"Bence iyi bir seçimdir Hünkârım. Ahmet Paşa, akıllı, dirayetli ve hedefine yürürken asla korku tanımayan bir zattır."

Sultanın gözlerinden geçen o şüpheli ve sorgulayan ifadeyi görmedim diyebilseydim keşke. Fazla mı ileri gidiyordum? Süleyman Han, tavırlarımdan şüpheleniyordu da bunu ustaca gizliyor muydu? Yoksa burada asıl büyük aktör o muydu? Bunu yapabilir miydi? Çocukluğundan beri tanıyordum onu. Ama insanlar değişebilirlerdi.

"Mustafa Paşa'ya fermanım iletilsin, yarın Mısır'a doğru yola çıksın. İdareyi devralacak ve adımıza Mısır mülkünde hükmedecek. Ahmet Paşa'ya da vezirlik tuğları ve bir adet hilat gönderilsin. Seferin serdarı bugünden sonra odur. Mevzuata göre bağışlanacak hasları Deftardar Sinan Paşa'yla görüş ve neticeyi bana da bildir."

"Emredersiniz Hünkârım," diyerek ayrıldım yanından.

Ahmet Paşa'nın, Belgrad Seferi sırasında, Pirî Paşa ile giriştiği o istikamet mücadelesi hâlâ hatırlanıyordu. Ahmet Paşa, öncelikle Budin'e yürünmesi hususunda öyle ikna edici bir tavır sergilemişti ki, Pirî Paşa'nın, Sultanın fikrini değiştirebilmesi oldukça güç olmuştu. İki Paşa, Padişahın huzurunda tartışma ve birbirleri hakkında ileri geri konuşma cüretini dahi göstermişlerdi. Nihayetinde Sultanın kararı baba yadigârı vezirinden yana olunca, Ahmet Paşa'nın, Pirî Paşa'ya içten içe diş bilememesi imkânsızdı. Şimdi ikisini yakın makamlarda yan yana getirirsem eğer, Ahmet Paşa o hırslı fıtratı gereği intikam almanın bir yolunu arayacak, bu da idarenin en tepesinde mutlaka büyük bir huzursuzluk ve kargaşa ortamının doğmasına sebep olacaktı. Süleyman Han ise, o sabırlı yapısına karşın böyle bir duruma en fazla kısa bir müddet tahammül gösterebilirdi. Son derece akıllıca görünen bu planım çok mu basit ve sorgulanabilirdi yoksa? Gücüm arttıkça, tedbirim mi düşüyordu? Ama akılların ve gönüllerin yorgun olduğu böyle puslu bir havada avımı ele geçiremezsem, bir daha böyle bir fırsatı nasıl ve ne zaman yakalayabilirdim ki?

II

15 Kasım 1522

Dört aydır bu kalenin önünde çakılıp kalmak herkesin sinirlerini yıprattı elbette. Günleri gecelere, geceleri yeniden gündüzlere bağlamak iyiden iyiye zorlaştı. Tüm aramalarımıza rağmen uzun süre şövalyelerin hangi geçitleri kullanarak kale dışına çıktıklarını anlayamadık. Bu durum Süleyman Han'ın iyiden iyiye canını sıkıyordu. Gerçi çok önemli değildi, zira ada içinde ellerini kollarını sallayarak dolaşmaları mümkün değildi bundan böyle, gerçi sinek küçüktü ama mide bulandırıyordu işte. Ama bir gün küçük bir tesadüf, bir yamacın diğer kıyısından açılan ve bugüne kadar her nasılsa gözlerimizden kaçan koca bir geçidi açığa çıkardı. Bazen bir şeyi saklamanın en iyi yolu, onu mümkün olduğunca az bir rötuşla kamufle ederek açığa bırakmaktır. Burada da böyle bir durum söz konusuydu işte.

Kalenin güney ucundaki elli beş rakımlı küçük tepenin uzak yamacının sık makilik zemini, neredeyse tüm adada hiç rastlanmayan bir yoğunluktaydı. İşte geçtiğimiz günlerin birinde, tam bu mahalde devriye gezmekte olan bir yeniçeri mangası, koca bir yabani tavşan görüyorlar. Savurdukları tek bir okla vurmalarına rağmen hayvan sürünerek kaçmayı başarıyor. Israrlı bir takibe kalkan askerler, hayvanı makiliğin iç kısmında küçük bir çukura gizlenmek isterken ölmüş olarak buluyorlar. Ancak hemen fark ettikleri üzere bu delik sıradan bir tavşan deliğine benzemiyor. İç kısmında bir hayvanın yapmayı başaramayacağı kadar düzgün bir yüzeye ve birtakım girinti çıkıntılara rastlıyorlar. Biraz daha kurcalayınca kurulu bir düzenek çıkıyor karşılarına. Makara sistemiyle hareket eden bir platformu indirip kaldıran bir maniveladır bu. Neticede sistemi harekete geçirmeyi de başarıyorlar ve makiliğin içindeki bazı ağaçların zemine battığını ve yerlerine büyük bir platformun yeryüzüne çıktığını görüyorlar. İçeride karmaşık ve bir kısmı doğal, uçsuz bucaksız bir tüneller

sistemiyle karşılaşıyorlar ve muhtemelen tek çıkışın burası olamayacağı hususunda hemfikir oluyorlar. Kısa bir gezintinin ardından platformu açtıkları gibi usulca kapayıp dönüyor ve komutanlarına durumu haber veriyorlar.

Süleyman Han, bölgede aynı gece pusu attırdı ama geçitten çıkan olmadı. Birkaç gün daha sürdü bu sessizlik, sonra bir gece geç saatlerde zincir şakırtıları ve büyük bir ağırlığı yüklenmiş makaraların iniltisi duyuluyor. Şövalyeler daha geçitten çıkar çıkmaz karşılarında Osmanlı askerlerini buluyorlar. Yeniçeriler, baskını yapan olmanın verdiği avantajla öyle bir taarruza kalkıyorlar ki şövalyelerden hiçbiri kurtulamıyor. Ancak yeniçerilerin karanlık tünellerin içine doğru yaptıkları yolculuk bir noktada, yüzlerce yıllık büyük ve kalın demir parmaklıklarla sonlanıyor. Bu geçidin açılması ve kalenin içine girilmesi için büyük miktarda barut gerekiyor ancak gereken mühimmatı buraya taşımanın imkânı yoktu elbette. Birincisi parmaklığın ardında mevzilenen düşman okçuları buna müsaade etmiyorlardı, ikincisi ise akşam saatlerinde kabaran deniz geçici olarak buradaki tünelleri dolduruyordu. Ancak biz içeri giremiyorsak, onların da bu noktada dışarı çıkmalarına imkân yoktu artık.

9 Aralık 1522

Bugün sabah gerçekleşen muazzam bir genel taarruzun ardından surlar beş noktadan birden aşıldı. Şövalyeler nihayet kontrollü bir şekilde, bir süredir yaklaşan sonlarını kahramanca göğüslemeye niyetli oldukları iç kısımlardaki siperlerin gerisine doğru çekilmek zorunda kaldılar. Buna rağmen iki tarafın da çabaları takdire değerdi. Son günlerde aralıksız yağan soğuk yağmurlar ve şiddetli kuzey rüzgârları iki kesim için de oldukça yıpratıcı bir hal almıştı.

"Bir şans daha vereceğim onlara," dedi Süleyman Han. Kilo vermiş, o ince hatlarla örülü güzel yüzüne olgunluk çağında bir adamın derin çizgileri yerleşmişti. Eskisi kadar tahammüllü olmasa da yine de serinkanlı kalabilmek için kendini ziyadesiyle zorladığını gayet iyi biliyordum.

"Neden biliyor musun? İbrahim," diye sordu iç geçirerek, "çünkü vatanı için savaşan herkes bir şansı daha hak eder."

"Şanınıza layıktır Sultanım," dedim, "zaten içerideki casusluklarımız son on günde tam dört zahire ambarı ve iki cephaneliklerini daha yaktılar. Bu şartlarda daha fazla dayanamazlar."

Yorgun ama yine de delici bakışlarını bana çevirerek, "İki elçi ayarla İbrahim. Siyasetten anlayan iki adam... Kale komutanı Üstad-ı Azam Ville de L'isle Adam ile konuşup teslim şartlarını görüşmeye ikna etsinler. Üç gün içinde, toplar kalede kalacak şekilde, diğer silah ve mühimmatı, ayrıca değerli eşyalarını, hiçbir yağma tehlikesine uğramadan götürmelerine müsaade ediyorum. Bu son ihsanım ve son teklifim olacak onlara. Yoksa hepsini bir daha aman vermeksizin kırar geçiririm. Bu savaşı benim kazanacağımı iyice anlamalılar. Bu söylediklerimi dikte et ve Pirî Paşa'ya tasdik ettirerek mührümü bastır." Yumruk yaptığı sağ elini hafifçe dizine vurarak, devam etti, "Avrupalılar uzadıkça uzayan bu mücadele için ne derler İbrahim? Tek bir elçi dahi göndermezler mi? Şefaatimizi dilemezler mi?"

"Dilerler Sultanım, fakat emriniz üzere, çok mühim bir bahis yoksa ortada, gelen elçiler vezirleriniz tarafından karşılanırlar."

"Bu toplantılarda sen de bulun bundan sonra İbrahim. Sana tam salahiyet veriyorum."

Fırsatı kaçırmadım, "Sultanım, Pirî Paşa'nın tavrı bellidir. Beni başına gönderdiğiniz bir bekçi, ya da sizin muhbiriniz olarak algılayabilir. Hakkımda söyledikleri zaten malumunuzdur. Bana asrın en büyük dalkavuğu lakabını takan ondan başkası değildir."

Güldü Süleyman Han, "Aldırma ona İbrahim. Artık çok yaşlandı o. Gerekirse kendisiyle konuşurum ben. Sen gönlünü ferah tut ve emrimi yerine getir."

Ertesi gün Ville de L'isle Adam'ın, elçilerimiz Sultanzade Gazi Hüsrev Bey ve Sahip Giray'ın altın kozakta sundukları nameye verdiği cevap, sürenin on güne uzatılmasını talep etmekten ibaret oldu. Adamları arasında, düşmanın tüm şartlarını kabul ederek teslim olan zavallı bir lider gibi görünmek istemiyordu doğal olarak. Yenilgi bil-

mez, ömrünce hükmetmeye alışmış kadim bir örgütün, en karanlık zamanında sorumluluk onun omuzlarındaydı ve netice de ortadaydı. Yüzü yerde bir adamdı artık L'isle Adam.

Ama Süleyman Han'ın kimsenin ruh halini düşünecek zamanı yoktu artık. Şövalyelerin tavrına verdiği cevap, topların namlularından kusan ateş oldu bir kez daha. Aynı günün akşam saatlerinde Ville de L'isle Adam'ın iki elçisi ordugâha geldi ve ikinci vezir ve serasker Ahmet Paşa tarafından karşılandılar. Elçilerin ellerinde ilginç bir belge olduğunu ben daha sonra öğrenecektim. II. Bayezid Han tarafından yazılmış bu vesika, Cem Sultan'a yapılan yardımlardan dolayı Rodos Şövalyelerine duyulan minneti ifade ediyordu. Bayezid-i Veli ayrıca, kendi neslinden hangi padişah olursa olsun, eğer Rodos'un toprağına göz dikerse, iki cihanda da o evladından razı olmayacağını bildiriyordu.

Bu vesikayı okuyan Ahmet Paşa'nın nasıl bir öfkeye kapıldığını, o sırada orada bulunanlardan daha sonra dinledim. Paşa, artık ancak tarihî bir değeri olmasına karşın belgeyi parça parça edip ayakları altında çiğnemiş ve elçilerin parmaklarını, burunlarını, kulaklarını kestirerek, galiz küfürlerle dolu bir mektupla Üstad-ı Azam'a geri göndermişti. Ahmet Paşa sonradan pişman olsa ve ettiğini gizlemeye çalışsa da bu bilgi bana kısa sürede ulaştı elbette. Aslında bunu koz olarak gelecek günler adına saklayabilirdim, ancak yapmadım. Ahmet Paşa'nın bu baş döndürücü hızını bir şekilde olsun frenlemek zorundaydım. O gece Süleyman Han'ın yanında öyle bozuk ve üzgün bir tavır takındım ki, Süleyman Han başını kaldırıp, otağının içini sarmış esans kokuları ve mangaldaki odun kömürünün çıtırtıları arasından sordu, "Hayırdır İbrahim?"

Sakince ama kederli bir sesle, Al-i Osman'ın ulusunun, tarihî bir arşiv kıymetinde olan, aynı zamanda da öpüp başlar üstünde taşınması gereken bu hoş hatırasının böyle bir tecavüze uğramasının beni perişan ettiğini anlattım.

Süleyman Han, "Vezirlerin de uzuvlarını kestirmiş öyle mi?" diye sordu, "Hem atamın yadigârına saygısızlık hem de gelen elçilere zulüm... Tez ilet kendisine İbrahim, dua etsin ki ben, babam gibi fevri bir insan değilim. Yoksa derhâl almıştım kellesini."

26 Aralık 1522

Safer ayının ikisinde, siperlerin gerisinden yorgunca salınan beyaz bayraklar göründü. Böylelikle şövalyeler tek taraflı ateşkes ilan etmiş oluyorlardı. Askerimiz, sevinç kucaklaşmaları ve şükür secdeleriyle karşıladılar bu durumu. İki tarafta da yorgunluk, bıkkınlık artık had safhadaydı. Nemli soğuğun, adaya has, o temizlenmek bilmeyen kızıl çamurun ve üstüne üstlük bir yığın hastalığın bitkin düşürdüğü bedenlerin bu vahşi mücadelesi günden güne anlamını yitiriyordu. Dizanteri salgınının iki kesimde de yayıldığını biliyorduk örneğin. Bir de kanamalı tifo belası çıkmıştı ki ne yapılsa önü alınamıyordu.

O gün öğleden sonranın ilk saatlerinde, yirmi kadar şövalye, siperlerin ardından sıska atlarının tırıs adımlarıyla çıktılar. Görünürdeki o vakarlı, ihtişamlı havaları, cansız yüzlerinin derinleşmiş çizgilerinde ve gözlerinin umutsuz bakışlarında solup gidiyordu. Ele geçirilmiş surlardan kendilerini izleyen Osmanlı askerlerinin küçümseyen bakışları altında, artık olmayan kale kapısının, kan ve barut izleriyle kaplı yüksek kemerli ayakları arasından geçtiler ve Türk ordugâhına doğru yollandılar.

Elçiler, Üstad-ı Azam'ın teslim şartlarını Sadrazam Pirî Mehmet Paşa'ya saygıyla ilettiler. Pirî Paşa'nın, Sultanın huzurunda yüksek sesle okuduğu koşullar şöyleydi: Adada kalmak isteyenlerin dinî ayinlerinde serbest olması, beş yıl süreyle halktan vergi alınmaması, isteyenlerin üç yıl içinde adadan ayrılabilmesi, şövalye ve çömezlerinin Osmanlı gemileriyle Girit Adası'nın Kandiye Kalesi'ne ve Malta Adası'na nakledilmeleri, adanın on iki güne kadar boşaltılarak teslim edilmesine izin verilmesi.

Süleyman Han şartları kabul etti. Böylece tahliye süreci ivedilikle ama sessizce başlatılmış oldu. Safer'in sekizinde şövalyelerin adayı boşaltma işlemleri büyük ölçüde tamamlanmıştı. O günün öğleden sonra saatlerinde Ville de L'isle Adam, yanında birkaç kıdemli şövalyeyle birlikte ordugâha geldi. Müthiş bir yağmur yağıyor, tepelerden denize doğru inen çamurlu sel suları bir devri de beraberinde sürüklüyordu sanki. Tüm kıyılar, açıklara kadar toprak rengine dönüşmüştü.

Deniz kuşları yamaçlarda yitirdikleri yuvalarına ağlıyor, tıpkı şövalyeler gibi mahzun bir halde ordugâhın yakınlarında dolaşıyorlardı.

Süleyman Han, şövalyeleri buz gibi yağan sağanak yağmurun altında üç saat boyunca beklettikten sonra kabul etti. Kızıl tonların ağırlıklı olduğu otağının orta yerinde, ipek dokuma Acem halıları üzerindeki abanoz ağacından murassa tahtına oturmuş, zümrüt yeşili brokar kaftanının sırmaları boyunca işlenmiş pırlantaları içinde nadide bir sanat eseri gibi ışıldıyordu Süleyman Han. Kınından sıyrılmış süslemeli kılıcı, zamanında babasının da düşman elçilerine yaptığı şekilde ayaklarının dibinde, tahtına dayalı olduğu halde elinin hemen yakınındaydı. Ancak bakışlarında ve duruşunda öyle bir şey vardı ki, üzerindeki o karşı konulmaz büyüyü oluşturan asıl sır da oydu.

Her haliyle gerçek bir hükümdardı o. Yeryüzünün son gerçek hükümdarı. Genç yüzünün yeni yeni derinleşen keskin çizgilerinden, gözlerinin muhatabını delip geçen ifadesine; geniş omuzlarının içe kıvrımlı bitiminden, hafifçe şişkin göğsüne, oradan da uzun bacaklarına inen o sihirli duruşa kadar her şeyiyle, Avrupa'nın coğrafi keşiflerle yeni yeni zenginleşmeye başlayan o fakir ve yabani kralларından fersah fersah ötedeydi.

Aslında yabancılarla konuşmak ve önlerine çıkmaktan pek hoşlanmazdı Süleyman Han. Ancak bugün farklıydı elbette. L'isle Adam, etek öptükten sonra beraberindekiler ve diğer şövalyeleri şahsında Süleyman Han'a, tahliye işlemlerinde gösterilen kolaylıktan dolayı teşekkür etti. Yaşlı şövalyenin hürmet dolu tavırları ve buğulu gözlerle konuşurken o kibar sesinin titremesi, Süleyman Han'ı pek müteessir etti. "Memleketler kaybetmek hükümdarların nasiplerinde vardır," dedi düzgün Latincesiyle, "elem çekmeyiniz. Siz vazifenizi yaptınız."

Şövalye, beraberinde getirdiği dört adet inci kakmalı, antik Grek işi altın vazoyu, tarihçelerinden kısaca bahsederek Sultana saygıyla sundu. Süleyman Han pek memnun oldu ve karşılık olarak, mücevherlerini atölyesinde bizzat elleriyle işlediği, altın üzerine elmas, yakut ve opal kakmalı gülabdanlar, ince gerdanlıklar ve eşsiz yakutları üzerinde kendi tuğrası bulunan muhteşem yüzükler sundu. L'isle Adam,

Süleyman Han'ın elişi bu paha biçilmez hediyelere öyle sevindi ki, çökmüş yüzünde genişleyen bir tebessümle, "Bütün Hıristiyan orduları emrimde olsa, bir daha asla sizin karşınıza çıkma cesaretini gösteremem," dedi, "Hıristiyan devletleri bize yardım etmediler. Fakat korkarım ki, muzaffer kılıcınız bir gün onların da başlarında gezinecek. Müsaade buyurursanız, bu akşam adadan ayrılmak istiyoruz."

"Müsaade sizindir Şövalye," dedi Süleyman Han, "kişi ne yenildim diye kahretmeli, ne de galip geldim diye kendini göklere çıkarmalıdır. Gün gelir, devran döner, kişi kendini yerin dibinde, ayaklar altında buluverir. Ezelden ebede galip bir tek Allah'tır Şövalye. Gelin Müslüman olun, sizi buranın muhafızı kılayım ve sancakbeyimiz olarak kalmanıza izin vereyim."

Şövalye teklifi nezaketle geri çevirdi, "Âlicenaplığınız meşhurdur Süleyman Han. Ancak ben artık yaşlıyım ve ömrümün son yıllarında adımın, kardeşlerimin arasında bir korkak ve dönek olarak anılmasını arzu etmem."

"Siz bilirsiniz," diyerek anlayışla gülümsedi Süleyman Han, "Gidebilirsiniz."

Şövalyeler çıkar çıkmaz, Cem Sultan'ın evladı Şehzade Murat ve iki oğlunun teslim oldukları ve af diledikleri haberleri ulaştı. Dört ay yirmi iki gün boyunca verilen yirmi bini aşkın şehidin öfkesi, bir anda neslinden bu kişilere patlayıverdi sanki Süleyman Han'ın, "Hıristiyan bulunmak ve küffara uygun bir hayat sürerek ehl-i imana kılıç sallamak neslimizde görülmemiş iştir. Dahi nefes almaları münasip değildir."

Böylece Oniki Adalar da içinde olmak üzere, Doğu Akdeniz'in en stratejik konumdaki, toplam yüzölçümleri 2.682 kilometrekareyi bulan adalarının tamamı, bir seferde ele geçirilmiş oluyordu. İki yüz on üç yıldır bölgede hüküm süren St. Jean Şövalyelerinin bu Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı devleti, Müslümanlar tarafından ortadan kaldırılan son 'Haçlı' devletiydi. Batı'nın ise, Osmanlı'nın bu amansız ilerleyişini durdurma umutları bir kez daha ucu bucağı belirsiz bir kesintiye uğradı. Fethin duyulmasıyla birlikte, muhtemelen çok büyük bir korku dalgası tüm Avrupa'yı baştan başa saracaktı. Batı'nın Belgrad ve Rodos gibi, daha önce yine Osmanlılarca

üçer defa muhasara edilmiş bu muazzam serhat kalelerinin peş peşe düşmeleri, Süleyman Han'ın ismini gündüz vakti görülen bir kâbusa dönüştürecekti. Ama ben onun, tüm bunlardan asla bütünüyle mutlu olmadığını biliyordum.

Kuşatmanın sonuna doğru bir gece vakti otağında oturur, yorgun dimağlarımız ve gözlerimizle satranç tahtasının başında oyalanırken, "Yalnızca büyük bir şair olarak anılmayı isterdim İbrahim," demişti bana, "tüm bu kanın, gözyaşının ve yıkımın dışında olabilmeyi öyle isterdim ki. Ama olmuyor, bırakmıyorlar İbrahim görüyorsun işte. Milletimin ve Müslümanların selameti için kılıç üşürmesek olmuyor. Rodos'un düşmesiyle bağrımızdaki hançeri de sökmüş olacağız, ama kim bilir karşımıza daha ne engeller çıkaracaklar İbrahim."

2 Ocak 1523

Burçlardan yükselen ezan seslerinin peşi sıra, Mimar Sinan Efendi'nin maharetli dokunuşlarıyla kısa sürede camiye çevrilen St. Jean Kilisesi'nde Cuma namazını eda ettik. Şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi'nin irat ettiği hutbe hepimizi, şehitlerimiz ve onların yüksek ruhları adına gözyaşlarına boğdu. Namazın ardından L'isle Adam'ın sarayının denize bakan görkemli salonunda toplanan divanda, Süleyman Han, Karasi, Midilli, Aydın, Saruhan ve Menteşe Sancakbeylerine, Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa'nın nezaretinde Rodos'un imar ve güvenlik çalışmalarına katılmalarını emretti. Mimari faaliyetlerin başında da Abdulmennan oğlu Mimar Sinan bulunacaktı.

Şehrin muhafazası için üç bin yeniçeri ve imarı için de ilk etapta yüz bin Venedik dukası ödenek ayrılması kararlaştırıldı. Ardından Safer ayının bu on beşinci gününün akşamüzeri saatlerinde, donanma toplarının saygı atışları altında yeniden Marmaris'e doğru yola çıkıldı.

10 Ocak 1523

Halkın muzaffer Sultanlarını karşılamakta gösterdikleri ilgisizlik inanılır gibi değildi. Soğuk kış rüzgârları kadar dondurucu bir hava esiyordu geçtiğimiz yollarda. Akşamları, yakınlarında otağ kurdu-

ğumuz yerleşkeler ışıklarını karartıyorlar, hayvanlarını dahi otlaklardan çekiyorlardı. Ezan sesinden başka tek bir insan sesi dahi duyulmuyordu. Sultan Süleyman Han, on bin kişilik kapıkulu ve seçme azap birliklerinin muhafazasında yağmurlu vadileri ve batağa dönmüş düzlükleri aşarken yol üzerindeki hiçbir köy, kasaba ya da şehirden karşılayıcı çıkmaması çok tuhaftı gerçekten de. Bundan hepimiz tedirgin olduk ama Süleyman Han bu muhteşem zaferin ardından canını sıkmak istemediğini söylemişti bana. Nihayet bir gece dayanamadı ve öfkeli bir şekilde, "Şu işin aslını öğren İbrahim," dedi.

Yakındaki küçük Haserenler Kasabası'na yanımda elli atlık bir yeniçeri birliğiyle birlikte girerken içimde sebebini o an için kestiremediğim mutlu bir kıpırtı vardı. Tecrübelerimin o beni hiç yanıltmamış parlak ışığında, bunun, şahsım adına hayırlara vesile olacak bir oluşumun çekirdeğindeki kımıltı olduğunu hissediyordum.

Kasabanın ileri gelenleri bizi karşıladılar ve hiçbir şey olmamış gibi güzelce ağırladılar. Ancak biraz ağızlarını arayınca dışarıdaki yağmurlu ve puslu kış gecesi kadar sağlam ve gözle görülür bir hakikate arkamızı döndüğümüzü anladım. Ahali, sefer öncesi Şehsuvaroğlu'nun katline çok içerlemiş ve onun masumiyetine duyduğu itikatla Padişahına açıktan açığa küsmüştü. Şimdilik ittifak içinde olduğum Ferhat Paşa'nın da, tıpkı Ahmet Paşa meselesinde olduğu gibi hızını kesebilmem, itibarını kırabilmem ve muhtemelen kellesini koparmam için arayıp da bulamayacağım kadar iyi bir fırsat sunuyordu bu bana. İşte içimdeki müjdeli kıpırtının sebebi bu olmalıydı.

Ordugâha döner dönmez huzura çıktım ve durumdan bire bin katarak bahsetmeye başladım. Bunun üzerine Süleyman Han otağının penceresinden karanlıklara bakmayı bir an bırakıp bana döndü, "Bir hata ettiğimden daha ilk andan itibaren şüphe duymadığımı söyleyemem İbrahim," dedi çatallı bir sesle, "ancak Rodos Seferi sırasında bir hıyanete uğrayacak olsaydık mahvolurduk."

Daha da mahzun bir tavır takındım, "Sultanım, ne yazık ki soruşturma için gönderdiğiniz heyeti de katleden Şehsuvaroğlu değil, Ferhat Paşa'nın ta kendisidir. Ne zamandır bildiğim, ancak sizden gizlediğim bir hakikattir bu. Bu katliam için anlaştıkları ise civardaki Türkmen ahaliye zulmeden bazı tımarlı sipahiler, suhteler ve firari leventlerin

elebaşlarıdır. Sefer sırasında sizi üzmek istememiştim. Yalnızca halk değildir hem bunu konuşan, devlet ricalinin bir kısmı bu kumpasın içindedir ve çoğunluk Şehsuvaroğlu'nun masumiyetine kanidir. Yalnız bununla da kalmamıştır Ferhat Paşa. Bahsettiğim hainlerle işbirliği yapıp bölgedeki Türkmen tebaanıza büyük zulümler yapmıştır. Halk kendi arasında, 'Osmanlı, azalan ticaret vergi gelirlerinin intikamını Türk tebaasından çıkarmaktadır,' demektedir. İran, Arabistan ve Hindistan üzerinden gelen kemha, kadife, atlas, tafta gibi çok değerli ipekli kumaşlar daha Avrupa'ya dağılım merkezi olan Bursa'ya varamadan, Ferhat Paşa'nın adamlarının baskısıyla karşılaşıp haraç öderler. Özellikle Halep, Konya, Kütahya yolundan İstanbul'a gelen baharat ticaretine vurduğu darbe ise büyük olmuştur..." Süleyman Han'ın buğulanmış gözlerinde çakan öfke kıvılcımları benim de bir taraflarımı yakacakmışçasına bir adım gerileyip devam ettim, "Öyle sanıyorum ki şimdi de, Çoban Mustafa Paşa'nın Mısır Sancakbeyi ilan edilmesi ve Ahmet Paşa'nın ikinci vezirliğe ve dolayısıyla seraskerliğe getirilmesine duyduğu rahatsızlığın sonucu, gözünüze girebilmek arzusuyla etti bu işi. Şehsuvaroğlu gibi kahraman bir yiğidi ve evlatlarını yok yere yaktı."

Uzun bir sessizlik oldu. Külahlı ocakta ağır ağır yanan meşe odunlarının çıtırtısına karışan yalnızca dışarıdaki dondurucu rüzgârın uğultusuydu. Yeniden konuştuğunda sesi titriyordu Süleyman Han'ın, "Şehsuvaroğlu'na Dulkadirlilerin yiğididir diye, gazap etmekte acele ettim İbrahim. Allah bunun hesabını sorar benden. Koca Pirî Paşa, ettiğim işi duyar duymaz meclisimizde boşuna düşüp bayılmamış."

"Çareniz yoktu Hünkârım," dedim kederini biraz olsun azaltabilmek için, "ya Rodos Şövalyelerinin zulmü sürecekti, ya da siz bu gidişata bir dur diyecektiniz. Bunun için iki arada kalıp bekleyemezdiniz."

Başını iki elinin arasına alarak ileri geri sallandı bir süre, "Ben ne ettim İbrahim? Bu Ferhat Paşa'nın bir nicedir ikbal sancısına girdiğini sezerdim zaten. Daha ferasetli davranmam gerekirdi."

Olan bitenden habersizmişim gibi, "Yakınlığınızı bir hıyanet vesilesi olarak kullanacak olan her kim olursa olsun sonu helak olmalıdır Efendimiz," dedim.

"Ancak bu iş artık nihayetlenmiştir İbrahim, Allah katında yeni bir vebale girmekten korkarım. Ferhat Paşa bir kötülük ettiyse karşılığını muhakkak bulacaktır, fakat iyi bilirim ki, bir kabahati varsa şimdiye kadar bunu gizlemesini de bilmiştir. Yani biz ne yapsak etsek, üzerinden bu kadar zaman geçmişken Ferhat Paşa'nın suçunu ispatlayamayız. Hem annem ve kız kardeşimle aramı sonsuza kadar açacak bir adım da atmak istemem. Emr-i hümayunumdur, bu Ferhat Paşa iblisini serhat boyuna sürün. Bir daha gözüm görmesin köpeği. Yeri değişirse, zulmü de susar umarım. Yeni yerinde peşine adam takar adım adım öğrenirim ne ettiğini."

İçimden kopan sevinç fırtınasını bastırmaya çalışarak sordum, "Peki onun yerine kimi düşünürsünüz Sultanım?"

Hayret ve öfke vardı bu defa gözlerinde, "Ben her şeyi tek başıma nasıl düşüneyim İbrahim, sen içşahincilerbaşısın, bu görevde olanlar Sultanın müşküllerine cevap bulmakla da yükümlüdür. Sen birisini öner."

"Akıllı ve devlet işlerinde gerçekten de özveriyle çalışacak bir zat biliyorum Efendimiz. Verilen emri hakkıyla yerine getirir ve gereksiz sorularla da sizi bunaltmaz." Bu sözlerimle de Pirî Paşa'yı kastediyordum. "Çünkü cihanın hâkimini gereksiz sorularla bunaltmak kimsenin haddine değildir."

Canı sıkkın bir halde sabırsızca elini salladı Süleyman Han, "Söyle hele İbrahim."

"Canberdi'nin yerine tayin ettiğiniz, Suriye Beylerbeyi Ayas Paşa'yı tavsiye ederim Sultanım. Dürüst, adil ve son derece itaatkâr biridir."

"İbrahim," dedi sertçe Süleyman Han, "uçkuruna düşkün adamlardan hoşlanmam ve onlara güvenmem. Şimdi sen tutuyorsun, bu türden adamların devletimiz içindeki en namlısına, vezirlik gibi büyük bir makam verelim diyorsun."

"Sultanım, bir adamın zaaflarını bilmek, bilmemekten iyidir. Ayas Paşa'nın sadakati ve hizmet gücüdür önemli olan. Becerikli pek çok adamın aynı zamanda pek çok tereddüdü vardır. Ama bazısı vardır ki emri alır ve yalnızca nasıl en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğinden başka derdi olmaz. İşte Ayas Paşa da bu minvalde biri."

Yine elini usulca sallayarak tahammülsüz bir sesle konuştu, "Nasıl biliyorsan öyle yap İbrahim, madem en iyisinin bu olduğunu düşünürsün o halde İstanbul'a varır varmaz, üç tuğlu vezirlik alemini bir tören alayıyla birlikte gönder."

Büyük bir zafer duygusuyla ayrıldım otağdan. Her şey istediğim gibi gidiyordu.

31 Ocak 1523

Yedi ay on iki gün süren Rodos Seferi nihayet sona ermiş, kar mavisi alacalı bir akşam göğünün altında İzmit-Diliskelesi mevkisine ulaşmıştık. Bindiğimiz mütevazı bir kadırga, soğuk kuzey rüzgârlarını flok yelkeniyle kavrarken, kürekçilerin de çabası hızla ilerlememize yetiyordu. Bu defa babası gibi sessiz sedasız İstanbul'a girmeyi yeğledi Süleyman Han. Şehirdeki kutlamalar başlayalı neredeyse on gün olmuştu ancak onun gönlünde bir an evvel Hürrem'e kavuşmaktan başka bir düşünce olmadığını gayet iyi biliyordum. Vuslatın hasretiyle aklı karışıktı, kimi zaman sorulan soruları duymuyor, verdiği cevaplardan da düşünce silsilesini takip edemediği derhâl anlaşılıyordu. Yine de şansımı denedim, "Artık benim için yaptırdığınız konağa geçmemin zamanı gelmiştir Sultanım."

Birden dikkatini çekmiş olmalıyım ki ifadesi keskinleşti ve kamaranın lombozundan izlediği neftî denizin rüyalara açılan gecesinden de, benden de kaçırdı bakışlarını, "Kadınları bilirsin İbrahim," dedi usulca.

Tavrından onun da ne zamandır bu konu üzerinde düşündüğünü anladım. "Sultanım," dedim beklemeden, "Olması gereken bu. Ömrümüzce aynı çatı altında yaşayamayız ya."

"İnan bana saraydan farksızdır bu konak," diyerek suçlu bir tavırla gülümsedi, "değil Atmeydanı civarında, İstanbul'un hiçbir yerinde böyle muhteşem başka bir konak yok."

"Önemli olan kalbinizdeki konaktır Sultanım. Dünya mülkü gelip geçer, sizin rızanızın bereketi ise bakidir. Şehzadeliğinizden beri yan yana odalarda, sabahlara kadar sohbet ederek geçirdiğimiz geceleri özleyeceğim."

"Sonsuza dek dostuz İbrahim," dedi büyük bir inancın ışıldadığı gözleriyle, "sonsuza dek, aramıza ne Hürrem ne de bir başkası girebilir."

Ama yine de bir kurt düştü sanki yüreğime, bu söylediklerine gerçekten inanıyor muydu, yoksa inanmak mı istiyordu? Gerçi istemesi bile yeterliydi benim için ama yine de bir söz alma ihtiyacı duydum o an, "Bu dediklerinize sonsuza dek sadık kalacağınıza yemin eder misiniz Sultanım?"

"Yemin ederim," dedi omuzlarımdan kavrayıp hafifçe sarsarak, "ben ki Yavuz'un oğluysam, yeminim de öylesine sahihtir İbrahim. Sen benim kardeşimsin. Sil o bakışları yüzünden, aklına menfi hiçbir şey gelmesin."

Sevgiyle gülümsedim ve fısıldadım, "Sana inanıyorum Süleyman."

III

Haliç'e demirleyen teknenin dışında, meşalelerin parlak ışıklarına karşın, kış gecesinin zifirî karanlığı kadar ürpertici siluetler halinde dizilmiş hassa muhafızları sessizce dikiliyorlardı. Kadırgadan iner inmez İstanbul Kadısı vekili Sadi Çelebi ve Şehir Muhafızı, Pirî Paşa'nın vekili Kazasker İzzet Paşa'nın eşliğinde saltanat arabasına binerek saraya yollandık.

Hürrem, sarayın dışındaki teşrifat ekibinin başındaydı. Beni fark eder etmez ne zamandır fark ettiğim ve anlamlandırmakta zorlandığım bir düşmanlıkla yüzünü buruşturdu. Aramızdaki o sessiz ortaklık ne zaman bozulmuştu? Hatırlayamıyordum bile artık. Birbirimize, saray entrikalarının karanlığı içinde kandil olacakken, şimdi nasıl olmuştu da bilinmezliğin karanlığına böylesine saplanıp kalmıştık.

Hürrem'in saraydaki gizli hâkimiyetine kimse ilişemezdi bundan sonra. Bunda artık iki yaşını aşan Şehzade Mehmet'in varlığına duyduğu aşırı güven de etkili olmalı. Bana karşı o karanlık adamı, Orhun Çelebi'yi de kullandığının farkındaydım. Ancak bu iktidar oyunlarında kanıtlar değil, sezgilerdir konuşan. Ben de sezgilerime güvenmeyi iyi bilirdim.

15 Mart 1523

Ahmet Paşa fazla zeki değil, ama son derece kurnaz ve inatçılık derecesinde kararlı biriydi. Padişahın benle paylaşmaktan çekinmediği, Pirî Paşa'yı Rodos Seferi'nin ardından emekli etmek istediğine dair fısıldadığım birkaç kelimeyle büyülenmişti sanki. Ferhat Paşa'nın da yokluğunda, kırk tilki dolaşan zihninde şimşekler çakmış, hunhar planlarının karanlık yükü, daracık alnının kırışıklıkları arasında kötü kokulu bir duman gibi belirmişti. Bundan sonra arkama yaslanıp sıcak şerbetimi yudumlayacak ve sahnelediğim tiyatroyu izlemekle yetinecektim. Hürrem ile aramızda yeniden sessiz bir anlaşma doğmuş

gibiydi. Sultanın diğer eşleri Fülane, Mahidevran ve Gülfem'in oluşturdukları ittifakı dışarıdan desteklemekle yetiniyordum ve Hürrem şimdilik şüphelense de bunu ispat edemiyordu. Beni görmediği ve ismimi duymadığı sürece Süleyman Han'ın da başının etini yemediğini biliyordum. Şimdi yapmam gereken tek şey, asıl ve indirici darbeyi vurmak için biraz sabırlı olmaktı. Yalnızca devlet işleriyle meşgul olmaya başlamış, Orhun Çelebi'nin o keskin bakışlarının tesirini de, en azından bir süre için umursamaz olmuştum.

II. Vezir ve Serasker Ahmet Paşa'yı, sadrazamlık mevkisine ondan başkasının yakışmayacağı hususunda birkaç kelimeyle öylesine ikna etmiştim ki, zavallı, bir süre sonra sarayın bahçesindeki kargaları dahi güldürecek kadar abartılı iftiralarla işe koyuldu. Bir divan sonrası, "Artık bu köhnemiş zihinlerin değil, önderliğinizde kurulacak yeni bir ekibin iktidarda olması gerekir Paşam," dedim gizlice. Sakalını sıvazlaya sıvazlaya, güya düşünceli bir tavırla, "Haklısın İbrahim Ağa," diye mırıldandı, "Senin gibi parlak bir zekânın bu ekipte her zaman yeri olacaktır. Yeter ki sen desteğini esirgeme." Bir seferinde de, konağını bizzat ziyaret etmeye cesaret edemediğimden, sarayın avlusunda usulca koluna girdim ve havadan sudan konuşur gibi sakince, "Sultanımızın size olan bakışlarındaki hayranlığı bir tek ben görüyor olamam," dedim. O ise tıynetini tam belli eden bir tavırla, "bunun ben de farkındayım İbrahim Ağa," diyerek, iştah dolu bir bakışla devam etti, "sen arkamda olduğun sürece bu ikbal ikimizindir."

Hırsı ve Pirî Paşa'ya ta Belgrad Seferi'nden kalan öfkesi kolayca aklını gideren bu zavallı, iftiralarını kısa süre sonra öyle bir boyuta vardırdı ki koskoca Pirî Paşa'nın bir gün divanda bembeyaz bir yüzle, buna daha fazla katlanamayacağını söylediğini kulaklarımla işittim. Önce Pirî Paşa'nın, Türk Kökenli Paşaların desteğiyle Şah İsmail hesabına çalıştığı söylentisini çıkarmıştı Ahmet Paşa. Bu yetmeyince de Pirî Paşa ve yakınlarının Devlet-i Âliye'yi bir çiftlik gibi gördüğü ve rüşvet belasını imparatorluk sınırlarında yaygınlaştırdığını yaymıştı.

24 Temmuz 1523

Süleyman Han dahi, Pirî Paşa'yı yıpratan ve kaynağı belirsiz bu söylentilere çok içerlemiş ancak Orhun Çelebi'nin faaliyetlerine rağmen çıkış noktasını bulduramamıştı. Aslında inanmıyordu duyduklarına elbette ama mesele bu değildi zaten. Mesele, önemli görevlerde uzun bir süre hizmet veren devlet adamlarının son zamanlarında aşırı derecede yıpranmalarıydı. Bu durum, bir vakit sonra daha da derinleşecek huzursuzluklara yol açabilirdi. Bu arada da eşleri arasındaki çekişmeden de iyiden iyiye bunalan Süleyman Han, gözlerini yeniden sınır boylarına diker olmuştu. Bunda babasından kalan ve süratle boşalmaya yüz tutan hazinenin de etkisi olmadığını söyleyemem.

Şarlken, Devlet-i Âliye'nin bu önlenemeyen yükselişinin intikamını Fransızlardan çıkarmak ister gibiydi. Topraklarında birlik ve Alman işgalinden kurtulmaktan başka bir amacı olmayan I. Fransua'ya yapılan yardım ise artık herkesin malumuydu. Alman elçisi birkaç kez bu durumla ilgili dikkatimizi çekmiş ama umursamamıştık. Onlar da şimdilik yakalanan korsanlarımızı işkenceyle öldürmekten başkasını yapamıyorlardı. Bu Fransızlar yüzünden yakında Almanlarla karşı karşıya geleceğimiz muhakkaktı.

Bu arada, artık zirvede bir tehlike olan Macaristan Kralı II. Lajos, geçtiğimiz yıl Şarlken'in kızkardeşi Maria von Habsburg ile evlenmiş, kız kardeşi Anna'yı da kayınbiraderi Ferdinand ile nişanlayarak kendini güvenceye almıştı. Macaristan içlerine düzenlenecek herhangi bir harekât bundan sonra doğrudan doğruya Şarlken'e yapılmış sayılırdı. Bunun verdiği güvenle Eflâk meselesine sürekli müdahil olması ve Osmanlı menfaatleri aksine Boğdan'la ittifak yapması da Lajos'un artık ne kadar ileri gidebileceğinin alametleriydi.

Lutheryenler ise, verdiğimiz olanca desteğe rağmen büyük baskı altındaydılar. Sultanın, Protestanlara olan aşikâre itibarı arttıkça, Şarlken'in kırbacı da sırtlarında daha sık şaklıyordu. İşin acı tarafı, Osmanlı'yı kışkırtabilmek için, Macaristan Protestanları üzerindeki baskının diğer ülkelerdekinden çok daha ağır olmasıydı. Protestanların toplum önderleri olarak kabul edilenler, engizisyon mahkeme-

lerince göstermelik şekilde sorgulanıyor, ardından 'kütüğe bağlanarak ölene kadar yakılma' hükmünü giyiyorlardı. Luther'in zatına açıktan ilişemiyorlardı ama ona da son bir yıl içinde tam üç suikast girişiminde bulunulmuştu. Kiliselerinde resim bulundurmadıkları, heykellerin önünde eğilmedikleri ve Hz. İsa'yı Allah'ın kulu ve Peygamberi saydıkları için Yavuz ve Süleyman Han'ların özel olarak ilgilerine mazhar olan bu taifeye karşı işlenen cinayetlere dur deme zamanı yaklaşıyordu artık.

☪

Şaban'ın on ikinci gecesi geç saatlerde Süleyman Han beni yanına çağırdığında cariyelerim bir feryat figan tutturdular ki önce bir anlam veremedim. Sonra içlerinden kıdemli bazıları ve kâhyam, bir Osmanlı ileri geleninin gece geç saatte saraya çağrılmasının asla hayra alamet olmayacağını söylediler. İşte şimdi, Hürrem'in baskısıyla saraydan ayrı olmanın ödeyeceğim ilk bedeli yakınlarımın bu tuhaf korkusunun yavaşça benim üzerime de sirayet etmesi olacaktı.

Yanına vardığımda, "Kararım kesindir," dedi Süleyman Han, "Pirî Paşa'yı korumalıyım İbrahim. Daha fazla üzerine gitmelerine izin vermemeliyim."

Fırsat bu fırsattı, "Sultanım, yerinde Ahmet Paşa'nın gözü vardır," dedim derhâl.

"Bilirim," dedi Süleyman Han, gözlerinde kristal kadehler gibi billur ışıltılarla kırılan şamdanlara doğru baktı, "hakkındaki dedikoduların kaynağı da muhtemelen odur."

Şaşırmış gibi yaptım. "Ne dersiniz Sultanım? Ahmet Paşa böyle bir iş eder mi?"

"Geçmiş sürtüşmelerini unuttun mu İbrahim? Gözleri velfecri okuyan, hırslı bir adamdır Ahmet Paşa. Hazzetmem kendisinden."

"Aman Sultanım, bu makama onu tavsiye eden bizdik. Affınızı dilerim. Ne etmişiz böyle?"

"Senin bir suçun yok İbrahim. Adam zaman geçtikçe belli etti kendini. Güvenimizi boşa çıkardı. Yarın sabah divanı toplayıp, Pirî

Paşa'ya emekleri için bir teşekkür konuşması yapacağım ve emekliliğini ilan edeceğim." Derin bir soluk alıp, akik ve yakut rengi pırıltılar saçan alnını ovaladı, "Babamın sağlığında bu kadar entrika döner miydi hiç İbrahim? Görüyor musun merhametli olmanın sonuçlarını. Devlet idaresindeki adamın çakırpençe olması şarttır."

"'Merhametten maraz doğar,' diye boşuna söylememişler Sultanım."

Yumruğuyla hafifçe vurdu dizine, "Şeytan diyor ki... Neyse, halim ve niyetim Allah'a ayan."

Hafifçe öksürüp, bunca zamandır yüreğime taklalar attıran o soruyu sordum nihayet, "Yerine kimi düşünürsünüz Sultanım?" Bana çevirdiği gözlerindeki sevgi ve müjde dolu bakışları gördüm ama yine de şüpheliydim.

"Yakında öğreneceksin İbrahim," dedi gülüp sırtımı sıvazlayarak.

Nihayet miladi 26 Haziran günü, kuşluk vakti toplanan divanda, Süleyman Han'ın dirayetiyle, Pirî Paşa emekliye sevk edildi. Yerine seçileceğinden emin şekilde Pirî Paşa'yı öven konuşmasını bıyık altı bir tebessümle seyrettik Ahmet Paşa'nın. Ancak divanın sonuna doğru sadrazamlığın kendisine değil, sürpriz bir şekilde öncelikle içşahincilerbaşılığından Rumeli Beylerbeyliği gibi muazzam bir mevkiye yükseltilen bana verileceğinin ilan edilmesiyle her şey değişti. Ahmet Paşa, öyle bir öfke ve şaşkınlığa kapıldı ki, devlet kapısında şunca zamandır yaptığı hizmetlerin karşılığının bu şekilde olmaması gerektiğini Sultanın huzurunda sesini yükselterek anlatmaya dahi cesaret etti. Artık daha fazla bu utanca dayanamazdı, en iyisi Mısır'a gönderilmesiydi. Gayr-i ihtiyari söylediği bu ahmakça sözlerle, beni bu muhteşem ikbalimin üzerine başka bir müjdeyle daha rahatlatmış oluyordu Ahmet Paşa. Daha üzerinden şaşkınlığını atamadan, "Bence uygundur Sultanım," dedim, "Mustafa Paşa'mız orada yeterince bulunmuştur ve fıtratı gereği sıcağı çok sevmediğini bilirim. Onu merkeze alıp, Ahmet Paşa'yı arzusuna muvafık olarak yeni Mısır Beylerbeyi olarak yollayalım."

Gözlerinde tarifsiz bir kin ve öfkeyle döndü bana. Bunca zamandır kullanıldığını anlamış, uğradığı ihanetin hırsıyla o beyaz teni

önce kızarmış, sonra da mora doğru tuhaf bir ton kazanmıştı. Bir gün mutlaka intikamını alacağına yemin eden bir adamın bakışlarıydı bunlar. Kavuştuğum büyük güce rağmen, bir an yüreğimin derinliklerinden ürperdiğimi duyumsadım. Bu adam ne yapar eder benim için ileriki dönemde büyük bir tehlike oluşturabilirdi. Ama ben tedbirimi alacaktım.

Baba yadigârı Paşasının, beş yıl, dokuz ay, on dört gün süren sadaretine şükranlarını sunan Süleyman Han, emekli maaşı olarak yıllık iki yüz bin akçe bağladı ve sevgiyle Silivri'deki çiftliğine uğurladı. Böylelikle Osmanlı'da bir devir kapanmış, yeni bir devir başlamış oluyordu. Bu benim, 'İbrahim Ağa'lıktan, 'İbrahim Paşa'lığa ve henüz yirmi sekiz yaşındayken sadrazamlığa yükseldiğim dönemdi. Kısacası zaman benim zamanımdı artık.

30 Kasım 1523

Muhteşem bir törenle mühr-ü hümayunu teslim alışımın ardından haftalarım aylarım Anadolu'dan gelen heyetlere sabır ve hilm tavsiye etmek, Portekizlileri bazı ticaret anlaşmalarına ikna etmeye çalışmak, Venediklilerle Portekizliler arasında ortak noktalar aramakla geçiyordu. Ülke genişliyordu, evet, Süleyman Han'ın adı da, son ilerlemelerin ardından artık Batılılar arasında 'Muhteşem' olarak anılıyordu, bunlar güzel şeylerdi; ancak baharat ve ipek yollarının önemini kaybetmelerinin sebep olduğu müthiş kayıpla da baş edemiyorduk. Dışarıdan bakıldığında her şey mükemmel görünüyordu ama acil olarak bir şeyler yapmak gerekliydi. Türkmenlerin ürünlerine ve mallarına el koydukları gibi, bir de ellerindeki çifti çubuğu yağmalayan eşkıyaya göz yuman valiler hakkında daha sert olmalıydım. Böyle büyük topraklara ve tebaaya hükmeden bir devlet için en kolay ve çabuk gelir kapısı ancak ve ancak savaşmaktır ne yazık ki. Ancak böyle bir şeyi Süleyman Han'a söylemeye cesaret edemezdim elbette. Fakat fetihlerin durması halinde, gitgide azalan gelirler yüzünden yerel idareciler daha da kontrolden çıkacaklardı ve ezilen yine halk olacaktı. Burada bir diğer önemli nokta da, tımar sisteminin gün geçtikçe ihmal edilmeye başlanmasıydı. Askerî yatırımları-

mızı, Avrupa ordularına karşı ateşli silahlarla donatılmış ağır piyade üzerine yapmak zorunda kalıyorduk; bu da alışılmış düzenin dışında bir masraf kapısı açıyor, tımar sahiplerinin haklı kızgınlığına sebep oluyordu. Ayrıca donanmanın da yenilenen ateşli silahlarla birlikte masrafları, eskisinin iki katına çıkmış durumdaydı.

Şarlken'in gücünün ve nüfuzunun günden güne artması da Bursa merkezli ipek ve pamuklu ihracatımıza, ayrıca yine ana dağılım noktası Bursa olan yünlü ithalatına ağır darbe vuruyordu. Venedikliler gibi doğuştan tüccar bir milletin bile Şarlken'in gölgesinden korkmaları, bizim için hiç de iyi bir gelişme değildi. Habsburglarla eninde sonunda çatışmak ve kazanmak zorundaydık.

En önemli gelir kalemimiz olan tarım rekoltemiz, Türkmenlerin dinmeyen huzursuzlukları yüzünden, Şah İsmail'in zuhurundan beri atıl kalıyordu. Hâlbuki biz bir tarım toplumuyduk ve karada bu kadar büyük ve maalesef fakir topraklara sahip olan bir ülke için bu durum değiştirilemezdi. Genişleyen topraklarımıza göçe zorladığımız Türkmen kabileler ise tabiatlarına uymayan 'yerleşik hayatı' düşmanın ekmeğine yağ süren bir tavırla reddetmeyi sürdürüyorlardı. Tohum desteği ve vergi indirimleri dahi huzursuzluğun önünü alamıyordu. Bu devlet ya Türkmen tebaasıyla barışmanın bir yolunu bulacak, onların taleplerini oturup ciddi anlamda değerlendirecekti ya da gelecek, çok daha büyük huzursuzluklara sürükleyecekti bizi.

Şah İsmail'in, Şia ulemasından Tacüddin Hasan Halife başkanlığında Kasım ayının ikinci haftası gönderdiği beş yüz kişilik bir heyet, Üsküdar'a ulaştı. Yol boyunca Türkmenlerin gösterdiği alakadan son derece rahatsız olan Süleyman Han, heyetin ancak yirmi kişi kadarının saraya gelmelerine müsaade etti. Şah İsmail'in, Selim Han'ın vefatı dolayısıyla taziye ve Belgrad ve Rodos gibi Batı'nın iki mühim kalesinin düşürülmesini de tebrik eden namesi huzurda okundu. Süleyman Han, heyete teşekkürlerini sunarak bir süre misafir olmalarını rica etti. Birkaç gün sonra da yazdırdığı nazik bir cevabi mektubu takdim edip heyeti yolcu etti.

Sıkça olduğu gibi, Pirî Mehmet Paşa'nın yeniden ziyarete geldiği bir gün, ona sıkıntılarımdan üstü kapalı da olsa bahsettim. Bana iktidarda olmanın zorluklarının çok yıpratıcı olduğunu, dışarıya akse-

den o görkemin son derece aldatıcı olduğunu misaller vererek anlattı. Haklıydı, ancak yine de tavırlarındaki, 'bunlar artık benim değil, senin sorunun,' diyen o yarı alaycı havadan nefret ettim.

☪

Ve bir de küçük planım vardı ki, son zamanlarda, Hürrem'in aleyhime dönen tavırlarının hesabını soracak ve tüm bu gidişatı tersine çevirecek bir plan. Hem belki bir taşla iki kuş da vurabilirdim. Bir anda hem Hürrem'den, hem de müttefiki Vehimî Çelebi'den kurtulmam kuvvetli olasılıktı.

Bunun için gereken ise biraz dikkat biraz da sabırdı yalnızca. Birkaç yıl önce, Tatar akıncıların Çinli tüccarlardan ele geçirdikleri ve bir kısmını da bana fahiş fiyata sattıkları bir tür zehirle halledecektim bunu. Baştabip Sunullah Efendi'nin çifte zincirle kilitli sandal ağacından, 'gizli eczalar' dolabında bunun gibi nice zehir bulunmaktaydı. Ancak böylesine sahip olmadığı gibi bu türün özelliklerini de, etkilerini de bilen yalnızca bendim.

Üzerindeki leş kokulu hayvan postlarının iyi tabaklanmadığı belli olan Tatar akıncıyla birlikte bir gecenin geç saatlerinde benim evimdeydik. Kuşağının içinden, yağlı beze sarılı küçük, kadife bir kese çıkarmış ve akları sararmış gözlerinin önünde sallayarak, yılık ağzıyla uzun uzun sırıtmıştı Tatar, "Bu kesenin her bir lifi efsunlu Paşa," demişti sonra gizemli bir tavırla, "yoksa içindeki 'Gobi tozu' onu çoktan deler geçerdi." Derin çizgilerle bölünmüş esmer tenindeki çakır gözleri alev alev yanıyordu. Nefesinden yükselen alkol buğusunu alabiliyordum.

"İçindeki zerrelerden birini dahi tenine değdirmeyeceksin."Ardından, uzanıp belimdeki hançeri almıştı destursuzca. Bu adamların kabalıklarına alışkın olduğum için ses etmemiştim. Sonra çalışma odamın balkonuna sürüklemişti beni kolumdan tutarak, "Bundan sonrasını ancak dışarıda gösterebilirim Paşa."

Yıldızsız gecenin yapışkan soğuğu iliklerime işlerken, adam, küçük yakut kırıntılarını andıran taneciklerden birazını, çifte su verilmiş

Sibir çeliği hançerimin pırıl pırıl namlusunun üzerine döküvermişti. Hiçbir şey olmamıştı önce. Fakat çok geçmeden incecik kızıl bir ışık peyda olmuş ve çelik hafifçe kızıp erimeye başlamıştı.

"Çıkan dumanı solumanı tavsiye etmem," demişti Tatar, "zaten bu yüzden çıktık dışarı. Sana aylarca kâbuslar gördürür yoksa sona erdiğinde ise geriye kalan İbrahim'i kendin bile tanıyamazsın."

Gerçekten de çok geçmeden hafif bir duman yükselmeye başlamıştı çeliğin oyulduğu deliklerden. Nefesimizi tutup karanlık göğe ve çiseleyen yağmura doğru çevirmiştik başlarımızı. Ömrümde bu kadar korktuğum sayılıdır. O kadar ki, değerli hançerime yaptığı muamele yüzünden bile azarlayamadım adamı.

Devam etmişti Tatar, "Bunu her kime vereceksen ver ama asla suya karıştırıp verme. O zaman bu ölümcül iksirin tesiri umulmadık kadar erken görülür, kurbanın, daha kadehi elindeyken müthiş bir ıstırap içinde yıkılır gider ki bu da amacına ters düşer. Alkol ya da şerbet, mutlaka duru mahiyetini kaybetmiş bir mayie döküp hemen karıştıracaksın. O zaman kadehini de eritemez. İyice karıştırdıktan sonra da kaşığı mutlaka bir akarsuya at. Hanende ya da yakınlarında tutma. Ayrıca bu iksirin dökülmemesine de azami dikkat göster, çünkü değdiği yeri çok geçmeden yakar ve hilen yine açığa çıkmış olur. Benden söylemesi Paşa Efendi."

"Anladım," demiştim, "peki senin dediğin şekilde verirsem bu 'Gobi tozu'nun etkisi ne kadar sürede görülür?"

Kararmış çarpık dişlerini göstererek sırıtmıştı yine, "Sana vereceğim ölçülere göre vermeyi becerebilirsen, bir hafta ile bir yıl arası bir sürede etkisi görülür. Kurban bir anda kalp sektesinden gider."

"Tam olarak ne zaman öleceğini kestiremem mi peki?"

Göz kırpıp yılık ağzını bir iyice gerdirerek yüzüme doğru sokulmuş ve fısıldamıştı, "Kurbanın, ölümünden hemen önceki üç gün boyunca bir boğa kadar güçlenir ve kendini ömründe olmadığı kadar sağlıklı hisseder."

O kadar şaşırmıştım ki, nefesinin tiksinti verici buharından kaçırmadan yüzümü sordum, "Eğer yanılıyorsan..."

Sözümü kesmişti, "Tek müşterim sen misin sanıyorsun?"

Adamın bu sözünden hoşlanmamıştım, ancak aklım Tabip Sunullah Efendi'nin dolabındaydı hâlâ. Ne yapıp edip bu zehri onun dolabından çıkmış gibi gösterebilmeliydim. Küçük birkaç düzenle de hırsızın kim olabileceği ise herkesin kafasında bir şimşek gibi çakacaktı elbette.

Bir anda beklemediğim bir soru sormuştu Tatar, "Senin gibi koskoca bir Paşanın böyle zehirlerle falan işi ne? Kimi istersen boynunu vurdurur atarsın."

Öfkelenip çıkışmıştım, "Bu devlet senin steplerdeki vahşi kabilelerin gibi yönetilmiyor be adam. Kimse kimsenin suçunu ispatlayamadan boynunu vurduramaz."

"Sultan bile mi?"

"Sultan bile. Benim gibi aktif bir siyaset adamı her zaman tedbirli olmalıdır, anlıyor musun? Al şu keseyi ve kaybol şimdi. Eğer boşboğazlık edecek olursan, köpeklere yem ederim şu çirkin suratını."

Yeniçeri ağasının gözetiminde hâlâ sırıta sırıta çıkıp gitmişti adam. Bundan sonrası benim artık kabul görmüş dehama kalıyordu. Ama o günlerde içimi rahatlatan başka bir şey oldu ki, Ahmet Paşa hakkında düşündüğüm ve hedeflediklerimde ne kadar haklı olduğumu bir kez daha ortaya koyuyor, kendime olan güvenimi arttırıyordu.

AKŞAMDI İÇİM
(SÜLEYMAN HAN)

I

"İnsanlar gösterdiğiniz nedenlere, içtenliğinize ve acılarınızın ağırlığına ancak siz öldüğünüzde inanırlar."

Albert CAMUS (Düşüş)

Miladi 1524 yılının o karlı ve fırtınalı ilk günlerinde ulaşan, Ahmet Paşa'nın Mısır'daki isyan haberine ne İbrahim ne de ben fazlaca şaşırıyoruz. Ama yine de içimde bir şeyler kırılıp kopuyor, yüreğime bir sancı saplanıyor ki onca ihsanın bedelinin böyle bir ihanet olmasına yüreğim incinmeden edemiyor. Böyle zamanlarda, "Keşke babam gibi olabilseydim," diyorum kendime. Umursamaz ve daima taze bir başlangıcın peşinde olan biri. Ancak, onun o sert zırhının altında güçlükle sezilen merhametini, umursamaz tavırlarını pekiştiren sağlam bedeninin kimi zaman nasıl da dermansız göründüğünü ne çabuk unutuyorum. Beyaz teninde bir tan yeri alacasıyla başını eğer, usulca titreyen dudaklarını örten pala bıyıklarının gerisine, derinlerde bir âlemin zelzelelerini hapsederdi. "Sultanlık denen bu ağır yük, bir lanet gibi duruyordu omuzlarında," diye düşünüyorum şimdi.

Fakat İbrahim, Ahmet Paşa'yla birlikte Mısır'da bulunan ve o hainin, kendine sözde sadrazam olarak atadığı Kadızade Mehmet Bey'in bana sonuna kadar sadık olduğunu ve o rezilin işini bitirmek için fırsat kolladığını söylüyor ısrarla. Öncelikle, eski Memluklardan kalan tüm elebaşların iyice ortaya çıkmasını bekliyormuş Kadızade.

Şimdi, Ahmet Paşa'nın bu beklenmedik hareketini, nasıl olup da bu kadar zaman önceden tahmin edebildiğini sormalı mıyım İbrahim'e? Kadızade Mehmet Bey'in görevi, gerçekten de olası bir isyan hareketine karşı Ahmet Paşa'yı takip mi etmekti, yoksa Ahmet Paşa'yı bizzat böyle bir hareketin içine çekip, kellesini alabilmek için bir bahane mi ele geçirmekti? Sorsam, biliyorum ki beni bir şekilde ikna edebilecek İbrahim. Olayı gizlice soruşturtsam, bu defa da muhaliflerinin öfkesi, gıyabında, zehirli bir terkip gibi kabarıp su yüzüne çıkacak.

Orhun Çelebi'yi de bu hususta aracı kılamam çünkü Hürrem'i dahi İbrahim'e karşı dolduran ondan başkası değildir. Etrafımdaki herkes, aslında süregelen sessiz ama kanlı bir savaşın tarafları hükmündeler. Bense bu kaosun ortasında sağır rolü yapan bir piyonum yalnızca.

Yine de isyanı bastırmak için Vehimî Orhun Çelebi'yi, o Ahmet Paşa haininin yerine ikinci vezir olarak atadığım Ayas Paşa'dan önce harekete geçiriyorum. Fakat Ayas Paşa, üç bin kişilik seçme ordusuyla yoldayken, Ahmet Paşa haini, Kadızade Mehmet Bey tarafından ani bir gece baskınıyla yakalanıp idam ediliyor. Kulağıma gelenlere bakılırsa Ahmet Paşa o düşük fıtratına uymayan bir şecaatle savaşmış ve hayatı için aman dilememiş. Kadızade'nin kanlı kılıcı boğazına yaslandığında, dimdik bakmış hasmının gözlerine ve son sözleri, "Kılıçla yaşayan kılıçla ölür," olmuş.

Kesik başı, bir zamanlar babamın, Sultan Tomanbay'ı astığı Kahire'nin Züveyla Kapısı'nda üç gün teşhir edildikten sonra Vehimî Orhun Çelebi tarafından alınıp, bal dolu kıl keçe bir torba içinde İstanbul'a getiriliyor. Susuyorum, öyle derin susuyorum ki, ak teninin solgunluğuna, açık ağzının koyu kırmızısından fışkırmış kocaman diline ve farklı yönleri seyreden, ifadeden arınmış gözlerine bakarken, etrafımdakiler endişeye kapılıyorlar.

Her şeye rağmen hayat devam ediyor ve işte, o günlerde beni çok mutlu eden bir gelişme oluyor. İbrahim Paşa, kız kardeşim Hatice Sultan ile evlenmek için, mahcubiyetinin izlerini örtemeyen bir cüretle, ancak kadim dostluğumuzun o sağlam kulpuna yapışarak, bir akşam vakti izin istiyor. Kardeşimle bir nicedir görüşüp birbir-

lerini sever olmuşlar ve hayatlarını birleştirmek hususunda anlaşmışlar. Bunun aslında ne zamandır benim de aklımdan geçen ancak adap gereği seslendiremediğim bir düşünce olduğunu belli etmiyorum ama mutluluğumun gözlerimden okunduğunu da biliyorum. Tabii bu çerçevenin içindeki asıl resmin güç fark edilen incecik fırça darbelerinde, İbrahim'in, Hürrem'e karşı akıllıca bir hamle yaptığının izlenimlerini de ediniyorum. Ama Merkez Efendi'nin sözleri asla çıkmıyor aklımdan, "Büyük yalanların merkezinde yaşayanların, bir süre sonra kendilerini de koca bir yalan olarak hissetmeleri kaçınılmazdır." Aslında İbrahim'in bana olan sevgisinden şüphem yok; o kadar uzun süredir 'iyi dost' rolünü oynuyor ki, bu yalanın, artık onun en kadim gerçeklerinden birine dönüşmemesi imkânsız. Çünkü kendisi olamazsa insan, mutlaka rolünü oynadığı kişinin renkleriyle imleniyor. İbrahim'in köleliğine duyduğu öfkeden güç aldığını çok önceleri sezmiştim, ama şimdi ulaştığı bu zirvede bir köle değil, gerçek bir efendiydi o. Bu da geçmişine duyduğu öfkeyi köreltecek, ona olduğundan farklı bir karakterin kostümünü ustaca giydirecekti.

Miladi 22 Mayıs'ta, tam da başlayacak olan düğünün arifesinde Doğu'daki ezelî hasmımız Şah İsmail'in henüz otuz yedi yaşındaki vefatının haberi geliyor. Babamdan yediği tokat o kadar esaslıydı ki, ne devleti ne de kendisi bir daha tam anlamıyla toparlanabildi ve bu hiç dinmeyen hüzün onun sonu oldu. Yerine on yaşındaki oğlu Tahmasb, dolayısıyla da iktidara yakın Türkmen beyleri geçiyor. Bir taziye mektubu yazıp, bir zamanlar onun bana yolladığı atın varaklı kozak içinde gönderiyorum.

İbrahim Paşa ile Hatice Sultan'ın düğünleri, Haziran'ın 5'ine kadar sürüyor ve gerek Asitane halkı gerekse de civar yerleşkelerden gelen tebaam eğlenceye doyuruluyor. Atmeydanı'nda gündüzleri görkemli savaş oyunları ve izleyenleri kahkahadan yerlere seren hicivli mudhikeler tertip edilirken, saltanat arabamla mutlu bir şekilde yanlarından geçiyorum. Geceleri ise yürekleri titreten, eşine hiç rastlanmamış havai fişek gösterileri, ışık ve ateş oyunları birbirini izliyor ve kutlamaların her anı, devletimizin kudretine ve zenginliğine bir

delil oluyor sanki. İbrahim Paşa'nın da benim de çok değer verdiğimiz şairler Hayalî, Zatî ve Figânî'nin sunduğu birbirinden güzel kasideleri okurken mest oluyor ve cömert ihsanlarda bulunuyorum. Halk ozanlarının da Kaygusuz Abdal'dan, Pir Sultan Abdal'dan ve Seyyid Nesimî'den okudukları nefesleri dinliyorum. Bu arada daha düğün devam ederken, Hürrem'im, Recep ayının 25'inde bir şehzade daha doğuruyor ve sevincim ziyadesiyle katlanıyor. O günlerde hiçbir şey düşünmemeyi ve kafamı rahatlatmayı başarıyorum her nasılsa. Evet, başarıyorum ve buna vesile olan İbrahim'e bir kez daha minnet duyuyorum. Her ne olursa olsun gerçek anlamda mutluluğumu düşünen ondan başka kimse yok etrafımda.

Oğlumun adını Selim koyuyorum. Kulağına ilk ezanını okuyan ağbim Yahya Efendi'den, babam gibi büyük bir lider olması ve Devlet-i Âliye'yi bugününden çok daha büyük zirvelere taşıması için dua istiyorum.

Düğünün ardından, artık etrafının 'Makbul' olarak tanımladığı Damat İbrahim Paşa'm, hazırladığım Mısır Kanunnamesi'ni yürürlüğe koymak ve Mısır'da birtakım ıslahat faaliyetlerinde bulunmak üzere donanmayla birlikte bölgeye hareket ediyor. "Bedevi Arap'ın türlü isyanı ile memlekette düşmanlık ve azgınlık zahir olsa, mecal vermeyip ele geçenin başın kesip atı ve sair esbabı ve aletleri ol baş kesen kimsenin ola!" gibi sert maddeler içeren bir kanunname hazırlamıştım ki tevfik Allah'tandır.

Ben de yaz sonuna doğru, kışı geçirmek üzere Edirne'ye geçiyorum. Martin Luther ile görüşmeyi ve Şarlken'in elçilerine, Macaristan Protestanlarına uygulanan zulümden vazgeçmelerini bir kez daha ikaz etmeyi düşünüyorum. Öte yandan Fransa'da olanlar da beni oldukça geriyor. Fransua'nın çabalarının sonuçsuz kalmayacağının Şarlken tarafından iyice bilinmesini istiyorum. Sonrasında ise babamın bir zamanlar yemyeşil düzlüklerinde ve gizemli ormanlarında yaptığı gibi, geniş bir sahada büyük av tertip etmeye niyetleniyorum.

Bu arada İbrahim'in haberleri de düzenli olarak ulaşıyor. Mısır'a geçerken donanma büyük bir fırtınaya yakalanmış, ancak 'Nedim-i yârim, mahrem-i esrarım' Makbul Damat İbrahim Paşa'nın baştar-

dasını takip eden diğer gemiler sağ salim İskenderiye Limanı'na varmışlar. Ardından Kahire'ye gerçek bir sultan gibi girmiş İbrahim. Osmanlı'nın görkemini halkın havsalasına en parlak şekilde kazımayı öyle iyi beceriyor ki daha iyisinin yapılamayacağını binlerce ferah uzaktan dahi anlayabiliyorum. Anlatıldığına göre, cevahir bezekli sandıklardan altınları halkın üzerine saçıyor, gözüne kestirdiği ihtiyarlara ve çocuklara, paha biçilmez kaftanının zümrüt düğmelerinden koparıp veriyormuş. Atının, iri elmaslarla kaplı paha biçilmez koşum takımını ise sarayın girişindeki seyislerden birine hediye ederken, insanların ağızları hayretten bir karış açık kalmış. Ancak halkın böylesine zengin ve üstüne üstlük din kardeşleri olan Osmanlılara bakışını işte bu sayede kökten değiştirmeyi başarmış. Seyis ve koşum takımı o kadar meşhur olmuş ki, Kahire halkı bir ziyaretgâh gibi seyisin hanesine üşüşmüş ve muhteşem hediyeyi görebilmek için birbirini ezmiş.

Günlerce süren ziyafetler vermiş İbrahim ve bu sırada dertlileri dinleyerek öyle bir adalet fırtınası estirmiş, bir şekilde zulme uğramışları öyle bir ihya etmiş ki, yıl çıkmadan Mısır halkı artık en sadık tebaamız haline gelmiş. Onun bu hizmetlerini unutmak elbette mümkün olmayacak. Evet, hırsı bazen dizginlenemiyor, ama böyle bir devlet adamı ve diplomata sahip olmak her hükümdara nasip olmaz. Hem, Pirî Paşa gibi her adımımda muhalif bir tavırla karşıma çıkacak değil, İbrahim gibi, verilen emri canı pahasına yerine getirmeye bakan birine ihtiyacım var benim.

İbrahim'in mektuplarında heyecanla bahsettiği bir diğer nokta ise ünlü denizcimiz Pirî Reis ile yaptığı sohbetler oluyor. Oğlak derilerine çizilmiş muazzam portolanları anlata anlata bitiremiyor. Dünyanın en ulaşılmamış ve gizli noktalarının haritalarını çıkardığını biliyorum bu ihtiyar deniz kurdunun. İbrahim'in söylediğine bakılırsa, onu 'Kitab-ı Bahriye' ismindeki 1521 tarihli kitabının yeni ve genişletilmiş halini, son ulaştığı bilgiler ışında yeniden yazmaya ikna etmiş ki bu beni dahi heyecanlandırıyor.

İbrahim, Hadım Süleyman Paşa'yı da Mısır Valisi olarak atıyor ki bunu da muvafık görüyorum. Eski bir köle, kökleri ve dolayısıyla

bağlılığı zayıf bir adamın kaypaklığını gözlerinden okuyabilir; minneti kuvvetli ve karakteri kadim çınarların geçit vermez kökleriyle örülmüş ululuları da derhâl ayırt edebilir. Bu hususta güvenim tamdır İbrahim'e.

Bu arada Şah Tahmasb'a gönderdiğim taziye mektubuna herhangi bir yanıt gelmediğini hatırlıyor ve öfkeleniyorum. Bu durum üzerine bir mektup daha kaleme alıyorum.

"Eğer, mezhep ayrılığı ile kararmış ruhunda biraz onur kırıntısı olsaydı, şimdi baban gibi utancından ölmüş olurdun. Fakat seni küçük düşüren merhametimize hedef olmak ve kılıcımızın sürekli tehdidi altında inlemek için yaşamayı sürdürdün. Evrenin merkezi sayılabilecek olan sarayımıza niçin elçi göndermedin? Neden sen de öteki devletler gibi gelip ayağımıza kapanarak bize bağlı olduğunu bildirmedin? Gururlu davranışların beni, eğer Allah izin verirse, Doğu'ya yürümeye zorluyor. Otağımı İran'da, Turan'da, Semerkant'ta, Horasan'da kurmak istiyorum. Dünyanın en görkemli ve en büyük iki kalesi olan Belgrad ve Rodos'a karşı düzenlediğim ve başarıyla sonuçlanan seferler İran'a yapacağım seferi geciktirdi. Batının putlarının durduğu yerler, müminlerin camileri oldu. Şimdi, kendini kolla. Çünkü dizginlerimi senin üzerine çevirdim. Kahramanların düşmanlarına önceden savaş ilan etmesi görenek olduğundan seni uyarıyorum. Atalarının derviş elbisesini giy ve başından tacını çıkar. Dervişlerin arasına katıl ve inzivaya çekil. Eğer kapıma gelip Allah adına benden bir lokma ekmek istersen veririm. Aksi takdirde karınca gibi toprağın içine girsen ya da kuş gibi uçup gitsen seni her yerde arar bulurum. Ecel gibi üzerine çöken bu fermana kulak ver ve geçmişten ders al!"

☪

Yıl içinde, İngiltere Kralı VIII. Henry'nin iki temsilcisiyle ayrı ayrı görüşmek fırsatı buluyorum. Onlara Yüzyıl Savaşları'ndan beri Fransızlarla sürdürdükleri tarihî düşmanlığı unutmaları ve Şarlken'e karşı birleşmelerini öğütlüyor, sevindirici, müspet karşılıklar alıyorum. Fransız elçisi Kont Amaury Avenall'i ise aynı mevzuda İngilizlerin kibirli tavırlarından çok daha yapıcı ve tutarlı buluyor, bunu

sevinçle belirtiyorum. Kont, geniş kenarlı şapkasının deve kuşundan komik tüyünü saklamak istercesine, çorap pantolonu içinde incecik görünen çırpı bacaklarını gererek karşımda yerlere kadar eğiliyor ve Türkçe olarak, "Devletinle çok yaşa!" diyor. Fransız sıcaklığını ve samimiyetini yansıtan bu tavır çok hoşuma gidiyor.

Martin Luther isimli o aydınlık dimağlı papazla Edirne'nin taşrasında küçük bir köyde bir araya geliyoruz. Üzerleri silme kar dolu kristal kadehlerdeki nar şerbetlerimizi yudumlarken direnmeye devam etmesini söylüyorum ona. Gerekirse İstanbul'a gelebileceğini, her türlü kolaylığı sağlayacağımı bir kez daha hatırlatıyorum ama bağlılarını yalnız bırakmaya yanaşmayacağını da biliyorum. Nitekim iğreti bir şekilde oturduğu vitraylı pencerenin kenarındaki sedirde şöyle bir kımıldanıyor ve akşam güneşinde neftî bir tona bürünen yeşil gözlerinin dolduğunu görüyorum. Kibarca teşekkür ederek konuyu değiştiriyor.

Luther bana, Macar Kralı II. Lajos'un merkezî otoritesinin baskısını giderek artıran yönetimine karşı, Erdel (Transilvanya) Voyvodası Janos Zapoya'nın hem krala, hem de krallık üzerindeki Habsburg nüfuzuna karşı muhalefetini giderek sertleştirdiğini anlatıyor. Bu hususta ki duyumlarım, Luther'in ağzından doğrulanınca enikonu ilginç bir hale geliyor. Luther ayrıca, II. Lajos'un ağır vergiler ve toprak adaletsizliği ile perişan ettiği Macar köylülerinin, gönüllü olarak Protestanlık hareketlerine katıldıklarını ve paralarını alamayan birçok Macar askerinin de olası bir çarpışma sırasında Osmanlı askeri karşısında silah bırakacaklarını iddia ediyor. Bunlar beni biraz daha cesaretlendiren küçük ayrıntılar. Özellikle Zapolya'yla anlaşabilmemiz durumunda, babam gibi ele geçirdiğim bölgede bana sadık bir vasal bırakmayı daha uygun ve güvenli buluyorum.

Luther, bu sıcak konukseverliğim için teşekkür ederek kendi taleplerini bildiriyor. İstediklerinin yerine getirileceğini söyleyerek bu hoş adamı uğurlarken, gün gelip bağlılarının bizi ve yardımlarımızı unutmamalarını hassaten tembihliyorum. Mezhebi kuzey Avrupa ülkelerinde şaşırtıcı bir hızla yayılıyor çünkü. Ayrıca İngiltere Kralı VIII. Henry'nin de desteği üzerlerinde, ancak Henry, şim-

dilik Vatikan'la açıktan çekişmeyi daha fazla göze alamıyor.

Luther, yeniçerilerin arasında uzaklaşırken tarihi değiştiren iki adam olarak az önce bir arada olduğumuzu gururla düşünüyor, ama bize bağlı insanların veballerinin de omuzlarımıza nasıl bir baskı yaptığını iliklerime kadar hissederken ürperiyorum.

Miladi 1524 yılı böylece sona eriyor. İngilizlerle, Fransızlar arasında istediğim yakınlaşma ve ittifak süratle gerçekleşirken, miladi 24 Şubat 1525'te beklenen o korkunç olay vuku buluyor ve kuzey İtalya'daki Pavia Ovası'nda karşı karşıya gelen Fransız ve Alman orduları arasındaki kısa ama şiddetli bir çarpışma sonucu Fransua yeniliyor ve Mirabella Kalesi önlerinde Şarlken'e tutsak düşüyor. Hepi topu dört saat direnebiliyor Şarlken'e. O günlerde Edirne'de olduğumdan toparlanıp İstanbul'a dönmek istiyorum. Ancak daha bu haberin şaşkınlığını atamadan, Mart ayında, artık oturmaktan sıkılmış ve bahşişleri azalmış olan yeniçerilerin isyanı patlak veriyor. 1 Cemaziyülâhir'de, Makbul İbrahim Paşa, Ayas Mehmet Paşa, Defterdar Abdüsselam Çelebi ve Hadım Sinan Paşa'nın başta olmak üzere daha birçok ricalin konakları yağmalanıyor. Gümrük depolarındaki mallara el konuyor ve bir kısmı hiç sebepsiz denize dökülüyor. "Ya bahşiş, ya mallar," diyor bu ezelden ebede güvenilmez taifenin elebaşları. Zaten günbegün kötülemekte olan dış ticaretin temeline bir darbe de onlar tarafından vurulmuş oluyor.

İsyan bastırılıyor ancak zarar eden ve zaten dışarıda Alman-İspanyol baskısı, içeride de diğer azınlık gruplarının aman vermez tavırlarından bunalan birçok İtalyan şirketi ofislerini kapayıp İstanbul'u terk ediyorlar. Rumlar, Ermeniler ve Musevilerin depoları da ağır zarara uğramış durumda. Haklı olarak kayıplarının tazminini talep ediyorlar. Ancak beklenen meblağ o kadar yüksek ki peyderpey ödemeyi taahhüt ediyoruz. İsyanın elebaşları olarak tespit ettirdiğim Yeniçeri Ağası Mustafa Ağa ve Reisülküttap Haydar Efendi'nin idamları dahi güven ortamının tekrar oluşmasına yetmiyor. Üstüne üstlük iki yüz bin duka tutarında inanılmayacak kadar yüklü bir bahşiş karşılığında kışlalarına geri dönmeye razı oluyor yeniçeriler. Beraberlerinde, yağmaladıkları malları da götürürken kimse gıkını çıkaramıyor.

Kendi ülkesinde, mutlak olarak korumakla yükümlü olduğu kendi milletine silahını doğrultmaktan çekinmeyen bu şımarık reziller beni dahi dinlemiyorlar ve gerekirse ezip geçecekmiş gibi bir tavır takınıyorlar. Evlatlarımın zamanında, Devlet-i Âliye az da olsa zayıf düşerse eğer, bu taife kendi öz vatanının işgalcisi kesilir, düşmanla sıkılmadan iş birliği yapar diye düşünüyor ve korkuyorum. Ancak Şarlken'e bilenirken ben iyiden iyiye, bu yeniçeri denen başıbozuklara yakın zamanda gösterebileceğim iyi bir hedefe sahip olduğum için de bir nebze olsun rahatlıyorum.

O günlerde şehirde bir olay yaşanıyor ki yine, aklımdan hiç çıkmıyor. Kenar semtlerin birinde oturan yaşlı bir kadın doğrudan huzuruma çıkma talebinde bulununca haliyle geri çeviriyorlar. Ancak o kadar kararlı bir tutum sergiliyor ve feryad ü figan ediyor ki ihtiyar, nihayet hassa muhafızlarından biri çaresizce silahtarağaya, o da başçuhadara bildiriyor. Neticede mesele öğle ezanı sırasında bana geliyor ve kadını huzuruma getirmelerini söylüyorum. Yılların, yüzüne perişanlığın o ısrarlı çizgilerini kalın bir spatulayla kazıdığı yaşlı kadın, yeniçeri isyanının sebep olduğu başıbozukluk ortamında bir gece uyurken evinin soyulduğunu ve bu olaydan benim sorumlu olduğumu iddia ediyor. Üzerindeki tarumar entariye, eprimiş ama tertemiz yaşmağındaki yıllanmışlığın izlerine bakarak soruyorum, "Şu yaşında uykunun gafletinden başını kaldıramazsın da, evin soyulduğu için gelir bizden hesap sorarsın ha? Neden bu kadar derin uyursun anacım?"

Kadın hiç beklemiyor, azıcık dahi tereddüt etmiyor. Alnı bir fırtınanın örselediği gri topraklar gibi buruşuyor, kararıyor sanki; "Kusura bakma Padişahım," diyor, "biz seni uyanık bilirdik, onun için evimizde rahat uyurduk."

Bu cevap, beynimin orta yerinde koca bir balyoz gibi iniyor. Başım, uğultulu sert rüzgârlarla dönmeye başlıyor. Kısa bir sessizlikten sonra, "Haklısın," diyorum, gözlerimi kaçırarak, "tebaamdan sorumluyum, haklısın... Mallarının zararının tüm bedelini şahsi malımdan karşılayacağım ana."

II

Şarlken belasını, onu tekrar bölüp küçük ülkeciklere ayırmadan gideremeyeceğim ortada artık. Ne zamandır üzerinde düşündüğüm bir konu bu. Şarlken'in Amerika'daki sömürgeleri sayesinde ulaştığı doğal kaynak ve topraklar yeterince büyük zaten, bir de kıta Avrupa'sındaki bu devasa kütlesi enikonu can sıkıcı oluyor. Bu işi çözebilmenin tek yolu, yeniçerilerimin dahi sinirini bozan bu bekleyişi sona erdirecek hamleler yapmak. Batı Akdeniz'de bu sorunu çözecek olan Barbaros Hayrettin'dir, ancak karada bu işi bizzat ben devralacağım ve tüm dünyaya zaman kimin zamanıymış, devir kimin devriymiş göstereceğim. Şimdi Madrid'de, Alcazar Şatosu'nun rutubetli bir hücresinde esaret günlerini dolduran Fransua, az sabırlı ol bakalım.

Tabii tüm bunlar olup biterken de, İbrahim'in hâlen dönmemiş olmasının verdiği ağır bir yokluk ve yalnızlık duygusuyla da mücadele etmeye çalışıyorum. Nedendir bilmiyorum, dili ve kültürleri farklı insanların karşısında oldum olası duyduğum o rahatsızlığı en iyi İbrahim biliyor. Açıkçası onun, o 'küçük' sahtekârlıklarla örülü 'büyük' dünyasını özlüyorum. İhanet edilenin ben olduğum gerçeği dahi değiştiremeye yetmiyor bunu.

İbrahim, Zilkade'nin yirmisinde, uzun süredir bulunduğu Mısır vilayetinden kara yoluyla dönüyor nihayet. Konuşulacak o kadar çok şey var ki, baş başa kalmak için sabırsızlanıyorum. Ancak biz, mevzuyu daha çok Mısır olan uzun sohbetlerimizi nihayetlendiremeden Hürrem'in de sıkıntısı tekrar zuhur ediyor. İbrahim'in varlığına katlanamaması bir yana, onunla ilgili hiç bitmeyen öyle iddiaları var ki, bir kere konuşmaya başladı mı, zaten dolu zihnim darmadağın oluyor ve bu defa da ona hiç kulak vermemekle suçluyor beni. Haklı, kulak vermiyorum, ama onu dinlemek istemediğim için değil bu, duymayı istemeyeceğim şeyler söyleyebileceği için.

Miladi 1525'in sonuna doğru Fransua'nın annesi ve Saltanat Naibesi Angouleme Düşesi Loise de Savoie'nin oğlu adına gönderdiği

Kont Jean Frangipani liderliğinde bir heyet İstanbul'a ulaşıyor. Fransua, acil yardımımı istiyor ve Papa'ya sığınamayacağını çünkü onun askerî ve siyasal gücünün Şarlken'e söz geçirmeye yetmeyeceğini itiraf ediyor. Ayrıca Batılıların gözünde Doğu Roma İmparatoru olarak meşru bir yerim olduğunu da ikrar ediyor. Ancak yanılıyor. Ben tüm Roma'nın İmparatoruyum. Şarlken, yalnızca bahtı inanılmaz derecede yaver gitmiş bir adam. Hâkimi olduğu ülkelerin tahtlarına bileğinin gücüyle değil, aile bağlantılarıyla oturduğunu bilmeyen mi var? Babasından İspanya'yı, dedesinden de Alman İmparatorluğu'nu devralmadı mı? Üstelik Safevilerle olan daimi ortaklığı da tüm uyarılarımıza rağmen devam ediyor. Hem artık Fransa resmen müttefikimiz ve ısınan suların harareti dünyayı sarmaya başlıyor.

O günlerde üç sultana şeyhülislamlık yapan değerli âlim ve veli Zenbilli Ali Efendi vefat ediyor ve yerine, babamın da büyük saygı duyduğu, hatta atının nallarından sıçrayan çamurla lekelenen kaftanını mezarına koydurduğu değerli âlim, İbn-i Kemal lakaplı, Kemalpaşazade Ahmet Şemsettin Efendi'yi yeni Şeyhülislam olarak atıyorum. Biraz da bu acı kaybımızın sancısıyla olsa gerek önce sefirlik aracılığıyla Şarlken'e sert bir ültimatom gönderiyor, sonra da Fransua'ya, içini ferahlatacak bir cevap yazıyorum:

"Ben ki sultanlar sultanı, hakanlar hakanı hükümdarlara taç veren Allah'ın yeryüzündeki gölgesi Akdeniz'in ve Karadeniz'in ve Rumeli'nin ve Anadolu'nun ve Azerbaycan'ın ve Şam'ın ve Halep'in ve Mısır'ın ve Mekke ve Medine'nin ve Kudüs'ün ve bütün Arap diyarının ve Yemen'in ve nice memleketlerin sultanı ve padişahı Sultan Bayezid Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Süleyman Han'ım. Sen ki Fransa vilayetinin Kralı Fransua'sın. Hükümdarların sığındığı kapıma elçinizle mektup gönderip, ülkenizi düşman istila ettiğini, şu anda hapiste olduğunuzu bildirip, kurtuluşunuz konusunda bizden yardım talep ediyorsunuz. Söylediğiniz her şey dünyayı idare eden tahtımızın ayaklarına arz olunmuştur. Her şeyden haberdar oldum. Yenilmek ve hapsolunmak hayret edilecek bir şey değildir. Gönlünüzü hoş tutup üzülmeyesiniz. Böyle bir durumda atalarımız düş-

manları mağlup etmek ve ülkeler fethetmek için seferden geri kalmamışlardır. Biz de atalarımızın yolundayız ve daima memleketler ve alınmaz kaleler fetheylemekteyiz. Gece gündüz daima atımız eyerlenmiş ve kılıcımız belimizde kuşatılmıştır. Yüce Allah hayırlara bağışlasın. Allah'ın istediği ne ise olur. Bundan başka haberleri gönderdiğiniz adamınızdan öğrenesiniz. Böyle biliniz."

Miladi 24 Ocak 1526'da, Şarlken, Fransua'ya ağır şartları olan Madrid Antlaşması'nı imzalatarak serbest bırakıyor. Kendisini, baskımıza daha fazla dayanacak durumda hissetmediği oldukça açık. Fakat Fransua, serbest kalabilmek için bize karşı yapılacak yeni ve büyük bir Haçlı seferine katılma maddesine de imza atmak zorunda kalıyor ve durumu asaletine yakışır bir tavırla derhâl bize bildiriyor.

O günlerde Lajos da öyle bir iş ediyor ki, artık kalkıştığı tüm bu meseleler adına, onu bir iyice hizaya sokmanın vaktinin geldiğini anlıyorum. Bu olay, gizlice Protestanlığı kabul eden Macaristan'ın önemli devlet adamlarından Kont Lendvai Boross ve ailesi ile ilgiliydi. Sinsi bir ihbar sonucu mezhep değişikliği Lajos tarafından öğrenilmiş, ancak kadim kökleri, imparatorluğun kurucularına dayanan ailesinin gücü ve itibarı sayesinde, imparatorluk süvari birliğindeki generallik görevini bir süre daha sürdürebilmişti Kont. Fakat aile, ustaca bir manevrayla ilk olarak kolay kolay aşamayacakları bir ekonomik krizin içine itilmişti. Kontun yirmi beş yaşındaki oğlu Arpad Boross'un işlettiği maden yataklarının ertelenmiş ufak tefek vergi borçları kabartılmış, üzerine bindirilen gecikme faizleriyle sıra dışı rakamların tahsilatı yoluna gidilmiş, ödenme imkânı olmadığı görülünce de tüm servetine tedbir konulmuştu. Ya bir ay gibi kısa bir süre içinde borçlarını ödeyecek ya da her şeyini kaybedecekti.

Kont bu krizi aşabilmek için, oğlu Arpad'ı, Peşte'nin ileri gelen zengin ailelerinden birinin kızıyla evlendirme yoluna gitmişti. Böylece parası olan ancak asalet arayışındaki aile bir unvana, para ihtiyacı içindeki asiller de paraya kavuşmuş oluyorlardı. Buna rağmen servetinin ancak bir kısmını kurtarmayı başarabilmişti Kont. Lakin iddiaya göre, bir ay kadar önce Kont Boross, Türklerle işbirliği yap-

tığı, önemli bilgi ve belgeleri Türk casuslarına para karşılığı sattığı iddiasıyla suçlanarak askerî mahkemeye verilmiş, görevinden de el çektirilmişti. Kont, temin ettiği malumatı bizzat kendisi elden çıkarmıyor, bilgi-para transferini oğlu Arpad aracılığıyla yapıyordu. Bilgiyi ulaştırdıkları kişi de bizim meşhur casusumuz Vehimî Orhun Çelebi'ydi. Ancak Orhun'un böyle bir şeyden haberi yoktu elbette.

Nihayetinde Kont ve oğlu, tek celselik bir mahkeme sonunda, yalancı birkaç tanıdığın da şehadetleriyle idama yollanmışlardı. Kont'un mahkeme salonundan çıkarılırken söylediği sözü ise bizzat kendim işitmiş gibiyim. Kont, nöbetçilerin hoyrat kollarında bir an duraklamış ve "Bir gün biri çıkar ve bu kıyıcılığının hesabını senden sorar Lajos," diye bağırmıştı. Evet, sadık elçim Behram Çavuş'un, Kont Boross ve ailesinin, canlarına kıyılan onca Protestan'ın, Şarlken'in arkasına sığınarak Boğdan ve Eflak meselelerinde takındığı tavırların hesabını soracaktı nasılsa biri!

Çok geçmeden Cemaziyülevvelin başlarında bir seher vakti İbrahim'i çağırıyor ve kararımı bildiriyorum, "Hazırlıklara başla İbrahim. Üngürüs üzerine yürüyeceğiz, aklından çıkarma ki bu harp diğerlerine benzemeyecek, topyekûn bir savaştır. Serasker de sensin."

23 Nisan 1526

Divanyolu boyunca uzanan kalabalık, mehter bölüğünün marşlarıyla coşuyor, Hiyelbaz Selanikî Mustafa Efendi'nin gündüz semalarından uzun süre silinmeyen parlak izli fosforlu ışıklar saçan yeni donanma fişeklerinin patlamaları duyuluyor. Usulca kımıldanan bir okyanusun sessiz görkemiyle ağır ağır ilerliyor ordum. Yüz bin kişiyiz, ama tüm sektörler kendinden emin ve yeni bilenmiş kılıçları kadar ışıltılı bir ifade taşıyorlar serin bahar rüzgârıyla renklemiş ciddi yüzlerinde. Ancak kapıkulu askerlerimin çelik plakalı zırhlarının üzerine giydikleri sırma işlemeli zümrüt yeşili yelekleri öyle bir edayla havalanıyor ki yürürken, etrafımı bana sadık kartallarla çevrilmiş hissediyorum. En geriden taşınan üç yüz kuşatma topunun yirmi tanesi, altmışar adet öküzün çektiği 'şahi' modeli ve devasa cüsseleri ve kapkara renkleriyle halkın büyük ilgisini çekiyorlar.

Havadaki geniz yakan barut kokusuna, yufka ekmek arası bedava kebap saran ve üzüm hoşafıyla birlikte dağıtan seyyar kebapçıların iç gıcıklayan kokuları karışıyor. Yaşlı bir macuncu görüyorum. Bir Frenk ressamının tuvalini andıran tablasındaki rengârenk yumuşak şekerleri ince kavak çubuklarına sarıyor. Çocukluğumu anımsıyorum, içimde bir şeyler kabarıyor. Mahir hokkabazlar ve Rum seyyar tiyatrocular, kurdukları küçük sahnelerin üzerinde coşkuyu misliyle katlıyorlar. Bir köşede bir grup çocuğu eğlendiren genç bir meddah görüyorum. Uzaklarda, tepelerin özgür rüzgârlarla uğuldayan sırtlarından salınmış rengârenk yığınla uçurtma da o sırada takılıyor gözüme. Büyük bir bayram şenliği yaşanıyor. Sanki bir sabah uyanmışız da o günün bayram olduğunu unutup aniden hatırlamışız gibi çocuksu bir coşku taşıyor içimden. Halkım, avurtları, kestirdiğim ve kebap ettirdiğim yüzlerce hayvanın taze ve sulu etiyle şişkin olduğu halde çoluk çocuk bu unutulmaz eğlenceye katılıyor. Bana olan sevgilerini gözlerinden okumamak mümkün mü? Ben de seviyorum onları, bugün herkesi seviyorum ben. "Rabbim," diyorum, "işte inayetinle yürüyen bu devasa ordunun başındayım, ufacık da olsa bir zulme sebep olmaktan sana sığınırım. Gün gelecek cihanın hâkiminin böyle hassas korkular taşıdığına inanmayacaklar. Suçlayabilir miyim onları? Dünyaya sahip olmak, insanların gönüllerine de sahip olmak anlamına gelir mi hiç? Ama milletimin selameti için savaşmak zorundayım. Bağışla beni."

Hürrem'in peşim sıra döktüğü gözyaşlarına rağmen mutluyum. Mahidevran, Gülfem ve Fülane'nin kırgınca benden uzak durmalarına rağmen mutluyum. Sanki arzu ve şevk, koyu maviliklerden süzülen düşsel bir sağanağa dönüşmüş de, hazdan iliklerime kadar ıslanmışım. Çünkü yakın bir zaferin, bu defa, kazandığım tüm zaferleri gölgede bırakacak kadar ulu bir zaferin peşinden gidiyorum. Hem gülesi hem de ağlayası olur mu insanın? Olurmuş meğer. Ya şehadet kucaklayacak beni, ya da yenginin gururu. Ne garip, ikisini de ancak bir adım uzağımda hissediyorum.

Vezirlerimin atlarının koşumları ve eğerleri dahi telkâri gümüş ve altın işlemeli. Üzerlerindeki yakut ve yeşim kakmalarıyla eğerlerinin, geyik ödü karışımlı hoş kokulu cilalı derileri ışıl ışıl; çelik ve bronz zırhlarının gerisindeki dimdik bedenleriyle yeryüzünde gücün ve yıkılmazlığın birer abidesi gibiler. Askerlerimin o pamuklu pırıl pırıl kıyafetleri ve zırhlarının şavkından güneş sönecek sanki. Ama hiçbiri sütbeyazı atımın inci ve cevahir kakmalı eğeri ve değerli taşlarla örülü koşum takımları kadar parlak değil.

Solumda yürüyen silahtarların kırmızı kadife üsküfleri, bahar güneşinin filizlendirdiği kızıl alevler gibi bugün, iki yana yatmış kıl zülüfleri ise ateşin usulca ağan ibrişimleri misali yanıp sönüyor. Yekrenk kemha kumaştan mintanlarından ahali hayran bakışlarını ayıramıyor. Hemen önümde ilerleyen kırmızı cepkenlerinin omuzları ayı kürkünden ulufeli süvarilerin ve gariplerin sırtlarındaki yuvarlak, küçük kalkanları, güneşten yontulmuş ışık parçacıklarından mamul dünya dışı birer mucizevi nesne hükmündeler. Bazı kıdemli yeniçeri çavuşlarının çifte su verilmiş eğri kılıçları, omuzlarından sırtlarına doğru bağlanmış. Cevahir kakmalarının her biri sanki küçük birer alt evrenmiş de ben de çocukluğumdaki gibi o renklerin arasında hayallere dalmışım. Atımın iki yanında yürüyen, sırtlarındaki saçaklı altuni brokar entarileri, firfirî dolamaları ve sorguçlu külahları usulca dalgalanan solaklar ve koni biçiminde kızıl külahlarıyla zümrüdi ceketli baltacılar olmak üzere halkımı selamlayarak ilerliyorum.

İstanbul Muhafızı (Kaim-i Makam) olarak tayin ettiğim, sabık Anadolu Beylerbeyim ve Mısır Valim Güzelce Kasım Paşa, emrindeki birliklere kırk pare top atışı yaptırarak beni selamlıyor ve surlara kadar uğurlayıcı çıkıyor.

☪

İki günlük sıkı bir yürüyüşün ardından Meriç'in masmavi ve durgun sularının diğer kıyısında otağ kuruyorum. Civar yerleşkelerden gelen heyetleri kabul ediyor ve cömert ihsanlarda bulunuyorum. Hava, bu mevsimde kararsız bir rejim izleyen bölgenin ortala-

malarının çok üzerinde bir sükûnete sahip... Ancak toparlanıp bir buçuk ay içinde Sofya'ya vardığımızda, bu defa orduyu yoran sağanaklar hiç dinmemecesine boşanıyor ve şehrin önlerinde üç gün istirahat vermek zorunda kalıyorum. Halazadelerim, Bosna Süvarileri Komutan'ı Gazi Hüsrev Bey'i beş bin kişilik bir kuvvetle öncü, Semendire Bey'i Yahyapaşazade Bali Bey'i de, yine beş bin kişilik bir kuvvetle artçı olarak çıkarıyorum.

Ramazanın on dördünde, miladi takvime göre Haziran ayında olmamıza rağmen hava müthiş soğuyor. Buz tutmuş bir deniz gibi ağır ağır dalgalanıyor tepemizde gökyüzü. Asker arasında büyük bir soğuk algınlığı salgını baş gösteriyor. Tedavi için üç gün istirahat veriyor, kendi tabiplerimi dahi seferber ediyorum. Tüm bu zorluklara ve seferî olmalarına rağmen Anadolu azaplarının ve sipahilerin çoğunluğunun oruç tutmakta ısrarlı olduklarını görüyorum. Ne Şeyhülislam İbn-i Kemal'in fetvası ne de tabur imamlarının çabaları yetmiyor askerin orucu terk etmesine. Fakat yeniçeriler aşhane çadırlarında karınlarını tıka basa doldurmasını biliyorlar. Bu yüzden azaplarla aralarındaki o ezelî sürtüşme, bu sefer de kimlerin davranışının daha ihlâslı ve sahih olduğuna dair yeni gerginliklerle sürüp gidiyor.

Tüm bunlara son verebilmek için bir gün, ordugâhın ortasında sofra kurup, tüm vezirlerim ve birlik komutanlarımla birlikte yemek yiyorum. Ancak buna rağmen Anadolu askerlerim oruçlarını bırakmamakta kararlılar. İşte o zaman daha ağırdan almaya ve askere bu hususta müdahale etmemeye karar veriyorum. Çünkü anlıyorum ki, bu mesele biraz daha kızışırsa, Bektaşi yeniçerilerle, Sünni Anadolu askerleri arasında bir mezhep çatışmasına dönüşecek. Ayrıca iyi biliyorum ki bir asker için beden gücünden önce maneviyatın gücü gelir ve gerektiği zamanda zayıf bir bedeni sürükleyen de ruhun gücüdür.

Belgrad'a yaklaşırken Sadrazam İbrahim Paşa'yı aynı zamanda Rumeli Beylerbeyi vasfıyla emrindeki kuvvetlerle birlikte Petervaradin Kalesi üzerine yolluyorum. Bu kalenin fethi, geri emniyetimiz için büyük önem arz ediyor. Yanında yardımcı olarak, Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa, ikinci vezir Ayas Paşa ve üçüncü vezi-

rim olarak atadığım sabık ikinci vezirim ve Mısır Valim Mustafa Paşa bulunuyorlar. Süleyman Reis komutasındaki ince donanma ise Tuna boyunca, bir kısmı yeni sistem ateşli arkebüzlerle, donatılmış sekiz yüz gemiyle kaleyi muhasara altına alıyor. Kale komutanı, Macaristan'ın en namlı komutanlarından Tomory Paya ve elinde altı yüze yakın seçme muharip var. Kale önlerindeki Macar filosunun komutanı da meşhur Nodor Bathory. Bu adam bir defasında babamla görüşmek üzere Edirne'ye gelen gösterişli bir heyetin içindeydi. Babamın karşısına kötü geçen bir av sonucu çıkmışlardı. Gösterişten ve cafcaflı kıyafetlerden nefret eden babam tarafından pek de iyi ağırlanmadıklarını hatırlıyorum.

Kuşatmanın yedinci günü ben de ordumla İyok mevkisine varıyorum ve atlı habercilerim vasıtasıyla gelişmeleri anbean takip ediyorum. 13 Temmuz seher vakti, daha günün ilk saatlerinin alacası başlamadan Kemal Reis ani bir taarruzla Macar donanmasına yükleniyor ve ateşli arkebüzlerinin dehşetiyle hasmını darmadağın ediyor. Bathory'nin zırhının neft yağıyla alev aldığını ancak adamın son anda kendini suya atarak kurtulduğunu duyuyor ve keyifleniyorum.

Karşılıklı top ateşleriyle başlayan kuşatma, açılan lağım ve karşı lağım muharebeleriyle sürüyor. Surlara ayrı ayrı üç taarruz yapılıyor. İkincisinde havan toplarının içine Rum ateşi taşıyan kalın paçavralara sarılı bakır toplar konuluyor. Büyük yangınlara sebep oluyor kale içinde ancak müdafiler kararlı savunmalarını gevşetmiyorlar. Gerçi bu saldırıların hiçbirinin genel taarruz amaçlı olmadığını, hedefin düşmanı yıpratmak ve maneviyatını sarsmak olduğunu biliyorum. Bir kez daha Vehimî Orhun Çelebi'yi göreve gönderiyorum. Bu defaki işi, Tomory Paya'nın namlı fakat paragöz olduğunu önceden tespit ettirdiğim şövalyesi Vikont Nemeth Czegledy'i para teklifiyle satın almak.

Artık pek de iyi kullanamadığı sol kolu yerine, aklı her zamankinden daha iyi çalışıyor sanki Orhun Çelebi'nin. Bir gece kalenin dışında, Tuna'nın o mil ve yosun kokulu derin sazlıklarından birinde gizlice buluştuğu Czegledy'le on bin duka Venedik altını karşılığı

anlaşıyor ve üç gün süreyle karşı lağım çalışmalarının bırakılmasını sağlıyor. Üç binini peşin verdiği altınların kalanını vermeye gittiği üçüncü gece ise Czegledy'i kıskıvrak yakalayıp ordugâha, huzuruma gönderiyor.

Çenesindeki küçük sakalının ve kıvrık ince bıyıklarının dahi görünümünü sevimli kılamadığı bu orta yaşlı şövalye bana bakarak, "Merhamet," diyor Latince, "kandırıldım Efendimiz, ihanete uğradım."

"Ya ihanet ettiğin kendi insanların?" diye soruyorum, "sayende, sudan bir sebeple durdurduğun çalışmalar sayesinde lağımlarımız duvarlarınızın dibine kadar vardı."

Gözlerinden oluk gibi yaşlar boşanmaya başlıyor, "Eğer beni sağ bırakırsanız, bu iyiliğinizi bir ömür unutmam ve kutsal ordunuz her nereye yürüyorsa elimden geldiğince hizmet ederim."

İçimde uyanan o tiksintiyi dizginleyemeyerek bağırıyorum, "Benim senin gibi hain takımına inancım ve itibarım yoktur rezil. Hayatın için yalvarma sakın bana. İstanbul'dan buraya iki buçuk aydır yüz bin kişiyle yürüyorum. Altmış altı menzilden fazla mesafe aştım. Yol boyunca ekili tarlalardan geçip zarar vermeyi, çiftçilerin hayvanlarına ve mallarına el koymayı yasakladığım halde emirlerimi çiğneyen hainlere ne ettim bilir misin? Ben söyleyeyim, hepsinin necis bedenleri şu anda kargalara yem oluyor. Bu beni zalim biri yapar mı Şövalye? Ne o? Susuyorsun... Ben söyleyeyim o halde, yüzeyden bakıldığında zalim görünebilirim belki, ama geri kalanların selameti ve huzuru için bazı kellelerin gitmesi mecburidir." Bunları söylerken babam canlanıp ben oluyor sanki ya da ben ölüp o oluyorum.

"Adaletinize sığınırım Sultanım."

"Senin gibi bir rezilin ortadan kaldırılması ise, Macar milleti adına hayırlı bir olaydır. İşte adaletim budur!" Dilsiz bostancıbaşıma işaret ediyorum, "Tiz kaldırın şunu."

Böyle zamanlarda babam gibi sert bir zırhın altına gizleniyor, merhametimin bağrına kılıcımı çalıveriyorum. Ama insan yapmak zorunda olduğu şeyden geri adım atarsa, kendiyle birlikte sorum-

luluğu altındakilere de zarar verir. Bu dünya da benim sorumluluğum altındadır.

Her şeye rağmen, Şövalye Czegledy görevini iyi yaptığı için bir teşekkürü hak ediyor. Kuşatmanın on dördüncü günü, 27 Temmuzda altın ve saf turuncu ışık damarları usulca belirmeye başlamışken ufukta, lağımlara yığdırdığı barut fıçılarını patlatıyor İbrahim Paşa. Büyük bir gürültü ve zelzelenin ardından toz, duman ve kan püskürtülerinin keşmekeşi arasında yıkılıyor burçlar. Macarların savaşabilecek durumda olanları iç kaleye sığınıyorlar. Ancak İbrahim Paşa şehirde taş üstünde taş, baş üstünde baş koymayınca iç kaledekilerin bir kısmı daha teslim oluyor ve hayatları karşılığında iç surların zayıf noktalarını işaret ediyorlar. Bu defa kazılan birkaç lağıma içeridekilerin müdahale edecek güçleri olmuyor. Aynı anda dışarıdan da öyle bir taarruz başlatıyor ki İbrahim, lağımların da patlatılmasıyla direniş çöküyor. Fakat İbrahim, belki de mazisinden bir türlü silemediği köleliği gereği anlaşılmaz şiddette büyük bir katliama girişiyor. Teslim olanların dahi gözyaşlarına aldırmıyor. Geçmişinin tüm intikamını alıyor sanki silah bırakmış zavallılardan. Benden bile çekinmeden ediyor bu işleri. Boyunlarını vurdurduğu beş yüz şövalyenin kafasını mızraklara geçirip dönüş yolu boyunca dizdiriyor ve aralarından tören geçişi yapıyor. Askerlerine, "Devletinle çok yaşa Paşam!" diye bağırtırken, aldığı hazdan gözyaşı döktüğünü anlatıyor Vehimî Orhun Çelebi. Ancak İbrahim hakkında, Orhun Çelebi'ye sonuna kadar güvenemeyeceğimi bildiğimden, daha sonra Behram Paşa ve Ayas Paşa'dan da durumla ilgili teyit alıyorum. Bu umursamaz hali ve kendine aşırı güveni hoşuma gitmiyor İbrahim'in, ancak şimdi bir sürtüşmenin zamanı değil. Kalenin imarı ve muhafazası için yeterli miktarda cephane, üç yüz yeniçeri ve iki yüz istihkâmcı bırakıyorum. Bu kale ve sekiz ve dokuz Ağustos günlerinde, benim komutamdaki ana kuvvetlerin birer hücumla kolayca düşürdükleri, İllok ve Osijek Kaleleri de fazla hasara uğramadan, Sirem Sancakbeyi'nin sorumluluğuna giriyor. Aynı gün-

lerde tüm orduya hedefimizin Budin olduğunu açıklayan münadiler çıkarıyorum.

Hemen ardından gecikmeden, Vehimî Orhun Çelebi'yi, Erdel Voyvodası, Protestanların hamisi ve doğal müttefikimiz Yanos Zapolya ile görüşmeye gönderiyorum. Katolik bir keşiş kılığında yola çıkan Orhun'u uğurlarken, Zapolya için, 'Eğer tarafını iyi belirler, yaklaşan çatışmadan uzak durur ve Lajos'u hüsrana uğratmayı başarırsa, artık Macaristan'ın yeni bir kralı var demektir.' diye düşünüyorum

III

Tirol Alplerinin karlı zirvelerinden süzülerek, Slavonya bölgesinin yemyeşil Osijek şehri mevkisinde Tuna ile birleşen Drava Nehri'nin üzerine istihkâmcıların büyük bir maharetle inşa ettikleri köprünün yapımı ve ordunun geçişi toplam on günü buluyor. İnce donanma gemilerinin yan yana getirilmesiyle kurulan köprüyü ben ve İbrahim Paşa Ağustosun yirmi ikisinde, hicri Zilkade'nin on dördünde aşıyoruz. O gece hafif bir yağmur çiselerken dışarıda, neşeli bir kıpırtı yerleşiyor yüreğime. Her muharebe öncesi hissettiğim bir şey bu. Dua ediyorum, "Rabbim, canımı sarayda, yatağımda değil, işte böyle büyük bir sefer sırasında, askerimin ve halkımın selameti için otağımda sana sabahlara kadar yalvarırken ya da zırhım üzerimde, elimde kılıcım düşmanla vuruşurken al." Seher vakti ise daha şafak perisi uyanmadan ilk işim, balyemez bataryalarına ateş emrini verip köprüyü yıktırmak oluyor. İstiyorum ki herkes artık dönüş olmadığını iyice anlasın. O sırada kendimi 711 yılında, yedi bin kişilik kuvvetiyle İspanya'ya çıkan ve gemilerini yaktıran Tarık bin Ziyad gibi hissediyorum.

Üzerinde yamalı entarisi ve yırtık cepkeni olduğu halde kılıcıyla yanan gemileri işaret etmiş, cehennem gibi yüreğinden yansıyan ateş gözlerinden fışkırırken askerlerine şöyle hitap etmişti büyük komutan, "Arkanızda düşman gibi deniz, önünüzde deniz gibi düşman. Nereye kaçacaksınız? Vallahi sizin için ancak sadakat ve sabır kalmıştır. Düşmanın silahı, teçhizatı ve erzakı boldur. Sizin silah olarak ancak kılıçlarınız, erzak olarak da düşmanın elinden sahip olabilecekleriniz yardır."

İşte yürekte yanan bu ateştir ki, sayesinde nice az topluluklar, büyük kalabalıklara galip gelmiştir. Tarık bin Ziyad'ın o günkü mütevazı haline karşılık olarak, Beni Ahmer Hanedanı'nın 1492'deki son

Emiri Ebu Abdullah Muhammed ülkesini mağlup bir şekilde terk ederken, atının koşum takımları dahi altındandı. İşte bize de bu mevkiden itibaren düşen, tevazu, merhamet ve sükûnetle, ya zafere ya da şehadetimize doğru ilerlemek.

Mohaç Sahrası, Belgrad'ın ortalama otuz iki fersah kuzeybatısında, Budin'in ise otuz fersah güneyindedir ki, biz bu istikametten doğru 28 Ağustosta Büyük Macar Ovası'na giriyoruz. Mohaç kasabası Tuna Nehri'nin sağ kıyısında kalıyor. Ovanın doğu tarafı Tuna Nehri'nin birçok koluyla kaplı ve bataklık halinde olduğu görülüyor. Ovanın batısında elli metre yüksekliğe ulaşmayan alçak tepeler var. En yüksek kesiminde bir kilise göze çarpıyor. Askerler kendi aralarında bu mevkiyi 'Pusu Kilise' olarak adlandırıyorlar. Bijeli Samostan'a giden yol bu noktada tepenin yamaçlarından geçiyor. Bu yolun Tuna'ya sokulduğu kesimindeyse beş metre kadar yükseklikte bir tepe mevcut. Bu tepeye 'Hünkâr Tepesi' adı verilerek, mehter bölüğü tarafından otağım buraya kuruluyor.

Görünürde Macar Ordusu'na dair hiçbir alamet yok. Aynı günün o yağmurlu ikindi saatlerinde otağımda Harp Divanı'nı topluyorum. Hava o kadar serin ki ocak yanıyor ve meşe odunlarının ıslak kabuklarının hafifçe patlarken çıkardığı çıtırtılar, muhtemelen bende olduğu kadar diğerlerinde de, geçmiş harplerin hatıralarını canlandırıyor. Ağır kaftanların, Horasani kavukların, uzun sakalların ve düşünceli gözlerin ardındaki ruhlara göz gezdiriyorum usulca. Otağımın çifte dokunmuş Afgan kendirinden germe erguvani kemha duvarları ve sayebanı, dışarıda zaman zaman sertleşen rüzgârla belli belirsiz uğulduyor. Kristal kandillerin akik rengi ışığında herkesin üzerinde sezdiğim bu uhrevi ağırlık ise uzun süren bir ayinin son dua anını çağrıştırıyor. Diba kaplı kerevetlerin üzerinde, sırtlarını arkalarına yaslamadan, edeple dimdik oturan bu adamlardan bazılarını bir gün sonra göremeyebilirim. Bu ihtimal belirgin bir elem uyandırıyor sancılı dimağımda. Belki ben de olmayabilirim bu fâni, bu soğuk, bu ıslak arzın üzerinde kim bilir?

Semendire Beyi halam oğlu Bali Bey, ak tenini alazlayan bir endişeyle söz alıyor, "Aldığımız istihbaratlara göre, Şarlken'in gönderdiği, sayıları kırk bin civarındaki ağır zırhlı süvariyle toplam süvari sayıları altmış bini buluyor. Ordularının genel rakamı ise bizim iki katımız yani iki yüz bin civarı. Ateş güçleri yüz adet kısa menzilli toptan oluşuyor ancak tüfekli askerlerinin sayısı bizimkilerden misliyle fazladır. Şunu hatırlatmakta da fayda görüyorum ki, Macarların altmış bin civarındaki ağır zırhlı süvarileri, aynı zamanda birbirlerine zincirlerle bağlıdırlar ve hücum hattında karşılarına çıkan her şeyi bir anda ezip geçebilirler. Bu yüzden demem odur ki Sultanım, biz bu defa klasik Türk harp yürüyüş nizamında dizilelim. Yani her defasında olduğu gibi muharebe düzenini düz hatlar arasında oluşturmayalım. Şövalyelerin hücumunu yürüyüş kolu nizamında karşılayıp çekilelim ve bu defa merkez sabit haldeyken hilal taktiğiyle düşmanı içimize alıp etrafını kapatalım."

"Ne dersiniz Ağalar?" diye soruyorum, buz gibi şıramın yaktığı genzimi hafifçe öksürüp temizlerken.

"Beli Sultanım," diyorlar hep bir ağızdan.

Devam ediyorum, "Ayrıca bu adamların ağır zırhlı süvarisinden çekinirsin ama Bali Bey, bak şu sahranın haline. Yaz mevsimindeyiz ama buraların havası işte böyle belirsizdir. Bir aydır mütemadiyen yağan yağmurlardan dolayı ova balçık çamurla kaplıdır. Ayrıca arazinin bir yanı Karasu ismindeki bataklıktan ibarettir. Yağışların iyice derinleştirip taşırdığı suların dibi kalın bir mil tabakasıyla kaplı ve eğer düşmanı bir şekilde oraya sürebilirsek hepsini o milin içinde boğarız."

Bali Bey, "İşte bunun için," diyor "ordunun ağırlıklarını daha geriye, Mohaç kasabasının yakınlarındaki alçak tepelerin yamaçlarına doğru taşımalıyız Sultanım. Eğer çamur ve yanlardan yapacağımız saldırılar işe yaramazsa maazallah küffar süvarisi otağınıza kadar bir hamlede ulaşmayı başarır. Süvarilerimize, arkada daha rahat hareket edebilecek bir derinlik bırakmalıyız."

Sadrazam İbrahim Paşa da aynı görüşte, "Bali Bey'in hakkı var Sultanım, düşman ağır süvarisini ilk hamlede durduramazsak eğer tahminlerimizin üzerinde yol kat edebilirler. Adamların hepsi çelikten birer kale gibi!"

"O halde," diyorum, "bu defa ilk hareketi düşmandan bekleyelim, bırakalım Rumeli azaplarının oluşturduğu ilk sete yürüsünler. Madem ağır süvarilerinin yıkıcı gücünden çekinirsiniz, top bataryalarını babamın yaptığı gibi tek bir sıra halinde değil, birbiri ardına derinlik bırakacak üç kademede konuşlandıracağız. Beli mi ağalar?"

"Beli saadetli Hünkârımız," diyerek mukabele ediyorlar.

"İbrahim, sen topçu taburlarının yarısını al, 'şahi'leri en geride diğer ağırlıklarla birlikte yamaçlara doğru çek. Yirmi kadar şahi en geriden ateşlenecekler. Anadolu Beylerbeyim Behram Paşa, Rumeli askerlerinin gerisinde ikinci hattı oluşturacak. İkinci grup bataryayı da o kuracak. Semendire Beylerbeyi Gazi Hüsrev Bey, düşman hâlâ görünmez, sen Bosna süvarileriyle birlikte ovanın diğer yanına doğru keşfe çık, kendini ve askeri tehlikeye atma ama düşmanı da taciz et. Onların değil, bizim istediğimiz yerde savaşacağız. Ne yap et meydana gelmelerini hızlandır. Çünkü beklemek fetih ordusunun törpüsüdür. Bali Bey, ağırlıkların ve şahilerin güvenliğinden sen mesulsün. Ben, Ayas Paşa ve Mustafa Paşa ile birlikte merkezde yer alacağım. Yeniçerilerim hazır kıta olarak savaşın kızıştığı anlarda zor durumda kalınan kısımlara sürülecek ve nihai darbeyi yine onlar vuracak. Harp nizamı, Bali Bey'in tavsiyesine göre düzenlenecek, ön saflar muharebeye düşük yoğunluklu girip düşmanın ağır süvarisini üzerlerine çekecek. Çabuk bozguna uğrayan ve metanetsiz bir izlenimle hasmımızı ümitlendireceğiz. Onları erken bir zafer için heveslendiremezsek işimiz zor olur. Süvarilerini vuruşmanın başında değil de sonra sokarlarsa kazanmaları ihtimal dâhilindedir. Hareket layihamız budur. Akşam namazına kadar bölgenin ileri gelenleriyle meşveret eylemek isterim. Görüşleri ve fikirleri bizden farklı olabilir."

Divan üyeleri, elleri yüreklerinde boyun bükerek planı tasdikliyor ve otağdan ayrılıyorlar. Akşam namazı cemaatle siperler arasındaki geniş düzlükte kılınıyor, ardından Şeyhülislam İbn-i Kemal'in yaptırdığı duaya askerimle birlikte gönülden katılıyor ve âmin derken gözyaşlarımı tutamıyorum.

Namazın sonuna doğru, bölgeyi iyi tanıdıkları için çağrılan akıncı beylerinden Koca Alay Bey, Kara Osman, Adil Taviça, Balaban Çeribaşı ve Mehmet Subaşı isimli yiğitlerden yalnızca Adil Taviça mescidin önüne geliyor. Şaşkın ama biraz da öfkeyle neden yalnızca onun geldiğini soruyorum. Demir plakalı zırhı üzerinde, tunçtan, külah stilindeki ak tolgası başında ve bir eli koca palasının kınında olduğu halde Adil Taviça, kırçıl sakallarını savuran rüzgâra doğru umursamaz bir tavırla konuşuyor, "Beni Koca Alay Bey gönderdi, Düşman alayları görülmüş, öncü birliklerimizle çatışmaya başlamışlardır. Danışılacak, konuşulacak bir şey artık yoktur. Alaylarınızı ağırlıklarınızdan ayırıp sancağımız altında toplanasız!" Sonra yanıt dahi beklemeden arkasını dönüp uzaklaşıyor. Derin bir sessizlik sarıyor etrafımı, ancak bu özgür ruhlu akıncı beylerinin tavırları hususunda babamdan aldığım öğütler hâlâ kulağımdadır. O yüzden elimle işaret ediyor ve sakinleştiriyorum İbrahim'i.

"Şimdi öfke değil, dua zamanıdır İbrahim. Mum donanmalarının yakılması için emir ver. Bu gece yıldızları yeryüzüne indirelim."

Daha otağıma çekilemeden ben, Vehimî Orhun Çelebi ordugâha geliyor ve Janos Zapolya'dan müjdeli haberler getiriyor. İşte bu II. Lajos'a gerçekten büyük bir darbe olacak. Orhun Çelebi'ye eteğimi değil, yüksek bir ayrıcalık olarak elimi öptürüyorum bu defa. Mutluluktan bir çocuk gibi o çipil gözlerinden iri iri damlalar süzülmeye başlıyor. Uzanıp, keçe gibi sert ve gür saçlarını okşuyorum. "Senin hakkın ödenmez," diyorum peşi sıra, "şimdiki görevin Macar Ordusu'nun içine sızmak ve bana harp öncesi ve esnasında ulaşabildiğin tüm taktik planları aktarmak."

Konuşmaya çalıştığında boğuk bir homurtu kurtuluyor dudaklarından. Bunun üzerine hızlı hızlı başını sallıyor. Gülümsüyorum, "Göreyim seni Orhun." Hepimizin selameti açısından, İbrahim'le birbirlerine sokulmalarını önlemek yeterli şu an için. Ardından otağıma geçip uzun süre Hürrem'imden ulaşan cevabi mektuba dalıyor gidiyorum.

Canımın parçası Sultanım Hazretlerinin mübarek ayağını bastığı toprağa bu çirkin yüzümü sürdükten sonra... Benim can-ı azizim, devletim, saadetim, Sultanım, Allah'a çok şükür ki mübarek, şerefli mektubunuz gelip gözlere nur gönüllere sevinç hâsıl kıldı. Allah kıyamete dek sizi benden ayırmayıp bir daha mübarek dizlerinize yüz sürmeyi nasip ede. Eğer biz çaresiz zayıf cariyenizi sorarsanız, vallahi benim canım, ne gecem gecedir ne gündüzüm gündüz. Sizin gibi padişahın sohbetinden ayrıldığım için benim halim ne olsa gerekir? Vallahi ve tallahi ayrılığınız ateşinden gece ve gündüz yanarım. Benim halimi Allah'tan başka kimse bilmez. Benim canımın parçası gözümün nuru iki cihanda ümidim, vallahi dünyada hemen siz muradımsınız. Benim halim ne söz ile söylenir ne kalem ile yazılır. Kılıcınız üstün olup, düşmanlarınız kahrolsun, baki selam. Aciz kulunuz Hürrem.

☪

20 Zilkade 932, miladi 29 Ağustos 1526 Çarşamba seher vakti, hafifçe çiseleyen bir yağmurun altında sabah namazını kılıyoruz. Ardından ordumla birlikte uzun süre dua ediyor ve sonunda ekliyorum, "İlahi! Kuvvet ve kudret senin, İlahi! Zafer senin, inayet senin, himaye senin, karşında aciz bir bölük olan bu Muhammed Ümmetini yerindirme, kuvvetli düşman kâfirlerini sevindirme."

Tüm orduya münadiler aracılığıyla yayılan duaya, tüm neferlerim hep bir ağızdan 'Âmin!' diyorlar. Ardından kır atıma atlayıp alaylar arasında geziyor ve askerime hitap ediyorum, "Ey Mübarek Sancak-ı

Şerif altında toplanan Müslümanlar!.. Ey yeniçeriler, azaplar, sipahiler, humbaracılar, çarhacılar, akıncı beylerim, erlerim, erenlerim, askerlerim! Cümle âlem bilir ki, Müslümanlar, yalnız ve yalnız Allah rızasını kazanmak için cenk ederler. İşte bizler de buralara kadar, İslam dininin yayılmasına mâni olmak isteyen fitnecilerle harp etmeye geldik. Ölürsek şehidiz, kalırsak gazi... Gayri göreyim sizi!"

Güneşin ilk ışıklarıyla birlikte ovayı kaplamış acı sisin altında Macar Ordusu'nun rengârenk flamaları beliriyor. Tamamı kara-kızıl demir zırhlarla kaplı ordunun görüntüsü gerçekten de çok korkunç. Bu ağırlıklarla savaşmaya çalışmak elbette ki nefeslerini çabuk kesiyor ve onları ağırlaştırıyor. Ancak bir gerçek daha var ki, blok halinde bir kaya kütlesi gibi görünüyorlar.

Ordum bir tören geçişiyle âdet olduğu üzere selamlarken beni, Roma İmparator'u Marcus Aurelius'un bu tür törenlerde hemen gerisinde bekleyen ihtiyar kölesini anımsıyorum. Bu yaşlı kölenin bir tek işi varmış, o da Aurelius'a, 'Sen insansın, sen insansın,' diye fısıldamak. Ben de, tıpkı Enderun ağalarının bayram sabahları hep bir ağızdan söyledikleri gibi tekrarlıyorum içimden, "Mağrur olma Padişahım, senden büyük Allah var!.."

Ordum harp nizamı alıyor ve işte savaşların en namlısı için hepimiz hazırız. İçim merhamet ve öfkeyle, sevinç ve kırgınlıkla, haz ve korkuyla dopdolu. Midemdeki tuhaf bulantı ve başımdaki dinmeyen ağrı, vuruşmanın başlamasıyla geçecek biliyorum ancak yine de zırhlarımın ve bedenimin görkemi kadar hazır hissetmiyorum kendimi bu kıyasıya vuruşmaya. Hassa askerlerimin muhafazasında Hünkâr Tepesi'ne doğru yollanırken, tüm alayların ve taburların, rüzgârın uğultusu altında sessizce düşmanı beklediklerini görüyorum.

Yaptırdığım istihbarata göre Macar Ordusu'nun muhtemel savaş planı şu şekilde. Harp meydanına 30 derecelik bir dirsek yapan Nazinyart ve Kulkut köyleri arasından süzüldüklerine göre, bataklık bölgeden uzağa çekmek istiyorlar bizi. Böylece sol kanatlarını Tuna'ya dayayacaklar. Pek güvendiklerini işittiğim sağ kanatları ise

bu takdirde daha geniş bir hareket serbestîsine sahip olacak. O korkunç görünümlü ağır zırhlı süvarilerinin, piyadelerinin hemen gerisinde olmasından, okçularının ve top bataryalarının iki yana açılarak öncelikli olarak perdeleme sonra da tahrip ateşi için ileri hamle yapabilecek şekilde yamaç aşağı mevzi almalarından, büyük süvari hücumunu öne alacakları belli.

Gülümsüyorum, 'Haydi,' diyorum içimden, 'Haydi Lajos, yap şu hamleni... Yap da gör gününü...'

MOHAÇ
(VEHİMÎ ORHUN ÇELEBİ)

I

"Sonsuz bir sabır ve özel bir bağış olmaksızın, beni bekleyen şu iki sondan birinden kurtulamayacağım: Kendini kandırmak ya da acı çekmek."

Louis Althusser (Tutsaklık Güncesi)

Öğleden sonra yavaşlamasını beklerken, iyiden iyiye hızını arttıran yağmur ve fırtınaya çeviren rüzgâr Macarları hem şaşırttı hem de bir ölçüde rahatlattı. Bu durumda Osmanlı Ordusu saldırıya geçemez ve muhtemelen yağmurun ve fırtınanın dinmesini beklerdi. Macar Orduları Başkomutan'ı Pal Tomori'nin, Kral Lajos ile duyumlarıma göre, tartışmalı geçen ilk görüşmesinin ardından çıkan sonuç, büyük olasılıkla askerlerin dinlendirilmesi yönünde olacaktı. Ordunun içinde bulunan Alman, Leh, Çek, İtalyan ve İspanyollardan mürekkep karma birliklerin üzerinde ise genel bir isteksizlik söz konusuydu. Yorgundu askerler, zira Osmanlı Ordusu'nun güzergâhı geç öğrenilebildiği için, II. Lajos, askerini derhâl toparlayıp, amansız kırk gün süren cebrî bir yürüyüşe zorlamıştı. 79 milden fazla yol aşmışlar ve haliyle bitkin düşmüşlerdi. Üstelik ordunun içinde bir süredir devam eden İtalyan, İspanyol gerginliği de Pal Tomori ve Lajos'un işlerini güçleştiriyordu. Son zamanlarda Osmanlı'nın desteğiyle Şarlken'e karşı kurulan o örtülü İngiliz, Fransız ittifakına, Venediklilere karşı prestij elde etmek isteyen Osmanlıların ezelî müttefiki Cenevizlilerin yakınlaşmaya çalışması sinirleri iyice germişti. İşte ben, iki çöme-

ziyle birlikte diyar diyar gezen ve kaybolmuş ruhları vaazlarıyla kurtarmaya çalışan seyyah bir Katolik vaizdim. Şu andaki fahri görevim ise İspanyol İtalyan gerginliğini bir şekilde 'gidermekti.' Macaristan üzerinde, Protestanlardan gördükleri katıksız zulme ve aksi iftiralara, şimdi bir de İtalyanların arka çıkmalarına bir anlam veremeyen bu zavallı rahip, Protestanlık üzerine atıp tutuyor, kendi milletine düşmanlık etmekten de geri durmuyordu. Aynı zamanda, savaş alanını rahat görebilecek şekilde konuşlanmış Lajos'un yakınlarına sokulmayı başarmış her adımını takip ediyordum.

Macarlar harekât planlarına uygun olarak savaş tertibine geçmeye başladılar. Duman, acı sis ve bataklık tarafından gelen çürümüş yosun kokulu rüzgârlar ortalığı birbirine katarken dahi birinci hatta yerleştirilen 10.000 kişilik piyade birliği, hayranlık uyandıran disiplinlerini hiç bozmadan saf düzeninde ova boyunca dizildiler. Bu birliğin yarısı tüfekli, diğer yarısı ise mızraklı ve sırtlarında boyları iki metreyi aşkın devasa kılıçlar taşıyan iri yarı fedailerden oluşuyordu. Saldırı anında tüfekçilerin perdeleme atışıyla bunların hücuma kalkacakları kıpır kıpır ifadelerinden belliydi. İçlerinde bizim yeniçerilerden daha irilerini gördüğüme yemin edebilirim; bir de üzerlerindeki o kara zırhlarıyla tam anlamıyla kâbuslardan fırlamış gibi görünüyorlardı. Bunlarla bizim deliler ve başıbozuklar dahi güç başa çıkabilirdi.

Hemen birinci hattın gerisine ise, toprak tabyalarla berkitilen top bataryaları mevzilendirilmişti. Osmanlıların klasik hücum düzeninde üzerlerine geleceklerinden emin olmasalar zaten kısa menzilli olan toplarını bir de böyle sabitlemezlerdi. 2.000'er atlıdan oluşan iki hafif süvari birliği kanatlara doğru yayıldı. Sağ yana, süvari tümenleri genel komutanı Şövalye Simon Poletet komuta ediyordu. Askerin, bu iri yapılı, dik bakışlı, kara sakalları göğsündeki altın işlemeli zırhın üzerine dökülen adama hayranlığı bakışlarından belliydi. Bu Şövalyeye dikkat edilmesi gerektiğini hesap ederek aklımın bir köşesine not ettim. Tok sesiyle sağa sola emirler yağdırıyor hiçbir şeyi umursamaz görünüyordu.

Sol kanattaki süvari birliği ise Pierre Pereney komutasındaydı. Uzun boyuyla seyyar bir minareyi andırıyordu bu adam. Tüm yüzünü

kaplayan silindir biçiminde, çivili bir miğfer geçirmişti başına. Omuz başlarından, dirseklerinden ve dizlerinden uzanan en az on parmak uzunluğundaki şişler ise o tuhaf korkuluk görüntüsünü arttırıyordu. Böyle bir zırha muhtemelen ne ok ne de kılıç işlerdi. Ancak asıl soru şuydu, şövalye, bu kadar ağır bir zırhla ne kadar süre savaşabilirdi. Bizim piyademiz de süvarilerimiz de son derece hafif zırhlar kullanır ancak buna karşılık şaşırtıcı derecede hızlı ve çevik olabilirlerdi. Bu Avrupalıları ve onların ölüm korkularını anlayabilmek her zaman kolay olmuyordu işte. Bize savaşa girenin hayatta kalmayı aklına getirmemesi öğretilirken, Batılılar ise ölüm fikrine, muharebe alanının karmaşası içinde dahi katlanamıyorlardı.

Macar Ordusu'nun merkezinde Kral Layoş ve ağır zırhlı Alman süvari birlikleri bulunuyordu. İkinci hatta ise üç biner kişilik gruplar halinde konuşlanan diğer piyade birlikleri mevcuttu. Piyadeler tüfekli ve oklu olmak üzere bölükler halinde dizilmişlerdi. Hemen önlerine de küçük bir hendek kazmaya vakit bulabilmişlerdi görünüşe göre. Kademe kademe derinliğine tertiplenen Macar Ordusu sayı üstünlüğünü de kullanabilirse eğer bu muharebeyi kazanabilirdi. Üçüncü hatta, son anda üç bin süvari ile Josef Kartakuvi komutasında birer piyade ve okçu alayı kaydırıldı, onun gerisine de yine üç bin süvari ile birlikte Anton Tratepe komutasında artçı birlikler konuşlandırıldı ki bu birliğin içinde Schmerenburg Süvarileri adı verilen gözlerini budaktan sakınmaz bir Felemenk müfrezesi de bulunuyordu. Peter Marczali komutasındaki bu fedailerin ürkütücü namını Avrupa'da işitmeyen kalmamıştı. Bunlar harp alanına gelmişlerse eğer, hazırda mutlaka bir intihar görevi var demekti. İki çömezimden birini bu bilgiyi iletmek üzere derhâl tepelerin ardından doğru Osmanlı ordugâhına gönderdim.

Tratepe'nin yardımcısı Magyar Drajifi de komutasındaki bin kadar süvari ve iki bin kadar hafif piyadeyle hazır kıta olarak artçı pozisyonda bekliyordu. Birlikler yerlerini alınca Kral II. Layoş, Nedimi Vladislav Plate ve Başkomutan Pal Tomori ile birlikte askerin arasında dolaşarak cesaretlendirici konuşmalar yapmaya başladı. "Macaristan'ın aslanları! Teslis akidesinin gönüllü kahramanları! Bu

fırtınalı ve yağmurlu günde burada, son derece acımasız ve kararlı bir düşmanın karşısında bir araya toplandık. Çünkü biz vatanını ve dinini seven namuslu insanlarız. Düşman yalnızca topraklarınıza, mallarınıza ve kadınlarınıza değil, dininize de el uzatıyor. Heretik mezhepleri destekleyen bu sapkınlara cevabınızı kılıcınızla verme günü artık gelmiştir!"

☪

Türk tarafından vurulan köslerin yürekleri titreten sesleri rüzgârla bir alçalıp bir yükseliyordu ancak hiç kıpırtı yoktu. Pal Tomori'nin de bekleme emri verdiğini biliyordum ama çok geçmeden ordunun içinde, "Bugünlük istirahat verilecek, çadırlar kurulacak," gibi kaynağı belirsiz sözlerin dolanmaya başladığını fark ettim. Gerçekten de yorgun askerin asabı bu fırtına, yağmur ve daha da fenası, süresiz bekleyişin uzaması yüzünden ziyadesiyle gerilmişti. Fırtına kimi zamanlar o kadar hızlanıyordu ki, o dev zırhlarının içinde dengede durmakta zorlanan askerlerin birbirlerine çarparken çıkardıkları metalik tıngırtılar duyuluyordu. Zaman zaman kızıl-sarı ışık çizgileri beliriyordu kalın, barudi bulutların arasından. Kenarları telkâri motiflerle özenle yaldızlanan bu bulutlar, binlerce hatırayı ve bir sonraki sabahı görebilmeye dair nice hoş umudu canlandırıyordu insanın içinde. Bir gün daha... Evet, bir gün daha yaşayabilme ve yeni bir tan vaktine daha erişebilme arzusu... Sonra aynı ışık helezonları, muharebe alanını işaret edercesine kurumuş kan renginde balkıyordu çamurlu arazinin kimi yerlerinde. Fakat nedense herkesin bakışları zaman zaman Karasu bataklığından tarafa dönmeden de edemiyordu. Bataklığın o uğursuz yüzeyinden yükselen iç bulandırıcı kokular ve yeşilimsi bir buğu, kötü bir akıbeti çağrıştırır gibiydi Macarlara. Bizim bilmeyip de onların vâkıf olduğu bazı ayrıntılar olabilirdi bu bölgeyle alakalı.

Bekleyiş sürerken, Katolik bir rahipten konuyla ilgili, Abdul el-Hazret isimli ya da lakaplı birini işittim. Söylentiye bakılırsa bu adam, yüzyıllar önce, tek başına gezindiği uçsuz bucaksız Arap çöllerinde tanımsız bazı dehşetlere tanık olmuş, neticede akli dengesini

enikonu yitirmişti. Kaleme almış olduğu ve asırlardır tüm gizemcilerin başucu kitabı olan 'Necronomicon' isimli tuhaf, kötücül eseri hâlen karanlık ellerde dolaşıyordu. Bu iki isim, menhus birer sır gibi geziniyordu karanlık günün koyu gölgeleri arasında. Rahip bir an soluklanmış sonra heyecanla devam etmişti. Çok da uzak olmayan bir geçmişte, burada, bataklıklar bölgesinde birtakım karanlık ayinler gerçekleştiren sapkın bir tarikat, Abdul el-Hazret'in o habis kitabının bir kopyasında tarif edilen ayinleri uygulamıştı. Efsaneye göre Karasu Bataklığı'ndaki bu kötü kokunun sebebi, işte buradaki Heretik kültlerde kurban edilen sayısız masumun sebep olduğu o süregelen lanetti. Bu saçma görünen hikâye, bu kadar inananı oldu mu tuhaf, sihirli bir gerçeklik kazanıyordu aslında. Kısa zaman sonra bu tuhaf kiliseyi, kitabı ve onun yazarını düşünürken ne tepemden dökülen bu nihayetsiz yağmuru ne de fırtınayı hisseder olmuştum. Rahiplerden bir başkası bu konuyla ilgilendiğimi görünce, "Belki o lanetli kitabın Latincesini değil, ama en az onun kadar meşhur olan Arapça ismini işitmişsindir." dedi.

"Neymiş o?" dedim adamın, neredeyse bir kaya kovuğu kadar geniş başlığının içindeki karanlık, ıslak yüzüne bakarak.

"El-Azif," dedi adam.

Evet... Evet, bu ismi bir yerde daha işitmiştim ama nerede? Tabii ya, yıllar önce Mısır'daki isyanı bastıran Ferhat Paşa, Canberdi Gazali'nin yerini ihbar eden o bedevinin elinde gördüğünü söylemişti bu lanetli kitabı. Bu nasıl işti böyle?..

II

Sessiz bekleyiş, güneşin batmasına iki saat kalana kadar sürdü. Tarafların bu bitmek bilmeyen hareketsizliği anlaşılır gibi değildi. Yağmur sürüyor, kimi zaman artan rüzgârın uğultusu içinde yükselen sesler duyuluyor, düşman hücumuna uğranıldığına dair bir panik havası saflar arasında dolaşmaya başlıyordu.

Nihayet iki taraf için de bu cehennemî bekleyişi bitiren, yeşil beyazlı sancaklarından Semendire Beyi Gazi Bali Bey olduğunu anladığım öncü süvariler oldu. Atlarının nallarından fışkıran çamur püskürtüleriyle arkalarında karanlık bir pus oluşturarak apansız düşman hatlarına yüklendiler. Macar askeri beklemekten o kadar bunalmıştı ki, Şövalye Simon Poletet komutasındaki sağ kanat hafif süvarileri vadiden kuzguni bir fırtına gibi inip karşı hücuma geçtiler. Türk süvarileri bu müthiş seli fark eder etmez ricat boruları çaldılar ve flama çıkardılar. Aslında Macar süvarilerinin başındaki Poletet'in, bunun bir hile olduğunu görebilecek kadar tecrübesi olduğunu sanıyordum ama yanılmışım. Süleyman Han, muhtemelen düşmanın yorgunluğunu ve beklemekten duyacağı tahammülsüzlüğü iyi hesap etmişti. Bu deha ona babalarından kalma bir ayrıcalıktı işte. Osmanoğulları'nın ululari, hasımlarının adımlarını önceden hesap edebilmek gibi keskin bir yeteneğe sahiptiler.

Lajos çok gençti ve Belgrad'ın kaybından sonra, kendini enişte si Şarlken'e bir an önce ispat etme telaşındaydı. Kurmayları ise Şarlken'in gazabının yakında kendi üzerlerine dönebileceğinden o kadar korkuyorlardı ki sağduyularını büyük ölçüde o şık şatolarında bırakarak gelmişlerdi buraya.

Lajos, bu savaşa geç de olsa iyi hazırlanabildiğini düşünüyordu. Türk akıncılarının ilk hücumlarının nasıl da kolaylıkla kırıldığı ortadaydı işte. Hem Şarlken'in o birbirlerine zincirlerle bağlı korkunç süvarilerinin sekiz yüz okkaya erişkin ağırlıklarına ve uzun mızraklarına kim karşı koyabilirdi ki?

O esnada Pal Tomori'nin, Lajos'a yaptığı itirazları hatırlıyorum da, henüz yirmisine yeni basmış kralın, başkomutanını dinlemeye hiç mi hiç niyeti olmadığı daha en başından belliydi. İşte o sırada Lajos'u heyecandan ve öfkeden çıldırtan ikinci bir gelişme daha oldu. Osmanlı güçlerinin ön saflarını oluşturan Rumeli Ordusu, ardından da tüm Türk safları muharebe düzeninde ilerlemeye başlamışlardı. Osmanlı öncülerinin kanatlardaki süvari birliklerine iltihak ettikleri görülebiliyordu.

"Top menziline girmelerini bekleyelim," diyordu tecrübeli Tomori, kırk beş yaşın sükûnetiyle. Kumral teni sıcak bir gündeymişçesine kızarmış; iri, lacivert gözlerinin anlamlı derinliklerinde, güçlü ve ne istediğini bilen birinin itimada layık pırıltıları belirmişti. "Kralım, eğer sabırlı olursak uzun menzilli silahlarımızla Türklerin ilk saflarını durdurur, ağır piyademizle de tam ortalarına yüklenir tüm hatlarını parçalarız."

"Sen ne diyorsun Tomori?" diye bağırdı Kral, "baksana, Poletet'in peşine Şövalye Pereney de takılmış ona destek veriyor. Şimdi hareket etmekte gecikirsek eğer hepsini tehlikeye atmış oluruz... Ama blokların arasını açmazsak, zafer mutlaka bizimdir."

"Haşmetmeab, Şövalye Poletet'in aldığı emirler çok açıktı; ani bir hücumu karşılayıcı olarak çıkacaktı, fakat düşmanın peşine düşüp kahraman olmaya çalışmak gibi bir hata yaptı. Şimdi biz de onun bu hatasını tekrarlamamalıyız! Türklerin eski ve klasik bir taktikleridir bu. Korkarım ki bizi çember içine almak isteyecekler."

Miğferini çıkararak solgun, beyaz yüzünde dehşet yüklü bir ifadeyle bağırdı Lajos, "Ne yapalım istiyorsun Tomori? Kardeşlerimizi yalnız mı bırakalım? Birbirimizden ayrılmazsak bizi hiçbir çember tutamaz. Parçalayıp diğer ucundan çıkarız."

"Efendimiz Poletet hatasının bedelini kendi karşılamalı. Önemli olan kişiler değil, Macaristan'dır. Çemberi yarmaktan bahsediyorsunuz, yıllardır Türklerle meydan muharebesi yapmadık, ancak Doğu'daki fetihlerinde seyyar topçularının rolünü hepimiz işittik. O çemberin içine bir kere girersek, bizi, diğer uçta bekleyen topçu bataryalarının ateşiyle karşılayabilirler ki kısa sürede bozguna uğrarız."

Atını mahmuzlayıp yanına geldiği başkomutanını omzundan yakalayıp sarstı Lajos, "Sen delirmişsin Tomori. Poletet gibi, askerin saygı duyduğu birini harcarsak ordu bir daha bize itaat eder mi sanıyorsun? Derhâl, yedekler de dâhil tüm birliklere topyekûn taarruz emri ver. Ağır süvari öndekilere yetişirse zafer mutlak bizimdir." O esnada genç kralın masmavi gözleri, kızıla çalan koyu neftî göklerin altında bir hayalet gibi beliren Şövalye Andre Abaturi'ye döndü. "Siz haklısınız Kralım," diyordu Şövalye gözlerinde manidar bir ifadeyle, "genel taarruz emrini verin. Türkler uğradıkları ilk bozgunun paniğindeler hâlâ. Bölgenin yabancıları olmak onlar için büyük engeldir. Tam göbeklerinden vurursak eğer, onları ikiye ayırmayı ve imha etmeyi başarabiliriz. Hem Poletet ve Pereney gibi muharip şövalyeler ordunun moral kaynaklarıdır."

"Görüyor musun Tomori?" diye bağırdı Lajos. Islak, kumral saçlarının yapıştığı yüzünden, ömründe hiç böyle bir telaşa kapılmadığını görebilmek mümkündü.

Pal Tomori, tutunduğu bütün dalların bir bir kırıldığını görünce, daha fazla direnmenin de anlamsızlığını görmüş olacak, "Emredersiniz Kralım," diyerek saygıyla boyun büktü. O devasa kılıcını sırtından eline alıp doğrulttu. "O halde siz geride kalınız. Ben, Türkler öncülerimizi çembere almadan yetişeceğim, sizden istediğim topları mümkün olduğu kadar muharebe alanına çekmeye çalışın."

"Bunu yapamayacağımı biliyorsun," diyerek sabırsızca elini salladı Lajos, "toplarımız Türklerinki gibi seyyar değildir, tabyalarından sökülüp, tekrar arabalara yüklenmeleri gerekir ki bu kadar zamanımız yok. Güneşin batmasına iki saatten az kaldı. Yürü Komutan, daha fazla vakit kaybetme artık."

Tomori, her şeye rağmen endişeli bir yüzle uyarısını tekrarladı, "Kralım bundan sonrasına bana bırakınız, muharebe alanına sokulmayınız. Eğer bir terslik olursa kendinizi tehlikeye atmadan, bölgeyi hemen terk ediniz. Bu arada Erdel Voyvodası Janos Zapolya yetişir ve ordumuza taze bir kan olur."

"Onu unutabilirsin," dedi Lajos tuhaf bir kahkaha atarak.

Tomori hem şaşkın, hem de biraz kırgındı bu defa, "Neden Kralım? Neden böyle söylüyorsunuz? Zapolya sadık ve güvenilir bir dosttur."

Lajos bu defa iri iri açtığı gözlerle haykırdı, "Sen bir körsün Komutan. Zapolya'nın gelmeyeceğini en başından bilmediğimi mi sanıyordun? Bizi satmamış olsaydı şimdi mutlaka burada olmaz mıydı?"

"Osmanlı öncüleriyle karşılaşmıştır..."

Bir defa daha, ancak bu defa hastalıklı bir ifadeyle güldü genç Kral, "Habercilerim, onun şu anda ordusuyla birlikte Segedin yakınlarında konaklamış olduğunu söylediler. Savaşın bitmesini bekliyor o şeytan. Eğer yenilirsek Osmanlılara yanaşıp Macar tahtını devralmak niyeti. Ama Tanrı'ya yemin ediyorum ki, Süleyman'ın da, Zapolya'nın da oyunlarını bozacağım. Hele şu badireyi bir atlatalım, herkesten ayrı ayrı hesap soracağım."

☪

Türk ordusu yürüyüş kolu nizamında ağır ağır, blokları arasındaki düzeni kaybetmeden ilerlemesini sürdürüyordu. Adımlarının altında ezilen balçığın ıslak sesleri kaplamıştı ovayı. Macar ağır zırhlı süvarilerinin başında, kır atının üzerinde görülen Pal Tomori, aslan armalı kırmızı sarı hücum flamalarının kaldırılması emrini verdi ve taarruz boruları çalmaya başladı. Macar Ordusu, Alman süvarilerin de desteğini alarak topyekûn hücuma kalktılar. Osmanlıların en ön safını teşkil eden Rumeli askerlerinin başındaki İbrahim Paşa'yı bulunduğum mevkiden görebiliyordum. Doru atının üzerindeki sağlık ve gençlik fışkıran görkemli bedeni, sahtiyan çizmelerine kadar uzanan, elmas ışıltılı zincir bir zırhla kaplıydı. Ak tolgası, sümbüli gökyüzünden yeryüzüne inmiş küçük bir dolunay gibi parıldıyordu. Saflar arasında bir yeniçeri ağasının titizliğiyle at sürüyor ve askerleri cesaretlendirmeye çalışıyordu. Bir ara hücum emri vererek, askerini düşman üzerine dörtnala atağa kaldırdı. Sonra karşılaşmalarına elli arşın kadar kala süvarilerin önce yavaşlamalarını sağladı, sonra da kırmızı ricat flamalarını çektirdi. Ordu, orta yeri apansız çöken ve ölümcül bir girdap oluşturan devasa bir nehir gibi ikiye bölündü sanki. Kanatlar yerlerini muhafaza ettiler. Macarlar, hücumun o

dönüşsüz hızıyla ister istemez gerileyen orta kısma doğru dev bir huniden süzülürcesine akmaya başladılar.

Tomori, askerlerinin düşman içine tehlikeli şekilde sokulduğunu görünce, her akıllı ve tecrübeli muharibin bu durumda yaptıracağını yaptı ve toplanma borusu çaldırdı. Ön safları bir an duraklasa da, Osmanlı akıncıları kanatlardan hızlanarak o zırhlı savaş atlarının aşılmaz duvarını düşmanın etrafına demirden bir ağ gibi sarmaya başlamıştı artık. Macarlar, Türk atlarının da birbirlerine zincirlerle bağlı olduğunu işte o anda fark ettiler.

Tomori, Kral Lajos'un, yirmi fersah kadar geride, hücuma bizzat katıldığını ve böylelikle de çembere girdiğini görünce, önce derin bir şaşkınlık ve çaresizlik yaşıyormuşçasına duraksadı. Kapıldığı dehşeti tahmin edebiliyordum. Sonunda beklediğim oldu ve Tomori ricat borusu çalınması emrini verdi. Çemberi, henüz zayıf olduğuna inandığı, ilk girdikleri noktadan kırmaya niyetlenmişti ki bu doğru bir hamle olurdu. İşte ileride tarih yazıcılarının yakalayabileceklerinden pek de emin olamadığım, harbin ana kırılma noktası budur. Fakat muharebe alanında bulunması sebebiyle komuta doğal olarak kraldaydı. Tekrar hücum borularını çaldıran Lajos, iyiden iyiye aklı karışan askerin tereddüdünün artmasına sebep oldu. Aynı anda hem ricat, hem de hücum boruları çalmaya başlamıştı çünkü.

Süratle Krala sokulduğunu ve bir şeyler konuştuğunu gördüm Tomori'nin. Muhtemelen çemberin diğer ucunda kendilerini bekleyen Türk topçusu hakkında Lajos'u uyarıyordu. Daha sonra esirler arasında bulunan Lajos'un naibi Plate'den o anda olanları öğrenecektim.

Tomori, genç Krala yaklaşarak, "Neden?" diye bağırmıştı, "bu cehennemin içinde işiniz ne? Size kalmanızı söylemiştim."

Lajos, küçülmüş yüzünde kocaman karanlık çukurlar gibi görünen gözleri, "Askerimi yalnız bırakamam," diye bağırmıştı öfkeyle, "her şeyi mahvediyorsun Tomori, ilerlemeliyiz. Askerin haline bak, koskoca orduyu senin korkaklığın tüketecek..."

Osmanlı Ordusu'nun ikinci safındaki Anadolu askerleri, Macar Ordusu'nun yeniden ileri harekâta başladıklarını anlayınca aynı kırılganlıkla yeniden geriledi̇ler fakat hemen ardından okçu ve tüfekçilerin perdeleme atışlarıyla yanlara doğru açılmaya başlayarak çemberin duvarını anbean pekiştirmeyi sürdürdüler.

Bu arada yan kısımlarda, Macar subaylarının kendi inisiyatifleriyle başlattıkları küçük çaplı çarpışmalar gerçekleşiyordu ki bu çatışmalar Türklerin tüfek taburlarının başarılı ateşleriyle kolayca püskürtülüyordu.

Lajos ve Tomori'nin muhtemel şaşkınlıklarını tahmin edebiliyordum. Bu hızla ilerlerse çemberin diğer ucuna varabilirlerdi gerçi evet, ancak Anadolu askerlerinin topçu bataryaları ikinci saf hizasındaki yamaçlardan ovayı dövmeye başladılar. Rumeli askerlerinin bataryaları da aynı anda diğer taraftan imha atışlarına başlayarak düşmanı çapraz ateşe aldılar. Tomori'nin korktuğu başına gelmişti nihayet, ancak bekledikleri topçu ateşi bu defa cepheden değil, çapraz olarak gerçekleşmişti ki o güne kadar Türk Ordu'su böyle bir stilde hiç saldırmamıştı. Bu durum, Süleyman Han'ın ne kadar yetkin bir mareşal olduğunun açık bir deliliydi artık.

Tomori'nin, o keşmekeşin içinde yavaşlayıp Lajos'a doğru sokulduğunu ve yeniden bir şeyler söylemeye çalıştığını hatırlıyorum. Ancak o esnada peş peşe öyle patlamalar sardı ki âlemi, şu ana kadar olan biten bütün o savaş hengâmesinin uğultusu, bu korkunç gürültülerin yanında hiç kalırdı. Şahilerdi bunlar. Tüm o yağmur ve çamurun, fırtınanın, devasa lağımlar açan top güllerinin, havada yağmur damlaları gibi uçuşan mermilerin, kılıç ve mızrak şakırtılarına karışan at kişnemelerinin tesirini hiç mesabesine indiren şahilerin devasa güllel̇eri yumuşak zemine inmeye başladı. Ağırlıkları neredeyse üç buçuk çekiyi bulan masif kaya parçaları, en az yüz kadem havaya yükselen su ve çamur püskürtüleri oluşturuyordu.

Derhâl bir bozgun havası görülmeye başladı Macar askerinin üzerinde. İşte o anda, kralları aralarında olmasa, askerine söz geçiremeyecek olduğunu anlamıştır herhalde Tomori. Dönüp yanında bulu-

nan bir diğer yüksek rütbeli subaya bir şeyler söylediğini gördüm. Subay dörtnala uzaklaştıktan kısa süre sonra Peter Marczali komutasındaki kırk kişilik Schmerenburg Süvarileri'nin savaşın olanca dehşetine rağmen disiplinli bir şekilde sancak çekerek toplandıklarını ayrımsadım. Tahmin ettiğim şeyi yapmaya kalkacaklarından kuşku duymuyordum. Nitekim Hünkâr Tepesi'ne doğru müthiş bir atağa kalktıklar. Öyle bir güçle ve hızla saldırıyorlardı ki, önlerine çıkan azapları biçip geçiyorlardı.

Aynı anda da Başkomutanı Tomori, sancak açmış, bozguna uğrayan birliklerini toplamaya çalışıyordu. Kaçacak yerleri olmadığı için kısa sürede topladığı askerlerinin tamamını, çemberin sağ yanında konuşlanmış olan Sadrazam İbrahim Paşa kuvvetlerinin üzerine sürdü. Bu noktada Tuna Nehri derin bir 's' çiziyor ve İbrahim Paşa'nın kuvvetlerini geriden sıkıştırıyordu. Muhtemelen Serdar İbrahim Paşa'nın büyük kuvvetlerini Tuna'nın derin sularına sürmek ve Türk Ordusu'nda bir başıbozukluk yaratmak istemişti Tomori. Tabii bu arada Peter Marczali o namlı süvarileriyle verilen görevi başaracak ve Süleyman Han'ın da vefatıyla Türk Ordusu tamamıyla başsız kalıp kısa sürede imha edilecekti.

Ancak 'bozgun' denen hastalığın, insan ruhunda ne zaman ve nasıl baş vereceği tam olarak kestirilemez. Kısa süre öncesinde, önündeki bir manga askerin arasına yalın kılıç daldığı görülen bir asker, çok geçmeden, yarı cüssesinde olmayan tek bir askerin önünden kaçabilir. Zaman ve şartların insan hissiyatı üzerindeki rolüyle ilgilidir bu.

Türk birlikleri ilk defa bu bölgede, Tomori'nin kararlı hücumuyla bozulma alametleri gösterdiler ancak, kısa sürede arkalarını çeviren Hüsrev Bey'in kuvvetleriyle iki ateş arasında kaldılar. Bu defa Tuna'ya doğru sürülen onlardı. Tomori, ava giderken avlanmıştı. Balçık arazi giderek derinleşti ve yorgun Macar atları, üzerlerindeki ağırlıklardan kurtulmak için önce ağırlaştılar sonra da huysuzlanmaya başladılar. Macarlar adına geriye kalan tek seçenek kılıçlarını çekip akıbetleriyle yüzleşmekti. Atlarından inen Tomori ve adamları, bu kadar derin bir çamurun içinde savaşmanın imkânsızlığını kısa sürede anlayacaklardı. Zırhları hafifti, ancak kılıçlarının o pırıl pırıl namluları

o kadar uzun ve ağırdı ki hareket serbestîsi olmayan böylesi ortamlarda dengeyi bozmaktan öteye geçemiyordu. Kısa sürede arkalarından yetişen Türk birlikleriyle kıyasıya çarpışarak Tuna'nın çamurlu sularına doğru gerilemeye başladılar. O sırada Tomori'nin, büyük olasılıkla Peter Marczali ve süvarilerinin ne yaptıklarını düşündüğünden emindim.

III

Peter Marczali, o asırlık ağaç köklerini andıran bileklerinin ucundaki dev pençeleriyle, çift ağızlı koca bir savaş baltasını kavramıştı. Geniş bronz kalkanını tuttuğu sol elini o kadar kolay oynatıyordu ki, en aşağı yirmi üç okkalık o koca nesnenin ağırlığının onun için çok da önemli olmadığı belliydi. Sayısız ok saplı kalkanı da, zırhı da kanla kaplıydı. Adamlarının hali de ondan farksızdı. Hafif zırhlı oldukları için tüm avantajları hızları, savaşma yetenekleri ve gözü karalıkları olan bu müfreze, savaş alanını öyle ürkütücü bir süratle kat etti ki, Türk askerleri arasında ilk anda haklı bir paniğe sebep oldu. Bu askerlerin giyimleri de diğerlerinde biraz farklıydı, kırmızı renkli, dizden aşağısı, tilki derisi kuzguni çizmelerin içine sokulmuş, dar, yünlü pantolonlar giyiyorlardı. Tunç halkalardan balıksırtı örülmüş zırhlarının altındaki altın sırmayla işlenmiş tunikleri kısa kolluydu ve tüm ön kollarını saran çelik bilekliklerin hemen üzerinde sonlanıyordu. Miğferleri dövme demirden, armudi kubbe şeklindeydi. Saldırı görevinde kullanışlı olmaları açısından yüz kısımları tamamen açıktaydı. Ellerindeki dişbudaktan yapılma, boyları iki kulacı bulan mızraklarının ucundaki demir bıçaklar iri, paslı çivilerle kaplıydı ve diğer silahlarından çok daha ölümcül görünüyordu. Mızraklarını yitirmiş olan kimilerinin ellerinde ise namlu boyları üç arşını bulan, balçaklarının açıklığı otuz parmak ve kabza tabanları topuzlu korkunç kılıçlar vardı.

Savaş alanını kaplayan çamur artık yalnızca yağmurun temiz suyuyla değil, kanın, idrarın ve çeşitli beden ifrazatlarının kötü kokulu sıvılarıyla da derinleşiyordu. Bir savaş alanının gerçekleriyle yüzleşmemiş insanlar, bilhassa gençler için, anlatılan tüm o hamaset yüklü kahramanlık hikâyeleri son derece çekicidir. Ancak insan kendi hayatının daracık sınırlarını ve ölümün soğuk yüzünü gördü mü, anla-

tılan tüm o öykülerde, harbin bu dehşetine değinilmekten özel olarak kaçınıldığını da 'idrak' eder. Çünkü 'bilmek' çoğu zaman üstünkörü haberdar olmak, çeşitli yollardan ulaşan zayıf bir duyumdan ötesine geçememektir ne yazık ki. Ama idrak etmek öylesine farklıdır ki, arkaik Frenk ressamlarının parlak renklerin içindeki uyanışını andıran bir filizlenme duyar insan, zihninin alacakaranlığında.

Peter Marczali ve askerlerini izlerken, damarlarımda idrakin o acı iksiri dolaşmaya başladı yeniden. Buğday tarlasında ilerleyen mutlu bir çiftçinin rahatlığıyla askerlerimizi biçiyorlardı. Arada kendilerinden bir ya da iki kişi de atlarıyla birlikte yere yıkılıyor, kan ve ölü bedenlerin boğucu karanlığı içinde kaybolup gidiyorlardı. İşte buydu savaş, iki taraf için de gelecek adına hedeflenen onca şeyden bir hamlede vazgeçme zorunluluğuydu; dehşetin, bilinen tüm anlamlarının, olanca ağırlığıyla üzerinize yıkılmasıydı. Kahramanlık denen o muğlak kavramın, gerçekte iki taraf için de geçerli olduğunun anlaşılmasıydı. Ölenin de, öldürenin de, o son anda, kimin haklı ya da haksız olduğunu bilemediğini açıkça görmekti savaş. Azıcık insafı ve zekâsı olan herkes için, kıyım sonrası korkunç bir hiçlik duygusunun hücum edeceğinin çaresizce bilinmesiydi de... İşte buydu savaş...

Artık buradan ayrılmamın ve Sultanımın yanına dönmemin zamanı gelmişti. Çömezimin hazır ettiği at, Macarların ağırlıklarının bir kısmının, barut ve cephaneyle birlikte bırakıldığı levazım bölüğünün bulunduğu yamacın ucundaki küçük koruluğun içine bırakılmıştı. Koşar adımlarla o noktaya seğirtip atıma bindim ve nöbetçilerin şaşkın bakışları altında, "Dio vi benedica," (Tanrı sizi korusun!) diye bağırarak dörtnala muharebe bölgesine doğru at sürdüm. Üzerimdeki kara rahip cüppesini ve zünnarı yolda attım. Yağmura ve serin havaya rağmen beyaz mintanım ve pamuklu kumaştan dar pantolonumla kalakaldım. Ancak boynumda sallanan hatt-ı hümayunun üzerindeki tuğrayı gören askerlerimiz, hassa komutanı olarak tanıdıkları bana saygıyla yol veriyorlardı. Çok geçmeden çemberin dış kuşağından dolanarak Hünkâr Tepesi'nin yakınlarına sokulmuştum. Süleyman Han'ın yanında olmak ve çarpışmaya katılmak

için can atıyordum. Hassa birliklerinin komutasını, en yüksek rütbeli yeniçeri subayı olan Alemdar Hüseyin Ağa'dan devraldığımda yeni bir heyecanla askerlerim bir araya geldiler. Yedekteki silahları ve zırhı derhâl kuşandım ve artık son muhafaza hattının seçkin askerlerini de devirmeye başlayan Schmerenburg Süvarileri'nin yolu üzerindeki askerleri cesaretlendirmeye başladım.

"Âlempenah Halife Süleyman Han Hazretleri, bize öz canımızdan ve ailelerimizden daha azizdir yiğitler... Sıkı durun hele! Korkmayın, başa gelen çekilir... Akıbetimiz burada, Halifemizin ayakları dibinde şehit düşmekse bundan büyük müjde olamaz bize... Bugün namus günüdür aslanlarım! Urun yiğitlerim, koman, Allah onara!"

Ölüm korkusunun bedenlere sindirdiği o iğrenç kokuyu duyuyordum, kılıçların, gürzlerin ve baltaların, örselenmiş kalkanlara inerken çıkardıkları korkunç seslerin içimde, hayata ve geleceğe inanan bir yerleri paramparça ettiğini hissediyordum. Kapıkulu askerlerinin o aşılmaz sandığım hatlarını yaran, ama cansiperane bir müdafaa sonucu kendileri de lime lime edilirken gıkları çıkmayan düşman süvarilerinin umutsuzlukla irileşmiş gözlerini görüyordum. Ama yaklaşan karanlık öyle bir güç uyandırırdı ki bazen, o son anın, aslında boşa harcanmış bütün bir ömür gücünde olduğunu bütün şiddetiyle anlardı insan. Karşımda yıkılırken insandan başaklar öbek öbek, soğuk yağmura karışan sıcak kan damlalarının altında yıkanıyordum. Nasıl olduysa yanıma kadar sokulmuş, sağrısından uzanan kırık bir mızrak parçasının açtığı yaradan kan boşanan doru bir atın terkisindeki savaş baltasını kaptım. Atın üzerindeki zırhlara ve koşum takımlarının kabalığına bakılırsa bir Macar süvarisinin atı olmalıydı bu. Baltayı sağ elime alıp kalkanımı fırlatıp attım. Şimdi sol elimde de kılıcımı tutuyordum. Kan oluğunda Osmanlı kılıçlarında gelenek olduğu üzere küçük bir öğüt yazıyordu, "Ey cengâver, nefsine güvenme!" İnsanın tüm hayatına yayacağı bir düstur olarak aklının bir köşesine yazması gereken bu nasihati tekrarlayarak, "Şimdi burada bir sen varsın Allah'ım" diye fısıldadım, "yalnız sen ve iraden. Ben artık yokum, zaten hiç olmadım ki..."

Ve artık zamandan ve mekândan ötedeydim, her şeyin, tüm zaafların, acıların, ertelenmiş onca yaşantının sıkıntısını hiç ama hiç duymadan içimde, çekincesizce yürüyordum akıbetime. Dudaklarımda korkunç bir savaş narasıyla atıldım meydana, ama o sırada bir şeyi, belki çok da önemli olmayan, ancak yine de üzerimdeki etkisi tartışılmaz bir şeyi fark ettim ve eğer bu beni etkilemişse, ne kadar tecrübeli olurlarsa olsunlar askerlerimi hayli hali etkilemişti.

Schmerenburg Süvarileri, ne çılgınca naralar atıyor, ne sağa sola tehditkâr ifadeli bakışlar fırlatıyor, ne de başka jestlerde bulunuyorlardı. Birer avcı gibi, soğukkanlı ve ölümcül bir zarafetle kullanarak ilerliyorlardı silahlarını. Yanı başlarında düşen arkadaşlarına aldırmıyorlar, yalnızca odaklandıkları hedefe varabilmek için çabalıyorlardı. Yağmur, yüzlerindeki ve bedenlerindeki kanı yıkamaya yeterli olmuyordu bu adamların. İşte bu çılgınlığın son perdesi o anda başladı. Bir ara yanımda, muhteşem zırhı hâlâ pırıl pırıl görkemli bir muharip gördüm. "Bu fedailerin haberini aldık, sağ olasın Orhun," dedi savaşçı. Sonra üç sorguçlu ve elmas işlemeli tolgasının arasından bana bakan o yeşile çalan ela gözleri derhâl tanıdım. Sultan Süleyman Han'dı bu. "Efendimiz," diye haykırdım, "Nasıl oldu da etekleriniz den bir an olsun ayrılmayan solakların ve hassa muhafızlarının arasından sıyrıldınız? Lütfen gerileyiniz, solakların yanından ayrılmayınız. Bakınız bostancıbaşınız sizi arar."

Gözlerinden fışkıran yıldırımlarda kavrulduğumu duyumsadım o an. Tekrar konuştuğunda, sesinin tonundaki o saydam kırgınlık üzdü beni. "Orhun Çelebi," dedi usulca omzumdan kavrayarak, "bak şu kadar yiğidin bir bekleyeni yok mu sanırsın? Oysaki onları buraya getiren benim. Benim sorumluluğum hepinizden ağırdır. Kaçmayı değil kalmayı gerektirir. Düşmanın üzerine hamle etmeyi gerektirir. Hem şu Macar fedailer bir korkağın değil, cesur bir adamın canını almalılar."

"Allah esirgesin Hünkârım, madem öyle sizinle omuz omuza çarpışma nimetine şükretmem gerekir. Allah yardımcımız olsun!.."

Ancak fedailerin o korkunç hızı kesilmişti. Yine de içlerinden, liderleri Peter Marczali'nin de bulunduğu beş tanesi, abidevi kadim duvarlar gibi yükselen hassa askerlerinin son hattını da yarmayı başarıp yanımıza ulaştılar. Bir ara attıkları oklardan bir tanesi sağ üst bacağıma saplandı. Biri de zincir zırhıma çarptığı halde yine sol tarafımda midemin altında bir yerlere girdi. Fakat yaranın çok fazla derin olmadığını daha o anda hissetmiştim. Zırh görevini yapmıştı, ama atılan mesafe çok yakındı. Korku, damarlarımdaki kanı buz parçacıklarıyla doldurdu sanki o an. Çünkü dönüp Süleyman Han'a bakmaya korkuyordum.

Ya vurulduysa, o zaman bu büyük emaneti muhafaza edemeyen ben, kendimi nasıl affederdim? Yaşanan anın dehşetine bile saygı duymayan sinsi bir varlık fısıldadı içimden, "Babası, babanı öldürürken, bir gün oğlunun hayatının senin ellerinde olacağını tahmin edebilir miydi acaba?"

Yine de dönüp baktım ve bakışlarımdaki kaygının farkına varan Süleyman Han, "İyiyim," dedi, "üç ok isabet etti ama zırhımdan sektiler."

Son hattı yarana kadar oklarını kullanmamış olan düşman, şimdi bitirici darbesini vurmak üzere büyük bir maharetle yaylarına davranmıştı. Gerçi süvarilerin her biri ya yaralıydı ya da atları artık daha fazla ilerleyemeyecek durumdaydı. Dağılan ve çoğu şehit düşen hassa askerleri daha toparlanamadan bu beş asker yaylarını kırdılar ve yalınkılıç atlarını üzerimize sürdüler. Süleyman Han'la yan yanaydık, ancak ben o anın dehşetiyle öne doğru atıldım ve yerden kaptığım bir kargıyı kaldırıp, en öndeki atın, zırhlı olduğu halde tam boynuna saplamayı başardım. Bunda şansım kadar, Anadolu süvarilerinin kullandığı bu cinsten kargıların inceliği ve kullanışlarının kolaylığı da etkendi. Hayvan, o iri cüssesi ve zırhının ağırlığıyla hemen duramadı elbette, fakat daha o anda can çekişmeye başladığı için birbirine dolaşan ayaklarıyla aniden yönünü değiştirdi ve hikmet-i Huda, peşindeki atlıları da bir an için bizden uzağa doğru sürükledi. En öndeki atlının Marczali olduğunu çok geçmeden anladım.

Üzerindeki değerli yüküyle birlikte devrilen at bana değeri tartışılmaz bir hazine sunuyordu.

Ancak niyetimi anlamış olan diğer fedailerden biri, yolumu kesmeye ve elindeki zincirli topuzu kafamı indirmeye çalıştı. Ancak ne o, ne ben, ne de at yeterince dengeli bir zemindeydik. Tüm hırsımla baltamı savurdum ve adamın bacağını, baldır zırhının hemen üzerinden, biraz da şansımın yardımıyla yaraladım. Bu adam yaşasa bile artık o bacağın ona hayır etmeyeceği attığı çığlıklardan ve akan kandan belliydi. Can havliyle savurduğu topuzunun ucu, ben tam zamanında eğildiğim halde kafamı sıyırıp geçti. Gözlerimin önünde şimşekler çaktı sanki o an. Bir diğerinin atından atlamış ve süratle Süleyman Han'a koşuyor olduğunu gördüm. Elimdeki baltayı olanca kuvvetimle savurdum. Ama aksi gibi keskin olmayan tarafı patladı askerin omzunda. Ama hiç yoktan iyiydi. Asker, yerdeki ceset kalabalığının ve çamurun üzerinde kayıp düştü ve daha o doğrulamadan ben kafamda çakan şimşeklere aldırmadan atılıp işini bitirdim.

Süleyman Han'a bakındım ve yakınımda olmadığını büyük bir korkuyla gördüm o an. Hassa askerleri, aslında çok kısa süren bu anın bitiminde yanımda toplanırlarken Süleyman Han'ın da az önce, Marczali'nin atının devrildiği yerde adamın tepesine bindiğini ve kılıcını defalarca adamın göğsüne saplamakta olduğunu gördüm. Bir diğeri ise yine suratında donuk bir ifadeyle hamle ettiyse de Süleyman Han çevik bir hareketle savuşturdu darbeyi. Sonra elindeki kılıçla, dünyanın en iyi hocalarından aldığı derslerin hakkını verircesine topuklarının üzerinde zarifçe döndü ve kısa ama etkili bir kavis çizen kılıç adamın ense köküne iniverdi. Diğer atlıyı ise zaten ben göremeden yetişen hassa askerlerinden önce halletmişti bile. O anda duyduğum sevinci ve gururu tarif etmeye kelimeler yetmezdi. Çünkü Süleyman Han, yaptığı işe inanan insanların serinkanlılığıyla kullanıyordu kılıcını. Etrafındaki tüm bu kanın ve yıkımın dışında bir yerlerden gelmişti sanki. Daha önce hiç göğüs göğse muharebeye girmemiş olmasına rağmen, askerinin sorumluluğundan aldığı güçle

devleşmiş, gerçekten de 'muhteşem' tanımına askerinin gözünde de hak kazanmıştı. Eşsiz görkemi içinde o kadar kendine has ve başkaydı ki, bu genç Mareşale hayran olmamak mümkün değildi.

☪

O keşmekeşin içinden Hünkâr ile birlikte sıyrıldığımızda, Türk Ordusu'nun daralan çemberinin tek açık ucunun Karasu Bataklığı'na uzandığını fark ettim. Zaten Macar Ordusu tüm kollarıyla birlikte Kralının etrafında toplanmış, çarpışarak geriliyordu. Ancak adamların yüzlerindeki o dehşet ve savaşırken gösterdikleri insanüstü gayret ve kuvvet, bu bölgenin karanlık bazı gizemlerinin maneviyatlarını zaten çökerttiğinin de bir deliliydi bence.

Gerçi Macar askerinin büyük kısmı, ne yapıp edip bataklığa girmemekte direniyor, ön tarafta bir mevzi oluşturmaya çalışıyorlardı. Ancak Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa komutasındaki birliklerin şiddetli taarruzuyla, ön saftaki Macar askerlerinin tamamının silah bırakıp aman diledikleri görüldü. Havanın iyiden iyiye karardığı o saatlerde bile, en önde ve Kral Lajos'un civarındaki zavallı askerlerin kapıldıkları o kalın milin onları nasıl da iştahla yuttuğu görülebiliyordu.

Rumeli askerleriyle bölgeye baskıyı arttıran İbrahim Paşa ise amansız bir kıyım harekâtına girişti. Süleyman Han'ın bu duruma müdahale etmesini bekledim, ancak uzun süre sesini çıkarmadı Hünkâr. Artık tükenmekte olan Macar Ordusu, düzenlemeye çalıştığı o son mevziden de çekilmek zorunda kaldı. Bundan böyle birer kılıç artığı hükmündeydiler. Teker teker kırılırlarken ancak yirmi bin kadarının esir alınmasına müsaade edildi.

Kral Lajos ise, yanındaki muhafızlarıyla birlikte bataklığın derinliklerine doğru ilerledi önce. Ardından zırhından ve diğer ağırlıklarından kurtulmaya çalıştığını gördük, ancak her şeye rağmen atı fazla ağırdı. Ne yapmış etmiş, bir şekilde, bir avuç muhafızıyla birlikte bataklığın diğer ucuna ulaşmayı başarmıştı. Süleyman Han,

yenik Kralın karşı kıyıya ulaşabilirse Budin'e gideceğini ve yeni bir direnişi örgütleyebileceğini biliyordu fakat yine de askerlerini tehlikeye atmak istemediğini anlayabiliyordum. Durumu bir süre için izlemekle yetindi. Lajos ve beraberindekiler kısa bir zaman için kıyıda beklediler. O sırada Pal Tomori'nin de hâlâ sağ ve kralının yanına olduğunu gördüm. Süleyman Han, Kralın teslim olması için münadiler çıkardı, fakat gururu kırılmış Lajos'un kimseyi dinlemeye niyeti yoktu artık. Adamlarıyla birlikte kendilerinin ve atlarının zırhlarını sökmüş suya giriyordu. Ancak bunun bir çılgınlıktan farksız olduğunun hepimiz ve muhtemelen Lajos'un kendisi dahi farkındaydık. Yağmurların iyiden iyiye kabarttığı kapkara ve kötü kokulu mil bu umutsuz geçişe asla izin vermezdi. Fakat nasıl olduysa Lajos, şaşkın bakışlarımızın arasında atının terkisine tutunarak karşı kıyıya kadar yüzmeyi başardı. Ancak diğer kıyının eğimli ve çamurlu çıkışı, artık bitkin düşmüş atının daha fazla ilerlemesine olanak sağlamadı. Hayvan can havliyle atılıyor, ancak dermanı kalmadığı için son hamlesinde başarılı olamıyordu. Kralın o an için yumuşak milin içinde tutunacak bir yer bulması da imkânsızdı. Yapabileceği tek şey atın terkisine tırmanmaktı. Ancak her davrandığında yorgun hayvan can havliyle silkiniyor Kralı tekrar suya düşürüyordu. Böyle giderse ancak birbirlerini boğacaklardı. Lajos'un çaresiz gözlerle arkasına baktığını ve tüm adamlarının, o kuzguni bataklığın zifirî sularında yok oluşlarını umarsızca izlediğini gördük. Tomori, hemen birkaç arşın gerisinde, sulara gömülmeden önce devam etmesini işaret etti Kralına. Ancak Lajos'un o nahif, incecik bedeni tamamıyla mile saplanmış, sular kısa sürede boğazına kadar yükselmişti.

İşte o sırada Tuna'nın karşı kıyısında hazır bir müfrezenin kaçakları avlamak üzere beklediğini fark ettim. Süleyman Han onlara, Kralı kurtarmaları için harekete geçmelerini işaret ediyordu. O anda fark ettim ki sesindeki ve ellerindeki titremeyi de gizlemeye çalışıyordu cihanın hâkimi. Böyle bir civan yiğidin gözleri önünde boğulacak olması fikri çok sarsıyordu onu belli ki. Karşı kıyıdaki askerler ilerlemeye çalıştılar ama onlar da birkaç adımdan sonra atlarının dizle-

rine kadar o kara çamura gömülmeye başlayınca çaresizce uzaktan kement atmayı denediler fakat artık çok geçti. Genç Kral, sulara gömülmeden bir an önce başını geri attı ve sessizce baktı alacakaranlık göklere doğru. Süleyman Han'a döndüm. Gözlerindeki yaşları gizlemek için uzun süre, Lajos'un sulara karıştığı o noktadan hiç ayırmadı bakışlarını.

IV

Mohaç Meydan Muharebesi tarihe tüm zamanların en büyük imha savaşlarından biri olarak geçecekti. İki saat içinde kesin sonuç alınmış, Macar Ordusu'nun tamamına yakını kılıçtan geçirilerek, ya da bataklıkta boğularak, Şarlken'e gereken mesaj verilmişti. Bu safhadan sonra görülüyordu ki, Osmanlı, Habsburg ilişkilerinde ibre çok uzun bir süre daima Osmanlı'dan yana olacaktı. Bu zaferle 657 yıllık kadim Macar Devleti yıkılmış oluyor, Osmanlı İmparatorluğu resmen Orta Avrupa devletlerinden biri haline geliyordu. Ayrıca Alman sınırına dayanılmış, Şarlken ve kardeşi Arşidük Ferdinand için kâbus gibi bir dönem başlamıştı. Süleyman Han savaşın hemen akabinde tüm akıncı beylerini toplayarak hiç durmamalarını, Avusturya içlerine kadar tüm şehirleri ve civarlarını yağmalamalarını emretti. Orduya da küçük köy ve kasabalardaki fakir fukara mahfuz olmak üzere güzergâhtaki tüm yerleşkeleri yağmalama izni çıkmıştı. Hâkimiyetimizin gerçeği ya tanınacaktı, ya da kimse kendisini bekleyen kötü akıbetten kurtulamayacaktı. Bu durum, orduda büyük bir sevinç havasının oluşmasını, tüm yorgunluğun ve kayıpların unutulmasını sağladı. Ancak her şeyden önce iki tarafın da cenazeleri kaldırılacak ve ailelerine teslim edilmeleri sağlanacaktı.

Türk Ordusu, birkaç bin yaralı ve çoğu hassa askerleri olmak üzere yüz elli şehit vermiş, tek bir askerini dahi o menhus bataklıkta yitirmemişti. Bu parlak ve kesin zafere rağmen Süleyman Han, gece yarısına kadar birliklerin yerlerini terk etmemelerini isteyerek civarda kısa bir gezintiye çıktı. Onun hiçbir zafer sonrasında büyük bir sevince kapılmadığını bilirdim. Her ne sebeple olursa olsun insanların ölümünden müteessir olur kederli bir durgunlukla içine dönerdi. Muhtemelen yine aynı ruh halindeydi.

Gece yarısına az bir süre kala ordugâha gelerek otağına çekildi Süleyman Han. Bronz ayaklı kandillerin ve amber katkılı ispermeçet yağlı çerağların hoş kokulu ışıkları altında sessizce oturmaya başladı. Askerine verdiği talimatı kendi de uyguluyor zırhını çıkarmıyordu. Şöyle bir temizlemiş, namazlarını dahi bu halde kılmıştı. Destur isteyerek yanına girdiğimde, kâinatın en güçlü adamının, çevresinde diğer paşalar ve beyler olduğu halde sessizce oturmakta olduğunu gördüm. Hepsi Sultanın savunmasında gösterdiğim özveriden dolayı beni tebrik ettiler. Bunu Süleyman Han tembihlemiş olmalıydı onlara. Tebrikleri nezaketle kabul ettim ve bir köşeye çekilerek yarı uyur yarı uyanık halde ben de beklemeye başladım.

Kısa süre sonra toplanma boruları çalmaya başladı. Askerlerin savaş tertibinden çıkıp konaklamak için vaziyet almalarını sağlayan bu emirden sonra çadırlar kuruldu, koca koca kazanlarda yemekler pişirilmeye başlandı. Mehter bölüğü hiç durmadan marşlar çalıyor ve muzaffer askerin mutluluğunu misliyle katlıyordu.

Süleyman Han, gecenin geç saatlerinde askerinin arasında yemek yedi ve ileri gelen kurmaylarıyla savaş üzerine bir müddet meşveret eyledi. Sabah ezanına iki saat kala ise biraz dinlenmek ve namaza hazırlanmak üzere tüm kurmaylar çadırlarına çekildi.

Ben ve İbrahim Paşa, namaza yarım saat kadar kala, Süleyman Han'ın otağına çağrıldık. Sultan, temizlenmiş ve otağının duvarları renginde eflatun bir kaftan geçirmişti sırtına. Elinde, Venedik işi billur camdan mamul geniş ve yayvan bir bardakta şifalı bitkilerden yapılmış sıcak bir mayii içiyordu. İçeride gölge gibi gezinen içoğlanları bize de ikram edip usulca çekildiler. Otağın pencerelerinde tıpırdayan hafif bir yağmur başladı o sırada dışarıda. Rüzgâr, hatıralarla yüklü bir ezgiyi anımsatırcasına bir alçalıp bir yükselirken Hünkâr, "Mohaç kasabasının dışındaki köylerden birine uğradım akşam," dedi usulca.

İbrahim Paşa ile şöyle bir yüzlerimize bakıp Sultanı dinlemeye başladık.

"Köyün girişinde ahali ellerinde çiçeklerle karşıladı bizi. Ancak kalabalığın arasındaki ihtiyar bir çiftçi, bir anda öne çıkıp eline tutuşturulmuş çiçekleri atımın ayaklarının dibine fırlattı. Şaşırdım mı? Üzüldüm mü?.." Başını yavaşça iki yana sallayarak devam etti, "Hayır. Fakat yeniçeriler yakalamışlardı bile adamı. Neden böyle yaptığını sordum."

"'Bizler,' dedi ihtiyar, çizgi çizgi yüzünde mert bir ifadeyle, 'fakir köylüleriz. Ama askerlerinden bazıları, yeni ektiğimiz tarlalarımızdan geçip ekinlerimizi mahvetmişler. Ya bu zararı ödersin, ya da seni şikâyet ederim.'"

"Adamın bu sakınmasız tavırları hoşuma gitmişti. 'Kimi kime şikâyet edeceksin?' diye sordum gülerek."

"'Yiğit adamın namı kendisinden önce hareket eder,' diyerek yanıtladı beni, 'Bizim buralarda namına Muhteşem Süleyman diyorlar, ama memleketinde, Kanuni derlermiş. Artık burası da senin yurdun olduğuna göre kanunlara uygun davranmak zorundasın yoksa seni, yine senin kanunlarına şikâyet ederim.'"

"Haklıydı, tüm zararlarının karşılanacağını söyledim ona."

İbrahim Paşa da, ben de, sanki aramızda gerçek bir dostluk varmış gibi dönüp birbirimize ilk defa sıcak birer gülümseme sunduk.

Sonra derin bir iç geçirdi Süleyman Han, "Evet Kral Lajos," dedi, hâlâ yüreğinde kanadığını sezdiğim o incecik yarayla, "işte ne krallığın ne de o müthiş özgüvenin kurtarabildi seni. Ama dünya böyledir, haddini bilmeyeni, haline kanaat etmeyeni mutlaka helak eder. Yunus'un şu mısraları geliyor aklıma, "*Bu dünyada bir nesneye yanar içim göynür özüm, yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi...*" Bu ibretli sözlerin ardında bize o yeni tamamladığı şiirlerinden birini okudu:

Pâdişâh-ı aşkam ve dil-i defter ü dîvân bana
Derd ü mihnet sözlerin yazdum yeter unvân bana

İnlerem tanbûrveş bagrum delindi ney gibi
Bezm-i gamda mesken oldı kûşe-i hicran bana

Buseye bir cân nedür bin cân virürdüm cân ile
Yarım ağız buse ikrar eylese yârum bana

Öldürür gerçi ki gamzen âşıka virmez emân
Leblerün Îsî-nefes her lahza virür cân bana

Yanayum pervâneveş şem-i cemâl-i nûrına
Şem-i hüsne çün Muhibbî didi dilber yan bana

(Aşk padişahıyım ve gönül divanıyla defteri yeter bana
Dert ve sıkıntı sözlerini yazdım bu unvan yeter bana

İnlerim tanbur gibi, bağrım delindi ney gibi
Muhabbet meclisindeki hicran köşesi mesken oldu bana

Senin bir busene bir can değil bin can verirdim can ile
Keşke yârim, yarım ağız bile olsa buse vermek istese bana

Gerçi öldürür gamzen âşıkına aman vermez
Dudaklarından dökülen her lahza nefes can verir bana

Yanayım kelebekler gibi cemâlinin nurunun ışığıyla
Güzelliğinin ışığı için Muhibbi dedi ki yan bana)

Ordu-yu Hümayun cenazelerini defnettikten sonra 23 Zilkade 932 sabahı tören geçişiyle Cihanın Temeli Hazret-i Şehriyari Kanuni Sultan Muhteşem Süleyman Han Hazretlerini selamladı. O gün ve ertesi iki gün boyunca askere istirahat verildi. Hediyeleri sunuldu, yaraları sarıldı ve büyük şölenlerle yemekler yendi. Hava nihayet açmış ve harika bir sonbahar havası hâkim olmuştu Mohaç Sahrası'na. Edirne, İstanbul, Bursa, Diyarbakır, Şam, Halep, Kahire, Eflak ve Boğdan'a zafernameler yazılıp en hızlı ulaklara teslim edildi. Süleyman Han, Valide Hafsa Sultan'a ise bizzat yazdığı bir mektupla zaferinin müjdesini gönderdi.

Miladi 3 Eylül günü sabah namazının ardından Ordu-yu Hümayun, Tuna'nın batı kıyısından kuzeye doğru çıkmaya başladı. Hedef Budin'di. Yol boyunca hava açıktı. On bir Eylülde Foelward kasabası yakınlarında, ihtiyar bir hahamın önderliğindeki bir grup Musevi din adamı, Süleyman Han'ı ve ordusunu karşıladı. Bildirdiklerine göre, Şarlken'in kız kardeşi Maria von Habsburg Budin'in ileri gelen tüm asil ailelerini de beraberine alarak şehri terk etmişti. Şehrin tartışmasız hâkimi artık Süleyman Han'dı ve halkı o meşhur adaletine sığınıyordu. Buda ve hemen Tuna'nın karşı kıyısındaki Peşte'nin anahtarları ertesi sabah törenle Süleyman Han'a takdim edildi ama şehrin iki kıyısı da yağmalanmaktan kurtulamadı.

Ayın on altısında Erdel Voyvodası ordusu ile birlikte gelip Sultana bağlılık yemini etti ve umduğu gibi Macaristan'ın yeni kralı ilan edildi. Miladi 24 Eylül'de ise dönüşe geçildi. Hâlen yol üzerinde alınması gereken birkaç kale vardı ki, Budin'in güvenliği için ele geçirilmeleri zorunluydu. Segedin ve Baç Kaleleri, lağımcıların açtıkları ilk tüneller ve birer kuvvetli hücumla peş peşe düşürüldü, hemen ardından Beçne Kalesi de dört günlük sert bir direnişin ve nice kaybın ardından ele geçirildi. Süleyman Han'ın, bu ağır kayıplar karşılığı yapılan son fetihlerden biraz buruk olduğunu biliyordum. Yine de asıl canını sıkacak haber Ekim ayının yirmi beşinde ulaştı. Safevi propagandasının da tesiri ve vergi adaletsizliği birleşince, Bozok-Yozgat Sancakbeyi Mustafa Bey'in konağını basan Baba Zünnun isimli Türkmen büyük bir isyan başlatmıştı.

Bozok Kadısı Muslihiddin Efendi'nin boynunu vuran bu Kızılbaş Türkmen büyük bir sorun olacak gibi görünüyordu. Süleyman Han bu duruma çok öfkelendi ve Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa'yı derhâl ayaklanmayı bastırma göreviyle Anadolu'ya gönderdi. Behram Paşa daha Anadolu'ya girmeden gönderdiği öncü birlikler Karaman, Kayseri ve İçel beylerinden oluşan kuvvetlerle Baba Zünnun'un üzerine yürüdüler. Ancak Kayseri civarında Kurşunlu Boğazı'na çekilen Baba Zünnun ve bağlıları, üzerlerine gelen öncü birlikleri yendiler. Bunun üzerine isyan, İçel ve Tokat arasındaki geniş alana sirayet etti.

Süleyman Han'ı bu iç ayaklanmalar daima düşündürmüştü ve daha uzunca bir süre de düşündürecek gibi görünüyordu. Anadolu halkının Osmanlı idaresine değil de daima Safevilere yakın olması son derece can sıkıcıydı. Her ne kadar iktidarının ilk yıllarında büyük değişiklikler yapmaya çalışsa da bölgedeki idarecilerin bu hassas durumları bilerek tetiklediklerine dair bir sezgi vardı içinde. Tüm suçu Şiilere, dolayısıyla Safeviler'e atmak ve mesele üzerinde hiç kafa yormadan Türkmen ahaliyi nankörlükle suçlamak kolaydı ama meseleyi derinliğine analiz edip, bu hiç dinmeyen iç huzursuzluklar üzerine akıl yormak ise gerçekten de zordu. "Kılıcın yapamadığını adalet yapar." derdi Süleyman Han. Eminim ki ileriye yönelik adımlarının tümünde bu yüksek prensibinden ayrılmayacak ve sorunların üstesinden gelebilecekti.

V

Aralık 1526/ İstanbul

Altı ay, yirmi gün süren sefer-i hümayunun ardından Süleyman Han, 'Macaristan Fatihi' olarak 13 Kasım'da İstanbul'a girdi. Baba Zünnun İsyanı'nın sonuçlanmasını beklediği için yolda biraz ayak sürümüştü. Ayaklanma, Adana Beylerbeyi Pirî Bey tarafından Höyüklü mevkisinde bastırılmış, Baba Zünnun ve sergerdeleri idam edilmişlerdi.

"Yazıcıların adaletsizliği olduğuna dair derin şüphelerim var, Sultanım," diyordu defterdar Abdüsselam Çelebi, gece gökleri renginde atlas kaplı kerevetin üzerinden. Turunçgillerden yapılmış sıcak bir mayii yudumluyor, daha önce hiç böylesini içmediği için arada bir keyifle dudaklarını yalamaktan kendini alamıyordu, "Bazı bezirgânlar, ticarete atılmaları yasak olduğu halde yeniçerilerle işbirliği yapıyor ve limanlarda ecnebilerden zorbalıkla ele geçirilen depolarda, halktan yüksek fiyata topladıkları buğdayı fahiş fiyatlarla Venediklilere satıyorlar. Bu defa buğday kıtlığı başlayınca, köylü narhın üzerinde fiyata hevesle sattığı buğdayı iki katına geri almak zorunda kalıyor ve bu hem kıtlığa hem de fiyatların aşırı yükselmesine sebep oluyor. Rodos Seferi'ni müteakiben, hazineye yeni ve ek irat amacıyla arazi tespitlerinin yenilenmesini emretmiştiniz ve o zamanki defterdarınız Sinan Paşa'nın sorumluluğunda yürütülen bu faaliyet sonucunda görüldü ki kimi yazıcılar bir hektarlık araziyi iki hektar yazmaktan çekinmiyorlar ve böylece aldıkları vergi de ikiye katlanıyor. Ellerindeki rantı da utanmazca paylaşıyorlar. Hepsinden fenası ise Efendimiz, bu yanlışlığın giderilmesi için başvuranlara yapılan hakaretler..."

İşte o sırada dilsiz Akhadımağası Cafer Efendi ve kırmızı baratalı dilsiz bostancıbaşı her zamanki gibi birlikte belirdiler ve emekli Sadrazam Pirî Paşa'nın mutat ziyaretlerinden biri maksadıyla gel-

diğini bildirdiler. O esnada İbrahim Paşa da meclise dâhil oldu. Artık Pirî Paşa ile aralarında bir sürtüşme kalmadığı ortada olduğu için bu yalnızca hoş ve dostça yapılacak bir divan toplantısından öte değildi.

Abdüsselam Çelebi sözünü bitirme telaşıyla, "İşte Baba Zünnun dahi bu oyuna gelenlerden biridir Sultanım," dedi, "arazisinin ölçümünün tekrar yapılmasını istediğinde arazi yazıcıları tarafından aşağılanıyor ve o yörede saygın biri olması da bu isyana zemin hazırlıyor. Hem yerel idarecilerin bu türden oyunları, hem de narh bedellerinin düşüklüğü köylüyü doyurmuyor, bu sefer de çiftbozan durumuna düşüp başıboş leventlere katılmaktan başka çareleri kalmıyor ve bozgunculuğa başlıyorlar. Şimdi köylünün terk ettiği toprakları, eşkıyanın hayvanlarına mera olmuş durumda. İşsiz güçsüz suhteler de bunlara katılınca memlekette başıbozukluğun önünü almak güçleşiyor ki medrese talebelerinin istihdamı konusunun ayrıca uzun boylu görüşülmesi gerekir."

Süleyman Han düşünceli bir tavırla dinlerken, Pirî Paşa destur isteyerek divanhaneye girdi ve Padişah kendisini ayakta karşılayarak kucakladı. "Gel Pirî Paşa, gel hele bak ne dertlerle uğraşırız gör."

"Aman Sultanım," dedi Pirî Paşa, "bu devlet döneminizdeki refahı ne zaman görmüş?"

Bu sözlerde biraz kinaye var mıydı? Benim gibi düşünüp düşünmediğini anlayabilmek için Pargalı'ya döndüm ancak o görkemli tavırlarını güçlendiren bir tebessüm ve sükûnetle oturuyordu. Esmer teni hafifçe kızarmış, boz bir hal almıştı sanki. Muzaffer Sadrazam, Sultanın görkemine denk bir heybetle gömüldüğü brokar kaftanının samur kürkü yakaları arasından başını uzatarak, "Hakkın var Pirî Paşa," diyerek güldü, "Sultanımız bir krala taç giydirip döndü memleketine. O artık gerçekten de zamanını aşmış bir hükümdar, o tüm sultanların sultanı."

Süleyman Han da dâhil olmak üzere hepimiz, etek öperken gözyaşlarına gömülen Janos Zapolya'yı anımsayıp güldük.

"İşte o yüzden şimdiki hedefimiz, ülkenin bozulan ekonomik kaynaklarını düzletmek için atılacak büyük bir adım olacak" dedi Süleyman Han, "O kadar büyük ki dostlar, bunu nasıl ifade etmeli?.."

İşte o anda kimsenin ummadığı ve tüm temayüllere aykırı bir olay gerçekleşti. Hürrem Sultan bir şahi güllesi gibi düşüverdi divanhanenin ortasına. Hepimiz şaşkınlıktan küçük dillerimizi yutuyorduk neredeyse. Peşinde kendisini ikna etmeye çalışan nedimeleri ve harem ağalarının oluşturduğu geniş bir maiyet vardı, ancak o ele avuca sığmaz tavırlarıyla genç kadın çıldırmış gibiydi ve kimseyi dinlemiyordu.

"Bu ne rezalet?" diye kükreyerek ayağa fırladı Süleyman Han. Hepimiz de onunla birlikte ayaklandık. İçerideki tüm sesler kesildi birden. Yalnızca Hürrem'in hıçkırıklarıydı şimdi duyulan.

"Beni," dedi genç kadın gözyaşları içinde, "yavrularım Mehmet ve Mihrimah'ı öldürmeye kalktılar..." Külrengi ipek feracesinin üzerinde, yine başındaki altın hotoza tutturulmuş bordo bir tül vardı. Kızıl saçlarının dalgalı ateş denizleri, günışığının ölgün yansımaları gerisinde bir düş gibiydi.

"Kim?" diye mırıldanarak yanına geldi eşinin Süleyman Han. Uzanıp omuzlarından yakaladı Hürrem'i ve gözlerinin içine bakarak sakin bir sesle sordu, "Kim sana zarar vermeye cüret edebilir Hürrem?.." Derin bir sessizlik oldu bu soru üzerine. Cihanın hâkiminin silueti, solgun gökyüzünün katmanlarını burgu burgu parçalayan devasa bir kasırga gibi apansız belirivermişti üzerimizde. Sualini tekrar sorduğunda, sesinde hem endişe, hem de derin bir bıkkınlık vardı bu defa Süleyman Han'ın.

Yüzlerimize teker teker baktı Hürrem, sonra, sanki tüm yüzünü kaplamış gibi irileşmiş lacivert gözlerinde bıçak gibi keskin bir ifadeyle, "Ondan başka kim olabilir?" diyerek İbrahim'i işaret etti.

Süleyman Han sabrının zorlandığını gösteren bir tavırla yumdu gözlerini ve derin bir soluk aldı. "Hemen odana dön," dedi sonra yağmur yüklü bulutlar kadar gri bir sesle ama sükûnetini bozmadan.

"Bana inanmıyorsunuz..." diye fısıldadı Hürrem, kırgın bir ses tonuyla, "bana inanmıyorsunuz ama onun her dediğine inanıyorsunuz..."

"Hürrem rica ediyorum şimdi yapma bunu..."

Genç kadın kararlıydı, "Kadehimi tabiplerinize bir kontrol ettirin öyleyse... Çocuklarınızın su ve yemek kaplarını bir kontrol ettirin de görün..."

"Ne demek oluyor bütün bunlar Hürrem?"

"Hepimizi zehirlemek istedi," diyerek bağırdı ve parmağıyla İbrahim'i işaret etti Hürrem.

Sıra bana geliyordu, "Hünkârım," dedim, genel sükûnetimden umulmayacak bir şiddetle. "İbrahim Paşa'nın sarayının yakınlarında konaklamış bir grup Tatar akıncıyı geçen gece geç saatlerde tutuklattım. İçlerinden birinin üzerinden bol miktarda toz ve sıvı halde zehir çıktı ve yıllardır İbrahim Paşa'ya bunların benzeri nice zehri getirip sattığını itiraf etti."

"Efendimiz!" diyerek ayağa fırladı Pargalı. Yakışıklı, esmer yüzü duyumsadığı dehşetle çarpılmış, gözlerine bir anda kan oturmuştu, "Benim hiçbir şeyden haberim yok!.." Fakat Süleyman Han, ateş saçan bakışlarını çevirir çevirmez susup kaldı.

Ama her şeyden pekâlâ haberi vardı. Benim atladığım küçük bir ayrıntıyı, yakın dostlarım, 'Kancabaş Loncası'nın Kırım bağlantılı casusları, Yenikapı İskelesi civarında yürüttükleri kaçakçılık faaliyetleri sırasında ele geçirmişler ve daha ilk günlerde bana bildirmişlerdi. Birkaç kilo uyuşturucu Lotus çiçeğiyle yakalanan Tatar, İstanbul'da pek çok müşterisi bulunduğunu ve en meşhurunun da İbrahim Paşa olduğunu derhâl itiraf edivermişti. Onu önemli bir koz olarak üç yıldır içeride besliyordum. Özgürlüğüne değil ancak hapiste nispeten rahat bir hayata sahipti.

Nicedir elimizde tuttuğumuz bu bilgi ve tanıkla İbrahim'i, aslında kendisinin hazırladığı bu kumpasın içine çekmek de Hürrem'le benim fikrimizdi. Delillerimiz, Süleyman Han'ın Hürrem'e olan tutkusuyla birleşince öyle görkemli bir hale geliyordu ki İbrahim, bizlere karşı attığı o cüretkâr ama iğreti adımın bedelini çok ağır ödeyecekti.

Ama eğer ki aksi olursa, işte o zaman bu işten yakamı kesinlikle kurtaramazdım. Bir anda ömrümde hiç kapılmadığım kadar pişmanlıkla karışık bir dehşet hissi sardı içimi. Çok büyük bir işe kal-

kışmıştım bu defa ve gerektiği takdirde Hürrem Sultan beni nereye kadar müdafaa edebilirdi?

O sırada Silahtarağa Süleyman Efendi, İçağası Ramazan Çelebi ve bir grup hassa muhafızı yanlarında kaba saba, kılıksız bir vahşi olduğu halde huzura geldiler. "İşte Efendimiz," dedim, zorunlulukların keskinleştirdiği duyularım ve zekâmı son hadlerine kadar zorlayarak, "bu sefil Tatar, yurt içinde hâlâ sürdürülen kaçak insan ticaretinin ve İbrahim Paşa'ya satılan zehirlerin sorumlularındandır."

"Bu adamı tanımıyorum," diye çabaladı İbrahim, "Hem bende zehir falan yok... Zehirler ancak saray tabibinde bulunur Sultanım."

"Zehir onun," dedim, "ancak Tabip Sunullah Efendi'nin dolabından çalınmış gibi gösterecekti. Böyle gizli bir şeyin çalınmasından da haliyle beni ve adamlarımı sorumlu tutmanız için gerekli zemini hazırlamıştı, en güvendiğim adamlarım Ömer Fehmi ve Ertuğrul Efendilere aleyhimde ifade vermeleri için yüklüce para teklif ettiği bir vakıadır..."

Müthiş bir panikle, "Hayır," diye bağırdı İbrahim, "bunların hepsi kumpas Efendimiz, bu Vehimî köpeğinin tuzağına düşüyorum, buna izin vermeyiniz Hünkârım..."

Sükûnetimi bozmadan devam ettim, "...Hürrem Sultan ile ortaklığımızı iddia edecek ve sizi en yakınlarınız tarafından sırtınızdan hançerlendiğinize inandıracaktı..."

"Bu yaptıklarının hesabını soracağım senden Vehimî!" Boz bir renge bürünmüş yüzündeki gözleri tam anlamıyla kan çanağıydı artık.

"Ancak," dedim, her zamanki gibi rolümü ustalıkla oynadığıma inanarak hafif bir tebessümle, "kimsenin bilmediği bir ayrıntı burada ortaya çıkıyor. İşkencede itirafını değiştirdi Tatar akıncısı ve tüm bunların Haseki Mahidevran Sultan tarafından tertip edildiğini itiraf etti... Konuş!" diye emrettim Tatar'a. Adam cellatların tanınmaz hale getirdiği yüzündeki kanlı dudaklarını kıpırdatarak, "Evet," diyebildi güçlükle.

Acı bir sesle güldü Süleyman Han, "Demek Mahidevran, öyle mi? O halde bu işte Mahidevran, İbrahim'le ortaklık yapıyor olmalı. İbrahim senin adamlarına rüşvet teklif ettiğine göre bu kaçınılmaz."

Benden önce atılarak, şaşkın bir ifadeyle "Beni de, evlatlarımı da kıskanırdı nicedir," dedi, bana taş çıkartan bir ustalıkla, her şeyden habersizmişçesine Hürrem, "sizin eşiniz olmamı hazmedemez... Evet, sonunda bana da evlatlarıma da kıymaya kalktı işte..."

Divanda kapkara ve dipsiz bir sessizlik vardı şimdi. Süleyman Han'ın elemli bir tebessümle kıvrılmış dudaklarından çıkacak hükmü bekliyorduk. Ancak o kederli ifadesini hiç bozmadan sakin bir sesle, "Haydi," dedi, "herkes işinin başına, Pirî Paşa'mı en güzel şekilde ağırlayın, akşam soframızda konuğumuzdur. Büyük zaferimizin sonrası keyfimi kaçırmak istemiyorum. Her ne halt ediyorsanız edin, ama unutmayın, benim de evlatlarımın da canlarımız Cenab-ı Hakk'a aittir ve ona emanettir. Şimdi birbirinizin ve dolayısıyla da benim kuyumu kazmaya çalışırken bu sözlerim hepinizin kulağına küpe olsun. Hiçbirinizin masum olmadığını biliyorum. Şu kısacık dünya hayatındaki birkaç günlük ikbal için birbirinizin gırtlağına çöküyorsunuz. Ama şunu düşünmenizi istiyorum; babam hayatta olsaydı eğer bu oyunları oynayabilir miydiniz acaba? Size son sözüm şudur ki, beni babam gibi sert tedbirler almaya mecbur etmeyin, beni merhametimin kurbanı etmeyin... Yapmayın bunu..."

SON SÖZ
(SÜLEYMAN HAN)

Bir düşten başka bir düşe uzanan incecik bir çizginin üzerinde iki yana yalpalayarak ilerliyorum. Bir olasılık büyüyor benliğimde usulca ve içimde çok eski yüzlere ve sözlere dair anılar perde perde aralanıyor. Binbir ihanet ve oyunla örülü devasa duvarların gerisindeki bir başınalığımın acısını bastırabiliyorum böyle zamanlarda çok şükür. Ama şu da bir gerçek ki bu yalnızlığı ben istemedim, buna mahkûm edildim.

Gücüm arttıkça etrafımdaki sırtlanların yükselen homurtularından başka bir şey duyamayan kulaklarımın dehşetine, aynaların eski çerçevelerinden bakan yüzümün giderek artan çizgileri eşlik ediyor. Ancak beni diri diri parçalamaya hazır bu sırtlanlara rağmen, içimde büyüyen o tatlı ihtimale tutunup yükseldiğimi de duyumsuyorum. "Madem yaşamak zorunda olduğum hayat böyle bir şey," diyorum kendi kendime, "o halde farkındalığı uyumsuzluğunu doğuran, ancak yine bu uyumsuzluğun farkında olarak hayatla uzlaşan bir fert olabilmeliyim. Mitolojideki Sisyphos gibi tıpkı."

Önümde koca bir kaya ve zirvesine çıkarmak zorunda olduğum ulu bir dağ. Daha da kötüsü ise her seferinde o kayanın zirvede durmayıp tekrar aşağı yuvarlanacağını bilmenin saçmalığına katlanabilmek. O halde neden ellerim kan, sırtım ter içinde, soluk soluğa zirveyi zorluyorum? Her defasında yeniden başlayacaksa bu kavga, bitmek bilmeyen bu saçmalıkla nasıl uyuşabilirim? Cevap ise yine kendi bilincimin derinliklerinde saklı; dünya hayatının son derece kısa ve geçici bir mücadele alanı olduğunu kavrayabilirsem, onun için kavga etmenin ve kin duymanın saçmalığını da ta yüreğimin derinliklerinde duyabilirim. Şimdi etrafımda iktidar için birbirini boğazlayan bu sözde en yakınlarımın mücadelesinin dudaklarıma bıraktığı silik tebessümün sebebi de bu işte. Hadid Suresi'nin yirminci ayetini tekrarlamaya başlıyorum böyle zamanlarda, *"Bilin ki dünya hayatı*

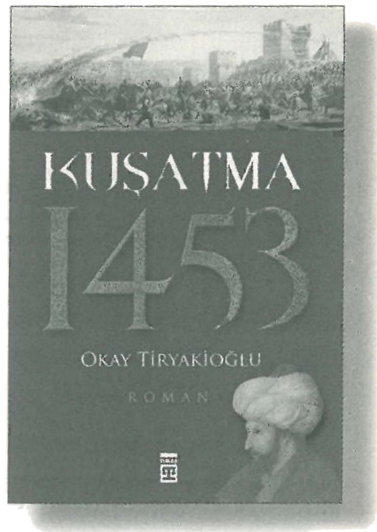
ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlât sahibi olma isteğinden ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibidir ki, bitirdiği ziraatçıların hoşuna gider. Sonra kurur da sen onun sapsarı olduğunu görürsün; sonra da çer çöp olur. Ahrette ise çetin bir azap vardır. Yine orada Allah'ın mağfireti ve rızası vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir geçimlikten başka bir şey değildir."

Şimdilik o kısacık uykularıma dalmadan önce, uykuyla uyanıklık arasındaki o incecik sınırın üzerinde sığınabildiğim yemyeşil bir adam var. Öyle bir yer ki, pırıl pırıl mülayim suları, kıyılarındaki mercan kayalıklarını yıkıyor usulca. Işığın ve gölgenin düşsel tonlarıyla çok ayrı, beni daima bugüne ve yarına bağlayan bir âlem burası... Varlığının en büyük delili ise sükûnetinin, etrafındaki uçsuz bucaksız okyanus kadar derin olması. İşin tuhafı burada da yapayalnızım, ancak öyle bir sevgi duyuyorum ki içimde, öyle dolu ki yüreğim bu defa, yalnızlığım, sevgimin kalabalığıyla dopdolu. Yalansız, saf olan tek sevgi bu... İşte uzandığım şu altın rengi kumların üzerinde dünya, yüreğimin bir köşesine sürtünerek dönüyor ağır ağır... Şerarelerin hararetinden kavruluyor, hâlen bir tarafımla dünyaya bağlı olmanın buz gibi dehşetiyle titriyorum. Ama bir tek... Bir tek 'O'nun sevgisini iliklerime kadar hissediyorum...

iyi ki kitaplar var...

KUŞATMA 1453

OKAY TİRYAKİOĞLU

Ödüllü Romancı

OKAY TİRYAKİOĞLU'NDAN

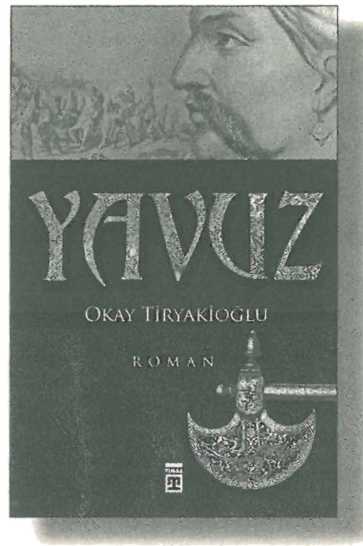
FETHİN VE FATİH'İN GERİSİNDEKİ HİKÂYELER

Bir devri kapatıp yeni bir çağ başlatan İstanbul'un Fethi, dünya çapında olay, Fatih Sultan Mehmed de büyük bir imparatordu. Peki ya ötesi?

Kuşatma ve fetih, siyasi hikâyeler kadar kişisel öyküler toplamıydı. Yedi dil bilen II. Mehmed de iç hesaplaşmaları, tereddütleri, duygusallıkları olan yirmi bir yaşında bir gençti. "KUŞATMA 1453", dünya tarihini değiştiren Fethi ve Fatih'i, bugüne dek geride kalmış bambaşka öykülerin izinden takip ediyor.

YAVUZ

OKAY TİRYAKİOĞLU

Kuşatma 1453'ün yazarı Okay Tiryakioğlu'ndan eşsiz bir tarihî şahsiyetin sarsıcı romanı: YAVUZ

Sefer güzergâhını soran vezire, "Sır tutmayı bilir misin?" diye soran; "Evet!" cevabını alınca "Ben de bilirim." karşılığını verecek denli temkinli, "dünya"yı kafasında taşıyan bir *gaye adamı*.

Hiç abartılı olmayan ama kahramanlarının dayandıkları manevi gücü de ıskalamayan olgun bir edebî dilin romanı: YAVUZ

KANUNİ

Kanuni: *Dünya Bir Hayaldir* sözünü şiar edinmiş Adalet Sultanı

Hürrem: Kanuni'ye, aşkını mektuplara gözyaşlarıyla işleyen, bir iktidar tutkunu

Pargalı İbrahim: Kölelikten sadrazamlığa giden yolda her türlü ihaneti göze alan bir entrika ustası

Vehimi: Vatikan ajanlarıyla dünyanın her yerinde çarpışan yavuz bir istihbaratçı

Fatih'in kuşatıp alamadığı Belgrad'ın Fethi, 7 ay süren Rodos Kuşatması ve dünya tarihinin en ünlü meydan savaşlarından Mohaç...

Tarihte hep merak edilegelmiş bu karakter ve olaylar, ödüllü yazar Okay Tiryakioğlu'nun edebi üslubu ve şaşırtıcı kurgusuyla Kanuni romanında bir araya geliyor. 46 yıl sürecek Sultan Süleyman döneminin ilk yıllarını işleyen KANUNİ, kendisini takip edecek kitap için heyecan oluşturuyor.

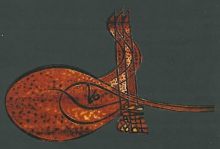
OKAY TİRYAKİOĞLU

KANUNİ

KANUNİ

KILICIN YAPAMADIĞINI ADALET YAPAR

OKAY TİRYAKİOĞLU

ROMAN

TİMAŞ